Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Ellen Rosendal

Vinding.

pr. Vyle.

Anna Catharine

Christensen

fra

Sandes Dukel

Alexander Christian

Petersen.

Kjöbenhavn D. 1te Jul: 1844

Dansk Læsebog

i Prosa,

til Brug ved Sprogunderviisning

i Modersmaalet,

særdeles for Mellemclasser i Skolerne,

af

Christian Molbech.

Tredie Oplag.

Kiøbenhavn.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1842.

Fortale.

Da jeg blev foranlediget til at paatage mig Udgivelsen af en Bog, som den, her fremtræder, tænkte jeg mig dette Arbeide ulige lettere, end det er blevet mig. Jeg foreſtillede mig, at iblandt den uoverſkuelige Mængde af Læſebøger og Ungdomsſkrifter, hvormed vor Literatur, for det meſte dog kun som Laan fra Fremmede, er overlæsſet, maatte der findes mange, der kunde tiene mig som umiddelbare Materialier for en Samling, som denne; og at det for Neſten vilde være let nok, at finde Stykker hos danſke Forfattere, der blot behøvede at afſkrives, for at blive tienlige til her at optages. Erfaring lærte mig det modſatte. Ved megen forgieves Søgen, der kun gav lidet Udbytte, blev jeg overbeviiſt om, at jeg for en ſtor Deel ſelv maatte bringe en ſaadan Læſebog tilveie, som den, jeg tænkte mig, ved Indhold, ved et correct Sprog og en jævn, nogenlunde let, ikke vandet, kiærneløs eller barnagtig, men heller ikke tung, ſtiv eller trættende Stiil, tienlig til Brug ved Veiledning i Modersmaalet for den yngre, men dog alt noget fremrykkede Alder. Et ſaadant Sprog og en ſaadan Stiil fordrede endog Forandringer i Bidrag, der valgtes hos gode danſke Forfattere; ſkiøndt jeg dog i ſaadanne Tilfælde ikkun hiſt og her har renſet, jævnet og omſkrevet enkelte Udtryk og Perioder, men bevaret det Egne i Stilen, for at bringe nogen Afvexling og Mangfoldighed i Bogens Sprogcharakteer. Det Meſte af dens Indhold beſtaaer imidlertid af Stykker, ſom jeg deels ſelv har udarbeidet, deels ſaaledes overſat, at Sprogformen og Udtrykket tilhører mig. Hvorvidt jeg deri har truffet det Rette, vil Kyndiges Underſøgelſe og Dom afgiøre.

At jeg i Valget af Indholdet har fulgt en vis Smag

for sammes Charakteer og Tone, som er min egen: vil man finde ligesaa naturligt, som det for mig var nødvendigt. Jeg troer i det mindste, at have holdt Bogen fri for det, som jeg (ogsaa af nogen Erfaring) veed, at Børn slet ikke ynde: det barnagtige og falskt sentimentale. Jeg havde derimod gierne givet den meer af det barnlige, paa engang til Følelsen og Phantasien talende Indhold, hvorfra man i vore Dage er nær ved at ville ogsaa udelukke Børn. Men at tilveiebringe dette, falder vanskeligt; og Tidens Korthed, tilligemed Bogens fastsatte Størrelse, blev ogsaa heri til Hinder. De af Liebeskind bearbeidede, af Herder under Titelen „Palmblätter" udgivne østerlandske Fortællinger, Krummachers Parabler, og Grimm's Børne-Eventyr, have imidlertid (foruden andre Kilder) givet mig adskillige passende Bidrag af dette Slags.

Ligesom jeg har stræbt, saa vidt mueligt, at bringe Afvexling og Forskiellighed i Stykkernes Indhold, saaledes ogsaa, at tilveiebringe et Slags Gradation i deres Følge. Skulde denne, ved Bogens Brug til Underviisning, ikke overalt findes beleilig: saa hindrer intet, at man kan forlade den valgte Orden, eller gaae enkelte Artikler forbi. De længere, i Stilen tildeels mere alvorlige Stykker, og deriblandt flere, som ere tagne af nogle af vore yndede Prosaisters Skrifter, (man undskylde, at Udgiveren ikke har forbigaaet sine egne), findes, af hiin Grund, især henimod Enden af Bogen. Udvalgte Stykker af Mallings gavnlige og i et halvt Aarhundrede yndede Bog vil man dog finde overalt omspredte, og i et temmeligt Antal; da den fortællende Stiil i denne Bog, skiøndt undertiden noget tør, og ikke allevegne streng correct, har megen Fortieneste ved sin klare og kiærnefulde Simpelhed. Jeg ønsker, at Udførelsen af dette Arbeide maa findes nogenlunde heldig og passende til Formaalet; hvilket endmere vilde opmuntre mig

til engang at fuldføre mit Forsæt: at udgive en større, for den modnere Ungdom, og for Sprogets historisk-stilistiske Studium, bestemt dansk Læsebog.

Kiøbenhavn den 7de August 1832.

Forerindring til andet Oplag.

Den her paa ny fremtrædende danske Læsebog godtgiør selv, paa en for Udgiveren meget tilfredsstillende Maade, at den har fundet et Bifald hos vedkommende Sagkyndige, der maa forvisse mig om, (hvad jeg dog, fra Begyndelsen af, selv ei kunde være aldeles forsikkret om) at jeg nogenlunde har truffet det Rette i Samlingen, Udvalget og Behandlingen af dens Indhold. Jeg har desuden af endeel mundtlige Meddelelser ei allene erfaret, at Læsebogen er befunden vel passende til Indførelse og Brug i endeel af Landets betydelige Skoler; men, hvad der ikke har været mig mindre kiært, at unge Læsere have fundet Behag i at benytte den paa egen Haand. Imidlertid kunde jeg dog, da jeg modtog den uventede Underretning om, at et betydeligt Oplag af Læsebogen var forbrugt, og et nyt giordes fornødent, have ønsket at foretage en og anden Forandring i dens Indhold, ved Ombytning af enkelte Stykker for andre, eller ved at tilføie og indsætte nogle nye; Alt dog uden mærkelig Forøgelse af Bogens Størrelse. Men jeg erfarede, at dette baade var imod Forlæggerens og imod et Par agtede Skole-Bestyreres Ønske, hvis Mening herom jeg indhentede. Jeg bestemtes herved til, for denne Gang at lade Bogen ganske uforandret aftrykke, saavidt den i første Oplag naaer; og kun ved Slutningen at tilføie nogle faa, til denne Plads mest henhørende og passende Artikler, som vare af dem, jeg kunde ønske optagne i en ny Udgave. Da Bogens allerede

billige Priis, langt fra derved at forøges, endog er nedsat: har vel Ingen noget imod, at den er bleven adskillige Blade større.

Den omtalte uforandrede Aftrykning er dog naturligviis saaledes at forstaae, at Bogen er bleven underkastet et nøiagtigt Giennemsyn, og de meget faa og ubetydelige Trykfeil rettede; og at jeg har tilladt mig nogle, ligesaa ubetydelige Forandringer i enkelte Udtryk eller Ordstillinger. En unævnt Bedømmer i et af vore Tidsblade, (Kiøbenhavnsposten 1833, Nr. 26) hvem Bogen i det Hele dog syntes at behage, anmærkede fire eller fem Steder, hvor han havde fundet Sprogfeil, (man finder dem gierne lettere hos Andre, end hos sig selv) og flere, hvor han meente at finde urigtig Interpunktion. Om den sidste er det meget langt fra, at alle Forfattere og Sproglærere ere enige. Den er imidlertid ogsaa bleven underkastet større Opmærksomhed i nærværende Udgave; og af de anmærkede Sprogfeil (i Stykker, tagne hos andre Forfattere) ere de fleste her rettede. Dog er S. 80: „og stak det hos sig" beholdt med Malling. Det er i det mindste noget tvivlsomt, om ei dette siges ligesaa rigtigt, som: stak det til sig. Ligeledes er Ordsproget S. 36 uforandret beholdt, saaledes som Peder Syv har det. Ordsprog ere Folkets Tale, Folkets Eiendom, giennem Aarhundreder. Hvor Ordsproget bruger sin, skiønt en Grammatiker vil have hans: der er Retten paa Folkets og paa Brugens Side. Reglerne for Brugen af sin eller sit, og hans eller hendes, ere desuden store Misligheder underkastede; thi gammel og ny, ja mangengang næsten almindelig Brug taler stundom (som ovenfor) tværtimod Sproglæren; og det er dog ikke Sproglæren, der giør Sproget, men omvendt.

Kiøbenhavn den 24de Junius 1837.

Forerindring til tredie Oplag.

Det vedvarende Bifald, denne Bog har vundet, og som atter, efter en kortere Tids Forløb, giør et nyt Oplag fornødent, kunde vel paa den ene Side paalægge mig den Fordring, at giøre hvad der stod i min Magt til at forbedre den; men maatte tillige bestyrke Forlæggerens og Fleres Ønske, som jeg allerede ved andet Oplag maatte tage til Følge: fremdeles at lade Læsebogen være uforandret, baade i Stykkernes Indhold, og i deres Orden. Unegteligt er det, at jo meer en Bog af denne Art, bestemt og benyttet til Skolebrug, bliver bekiendt og udbredt: desto mere tale vægtige Grunde for, at et nyt Oplag, saa lidet som det vel er mueligt, faaer Syn af en ny Bog; desmere forsigtig maatte man være i at giøre Forandringer, i Uvisheden om de altid vilde komme til at gielde som Forbedringer; og desmindre bør man lægge nogen Vanskelighed i Veien for at Bogen kan bruges under eet i Exemplarer af forskiellige Udgaver. Jeg har ogsaa denne Gang holdt mig disse Regler efterrettelig.

Ved et meget nøiagtigt Giennemsyn er paa enkelte Steder Interpunctionen, som jeg troer, forbedret; høist sielden et Ord omsat, forandret, eller tillagt. I det Hele ville disse yderst faa Rettelser være endnu mere umærkelige, end de, der i andet Oplag fandt Sted. For dog at adskille den tredie Udgave fra de tidligere, uden at forandre Text og Indhold, ere ogsaa i denne Udgave et Par Artikler (108 og 111) tillagte ved Bogens Slutning, med en ubetydelig Forøgelse af dens Størrelse, der ei vil komme til at forhøie dens Priis.

Kiøbenhavn den 24de December 1841.

C. Molbech.

Indhold.

		Side
1.	Sommerfuglen	1.
2.	Ræven og Gedebukken; en Fabel	2.
3.	Kæmpen og Dværgen	3.
4.	Den taknemmelige Myre; en Fabel	4.
5.	Erkjendtlighed af et Dyr	5.
6.	Hvorledes Ræven kom til kort; en Fabel	7.
7.	Hvorledes man bevarer sin Sundhed	7.
8.	Den gamle Mand og Døden; en Fabel	10.
9.	Tuul Sø; et Folkesagn	11.
10.	Løven og Ræven; en Fabel	12.
11.	Om Dyrs Behandling	13.
12.	Ræven og Strandmaagerne; en Fabel	15.
13.	Canarifuglen	16.
14.	Tordenskiolds Kiækhed	17.
15.	Lad dig ikke forføre	18.
16.	Kiøbstedmusen og Landsbymusen; en Fabel	21.
17.	Den nysgierrige Kone	23.
18.	Om Elefanten	25.
19.	Hyrdedrengen; et Eventyr	30.
20.	Rolf Krage	31.
21.	Ræven og Katten; en Fabel	32.
22.	Lad ei din Lærers Arbeide være spildt!	33.
23.	Hunden og Ulven; en Fabel	35.
24.	En Pudel redder et Barn fra at drukne	36.
25.	Den trofaste Søn	37.

		Side
26.	Liv og Død	39.
27.	Ulven, som vilde være Fisker; en Fabel	40.
28.	Den ædelmodige Dreng	42.
29.	Artighed	43.
30.	Ulven og Ræven; et Eventyr	48.
31.	Krokonens Kiær; et Folkesagn	51.
32.	De gode Skolekammerater	52.
33.	Christian den Fierdes Tapperhed	53.
34.	Den syge Munk	56.
35.	Turenne	56.
36.	Nogle Træk af Grønlændernes Charakteer	58.
37.	Kiøbmanden og Grønlænderen i Livsfare	61.
38.	Den fastlænkede Steen	63.
39.	Skatten i Vinbierget; en Fabel	64.
40.	Samvittighedens Røst	65.
41.	De fire Forskener	68.
42.	Den forøgede Findeløn	69.
43.	Om Bæveren	70.
44.	Prakkerfolket; et Eventyr	76.
45.	Et Krigspuds	79.
36.	Præsten i Boeslunde	80.
47.	Fangen og hans Hund	81.
48.	Sundhed er bedre end Rigdom	84.
48.	Cæsars Erkiendtlighed	85.
50.	Sneglen, Æselet og Hesten; en Fabel	86.
51.	Eigills Snildhed	87.
52.	Søhelten Iver Hvitfeldt	88.
53.	De to Vandringer; en Lignelse	90.
54.	Ulven og Muulæselet; en Fabel	92.
55.	Det Værste i Livet	93.
56.	Om Murmeldyret	93.
57.	Den tunge Byrde	98.
58.	Nøddetræet, som bar gyldne Frugter	100.
59.	Dyrenes Føde, Bevægelse, Beklædning, Vaaben og Boliger	101.
60.	Den Døendes Stemme; en østerlandsk Fortælling	105.
61.	Heltedøden	107.

62. Hans Madſen i Svaninge . . . . . 108.
63. De tre Guldfiſke; en Fabel . . . . . 110.
64. En Heſt redder ſin Herres Liv . . . . . 113.
65. Menneſkeſlægtens Fremgang ved Opfindelſer . . . 114.
66. Kong Hroar redder en Fugl, og Fuglen ham; en Fortælling . . . . . 120.
67. Den høimodige Guttorm . . . . . 124.
68. Menneſkekiærlighed . . . . . 125.
69. Kongeørnen . . . . . 127.
70. Den overflødige Dødsfrygt . . . . . 130.
71. Høimodighed og Taknemmelighed . . . . . 132.
72. Den lille Uldhandler . . . . . 135.
73. Lærken og dens Unger; en Fabel . . . . . 138.
74. Broderkiærlighed . . . . . 139.
75. Bækken . . . . . 145.
76. Jens Munk . . . . . 146.
77. Ariſtides . . . . . 153.
78. Bonden fra Bilbis . . . . . 156.
79. Carl den Tolvte og Admiral Wachtmeiſter . . . . 158.
81. Potemkins Driſtighed . . . . . 159.
81. Klage over Livets Korthed . . . . . 160.
82. Den Rige og den Fattige; et Eventyr . . . . . 162.
83. Fædrelandskiærlighed . . . . . 168.
84. Erik Eiegod og Væringerne . . . . . 170.
85. Den døende Brændehugger . . . . . 172.
86. Harald Haardraade . . . . . 174.
87. Honninggisgen . . . . . 176.
88. Magnus den Godes Sindighed . . . . . 178.
89. Betleren og hans Speil . . . . . 179.
90. Om den Skadelighed, Menneſket tilregner Dyrene . . 181.
91. Det kiække Mod . . . . . 187.
92. Kong Hroar falder i Kamp; en Fortælling . . . 189.
93. Det er bedre, at laſtes uforſkyldt, end at fortiene Dadel 195.
94. Daarernes Selvtilfredshed . . . . . 196.
95. Om Havheſten eller Hvalrosſen . . . . . 199.
96. Georgsfæſtningen ved Hameln . . . . . 206.
97. Livets Vand; en øſterlandſk Fortælling . . . . . 210.

98. Frederikshalds Beleiring, og den tappre Klokker i Norge 212.
99. Landliv og Havedyrkning . . . . . 217.
100. De tre grønne Grene; en Legende . . . . . 220.
101. Saltgruberne ved Wieliţka . . . . . 224.
102. Umoralſke Følger af at være ond imod Dyrene . . 228.
103. Erkedegnen i Badajoz . . . . . 232.
104. Nedfarten i Sala Sølvgrube . . . . . 241.
105. Om Arbeidſomheds Værd . . . . . 245.
106. Venedig . . . . . 250.
107. Om Ørkesløshed . . . . . 256.
108. Koralklipperne i Sydhavet . . . . . 260.
109. Eliſabeth Kulmann . . . . . 269.
110. Morgenſtiernen; et perſiſt Eventyr . . . . . 273.
111. Kongemordet i Roeskilde, og Svend Grathes Død . . 278.
112. Guds Priis ved Aarets Skifte . . . . . 295.

1.

Sommerfuglen.

Den lille Rudolph kom engang lobende ind fra Haven med vild Glæde, og raabte til sin Fader: „O! hvad jeg har fanget mig en smuk Fugl! Den sad paa en Blomst, og dens Vinger glimrede som bare Guld og Solv; ja endnu langt smukkere. Da traadte jeg ganske sagte hen til Blomsten, og greb hurtigt efter Fuglen — og jeg fik den ogsaa! Nu skal jeg da ret passe paa den. Den skal aldrig slippe fra mig, og jeg vil give den Melk og Brod at spise!“ Saaledes talte den lille Rudolph; men Faderen sagde: Nu, min Dreng! saa lad mig dog ogsaa see din prægtige Fangst. — Derpaa greb Drengen hastig ned i sin Barm, indenfor Troien, og traf en deilig Sommerfugl frem.

Men see! dens Vinger havde tabt deres Glands og vare ganske forklemte; og det fine, brogede Vingestov klæbede ved Drengens Fingre. Da blev Rudolph ganske mismodig, og sagde: „O! min deilige Fugl, hvor den nu seer ud! Jeg kan ikke kiende den igien, og den ligner slet ikke den Fugl, der sad paa Lilien i Haven. Fy! det er et hæsligt Dyr, der i et Øieblik kan blive saa vanskabt!“

Men Faderen svarede ham, og sagde: „Hvem er du da vred paa? Er det Sommerfuglens Skyld, at den

fik saa fiin en Skabning? — Du skulde have taget meget varsomt paa den; men du har grebet den med en voldsom Haand, og derfor er nu dens Vingers Glands falmet og dens spæde Liv henvisnet!"

(Efter Krummacher.)

2.

Ræven og Gedebukken.

En Fabel.

En Ræv og en Gedebuk, der begge vare meget torstige, fandt paa at springe ned i en Brond, for at drikke af Vandet. Da de havde drukket, mærkede Gedebukken først, at han ikke kunde komme op af Bronden saa let som han var kommen ned, og begyndte at jamre sig derover. Ræven derimod sagde til ham: „Giv dig kun tilfreds! jeg har allerede tænkt paa, hvordan vi begge skal komme op af Bronden. Staa her opreist paa Bagbenene, og sæt dine Forbeen paa denne Steen i Muren! Naar du saa bøier dit Hoved med Hornene vel forover, stiger jeg først op paa din Ryg, og derfra op paa Hovedet; og saa kan jeg med eet Spring være oppe af Bronden. Naar jeg først er kommen op, saa er det mig en let Sag, at trække dig op bag efter." — Gedebukken gjorde strax som Ræven sagde ham; men, da denne var kommen vel op, sprang han rundt omkring Bronden, og gottede sig over Gedebukkens Enfoldighed. Denne begyndte at skamme Ræven ud for hans Troløshed; men han svarede: „Ja! min gode Buk! dersom du havde havt saamegen Forstand i dit Hoved, som du har Haar i dit Skiæg, saa

var du ikke ſprungen ned i Brønden, for du havde betænkt, hvordan du vilde komme op igien!"

(Efter Æſop.)

3.

Kæmpen og Dvergen.

Engang hændte det ſig, at en Kæmpe og en Dverg bleve gode Venner, og ſloge ſig ſammen. De giorde det Løfte, at de aldrig vilde forlade hinanden, men drage ud paa Eventyr. Den første Kamp, de fegtede, var med to Saracenere, og Dvergen, ſom var ſaare modig, gav en af Heltene et dygtigt Hug. Saraceneren ændſede det kun ſaare lidet, men ſvingede ſit Sværd, og afhuggede den ſtakkels Dvergs venſtre Arm. Han var nu i en ynkelig Forfatning; men da Kæmpen kom ham til Hielp, efterlod de ſnart de to Saracenere døde paa Pletten, og Dvergen huggede i trodſig Forbittrelſe de Faldnes Hoveder af. — Derpaa droge de ud paa et andet Eventyr. Dette var med tre blodtørſtige Skovtrolde eller Vildmænd, ſom med Vold bortførte en adelig Frøken. Dvergen var nu ikke fuldt ſaa hidſig ſom forrige Gang; men alligevel ſlog han dog det første Slag. Til Vederlag derfor fik han et Smæk, ſom ſlog hans ene Øie ud; men Kæmpen var ſnart ved Haanden, og, vare de andre ikke flygtede, vilde han ſikkerlig have giort Ende paa deres Liv. — Begge vare meget glade over denne Seier, og Kæmpen fæſtede Godhed for den frelſte Adelsfrøken, og ægtede hende. Nu reiſte de et Stykke videre og mødte en Røverbande. — Kæmpen ſtillede ſig nu for første Gang i Spidſen: men Dvergen var

ikke langt bag efter ham. Striden varede længe, og var mandig. Hvorhen Kæmpen kom, maatte Roverne bide i Græsset for ham; men Dvergen var flere Gange paa et Haar nær bleven dræbt. Omsider erklærede Seieren sig for de to Lykkeriddere; men Dvergen mistede sit ene Been. — Nu var da Dvergen af med en Arm, et Been og et Øie, imedens Kæmpen var heel og ubeskadiget, og uden et eneste Saar. — Da raabte Kæmpen til sin Reisefælle: „Ah! min raske lille Helt! det kan man kalde Herregærd. Vi ville blot vinde een Seier endnu, og saa have vi Ære for evigt.“ — „Nei,“ svarede Dvergen, som nu var bleven klogere, „nei! jeg siger saa mange Tak; jeg trækker aldrig mere Sværd: thi jeg mærker, at i hver Kamp høster I al Ære og al Lon — og alle Huggene falde paa mig!“

(P. Foersom.)

4

Den taknemmelige Myre.

En Fabel.

Da en torstig Myre vilde drikke ved Randen af et Vandstade, trillede den lille Jordklump, som den stod paa, ned, og Myren faldt i Vandet. I et Piletræ, nær ved Vandet, sad en Due, og da den saae Myren svømmende og nær ved at drukne, brød den en liden Qvist af Træet, og kastede den ned i Vandet. Myren krob op paa Qvisten, og denne svømmede til Lands, hvorved det lille Dyr blev reddet. I det samme kom der en Fuglefænger listende til Træet, og ganske sagte lavede han en Snare til, hvori han vilde fange Duen. Men da Myren saae dette, stak den

Fugleſængeren paa hans Fod, og af Smerten, ſom dette voldte ham, kom han til at røre ſig. Ved denne Lyd blev Duen forſkrækket, og floi bort. Saaledes giengieldte Myren ſin Redning af Livsfare.

(Efter Æſop.)

5

Erkiendtlighed af et Dyr.

En Gaardhund ſtod bunden i en Lænke nær ved et Huus, hvor der kom Ild los. Denne Hund pleiede at være meget bidſk og glubſk, ſaa at Ingen vovede at komme den nær. Folkene i Gaarden glemte i Tummelen at løſe den, og den var bleven levende opbrændt, derſom ikke en Skorſteensfeier, der kom ud af det brændende Huus, havde ſeet den og følt Medlidenhed med Dyret. Han gik til den, og løſte den. Hunden, der vel mærkede at den var i Fare, viiſte ſig ikke, ſom den pleiede, arrig og bidſk; men loggrede venligt for ſin Befrier. Nogen Tid efter var Hunden med dens Herre kommen i en anden Gaard, hvor den igien ſtod bunden ved Porten, og hvor den ſom ſædvanligt giøede og foer los mod Alle, der kom ind i Gaarden. Engang kom den ſamme Skorſteensfeier derhen, og ſaaſnart Hunden ſaae ham komme ind af Porten, giøede den af Glæde, og loggrede for ham, ſom om den vilde kalde ham til ſig. Skorſteensfeieren gik da hen til den, og klappede den; Hunden ſprang op ad ham, ſlikkede hans Haand og yttrede ſaaledes tydeligt, at den med glad Erindring gienkiendte ſin Redningsmand. — Dette kalde vi

Erkiendtlighed; og det viser, at Dyrene ogsaa kunne have denne Følelse, hvorved de giøre mange Mennesker til Skamme. Vær derfor god og venlig imod Dyr! Du taber aldrig noget derved; men du vinder paa meer end een Maade. Din Følelse og din Samvittighed ville sige dig, at du giør Ret; thi Dyr ere Guds Skabninger i Verden, ligesom Mennesket, men Mennesket er ophøiet over Dyrene, og besidder langt ædlere Kræfter og større Evner, end de; og det er altid Pligt for den Stærkere, den Mægtigere, den, som besidder mere eller formaaer mere, at vise sig venlig, velgiørende og ædelmodig mod de Svagere og Ringere.

Men, ved at være god mod Dyr, vil du ogsaa have den Glæde, at blive lønnet med Erkiendtlighed. Dyret vil aldrig glemme, paa sin Maade at udtrykke erkiendtlig Følelse mod dets Velgiørere. Hunden, Katten, Hesten, Koen, ja endogsaa Høns, Ænder og andre Fugle kiende den, som giør vel imod dem, og yttre Hengivenhed for ham. Du vil aldrig finde et utaknemmeligt Dyr, eller et Dyr, som giengielder Godt med Ondt; men du vil tidt kunne møde utaknemmelige Mennesker; og det er en tung og bitter Erfaring. Men derfor bør du lige fuldt giøre vel, ogsaa mod alle Mennesker. „Det er bedre at give, end at tage" siger Christus. Det er tusinde Gange bedre for dig, at du giør vel imod Utaknemmelige, end om du selv var utaknemmelig mod dine Velgiørere.

(M.)

6

Hvorledes Ræven kom tilkort.

En Fabel.

En Ræv havde seet en Flok Ænder i en Skov, og satte sig i en Grøft ved Veien for at lure paa dem; men nær ved dette Sted var der lagt en Ræveſax i Jorden, som han ikke mærkede. Da nu Ænderne kom ud af Buskene, og vilde gaae over Veien, snappede Ræven den første, han kunde naae, og vilde springe efter de øvrige for at tage flere. Men han kom derved til at røre ved Ræveſaxen med sin Hale, som blev siddende i Klemme; og Ænderne løb deres Vei. Da Ræven mærkede, at han var fangen, anstrengte han sig saa meget, at han vel slap løs; men mistede Halen, som blev siddende i Saxen. Nu gik han skamfuld tilbage med den ene And i Munden, og mødte paa Veien sin Ulven Ulven. Denne loe ham ud, og sagde: Ha, ha! Mester Mikkel! du er nok tilkommen ort idag! Jeg seer, at hvad du har vundet i den ene Ende, det har du tabt i den Anden! — Ja, svarede Ræven, jeg veed det nok, at Spot og Skade følges ad.

(Efter Holberg.)

7.

Hvorledes man bevarer sin Sundhed.

Vil du altid være frist og vel til Mode, da vær afholden i Mad og Drikke, fly Kiælenskab og overdaadig Levemaade; vær arbeidsom, og vær en Hader af Ladhed og Ledliggang. Man skal spise og drikke, for at opholde Livet

og give Legemet Kræfter; men man skal ikke spise meer, end man behøver, allene fordi man finder, at det smager godt. Spiser og drikker man formeget, saa kan man ikke fordøie Maden; Maven kommer i Uorden; man føler sig ilde og utilfreds, og kan hverken arbeide med Lyst, eller sove roligt. Vedbliver man tidt at spise meer end man kan taale, ellér at spise for meget Kage og Slikkeri, som er en usund og skadelig Spise: saa vil man ikke blot en enkelt Gang finde sig ilde tilpas, men efterhaanden blive skranten og syg for sin hele Levetid. — Ligesaa maa man ogsaa holde Maade i Leg og Bevægelse, i at løbe og dandse, og overhovedet i Alt, hvad man finder en Fornøielse i at gjøre; thi, saasnart jeg overdriver Leg og Lystighed, eller bliver for længe ved med det, der skulde more mig, da er det forbi med Fornøielsen, og jeg kan have Skade af det, der ellers kunde være sundt og behageligt.

En rig Herremands Enke havde en eneste Søn, der altid skrantede, saae bleg og svagelig ud, var aldrig fornøiet, og havde ikke Lyst til Arbeide. Det var fordi hans Moder havde forkiælet ham fra hans første Barndom. Præsten paa Godset havde ogsaa kun een Søn, der aldrig feilede noget, saae sund og stærk ud, var altid lystig, og bestandig flittig og arbeidsom. Engang sagde Herremandens Søn til ham: „Hør, Vilhelm! jeg kan dog ikke begribe, hvorfor du altid er saa rask og munter; og jeg derimod er saa tidt syg, og kan ikke ret more mig ved nogen Ting" — „Jeg skal sige dig Aarsagen, min kiære Edvard!" — svarede Præstesønnen — „naar du ikke vil blive fortrydelig. Du ligger paa blode Dyner, jeg paa en haard Hø-Madras. Du kommer aldrig ud i Luften naar det regner eller blæser det mindste; jeg bliver aldrig inde, hvorledes endogsaa Veiret

er. Du spiser hver Dag adskillige Retter, faaer tidt Kage og krydret eller konstig Mad. Hiemme hos mine Forældre spise vi aldrig meer end een Ret, og det er tarvelig Landsbykost. Du drikker Thee, Caffee og Viin hver Dag; jeg drikker aldrig andet end Melk og Vand, og faaer kun nu og da en enkelt Søndag et lille Glas Viin af min Fader. Er jeg engang lidt upasselig, saa siger Moder til mig: „Gaa ud i den friske Luft, Vilhelm! og giør dig dygtig Bevægelse!“ eller hun siger: „I Aften skal du gaae tidlig tilsengs og drikke Hyldethee.“ Men hvert Øieblik bliver der jo hentet en Læge til dig; du maa bruge mange Slags Medicin; og, om du ogsaa derved kommer dig naar du er syg, saa bliver du dog meer og mere skranten og svagelig.“ — Vilhelm havde Ret; thi Edvard skrantede, fordi hans Opdragelse var kiælen og blødagtig. Vilhelm derimod var rask, fordi han tidlig var bleven vant til et haardfort og tarveligt Liv.

Der var en gammel Vagtmester, som endnu i sit halvfemsindstyvende Aar kunde gaae en Miil uden Besværlighed, kunde taale ondt Veir og spise al Slags Mad. Engang mødte han sin forrige Oberst, der nu var bleven General og var ikke meget over tredsindstyve Aar. „God Dag, min gamle Wulff!“ sagde Generalen; „jeg seer, du er endnu bestandig rask og rørig. Med mig begynder det at gaae tilbage, og jeg er dog næsten 30 Aar yngre, end du. Siig mig dog, hvordan du bærer dig ad, for altid at blive saa sund og rask?“ — „Ja, Hr. General!“ svarede Vagtmesteren, „det er ikke noget nyt hos mig; det er noget, jeg for længe, længe siden har begyndt paa. Min salig Fader sagde tidt til mig: Naar Maden ret smager dig, saa hold op at spise; dands ikke længere, naar du mærker, at

du faaer meer og mere Lyſt til Dandſen; og er der noget, ſom du er overordentlig begierlig efter, ſaa lad det fare, juſt af denne Grund. Lær at giøre med dig, hvad du ſelv vil, ikke hvad Andre ville, eller hvad dit Øie og din Mund vil. — Dette Raad har jeg altid fulgt, Hr. General! Derved er jeg bleven 90 Aar, og jeg haaber endnu at naae de hundrede."

(Efter Sierck.)

8.

Den gamle Mand og Døden.

En Fabel.

En gammel fattig Mand var gaaet ud i en Skov, hvor han ſankede ſig en god Dragt Brænde, ſom han tog paa ſin Ryg og vilde bære hiem. Men Byrden var ham vel tung, og da han havde gaaet Halvveien, kunde han ikke bære Brændet længer, men maatte lægge det ned paa Jorden, for at hvile ſig. Som han nu ſad her, blev han meget utaalmodig, og raabte: jeg var tilfreds, at Døden vilde komme og giøre Ende paa mit usle Liv! — Men ganſke uventet indfandt Døden ſig paa Timen, og ſpurgte den Gamle, hvorfor han kaldte paa ham, og hvad han vilde? — „O!" ſvarede Manden, „jeg vilde gierne bede dig, om du vilde hielpe mig med denne Dragt Brænde; jeg kan ikke allene faae den op paa Ryggen!"

(Efter Æſop.)

9.

Tuul-Sø.

Et Folkesagn.

Nær ved Sorøe er der en Sø, kaldet Tuul-Sø, der strækker sig fra Biernede og Krebshuset til henimod Pedersborg. Om denne Sø gaaer der Sagn, at den har sit Navn efter en Prindsesse eller fornem Frue, der boede i Pedersborg. Hendes Navn var Tuule, Toel eller Thorelille, som nogle mene. Hun var rig, og eiede store Skatte af Guld og Sølv; men gav aldrig noget til de Fattige. Engang tog hun den Beslutning, at hun vilde seile til Næstved, og lod derfor sine mange Skatte og Kostbarheder bringe ud paa et Skib; thi dengang kunde man seile derhen fra Pedersborg, over Tuul-Sø og ad Suus-Aa. Men da skeete det, fordi Skibet var beladt med Synd, at da de havde seilet lidt, begyndte det at synke, hvorfor Skipperen, der førte Fruen og hendes Gods, gav hende det Raad, at hun skulde love rigelige Almisser til de Fattige. I sin Nød lod hun sig bevæge hertil; og strax hævede Skibet sig, og Faren var forbi. Men nu fortrød hun det Løfte, hun havde ladet sig overtale til at gjøre, og talte derfor onde, gudsbespottelige Ord til Skipperen. Da begyndte Skibet atter at synke, og sank alt dybere og dybere, saa de tilsidst alle uden Redning maatte omkomme. — Men da det nu var almindelig bekiendt, at der havde været meget kostbart Gods ombord i Skibet, borede man et Hul i en stor Steen, som laae i Søen, satte Skruer i den, og begyndte at ville skrue Skibet op for at faae det til Landet. Allerede var det saa vidt oppe, at man kunde see Masten; men da gleimte een af Bønderne at tie stille, og raabte:

„Træk nu! thi nu er det Tid“; og ſtrax ſank Skibet tilbage, og Ingen kunde faae det op igien. Stenen, med Hullet i, ſeer man endnu ved Pedersborg, og i klart Veir, ſige Bønderne, ſkal man kunne ſee noget af Maſten i Vandet. Men Ingen tør ſeile over dette Sted; og Fiſkerne drage Vod over hele Søen, undtagen her; thi Alt hvad der kommer over Stedet, ſiger man, bliver hvirvlet ned i Dybet.

(J. M. Thieles Folkeſagn).

10.

Løven og Ræven.

En Fabel.

Da en Løve var bleven ſaa gammel og ſvag til Fods, at han ikke meer var hurtig nok til at naae de Dyr, han jagede efter, begyndte han at lide Nød for ſin Føde. Han fandt nu paa den Liſt, at lægge ſig dybere ind i ſin Hule, og lade udſprede blandt de andre Dyr, at han var farlig ſyg, og ikke havde mange Dage at leve i. Der kom da endeel Dyr til Hulen, for at beſøge den ſyge Løve; men naar Nogen af dem gik ind til ham i Hulen, foer han løs paa dem, greb dem og aad dem op. Efter nogen Tid kom ogſaa Ræven forbi; men han blev ſtaaende ved Indgangen til Hulen og ſpurgte: hvorledes Løven befandt ſig? Denne ſvarede; „Meget ſlet, min gode Ven! Med mig er det ſnart forbi.“ Men da han mærkede at Ræven blev ſtaaende, ſpurgte han: hvorfor han ikke vilde komme inden for? — „Nei, Herre! ſvarede Ræven, „jeg har ſeet her i Sandet mange Fodſpor, og alle vende

de indad mod Hulen, men ingen udad. Det er den eneſte Grund, hvorfor jeg heller bliver udenfor."

(Efter Æſop).

11.

Om Dyrs Mishandling.

Den følgende Dag — hedder det i Bogen om Anders Kiærby — da vi reiſte videre ad Landeveien til Svendborg, hørte vi langt borte en ſkrækkelig Støi. Det forekom os ſom om Nogen bandede og pryglede. Da vi kom nærmere, hvor Veien dreier af fra Fraugde Gyde, traf vi en ſtærkt belæsſet Fragtvogn med to Heſte for, ſom var bleven ſtaaende der. Den ene Heſt laae paa Jorden, og Kudſken forſøgte al ſin Kraft i Eder og i Pidſkeſlag, for at reiſe den. „Er du fra Forſtanden, raabte Kiærby, vil du myrde det ſtakkels Dyr?" — „Den maa op;" raabte den opbragte Kudſk, og blev ved at bande; „den er i Stand til at giøre mig den Fortræd, at krepere her paa Veien." „Det ſamme vilde jeg giøre," ſagde Kiærby, „om jeg var i dens Sted; hellere døe ti Gange, end tiene en Herre ſom dig; jeg kunde ønſke dig den Straf, at den aldrig reiſte ſig igien. Dog, af Medlidenhed med Dyret, og ikke for din Skyld, ville vi hielpe hvad vi kunne." „I maae giøre det for hvis Skyld I vil," ſvarede den raae Karl, „naar I kun hielpe mig ud af Forlegenheden." Vi hialp trolig, endſkiøndt Kudſken endnu blev ved at bande og prygle. Heſten anſtrengede ſine ſidſte Kræfter, og kom paa Benene; men det varede kun kort. Den var aandeløs og forſlaaet. Ved et nyt

Pidskeslag vilde den gaae et Skridt frem, men svinglede og faldt paa ny; og nu forsøgte vi ikke mere at reise den, thi den døde for vore Øine. Kudskens Forbittrelse udbrød i endnu frygteligere Eder; men efterhaanden sagtnedes den, og gik over til ynkelig Klage. „Hvor vil det gaae mig!“ hylede han: „Jeg skal i denne Morgenstund være i Odense; jeg skal svare til Heste og Varer.“ — „Ret saa!“ sagde Kiærby: „Du slaaer din Hest ihiel, og klager saa over Tabet. Kan du forlange meer af den, end at den opoffrer sine Kræfter og sit Liv i din Tieneste? De Grusomme, som mishandle Dyrene, skulde i det mindste skaane dem, hvis Bistand de behøve. Men du burde saa meget mere være skaansom, da Hestene tilhøre din Husbonde; om du endog ikke lagde paa Hiertet, hvad der staaer i Bibelen: den Retfærdige forbarmer sig over sit Dyr!“ — Kudsken raabte: det er altsammen godt nok, men hvor skal jeg nu komme afsted? „Det veed jeg ikke,“ svarede Kiærby: „Du ligger, som du har redet, og Selvgiort hedder jo velgiort. Alt hvad vi kan giøre, er at see, om vi kan sende en Hest til dig fra nærmeste By. Beflit dig imidlertid paa Taalmodighed.“ — Vi kiørte videre, og hørte ham endnu paa Veien bande og skielde. Kiærby var alvorlig vred; det saae man paa hans Øine. „Jeg har lagt Mærke til, sagde han, at der sielden er noget godt ved de Mennesker, som mishandle Dyrene. Man vænner sig, ved den haarde Adfærd, til ogsaa at behandle Mennesket uden Skaansel. Der er Lande, hvor Grusomhed imod Dyrene ansees for en Misgierning og straffes efter Lovene; og det med Rette. I det mindste burde man, hvor dette ikke har Sted, ansee enhver for ærelos, der behandler en Hest eller Hund ilde.

Feighed er ærelos; og den, som er grusom og ond imod svage Væsener, er sædvanligen feig tillige."

(S. Plum).

12.

Ræven og Strandmaagerne.

En Fabel.

To Maager fandt engang ved Stranden en stor og fed Østers, som enhver af dem vilde allene tilegne sig. Den ene sagde: Det var mig, der først saae denne Østers i Vandet! — Den anden raabte: Det er ikke sandt! det var mig; og det kan jeg bevise derved, at jeg var den, der først tog den op af Vandet! „Ja, men du fandt den ikke," sagde den første; „jeg saae den først, og viste hvor den laae!" — Som de nu trættedes ivrigst herom, kom Ræven forbi. Maagerne kaldte ham til at være Dommer imellem dem, og begge foredroge ham Sagen, hver paa sin Maade. Da Ræven med megen Opmærksomhed havde hørt dem, sagde han: I maae bringe mig den fundne Østers hid, og aabne den for mig! — Dette giorde Maagerne, og da sagde Ræven: „Begge Parters Ret til denne Østers er fuldkommen lige. Thi dømmer jeg, at den bør deles imellem Eder i to ganske lige Parter: men først erlægges Processens Omkostninger!" Ræven tog nu Østersen, spiste den, gav hver Maage en af Skallerne, og gik sin Vei.

(Efter Holberg).

13.

Canarifuglen.

En lille Pige, ved Navn Caroline, havde en Canarifugl, som hun holdt overmaade meget af. Det lille Dyr sang fra Morgen til Aften; og det var en meget smuk Fugl, mørkegrøn, med en stor broget Top. Caroline forgede selv omhyggeligt for den, gav den Fuglefrø i Kassen, hver Dag friskt Vand i Glasset, undertiden ogsaa et grønt Blad og et Stykke Sukker.

Men en Dag begyndte Fuglen pludselig at hænge med Vingerne; og næste Morgen, da Caroline vilde give den Vand, fandt hun den liggende død i Buret. Da brød hun ud i Klager over at miste sin lille Yndling, der var hende saa kiær, og løb grædende og hulkende ud til sin Moder. Denne søgte at trøste hende; og uden at sige Caroline noget, gik Moderen ud, kiøbte en anden Canarifugl, der sang ligesaa godt og var endnu smukkere, og satte den i Buret. Men da Caroline saae den nye Fugl, blev hun lige utrøstelig, og græd endnu meer, end forhen. Da blev Moderen meget forundret herover, og sagde: Men, min gode Pige! hvorfor græder du dog saameget, og er saa bedrøvet? Dine Taarer kunne jo ei kalde den døde Fugl til Live igien, og her har du en anden, der er ligesaa god som den forrige! — Da sagde Datteren: „O min kiære Moder! Jeg er saa bedrøvet, fordi jeg har giort Uret imod min stakkels Fugl, som nu er død; og jeg har ikke giort den alt det Gode, som jeg burde og kunde! — Lille kiære Line! svarede Moderen, giør dig ingen Sorg derover! Du har jo altid passet Canarifuglen meget ordentligt! — „Ak nei, Moder!“ sagde

Barnet, „et Par Dage før den døde gav du mig et Stykke Sukker til Fuglen; og i Stedet for at give den det, spiste jeg det selv. Det gior mig nu saa hiertelig ondt!“

Moderen smilede slet ikke over den uskyldige Piges Klage; thi hun kiendte og ærede Naturens hellige Røst i Barnets Hierte. — Ak Gud! sagde hun, hvorledes maa et utaknemmeligt Barn være til Mode ved Forældrenes Grav!

(Efter Krummacher.).

14.

Tordenskiolds Kiækhed.

Tordenskiold fik engang Befaling, at gaae ind under den svenske Vall, for at indhente Kundskab om Tilstanden i Skaane. Befalingen var ham kiær. Han krydsede en Tidlang i Søen; men da han ei derved fik de Underretninger, han ønskede, lagde han ind til Torrekov i Skaane, kastede Anker og lod sig sætte i Land. Han tog ikke meer end ti Mand med sig; thi han ventede der ingen fiendtlige Krigsfolk. Men han tænkte feil. Nogle Dragoner holdt just samme Tid i en Gaard ved Strandsiden, og da de saae ham stige i Land, satte de sig i Skiul bag Husene, for at give ham Tid til at komme dem nær. Tordenskiold gik frem med sine Folk, uden at giøre sig Betænkning; men saasnart de svenske Dragoner saae ham saa nær, som de ønskede, gave de Hestene Sporer og red til. Matroserne bleve bange, og uagtet han raabte til dem, at de skulde blive og sætte sig til Modværge, løb de

dog tilbage, og kastede sig i Chaluppen. Tordenskiold, som nu var ene tilbage, maatte da ogsaa, imod sin Natur, vende sig og søge Flugten; men inden han naaede Strandbredden, hentede een af de svenske Dragoner ham ind, red ham forbi, stillede sig imellem Vandet og ham, og raabte: at han skulde give sig fangen. Tordenskiold, som stod med Kaarden i Haanden, sagde Ja, han vilde give sig; den Mellemste af Dragonerne red frem, for at tage mod hans Kaarde; men i det samme hug Tordenskiold ham over Haanden. „Den Gang ikke!“ raabte han; og i samme Øieblik sprang han midt imellem de to andre Dragoner, kastede sig i Stranden, tog Kaarden i Munden, og svømmede ud til Chaluppen. De svenske Dragoner satte vel ud efter ham saa langt som de kunde; men han var dem for hurtig, og da de ei havde Skydegevær hos sig, undkom han med Livet.

(O. Malling).

15.

Lad dig ikke forføre.

Vilhelm var en Søn af gode og retskafne Forældre, der opdrog ham til Flittighed, Orden, Lydighed og en artig og venlig Opførsel imod alle; og tillige gierne saae, at han var glad og munter i sine Fritimer. En smuk Efteraarsdag, da det var Vilhelms Fødselsdag, havde hans Forældre giort ham adskillige Foræringer, og tilladt ham at indbyde nogle af sine jævnaldrende Skolevenner til sig, og fornøie sig i Selskab med dem. Om Eftermiddagen legede de i Faderens Have, hvor ogsaa Vilhelm havde et lille afdeelt

Stykke Jord, med Blomsterbede og unge Frugttræer. I Nærheden heraf stod der ved Havemuren nogle Ferskentræer, som dette Aar første Gang bare Frugter. Disse begyndte nu just at modnes, og Eftermiddagssolen belyste de smukke, purpurrøde, med det fineste Duun overtrukne Ferskener, der blussede som Roser i det tykke, friske Løv. Det tillokkende Syn gav et Par af de andre Drenge Lyst til at plukke af disse Ferskener; men Vilhelm sagde; „Nei! Fader har forbudet mig at røre dem. Det er førstegang der er Ferskener paa disse Træer, som han selv har plantet, og holder saa meget af. Kom! lad os Alle gaae herfra, at Ingen skal blive fristet!“ — Da raabte en af de andre Drenge: „Hvorfor det? Skulde du ikke kunne plukke et Par Ferskener idag, det er din Fødselsdag? Naar du kommer hiem til mig, skal du see, at i vor Have kan jeg plukke af ethvert Træ, jeg faaer Lyst til!“ — Men Vilhelm vedblev: Nei! nei! kom dog med mig! min Fader har jo forbudet det! — Den Anden svarede: Men din Fader er jo gaaet ud, og kan ikke see det; og hvorledes skulde han faae det at vide? — Ja, om han ogsaa skulde mærke det, og spørge dig derom, kan du jo sige, at du veed ikke noget deraf.“ — Fy! sagde Vilhelm, saa maatte jeg jo lyve, og min Fader vilde snart see, at jeg blev rød af Skamfuldhed! — „Han har Ret!“ raabte et Par af de mindre Drenge; men den ældste, som var den mindst artige, og havde den stygge Feil, at sige Usandhed, sagde: „Ja, men jeg veed et Middel. Vi Andre ville plukke Ferskener, og saa kan du frit sige, Vilhelm! at du ingen har plukket.“ Vilhelm vilde endnu giøre Indvendinger; men de andre Drenge lode sig forlede til at istemme dette Forslag; og Vilhelm fik de

endelig ogsaa overtalt. De plukkede nogle Ferskener af Træet, og Alle spiste dem i Forening.

Da det begyndte at mørknes, gik de fremmede Drenge hver til Sit; men Vilhelm blev i Haven, fordi han skammede sig ved at komme sin Fader for Øine. Da Faderen kom hiem og savnede Sønnen, gik han ud i Haven; men da Vilhelm hørte ham, løb han hen i en anden Ende af Haven, ligesom for at skiule sig. Faderen, som gik forbi Ferskentræerne, opdagede strax at der var taget af Frugten, og raabte: Vilhelm! Vilhelm! hvor er du? — Men Drengen skammede sig endnu mere, da han hørte Faderen kalde, og gik ikke frem. Hans Fader fandt ham dog snart, og sagde: Hvorfor kommer du ikke naar jeg kalder paa dig, Vilhelm? Er det din onde Samvittighed? og er det den Tak jeg skal have for idag, at du plukker af mine Ferskentræer? — Vilhelm svarede frygtsom: Det veed jeg intet af, Fader! jeg har ikke rørt Træerne! maaskee en af de andre Drenge har giort det! — Men Faderen tog ham ved Haanden, førte ham ind i Havestuen, hvor der var Lys, og sagde: See mig nu i Øinene! Vil du endnu narre din Fader? — Da blev Vilhelm bleg af Skam, og tilstod nu med Bøn og Taarer Alt. Men Faderen vendte sig vred fra ham, og sagde i det han gik: Du vilde altsaa først giøre Uret, og siden lyve for mig! Har jeg fortient det af dig idag? — Vilhelm blev herover saa bedrøvet, at det nu var forbi med al Glæden paa hans Fødselsdag; han kunde længe ikke sove ind, da han havde lagt sig, og vaagnede tidt om Natten med Tanken paa hans Faders Fortørnelse. Om Morgenen løb han ikke strax, som han pleiede, ud i Haven, fordi han skammede sig ved at see paa Ferskentræerne; og i Stedet for at han ellers glad og munter pleiede at sige sin Fader

God Morgen, turde han nu ikke slaae Øinene op paa ham. Da sagde Faderen til ham: „Der seer du, Vilhelm! hvor ulykkelig man gior sig, ved at lade sig forføre til Synd. Et Øieblikks Lyst kan have mange Dages, ja hele Aars Sorg og Bedrøvelse til Følge. Vogt dig, og lad dig aldrig tiere forlede til at giøre Uret; thi den, som forlader Dyden, viger fra sin Lykke!“

(Efter Sierck.)

16.

Kiøbstedmusen og Landsbymusen.

En Fabel.

En Muus fra Staden besøgte engang en Veninde, som den havde paa Landet. Denne blev meget fornøiet over Besøget, tog imod sin Giæst med al mulig Venlighed, og bevertede den med det bedste, den havde. Et Stykke mullent Brød, en tør og skimlet Ostekorpe, noget muggen Grød, vare Retterne, som Vertinden satte frem, og som hun uophørlig nødte sin Veninde fra Staden til at spise af. Den kræsne Kiøbstedmuus maatte, for Høfligheds Skyld, lade som det smagte hende, uagtet hun fandt disse Retter usle, og neppe kunde faae Maden ned. Endelig tog hun Afsked, og indbød da Landsbymusen til snart at besøge hende i Staden. „Jeg vil heller strax følge med dig,“ svarede denne, „thi ellers vilde jeg have ondt ved, første Gang at finde, hvor du boer.“ Musene begave sig da paa Veien; og det kunde være ved Midnatstid, da de kom til et prægtigt Pallads i Staden. „Her er min Bopæl!“ sagde

Kiøbſtedmuſen til ſin forundrede Veninde, og førte nu denne omkring i Kamre, Kiøkkener og Kieldere, hvor den overalt havde mangeſlags Fødevarer liggende; tilſidſt ogſaa ind i en prægtig Spiſeſal, hvor der paa Bordet ſtod Levninger af et overflødigt Maaltid, ſom Giæſterne nylig havde forladt. Kiøbſtedmuſen opmuntrede ſin Veninde til at tage for ſig af Retterne, bød hende Kage, Sukkerbrød, Macroner, Mandler og flere Lækkerheder, ſom den tarvelige Landsbymuus aldrig tilforn havde ſeet, endnu mindre ſmagt. Men neppe havde Muſene begyndt at giøre ſig tilgode, førend Fløidørene ſprang op, og en heel Sværm af Tienere og Piger ſtyrtede ind i Salen, for at dække af Bordet. Muſen, der havde hiemme i Palladſet, vidſte ſtrax at finde ſit Smuthul; men den arme Landsbymuus, der var fremmed, løb i dødelig Skræk frem og tilbage paa Gulvet, og blev tilſidſt opdaget. „En Muus! en Muus! raabte en af Pigerne; og ſtrax begyndte de andre at jage efter den; men dog var den ſaa heldig endelig at finde et ſkiult Sted, hvor den giemte ſig uden at man kunde finde den, og ſlap ſaaledes derfra med Livet. Da Tieneſtefolkene vare borte og Alt igien var roligt, kom den anden Muus frem af ſit Hul, kaldte paa ſin Veninde og ſagde: „Nu er da den Støi forbi! Kom nu og lad os fortſætte vort Maaltid. Jeg bragte et godt Stykke Kage i Sikkerhed paa min Flugt!“ — „Nei mange Tak ſvarede Landsbymuſen, „jeg beder dig blot, at du vil lade mig ſlippe bort herfra, hvor du i al din Herlighed hvert Øieblik er i Livsfare. Jeg iler til mit ſtille Hiem, hvor jeg kan ſpiſe mit ſkimlede Brød og min tørre Oſteſkorpe i Ro og Fred.“

(Efter Æſop og Meisner).

17.

Den nysgierrige Kone.

En Konge havde engang forvildet ſig paa Jagten, og da han kom dybere ind i Skoven, hørte han Folk tale, og nærmede ſig til Stedet hvorfra Lyden kom. Bag nogle Buſke ſaae han da en Mand og en Kone, der vare i Færd med at hugge Grenebrænde. Konen ſagde til Manden: „Hør, Mand! det maa man ſige, at Eva var dog ret en Lækkermund, der ikke kunde bare ſig for at ſpiſe Æblet af det forbudne Træ, uagtet hun kunde ſpiſe af alle de andre herlige Frugter i Paradis. Havde hun været lydig imod Vor Herre, ſaa havde vi nu ikke havt nødig at ſlide og ſlæbe her hver Dag for at fortiene vort Brød.“ — „Ja, veed du hvad Kone!“ ſvarede Manden, „var Eva en Lækkermund, ſaa var Adam ret en ſtakkels Tosſe, at han ſtrax vilde giøre, hvad hun ſagde til ham. Havde jeg været i hans Sted, og du vilde have faaet mig til at ſpiſe af disſe Æbler, ſaa havde jeg givet dig et godt Øreſigen, og ikke engang villet høre paa din Snak.“ — Kongen traadte nu nærmere hen, og ſagde: God Dag, godt Folk! jeg ſeer I har det ſuurt nok her i Skoven. „Ja Herre!“ ſvarede Manden, ſom ikke vidſte af at det var Kongen, „vi maae ſlæbe ſom Heſte fra Morgen til Aften, og endda kan vi knap fortiene det tørre Brød!“ — I Stakler! ſagde Kongen, vil I følge med mig ind til Staden, ſaa vil jeg føde Eder, uden at I ſkulle behøve at arbeide det mindſte. — „Ja tuſind Tak! naadige Herre!“ ſvarede Konen, „det var jo en Tosſe, der ikke vilde tage imod et ſaadant Tilbud!“ I det ſamme kom Kongens Følge tilkiørende; og Folkene bleve ligeſaa forſtrækkede, ſom forundrede, over denne

Tildragelse; men Kongen lod dem virkelig sætte paa en Vogn og kiøre ind til Slotter; lod dem give nye Klæder, to Tienere til Opvartning, en af sine egne Vogne at kiøre i, og sex Retter Mad paa Bordet hver Middag.

Da en Maaned var gaaet, gav man dem tolv Retter Mad; men midt paa Bordet blev der sat et stort Solvfad med Laag over. Konen, der var nysgierrig, vilde strax aabne Fadet; men en af Kongens Hofbetiente, som var tilstede, sagde hende, at Kongen havde forbudet dem at røre det, og at han slet ikke vilde have, de maatte see, hvad der var i Fadet. Da Tienerne vare gaaede ud, mærkede Manden, at hans Kone ikke spiste, og at hun saae misfornøiet ud. Han spurgte hende, hvad der feilede hende, og hun svarede: „Jeg bryder mig slet ikke om al denne Mad; hvad kunne alle disse Retter hielpe mig, naar jeg ikke maa faae, hvad der er i det tillukkede Fad? Det er det eneste, som ret vilde smage mig!“ — „Du er gal, Kone!“ sagde Manden, „har du ikke hørt, at Kongen udtrykkelig har forbudet det?“ — „Kongen er meget ubillig!“ giensvarede Konen; — „Naar han ikke vilde, at vi maatte see hvad der er i Fadet, hvorfor har han da ladet det sætte paa Bordet?“ — I det samme gav hun sig til at græde ganske høit, og sagde at hun var kied af sit Liv, og vilde giøre Ende paa sine Dage, hvis hun aldrig maatte faae at see, hvad der var i Fadet. Manden, som holdt meget af sin Kone, kunde ikke taale at see hendes Bedrøvelse, og sagde: at naar hun da endelig vilde have det, saa vilde han tage Laaget af. Dette giorde han ogsaa; og i samme Øieblik sprang der en Muus ud af Fadet, og løb ud paa Gulvet. Manden og Konen løb efter den for at fange

den; men den ſkiulte ſig i et Hul; og nu traadte Kongen ind i Salen, og ſpurgte ſtrax: hvor er Muſen, der var i Fadet? — Ak, Deres Majeſtæt! — ſvarede Manden — min Kone græd, og plagede mig for at ſee hvad der var i Fadet; imod min Villie maatte jeg aabne det, og da løb Muſen ud. „Men," ſagde Kongen, „var det ikke dig, der i Skoven forſikkrede, at naar du havde været i Evas Sted, ſkulde du nok have lært hende, ikke at ſpiſe af den forbudne Frugt? — Det ſkulde du ikke ſaa haſtig have glemt!" — „Og du!" ſagde Kongen, i det han vendte ſig til Konen, „du ſom ſkiendte ſaa meget paa Eva — du vilde ikke nøies med alle diſſe Retter, men endelig have Muſen, der var i det tillukkede Fad! — Gaaer nu begge tilbage i Eders Skov; hugger Brænde ſom for, og ſkiender ikke mere, hverken paa Adam eller Eva!"

(Efter Mag. des enfans.)

18.

Om Elefanten.

Elefanten er det ſtørſte blandt de Dyr, ſom leve paa Landjorden. Den har et uhyre Hoved; dens Øren ere lange, brede og tykke; dens Øine ere ſtore, ſkiøndt de udgiøre kun ſom et Punkt af dette Dyrs hele uhyre Maſſe. Dens Næſe er tyk, og ſaa lang at den berører Jorden; man kalder den Dyrets Snabel. Denne er kiødagtig; ſenefuld, huul ſom et Rør, der lader ſig bøie, og har en ſaadan Styrke, at Elefanten dermed kan afbryde Træer

og rykke dem op med Roden, og saaledes ved Hielp af den bane sig Vei igiennem de tætteste Skove. Med denne Snabel lofter den ogsaa store Byrder op fra Jorden, og den Canal, som er i samme, tiener den til at drage Veiret. Elefantens forlængede Næse eller Snabel løber spids frem indtil den yderste Deel deraf, som ender sig med en bevægelig Brusk, hvori der ere to Aabninger, hvilke Dyret efter Behag, kan aabne og tillukke. Uden denne Naturens Gave maatte Elefanten døe af Hunger, da dens Hals er saa tyk og saa stiv, at den paa ingen Maade kan bøie den og græsse som andre Dyr. Den maa altsaa omkomme, naar dette Redskab bliver beskadiget og ubrugeligt. Munden sidder under Snabelen i den nederste Deel af Hovedet, saa at det seer ud som den udgiorde eet med Brystet. Tungen er saa liden, at den næsten ikke staaer i noget Forhold til de øvrige Legemsdele. I sine Kiævebeen har Elefanten to Tænder, for at knuse sit Foder, og to andre til Forsvar. Disse sidste sidde i det øverste Kiævebeen, og ere nogle Fod lange. I sin Vrede giør Elefanten Vidunder med disse Vaaben; og det er disse Huggetænder, man kiender under Navn af Elfenbeen.

En voxen Elefant indeholder mere Kiød end fire til fem Oxer. Den sædvanlige Størrelse af de Afrikanske Elefanter er ni til ti Fods Længde, og elleve til tolv Fods Høide. Man skulde af denne Vært slutte, at de maatte være tunge og langsomme i deres Bevægelser; men de gaae og løbe meget behændigt. Deres almindelige Gang er liig et Menneskes Gang, som løber meget hastigt; naar de løbe, gaaer det endnu langt hurtigere; dog er det meget sieldent at see en Elefant løbe, da det ikke er dem bequemt, formedelst deres nedhængende Bug og tykke Been. Man har havt den urigtige Tanke, at Elefantens Fødder ingen

Ledemode have, men dette er gjendrevet ved alle Reisendes Vidnesbyrd; dog falder det den besværligt, at vende sig fra høire til venstre Side, og deraf betiene da Negrene sig til deres Fordeel, naar de ville angribe den.

Elefanten er ikke meget kræsen i Valget af sin Føde; har den ingen Urter, saa æder den Blade og Grene af Træer, Ror, Siv, alle Slags Korn, eller Bælgfrugter. I den yderste Hungersnød sluger den ogsaa Jord og Stene; men dette befordrer snart dens visse Død. Forresten taaler den Hunger med Taalmodighed, og man forsikrer at den skal kunne faste otte eller ti Dage. Har den derimod Overflødighed, da æder den meget, og dette beviser de Ødelæggelser, den anretter i Negrenes Plantager. Et eneste af disse Dyr fortærer ligesaa meget, som tredive Mennesker kunne leve af en Uge, foruden det, den ødelægger og nedtræder med sine Fødder. Elefanterne omrøre og plumre altid Vandet med deres Fødder, førend de drikke. De samle sig almindeligviis halvtredsindstyve eller tredsindstyve i en Flok, og saaledes støder man ofte paa dem i Skovene; men de gjøre ingen Skade, naar man ikke anfalder dem; skyder man derimod efter dem, og skyder feil, da blive de rasende af Vrede.

Elefanten besidder en Lærvillighed og en Fatteevne, som udmærker den fremfor alle andre Dyr. Den kiender Taknemmeligheds Følelser, og er ligesom ude af sig selv, naar den mister sin Styrer; og har den i et øieblikligt Raseri mishandlet ham, da seer man den meget nedslaaet og nær ved at tage Livet af sig selv. Naar Elefantens Mage er borte, bidrager hendes Fraværelse meer end alt andet til at gjøre ham boielig, og bringe ham til at glemme sin Styrke.

I visse Egne fanger man Elefanten i dybe Gruber, som man lyselig tildækker. Seer nu Moderen, at en af hendes Unger er falden i en saadan Grube, saa styrter hun sig af Fortrydelse og Kiærlighed ned i samme Hule, skiøndt hun maa forudsee, at hun der mister sin Frihed, maaskee ogsaa Livet. Hun forlader aldrig sine Unger i Faren, men forsvarer dem, om det end koster hendes eget Liv. Er Elefanten nødt til at sætte over en Flod, saa tager den sin Unge paa Snabelen, og fører den saaledes over til den anden Side. Føler den unge Elefant sig ikke endnu ret stærk til at svømme, saa gaaer den forud i Vandet, før Strømmen svulmer op ved den gamle Elefants uhyre Legeme, hvorved det bliver vanskeligere for den unge at svømme.

Naar Elefanterne møde et sygt eller saaret Dyr af deres Art, saa efterlade de ikke at giøre dette al den Tieneste de kunne. Døer Dyret, da begrave de det omhyggeligt, og bedække det med Grene af Træer. Man kan afrette Elefanten til at vise Kongerne udmærket Ære; saasnart den da seer dem, bøier den sine Knæe, og reiser sig kort efter op igien. Det fortælles om den indiske Konge Porus, som krigede med Alexander den Store, at han havde en Elefant, der altid bar ham, og da denne saae at dens Herre var ganske afkræftet af de mange Saar, han havde faaet i Slaget, knælede Elefanten langsomt ned for at kunne lægge ham paa Jorden, og uddrog med sin Snabel de Pile, som sad i hans Legeme. Men da Elefanten saae, at dens Herre ved dette Foretagende mistede for meget Blod, tog den ham igien paa Ryggen og bar ham hen i Leiren.

Ælian fortæller et lignende Tilfælde om en indisk Herre, som havde en ung Hun-Elefant, hvilken han opdrog med største Omhyggelighed. Siden red han altid kun paa

den, og gav den daglig Beviser paa sin Velvillie. Kongen, som var bleven underrettet om dette Dyrs Fromhed og Dueligheд, forlangte at faae det; men Indianeren vilde ikke miste sin Yndling, men flygtede med Elefanten til Biergene. Man forfulgte ham efter Fyrstens Befaling. Da Indianeren var kommen op paa Toppen af en steil Klippe, udholdt han en Tidlang de udsendte Soldaters Angreb, og forsvarede sig med Stene, hvori Elefanten, som havde lært at kaste med stor Nøiagtighed, troligen hialp ham; men desuagtet kom hans Fiender dog tilsidst op paa Klippen. Nu blev Elefanten rasende af Vrede, styrtede sig imellem dem, nedtraadte nogle, kastede andre overende med sin Snabel, og jagede de øvrige paa Flugten. Derpaa tog den sin saarede Herre paa Ryggen, og forføiede sig bort med ham til et Sted, hvor de kunde være i Sikkerhed.

Man maa længe opirre dette Dyr, inden dets Vrede gaaer over til Raseri, da det af Naturen ikke er grusomt. En indisk Fyrste lod engang tredive Elefanter hidse paa ligesaa mange Mennesker, som havde det Uheld at mishage ham. Men, uagtet man giorde sig al Umage for at opirre dem, saa vilde de dog ikke lade sig bruge som Redskaber for Fyrstens Grusomhed. Dette Dyr viser Skaansel mod de Svage, og mod den Fiende, som ikke er den voxen. Naar det møder en Flok Faar paa en Vei, siges der, at det med Snabelen støder de nærmeste til Side, af Frygt for at sondertræde dem. Naar Elefanterne indbyrdes komme i Uenighed, beskadige de aldrig hinandens Tænder; ligesom om de holdt det for uædelt, at berøve hinanden deres Vaaben mod andre Fiender.

Elefanten er, naar den holdes som Huusdyr, underkastet mange Sygdomme, hvorimod Indianerne dog kiende og bruge virksomme Midler. Man fortæller, at disse Dyr skal kunne

leve to til tre hundrede Aar. Elefanten skal, blandt alle Dyr, være det, der mindst taaler Fornærmelser. Den anfalder det Menneske, som blot forhaaner den, med samme Vrede som den angriber den, der har saaret den; og faaer da Elefanten sin Angriber i sin Magt, saa gjennemborer den ham enten med sine Tænder, eller kaster ham med Snabelen op i Veiret, og træder ham ihiel, naar han er falden ned til Jorden. De skulle overhovedet, endog efter lang Tids Forløb, huske og hevne Fornærmelser, som Mennesker have tilføiet dem.

(L. Smith).

19.

Hyrdedrengen.

Et Eventyr.

Der var engang en Hyrdedreng, som var bleven vidt og bredt bekiendt for de kloge Svar, han kunde give paa ethvert Spørgsmaal, man gjorde ham. Kongen i Landet hørte ogsaa tale om denne Dreng; men han vilde ikke troe paa hans Viisdom, og lod ham hente til sig. Da han kom, sagde Kongen: „Hør, min Dreng! kan du besvare mig tre Spørgsmaal, som jeg vil forelægge dig, saa vil jeg anseе dig som mit eget Barn, og lade dig opdrage hos mig paa mit eget Slot.“ — „Ja, lad mig høre dem, Herre!“ sagde Hyrdedrengen uforfærdet. Det første, sagde Kongen, er: hvor mange Draaber Vand er der i Havet? — Hyrdedrengen svarede: „Herr Konge! naar du lader alle Jordens Floder dæmme og standse i deres Udløb, saa at der ikke kan flyde en Draabe ud i Havet imedens jeg

tæller, saa skal jeg sige dig nøiagtigen, hvormange Draaber der er i Havet." — „Godt!" sagde Kongen, „nu det andet Spørgsmaal: hvormange Stierner findes der paa Himmelen? — Hyrdedrengen bad da om et stort Ark hvidt Papir, og da han havde faaet det, tog han Pen og Blæk, og satte saamange smaa Prikker paa Papiret, at man neppe kunde see dem, og at Øinene løb i Vand paa enhver som vilde noie betragte dem. Nu sagde Drengen: „Saa mange Stierner findes der paa Himmelen, som her er Prikker paa Papiret. Tæl dem nu!" — Men Ingen var i Stand dertil. Da sagde Kongen endelig: „Det tredie Spørgsmaal er: hvor mange Secunder har Evigheden?" — Hyrdedrengen svarede: „Langt ude i Verden ligger et Bierg, som har en Miil i Høiden, en Miil i Breden, og en Miil i Dybden; hvert hundrede Aar kommer der en Fugl flyvende, og hvæsser sit Næb mod Bierget; og naar paa denne Maade det hele Bierg er opslidt, saa er det første Secund af Evigheden udløbet." Da sagde Kongen til Hyrdedrengen: „Du har besvaret de tre Spørgsmaal som en viis Mand; du skal herefter leve hos mig paa mit Slot, og jeg vil betragte dig som mit eget Barn."

(Efter Grimm).

20.

Rolf Krage.

Rolf Krage var engang med nogle af sine Stridsmænd i et Huus i Sverrige. De Svenske vare ham fiendske. De antændte da, efter Tidernes Maade, en Ild midt i

Stuen til Varme; men efterhaanden, som de lagde mere Ved til, udstrakte de Ilden paa begge Sider saa vidt, at der blev intet Rum tilbage, til at komme forbi, og Heden blev maalelig. Da Rolf nu saae, at der ingen Udgang var fra det øverste i Stuen, hvor han og hans Folk sadde, og at alle de Svenske havde taget Plads nederst, saa at de kunde gaae ud naar de vilde: mærkede han Ondskaben, og spurgte, hvad dette vilde sige? „Intet," sagde de Svenske i en spottende Tone; „det er kun et Baal der er antændt; og Rolf og hans Mænd ere jo berømte for, at de skye hverken Ild eller Staal." — „Det er sandt," svarede Rolf; „vi ville derfor vise, at vi endog tør lægge mere til, og endda gaae igiennem." Derpaa kastede hver sit Skiold paa Ilden; Luen blev derved for et Øieblik dæmpet; og i dette Øieblik sprang de over, og afstraffede deres kaade Avindsmænd. Haardførhed var paa den Tid en Egenskab, saa nødvendig for en Helt, at det vilde have været Rolf en Skam, at bede for sig; og at miste Livet ved saa lumskt et Anlæg, fandt han sig ei tient med. Dette Indfald reddede da baade ham og hans Ære.

(O. Malling).

Ræven og Katten.

En Fabel.

Det hændte sig engang, at Katten i en Skov mødte Ræven, der vilde gaae paa Jagt; og da Katten tænkte ved sig selv: „det er en klog Herre; han har Erfaring nok, og gielder meget i Verden," saa talte han ham venlig til, og

sagde: „See, god Dag, kiære Herr Ræv! Hvorledes staaer det sig? Hvordan slaaer I eder igiennem i denne dyre Tid?“ — Ræven, fuld af Hovmod, betragtede den fra overst til nederst, og vidste længe ikke om han vilde svare den, eller ei. Endelig sagde han: „Din usle brogede Stakkel! Din forsultne Musejæger! hvad bilder du dig ind? Hvor faaer du det Indfald fra, at tale til mig som din Lige-mand og spørge, hvordan jeg slaaer mig igiennem — jeg, som er Herre over hundrede Konster?“ — Katten vilde svare ham ganske høflgt paa hans Uartigheder; men i det samme Øieblik kom der en Grævlingehund løbende. Da Ræven saae denne, glemte han sin Fornemhed, og løb Alt hvad han kunde for at naae sin Hule; men Katten sprang be-hændig op i et Bøgetræ, og klattrede hurtig op i Toppen, hvor den skiulte sig bag Løv og Grene, saa at Ingen kunde see den. Strax efter kom Jægeren; Grævlingehunden sporede Ræven, fandt ham i Hulen, greb ham og trak ham ud. Da Katten saae dette, raabte den ned: „Ei! Herr Ræv! hvordan er det fat? Der er I jo kommen tilkort med alle Eders hundrede Konster! Havde I bare kunnet krybe op i Træet, som jeg, saa havde det nu ikke været ude med Eders Liv.“

(Efter Grimm.)

22.

Lad ei din Lærers Arbeide være spildt.

Et gammelt Ordsprog siger: „Gud giver hver Fugl sin Føde; men kaster den ei i Reden til ham.“

Storken bygger paa det høie Tag; men den maa flyve ud i Marken, og søge Føde til sig og sine Unger i Moser og side Enge. Svalen bygger sin Rede under Taget; men den flyver fra det tidlige Morgengry til Solen gaaer ned, i Luften, over Marker og Kær, for at fange de smaa Myg, som Guds Forsyn har bestemt til dens Føde. Bien henter ofte Blomsterstovet til den søde Honning, som den samler i Kuben, langt borte i Mark og Skov, og flyver tidt over Land og Sø for at bringe Vox og Honning hiem til Bistadet. De flittige Myrer seer man hele Dagen i uophørlig Bevægelse; og mangengang hente de det, som de føre sammen til deres Tuer, saa langt fra, at de kunne være en halv Dag borte. Saaledes har Gud givet Menneskets Hænder og Fødder, Kræfter i Legemet og Evner i Siælen, for at bruge dem til at udrette noget nyttigt for sig selv og Andre, til at erhverve sig det Fornødne, og til at kunne skaffe sig det, som er behageligt og fornøieligt. Et andet Ordsprog siger derfor: Enhver er sin egen Lykkes Smed. Gud vil os Alle vel; men han vil ogsaa at vi skulle arbeide, eller betiene os af de Midler, han har givet os til selv at fremme vort Gavn og vor Lykke. Den Dovne faaer ingen Hielp, hverken af Gud eller Mennesker.

Hvad nytter det, for Exempel, at din Lærer hver Dag troligen arbeider med dig, naar du slet ikke selv arbeider eller tager Haand i med? — Han kan veilede dig; han kan hielpe dig til at erhverve Kundskaber; han kan sige dig meget og underviise dig om meget; men det er dig selv, der skal lære. Vil du ikke selv arbeide og være flittig, da kan ingen Lærer saaledes indgive dig Kundskab og Lærdom, som man giver et Barn Mad i Skeen, eller som man helder Vand i en Flaske og fylder Vin paa et

Anker. Lad da ikke din Lærers Arbeide være ſpildt; men arbeid ſelv med, der, hvor du ſeer Andre at arbeide for dig! Da vil efterhaanden Arbeidet blive dig lettere og lettere, og dine Kundſkaber blive flere og flere. Du vil ved Flittighed vinde Tilfredshed med dig ſelv; du vil blive dine Forældres Lyſt, og blive agtet af dine Jævnlige og Venner; og du vil gjøre dine Lærere den Glæde, at de kunne ſige om dig: du lod dem ikke arbeide forgieves.

23.

Hunden og Ulven.

En Fabel.

En Hund var engang gaaet ud af ſin Herres Gaard, og havde lagt ſig til at ſove i Skoven. Da kom der en Ulv forbi, og da han fandt Hunden ſovende, overfaldt han ham, og greb ſaaledes fat paa ham, at han ikke kunde værge ſig ſom han laae. Da Hunden mærkede, at det var ude med ham, ſagde han: Kiære Herr Ulv! ſpar dog mit Liv en liden Stund! Det er til din egen Fordeel. Du ſeer, at jeg er ganſke tynd og mager; men om nogle Dage ſkal min Herre holde Bryllup. Der bliver ſtort Gilde, og der vil falde nok af til mig i Kiøkkenet. Jeg ſkal æde dygtigt, og blive fed; ſaa kan du komme igien og hente mig!" — Den enfoldige Ulv troede Hunden paa hans Ord, og lod ham gaae. Nogen Tid efter kom han igien til Herrens Huus, og da han igiennem Stakitporten ſaae Hunden gaae i Gaarden, kaldte Ulven paa ham og ſagde: Nu er

du vel bleven brav fed. Kom nu herud, at jeg efter Aftale kan æde dig! — „Ja, Herr Ulv!“ svarede Hunden meget høfligt, „der skal ingenting være i Veien. Saasnart du igien finder mig sovende udenfor i Skoven, saa vær saa god at æde mig!“

(Efter Æsop.)

24.

En Pudel redder et Barn fra at drukne.

En Embedsmand i Tydskland var reist til en lille By ved Navn Gattersleben, hvor han skulde mode i en Commission, og hans store sorte Pudelhund, der var ham meget tro, var imod Herrens Villie løbet med hans Vogn. Da Embedsmanden om Middagen sad tilbords i et Selskab, kom Hunden løbende ind i Salen, søgte sin Herre, og meldte sin Nærværelse ved en usædvanlig stærk Gjøen. Herren befalede sin Tiener at skaffe Hunden ud af Stuen; men den knurrede og viste Tænder, vendte tilbage til Herren, gjøede uden Ophør, og trak ham i Kiolen ligesom for at faae ham op af Stolen. Man vilde give Pudelen et Stykke Kiød; men dette vilde den ikke tage, og vedblev derimod uophørlig at forurolige sin Herre paa en Maade, som denne aldrig var vant til, og hvorved han tilsidst mærkede at Hunden var vaad. Nu faldt det Herren ind, at der vel maatte være en egen Aarsag til Hundens Uroelighed, og han reiste sig derfor fra Bordet og lavede sig til at følge med Hunden. Saasnart han gjorde dette, blev Pudelen rolig, sprang forvoiet frem og tilbage, og løb derpaa ud af Huset, fulgt af sin Herre og det øvrige

Selſkab, indtil man kom ud paa en Bro, ſom var udenfor Slotsporten. Her ſtandſede Hunden, ſprang ud i Vandet, og ſvømmede hen til en lille Ø eller Sandbanke i Aaen.

Imidlertid kom der en lille Pige paa ſyv Aar løbende hen til Selſkabet, og fortalte grædende: at hendes tre Aars gamle Broder var falden fra Broen ud i Vandet, og den ſtore Hund, ſom laae paa Broen, var ſprungen ud bag efter, havde bidt hendes Broder ihiel, og ſlæbt ham hen paa Sandbanken. Da man ſaae derhen, blev man vaer, at der virkelig laae et Barn, og Pudelen ſtod og ſlikkede det af og til, ſaae til ſin Herre og giøede, ligeſom den ventede paa hans Befaling. Men da Herren dog ikke vilde vove at lade Hunden ſvømme til Lands med Barnet, hvortil den ſyntes at have ſtor Lyſt, raabte han til den: lig ſtille! og Pudelen lagde ſig ſtrax ved Siden af Barnet, og vedblev at ſlikke det, indtil man kom med en Baad for at hente det. Man underſøgte nu Barnet, og fandt, at Søſterens Fortælling var ganſke ugrundet. Hunden var ſprungen ud for at redde Drengen, havde holdt ham faſt i Klæderne, og ſaaledes ſlæbt ham op paa den tørre Sandbanke, hvor den bedſt kunde bringe ham i Land. Barnet havde ikke faaet mindſte Skade, og beholdt baade Liv og Helbred.

(L. Smith.)

25.

Den trofaſte Søn.

Audun, en Bonde i Island, fik i Sinde at giøre en Andagtsreiſe til Rom. Diſſe Reiſer vare bekoſtelige, og

Audun eiede ikke meget meer end det, hvormed han kunde opholde sig selv og sin gamle Moder hiemme. Deraf vilde han intet berøve hende, paa det hun ei skulde lide Mangel. Han efterlod hende det derfor altsammen, udregnede, at hun deri havde nok for tre Aar, og inden den Tid lovede han at komme tilbage og sørge for hende som før. Derpaa reiste han til Svend Estridsen i Danmark, som den af de nordiske Konger, der var mest berømt for Godhædighed, og ventede at faae Understøttelse af ham til at fremhielpe sit gudelige Forsæt. Han fandt det, han søgte. Svend Estridsen tog venlig imod ham, og hørte hans Anliggende. Audun bragte en hvid grønlandsk Biørn med sig til at forære Kongen; det var uden Tvivl et sieldent Dyr her i Landet. Kongen yndede Gaven og Giveren, gav ham igien Reisepenge til Vederlag, og Audun fortsatte sin Vei til Rom.

Nogen Tid efter kom Audun tilbage, men saa godt som nogen, og saa udtæret af Sygdom og Nød, at han med Moie kunde slæbe sig frem og kaste sig for Svend Estridsens Fødder. Kongen saae ham, kiendte ham, ynkedes over ham, og lod ham klæde og pleie ved Hoffet. Medens Audun nu opholdt sig her og blev forfrisket, talte Svend ofte selv med ham. Under disse Samtaler mærkede Kongen, at det var baade en klog og tillige retsindig Mand; saadanne Folk vare ham kiære; han foreslog ham derfor Tid efter anden, at blive i Danmark, og lovede at sørge for ham. Audun takkede lige saa ofte Kongen for hans Tilbud, men sagde tillige, at han kun længtes efter Island, og havde Aarsager, hvorfor han længtes. Endelig tilbød Kongen ham en meget betydelig Tieneste ved sit eget Hof. Auduns Svar blev endnu det samme

og ſtak hende hurtigen noget i Haanden. Jeg kaldte paa Drengen. Han kom til mig, og en uſkyldig Rødme bedækkede hans Anſigt, hvilket han vendte fra mig. Jeg ſagde til ham: „Hvorfor er du bange for at ſee paa mig? Du har jo giort noget Godt, og intet Menneſke behøver at ſkamme ſig ved ſine gode Gierninger. Hvad har du givet den gamle Kone?“ — „En Halvſkilling, ſvarede han, men jeg havde ikke mere.“ Jeg ſagde da: „Det er Ret, du kiære Dreng! Du giver hvad du har, og mere kan man ikke forlange af dig. Nu, for at du kan ſee, hvorledes ſaadan en god Handling behager Gud og Mennesker, vil jeg give dig din Halvſkilling igien.“ Jeg gav ham otte Skilling, men han vilde først slet ikke tage derimod; efter nogen Betænkning tog han dog Pengene, takkede mig hierteligt og løb bort. Med inderlig Glæde ſaae jeg efter ham, og ønſkede Guds Velſignelſe over ham. Men, hvor rørt blev jeg da jeg ſaae ham atter løbe hen til den gamle Kone, og trykke hende de Penge, jeg havde givet ham, i Haanden. Forgieves kaldte jeg paa ham; han løb, ſaa hurtigt han kunde, og vilde hverken roſes eller belønnes for ſin gode Handling.“

(C. C. Gørſche.)

29

Artighed.

Frederik og Sophie vare Søskende. De havde kun deres Moder levende, og Faderen var død fra dem i deres tidlige Barndom. Skiøndt han kun havde efterladt dem lidet, erhvervede dog Moderen ved ſin Flid ſaameget, at hun

til Nød kunde slaae sig igiennem, og holde sin Søn i Skolen. Men efter nogle Aars Forløb faldt denne fromme og virksomme Moder i en langvarig Sygdom, der satte hende meget tilbage. Hendes Arbeide blev liggende; hun fortiente ikke saameget, som hun behøvede til det tarveligste Ophold for sig og sine Børn, og hun maatte efterhaanden sælge adskilligt af sin Eiendom for ikke at lide Mangel. Derover blev hun meget bekymret for sin egen, men endnu mere for sine Børns Fremtid.

Hidtil havde de næsten altid været under Moderens Opsyn; hun havde baade ved sit Exempel, ved Lære og tidlig Formaning givet dem en god Opdragelse; og Sophie havde ogsaa altid giort sin Moder megen Glæde. Hun var en blid, godmodig Pige, der i sit Udvortes havde meget elskværdigt og behageligt. Talte hun med nogen, da giorde hun det altid med Venlighed; blev hun spurgt om noget, svarede hun tækkeligt og beskedent; mødte hun nogen, da hilsede hun høfligt; var hun i Selskab, da førte hun sig godt op, faldt aldrig nogen i Ordet, og var ikke fremfusende, men heller ikke mut, tvær eller uvenlig. Overalt kaldte man Sophie en artig Pige, og enhver, der kiendte hende, vilde gierne have hende om sig.

Imod sin Moder opførte Sophie sig som det sømmer en god Datter. Ethvert Ønske af Moderen var hende det samme som en Befaling. Alt hvad Sophie kunde see paa hendes Øine, det giorde hun, for at behage Moderen. Saasnart hun om Morgenen var paaklædt, var det første, hun giorde, at gaae hen til Moderen, kysse hendes Haand, og sige hende en venlig God Morgen. Aldrig stod hun fra Bords uden at takke hende for Mad; og aldrig gik hun til Sengs uden at have ønsket hende

God Nat. Hvad var naturligere, end at Moderen af sit hele Hierte elskede saa artig og saa kiærlig en Datter, og giorde sig de bedste Forhaabninger om hende?

Frederik var hverken saa roesværdig, eller saa afholdt. Vel havde han adskillige gode Egenskaber; han var lærvillig, flittig, munter, og undertiden ogsaa hielpsom og tienstagtig mod Andre. Men man dadlede ham dog med Rette, fordi han var ubeskeden, fremfusende og uhøflig, baade i sin Tale og Adfærd. Kun ugierne hilsede han Andre, enten det var ældre Folk, eller hans jævnaldrende, ja han forsomte endog ofte at sige sin Moder Godmorgen eller Godnat; og naar noget ikke var ham tilpas; eller han ikke kunde faae hvad han onskede, blev han mut, satte et tvært og fortrædeligt Ansigt op, knurrede ved sig selv — ja glemte sig endog undertiden saameget, at han modsagde ældre Folk med Uartighed, eller brugte heftige og uhøflige Ord imod sin egen Moder. Var han i Selskab med andre Drenge, vilde han altid være den befalende, eller den, som gav Tonen an; idelig sagde han sine Skolekamerater imod, dadlede hvad de foreslog, og viste sig fortrædelig, sær og utilfreds, naar de ikke vilde agte paa hvad han sagde, eller antage hans Forslag. Dette havde til Følge, at Frederik ingensteds var vel lidt. Ingen vilde gierne omgaaes med ham; overalt fik han Ord for at være en stridig, uartig og egensindig Dreng; og ingen Forældre saae gierne, at deres Sønner vare i Selskab med ham.

Frederiks Moder var tidt meget bedrovet herover, og bad ham mangen Gang med Taarer, at han vilde forbedre sin Opforsel, og tage sin artige Søster til Mønster. Men han agtede saa lidt herpaa, at han endog fik Uvenskab til Sophie, fordi Moderen roste hende fremfor ham, og

vilde fremstille hende som et Monster for ham. Han krænkede hende ofte ved sin Uartighed og sine ukiærlige Ord saameget, at den gode Sophie, der aldrig gjorde sin Broder noget imod, maatte fælde bittre Taarer over ham, uden at hun dog nogensinde sagde Moderen et ondt Ord om Frederik.

Under hendes Moders langvarige Sygelighed førte Sophie sig op som en elskværdig og taknemmelig Datter; pleiede den Syge med største Omhu, og veg næsten ikke fra hendes Leie, i den Tid hun var sengeliggende. Hun yttrede en saa øm og hiertelig Deeltagelse i hendes Lidelser, at Moderen ofte rørtes til Siælens Inderste over Sophies Kiærlighed. Frederik var vel heller ikke ligegyldig ved sin Moders Sygdom; men han følte ikke saameget ved den, som hans Søster. Hans Feil forøgedes snarere end de aftog. Moderen kunde ikke mere have Opsyn med ham. Dette betiente han sig af, og besøgte af og til andre Drenge, som vare endnu mere uartige end han, hvorved han blev mere og mere forvildet. Moderen lagde Mærke dertil; det smertede hende dybt i Siælen, og forbittrede hendes Liv endnu mere. Engang, da Frederik ved sin uartige Opførsel havde voldt sin Moder saa megen Sorg, at hun græd bitterligt paa sit Sygeleie, kaldte hun Sophie til Sengen, og sagde: „Du, mit gode Barn! har aldrig været mig ulydig, aldrig bedrøvet mig. Snart vil maaskee Vor Herre kalde mig fra dig; men jeg kan rolig gaae bort, thi jeg stoler paa, at Gud ikke vil forlade saa kiærlig en Datter; og du kan selv lettere trøste dig over min Død; thi du vil ikke gjemme paa Erindringen om en eneste Time, hvori du har voldt din Moder Sorg. Bliv ved, som du har begyndt, og sæt din Lid til Gud; han vil nok sende dig den, som kan erstatte dig din Moder."

Ikke længe efter døde Enken. Sophie var utrøstelig, næsten ude af sig selv over hendes Tab. Frederik græd ogsaa ved Moderens Grav; men hans Sorg var ikke dyb eller vedvarende. Begge Børn vare nu allene i Verden, uden Støtte og Forsørger. Men Sophie havde ikke glemt hendes Moders trøstende Ord. Hun stolede paa Gud, og saae med Rolighed sin Fremtid i Møde.

Det varede heller ikke længe, før Moderens Ord gik i Opfyldelse. En rig Grevinde søgte en Selskabsjomfru til sin egen Datter, og da hun af mange Folk hørte Sophie, der nu var 15 Aar gammel, roses for hendes artige Opførsel, lod hun hende komme til sig. Sophies blide Væsen, hendes artige og tækkelige Opførsel, behagede Grevinden saa meget, at hun strax lovede, at ville forsørge hende; og efter nogle Dages Forløb tog hun hende ud med paa sin Herregaard, hvor Sophie blev holdt ganske som Grevindens Datter, og fik den samme Underviisning, som hun, af en duelig Lærerinde.

Saa godt gik det ikke Frederik. Ingen i Byen havde Lyst til at tage ham til sig, da man af Rygtet kiendte hans uartige Opførsel. Da han ingen Understøttelse kunde finde, maatte han forlade Skolen, og begyndte sig til at søge sit Ophold ved at lære et Haandværk. En Embedsmand paa Landet, der var en vidtløftig Paarørende af hans Fader, erfarede dette, og lod sig overtale til at tage Frederik til sig paa sin Skriverstue. Han var en meget streng Mand, der ligesaa lidt vilde taale den mindste Forsømmelse, som nogen Uartighed i Opførsel. Frederik kom derfor her i en ganske anden Tugt, end forhen; han maatte skrive og arbeide hele Dagen; fik sielden Lov at komme ud, og den mindste Yttring af Misfornøielse,

det mindſte ubeſkedne eller uhøflige Ord, han tillod ſig, blev ikke allene ſtraffet med en ſtreng Fretteſættelſe, men endog med mere alvorlige og følelige Revſelſer. I Begyndelſen var dette Liv Frederik utaaleligt, og han var meer end engang nær ved at forlade ſin Paarørendes Huus, ſkiøndt han ingen anden Tilflugt havde. Men efterhaanden lagde han Mærke til, at naar han giorde ſin Pligt, og viſte ſig ærbødig og høflig, blev den ellers ſtrenge Mand langt mere venlig og mild imod ham. Frederik giorde ſig nu meer og mere Umage for at vinde ham, forandrede ganſke ſin Opførſel, og blev ligeſaa ſtille, høflig og opmærkſom imod enhver, ſom han for havde været fremfuſende og uartig. Derved kom han lidt efter lidt i Yndeſt hos Embedsmanden og dennes Familie. Nogle Aar efter blev der en god Tieneſte ledig paa Grevindens Gods. Frederik, ſom nu kunde fremviſe de bedſte Anbefalinger, baade om ſin Dueligheð og ſin gode Opførſel, var ſaa heldig at opnaae denne, og at blive ligeſaa agtet og afholdt af Grevinden, ſom hans Søſter, den gode Sophie.

(Efter Jac. Glaz).

30.

Ulven og Ræven.

Et Eventyr.

Ulven havde faaet Ræven i ſin Tieneſte; og Alt hvad Ulven vilde, det maatte Ræven giøre, fordi han var den ſvageſte. Dette blev han ſnart kied af, og vilde hiertelig gierne været af med denne ubeqvemme Herre. Nu hændte det

sig engang, at de begge gik igiennem en Skov, og da sagde Ulven i sit plumpe Sprog: „Hør du rode Ræv! skaf mig noget at æde, ellers æder jeg dig!“ Ræven svarede: „Ja, jeg veed, hvor der i en Bondegaard er et Par unge Lam; har du Lyst, saa kunde vi gaae hen og tage eet af dem.“ Ja nok! svarede Ulven; og de gik begge til Gaarden, hvor Ræven stial eet af Lammene, og bragte det ud til Ulven. Han aad det op, uden at byde Ræven et Stykke; men dermed var Ulven endnu ikke fornoiet. Han vilde ogsaa have det andet Lam, og gik selv ind i Bondegaarden for at tage det; men der bar han sig saa ubehændigt ad, at Faaret, der var Moder til Lammene, mærkede det, og begyndte at bræge forskrækkeligt. Dette hørte Bondens Folk, ilede ind i Stalden med Stokke og Knipler, og sloge løs paa Ulven, som hylende og haltende kom ud til Ræven. „Jo, du har smukt narret mig!“ raabte han! „jeg vilde ogsaa hente det andet Lam, og der fik Bønderne fat paa mig, og pryglede mig ganske mor.“ — Det skader dig ikke, svarede Ræven; hvorfor er du saadan en Tværfylding!

Dagen efter gik de begge igien ud i Marken; og da sagde Ulven atter: Hør du rode Ræv! skaf mig noget at æde, eller jeg æder dig! — Ræven svarede: „Jeg veed en Bondegaard; der bager Konen Pandekager i Aften; vi ville gaae hen og hente os nogle af dem.“ De gik derhen, og Ræven sneg sig saa længe omkring Huset, og snusede saa længe efter Lugten, til han endelig fik opdaget, hvor Fadet stod. Han stial da sex Pandekager af Fadet og bragte Ulven dem. „Der har du noget at æde!“ sagde han til ham, og gik sin Vei: thi han vidste nok, at han dog ikke fik noget af Kagerne. Ulven slugede dem graadig, og sagde: „De Kager smage efter mere.“ Derpaa gik han ind i Fadburet,

hvor Ræven havde hentet dem, for at tage de øvrige; og rev saa hele Fadet ned af Hylden. Bondekonen hørte dette i Kjøkkenet, løb til, og saae Ulven; hvorpaa hun kaldte paa sin Pige, og hver med sit Kosteskaft pryglede paa Ulven alt hvad Tøiet kunde holde, saaledes at han med Nød og Neppe kunde hinke ud i Skoven paa to lamme Been; og der skreg han nu til Ræven: „O dit slemme Skarn! hvor du igien har narret mig! Bondekonen fik fat paa mig, og bankede mig saaledes, at jeg neppe kan gaae.“ — „Det skader dig ikke,“ sagde Ræven igien, „hvorfor er du saadan en Tværfylding!“

Den tredie Dag, da de vare sammen i Marken, og Ulven knap kunde slæbe sig frem paa sine lamme Been, sagde han dog ligesom før: Du røde Ræv! skaf mig noget at æde, eller jeg æder dig! — Ræven svarede: „Jeg veed en Mand, som nylig har slagtet, og har saltet sit Kiød i Kielderen; der vil jeg gaae hen og hente noget.“ Men Ulven sagde: „Ja, jeg vil strax følge med dig, for at du kan hielpe mig frem; thi jeg er kun daarlig til Fods idag.“ „Ligesom du vil!“ svarede Ræven; og begge listede af, og snege sig ind i Gaarden og ned i Kielderen. Der var nu Guds Gaver af Kiød; og Ulven gav sig strax i Lav dermed, og tænkte: det vil have Tid, inden jeg holder op! — Ræven giorde sig ogsaa til Gode; men saae sig flittig om imedens han aad, løb tidt hen til Hullet, som de vare komne ind af, og prøvede, om hans Krop endnu var smal nok til at slippe igiennem. Da sagde Ulven, som nu var vel til Mode: Hør, lille, gode Ræv! hvorfor render du dog saaledes frem og tilbage, og springer ind og ud? — „Jh!“ svarede Ræven listig, „jeg maa jo dog passe paa, om der ikke kommer nogen. Æd nu

kun ikke for meget." — „Det har gode Veie," ſagde Ulven, „jeg gaaer ikke herfra før Tonden er tom." — Imidlertid havde Bonden mærket, at der var noget, ſom rørte ſig i hans Kielder, og ſkyndte ſig derned. Ræven, ſaaſnart han ſaae ham, var med et Sæt ude af Hullet. Ulven vilde følge ham; men han havde ædt ſig ſaa tyk, at han ikke kunde ſlippe igiennem, og blev ſiddende faſt i Hullet. Da tog Bonden en dygtig Knippel, og ſlog ham ihiel. Men Ræven ſprang i Skoven, og var hiertelig glad over, at han var bleven af med den gamle Tværfylding.

(Efter Grimm).

31.

Krokonens Kiær.

Et Folkeſagn.

Der fortælles, at engang i forrige Tider boede der et Par meget ſlemme og berygtede Krofolk i Næsbyhoved-Broby i Fyen. De vare baade onde og ugudelige, gik aldrig nogen Søndag i Kirken, men havde deres Lyſt af at drive Spot med Alt hvad helligt er. Da Præſten i Sognet undertiden havde med Ord revſet dem for deres ſlette Levnet, var baade Manden og Konen ham fiendſke; og for at holde ham for Nar, fik de engang det ſkammelige Indfald, at tage en hæslig gammel So, ſom de fyldte med ſaamegen Bærme, at den deraf blev ligeſom ganſke bedøvet. Derpaa bandt de et Klæde om Soens Hoved, ſvøbte den ind i et Lagen, og lagde den i en Seng, ſom ſtod i Krogen. De ſendte nu Bud til Præſten: om han haſtigen vilde komme

til Kroen for at berette en Syg. Efter ſin Embedspligt maatte han giøre dette; og da han nu traadte til Sengen, og ſlog Omhænget til Side for at tale Guds Ord til den Syge, ſaae han til ſin Forfærdelſe, at det var et Sviin. Præſten, uden at ſige noget til de ſkarnagtige Folk, der havde narret ham, vendte ſig om, og ilede ſaa ſkyndſomt ud af Stuen, at han glemte at tage ſin Bog, ſom han havde lagt paa Stolen ved Sengen; og neppe var han kommen ud af Gaarden, før hele Huſet med Folk og Alt ſank i Jorden; og kun en lille Plet blev ſtaaende med den Stol, ſom Præſtens Bog laae paa. Bønderne fortælle, at hvor Gaarden havde ſtaaet, blev der et ſtort Vandſtade; og det er dette, ſom endnu den Dag i Dag kaldes Krokonens Kiær.

(Efter J. M. Thieles Folkeſagn).

32.

De gode Skolekammerater.

Det er nedrigt, at ſpotte over den Ulykkeliges og den Fattiges Mangel. Den, ſom tænker ædelt, ſøger derimod at afhielpe den. Kan du ikke allene udføre en god Handling, ſaa formaae andre Mennesker til at hielpe dig; thi ved Fleres forenede Kræfter kan meget Godt udrettes, ſom vilde være umueligt for den Enkelte.

En fattig Skomagers Søn, der tilligemed endeel andre Børn gik i Skole, pleiede ofte under Læretimerne omhyggeligt at ſkiule ſine Beenklæder med ſin Kiole. En af hans Sidemænd lagde Mærke til, at han giorde det af

Undſeelſe over at Buxerne vare ſaa meget itu. Dog udloe han derfor ikke Peter (ſaaledes hed den fattige Dreng), hvilket maaſkee Mangen i hans Sted vilde have giort; tværtimod, han talte hemmelig med en Anden derom, og foreſlog for ham, om ikke hele Claſſen kunde ſkyde ſammen for at lade giøre et Par Beenklæder til deres trængende Kammerat. De øvrige af Claſſen, ſelv de, ſom ikke havde noget tilovers, vare villige dertil, og uden at Lærerne vidſte noget deraf, eller Peter kunde mærke det, ſamlede de ſnart ſaa mange Penge, at de kunde kiøbe Tøi til Buxer og desuden til en Trøie. En af dem, der var af Peters Størrelſe, lod tage Maal af ſig i hans Sted. Da Tøiet var færdigt, fik Formanden for dem Peter til at indfinde ſig en Morgen noget tidligere end ſædvanligt i Skolen, hvor han overraſkede ham med hans Kammeraters Foræring ſaa meget, at Taarerne ſtode Peter i Øinene. De Andre vare ligeſaa glade ſom han, og tilſtode, at de ikke kunde have anvendt deres Penge til noget, der vilde have ſkaffet dem en ſtørre Glæde.

(J. C. Götzſche).

33.

Chriſtian den Fierdes Tapperhed.

En tapper Søn af en tapper Fader ſaae man i Kong Chriſtian den Fierde. Dannmark havde meer end een Gang Krig, medens han ſad paa Thronen; og altid var han ſelv med i Striden, enten til Lands eller Vands, hvor han ſaae, det giordes meſt fornødent; overalt med et Mod og en Iver, ſom Fienderne ſelv maatte beundre.

I den første svenske Krig under hans Regiering var han stedse ved Armeen, og viste sig som Helt i Slaget ved Calmar, hvor han med nogle faa Officerer drev tilbage et anseeligt Antal af Svenske, der havde banet sig Vei saa godt som til hans Person, og nedlagde selv nogle af dem med egen Haand. I den tydske Krig, han, som udvalgt Kredsoberst for den nedersaxiske Kreds, førte imod Keiseren, var han ikke mindre kiæk, endog i det uheldige Slag ved Königsluther, hvor han ikke allene befalede, men fegtede selv, og det saa mandigt, at Keiserens gamle og erfarne General Tilly bevidnede ved mange Leiligheder: at i atten Feltslag, han som General havde bivaanet, havde han endnu ei fundet for sig en Fiende, der med mere Mod, og Overlæg tillige, havde ført en Krigshær, end denne danske Konge. I dette Slag, der varede fra om Morgenen Klokken otte til om Eftermiddagen Klokken fem, var Kongen selv som Anfører overalt tilstede, og vovede sig endog saa yderlig, at han engang selvtredie blev omringet af 40 fiendtlige Ryttere, som han med Kaarden i Haanden slog sig igiennem. Men disse Bedrifter bleve næsten fordunklede ved den Raskhed og Tapperhed, som Kong Christian i en høi Alder udviste i den sidste svenske Krig Aar 1644.

Den svenske Flaade lagde ud i Østersøen, og gik under Admiral Claus Flemmings Anførsel mod Femern. Christian, som da allerede havde to Gange mødt en hollandsk Flaade Vesten for Jylland, og fordrevet dem fra at kunne forene sig med den svenske, gik nu ligesaa modig om paa den anden Side af Landet, og traf sin Fiende paa Colberger-Heide. Skibene bleve her lagte i Orden; et nyt Søslag begyndte, og varede en heel Dag igiennem;

og endskiøndt intet Skib paa nogen af Siderne blev erobret, blev dog Fordelen af Slaget kiendelig paa de Danskes Side; thi den svenske Flaade maatte romme Pladsen, og Landgangen blev til intet. Under Slaget var Kongens Skib stedse i den stærkeste Ild; men desuagtet stod han selv paa Dækket med Sværdet i Haanden, og befalede, og opmuntrede til Striden. Det hændte sig imidlertid, at en Kanonkugle, som fældede hans Sidemand, losslog i sin Fart nogle Træstumper af Skibet. Disse Træstumper traf Kongen i Ansigtet, qvæstede hans ene Øie, trykkede nogle af hans Tænder ind i Munden, og sloge ham selv halvdød ned paa Dækket. Da Folket saae dette, glemte de Striden og dem selv. „Ah! Kongen er skudt!“ raabte de, og bleve forsagte. Men i det samme reiste den faldne Konge sig igien. „Nei,“ sagde han, „Gud har endnu sparet mig Liv, Styrke og Mod nok, til at staae mit Folk bi, saalænge enhver af dem ligeledes vil giøre sin Pligt!“ — hvorpaa han igien greb sit Sværd, satte sig i samme Stilling, som før, lod sig i Alles Paasyn aftørre og forbinde, og blev derefter staaende med ombundet Hoved og Sværdet i Haanden, indtil Slaget var forbi og Fienden forjaget.

Christian var den Tid over 67 Aar. Man maa billigen beundre, at han endnu kunde vise saadan Fyrighed; men det var Landets Frelse, der oplivede den hos ham. For sit Land havde han besluttet, enten at vinde eller døe; og han var ligesaa beredt til det sidste, som nidkiær for det første; thi før han var draget ud at søge Fienden og Faren, havde han givet Scepter og Krone i sin Søns Hænder, og anordnet, hvorledes med alting, hans

Hunsfager vedkommende, skulde forholdes, ifald han ei kom levende tilbage.

(O. Malling).

34.

Den syge Munk.

En Læge i Persien traf engang uden for sit Huus en Munk, der klagede over, at han befandt sig meget ilde, og bad Lægen at føle hans Puls, og at foreskrive ham Medicin. Denne gjorde det; men da han mærkede, at hvad der egentlig feilede Munken, var Sult, tog han ham ind i sit Huus, og lod sine Folk give ham en god Skaal med Pillau, eller kogt Ris, tillavet med Suppe og Fedt. Da Munken havde spiist, spurgte Lægen ham: hvorledes han nu befandt sig? — „Jeg takker for min Deel, Hr. Doctor!“ svarede Munken, „Medicinen har virket godt; men der er tyve andre Munke hiemme i mit Kloster, der have samme Sygdom, som jeg.“ Lægen følte dog ingen Lyst til at curere dem.

(Galland: bons mots des Orientaux).

35.

Turenne.

Den berømte franske Feltherre, Marskal Turenne, udmærkede sig ligesaa meget ved Mildhed, Sagtmodighed og nedladende Venlighed imod Undergivne og Folk af ringere

Stand, som ved Krigskyndighed, Tapperhed og uforfærdet Mod i Slagets Hede. Engang stod han i et af sine Værelser, og saae ud af et aabent Vindue, i det han med hvilende Arme boiede sig for over, og havde Hovedet og en Deel af Kroppen uden for. En Tiener, der kom gaaende igiennem Værelset, kiendte ikke sin Herre, men tog ham an for en af sine Medtienere, og gav ham i Forbigaaende et stærkt Slag bag til. Marskallen vendte sig hurtig om, og da Tieneren saae hvem han havde slaaet, styrtede han for sin Herres Fødder, og raabte: „For Guds Skyld, tilgiv mig, naadige Herre! jeg troede det var Georg.“ Turenne svarede ganske sagtmodigt: „Om det ogsaa havde været Georg, skulde du dog ikke have slaaet saa haardt.“

En anden Gang, da han spadserede udenfor Paris, kom han forbi en Keglebane, hvor et Par Haandværkssvende vare i Strid om et Kast, som een af dem havde giort; og da Turenne altid gik meget tarveligt klædt, og saae uansselig ud, kaldte Haandværkssvendene paa ham, for at han skulde afgiore deres Trætte, da de saae, han gik med en Stok i Haanden. Marskallen var strax villig, maalte Afstanden, som der var Strid om, og afgiorde Sagen til Fordeel for en af de Stridende. Den Anden, som troede sig forurettet, blev vred, og begyndte at tiltale Marskallen med grove Ord. Turenne bukkede sig roligt ned, maalte Afstanden endnu engang, og sagde: Det er rigtigt, som jeg siger! — I samme Øieblik kom et Par Officerer forbi, som kiendte deres General, nærmede sig, og hilsede ham med stor Ærbødighed. Da Haandværkssvenden hørte, at det var den store Turenne, som han havde fornærmet, bad han ham knælende om Forladelse; men

Marskallen sagde blot: „Det var ikke smukt af Jer, min Ven! at I kunde troe, jeg vilde giøre Jer Uret;“ og gik derpaa videre.

36.

Nogle Træk af Grønlændernes Charakteer.

Frihed og Lighed er Grønlændernes almindelige Eiendom. Ingen iblandt dem tiltager sig noget Herredomme over Andre. Hver Mand er uafhængig, og kan giøre og lade hvad han lyster. Agtelse ydes alligevel den Fortiente; og det er hos Grønlænderne den hurtige og heldige Erhverver. Hvad han siger, har i deres Samtaler en vis Vægt; og ikke sielden vise de en frivillig Lydighed mod hans Ord, dog uden videre Følger for ham eller dem. Deres gode Natur, og deres Undseelse for hverandre, indskrænker imidlertid denne almindeligt herskende Frihed inden Anstændighedens Grændser. Uden Øvrighed, uden Love, leve de fredsommelige og enige. Ingen Trætte om Eiendom høres nogensinde iblandt dem; ingen vred Bebreidelse imod den, som af Uforsigtighed kommer til at giøre en Anden nogen Skade. Hiin anklager sig selv; denne søger at berolige ham, og siger: „Det har intet at betyde!“ — Fruentimmerne sysle, sye og snakke sammen i alt Venskab, naar Mændene om Dagen ere borte; og naar disse komme hiem, fortælle de hverandre som Venner deres Held og Uheld ved Fangsten paa Havet. De spise hvad Dagen har bragt, eller hvad Huset formaaer;

og de ere tilfreds, om end Maaltidet neppe kan ſtille Hungeren. — Beboerne paa en Plads ere ſelſkabelige, og dele hvad Godt de have med hverandre. Naar for Exempel en Hvidfiſk (et Slags Havfiſk, hvis Kiød ſeer ud ſom Oxekiød) fanges, ſaa anrettes ſtrax et Giæſtebud. Hurtig er Fiſken i Stykker, og diſſe kaſtede i Kiedlen. Der kaldes til Spiisning, og Huſet bliver ſnart fuldt af Giæſter. De ſpiſe, holde Samtale, og ere muntre og glade. Fanger man nu to, tre, eller endnu flere af diſſe Dyr paa een Dag; ſaa ſkal der dog bydes Giæſter paa dem alle, og alle ſkulle de fortæres. Jeg var en Aften tilſtede ved det fierde af ſaadanne Giæſtebud, paa eet Sted og paa ſamme Dag, og undrede mig over, at Nogen endnu havde Lyſt til Mad. „Men, ſpurgte jeg, hvorledes kan I ſpiſe ſaa meget paa engang? — og I ſpiſe, ſom om I endnu vare hungrige.“ — Vi kan ſpiſe meget, og vi kan ſulte, ligeſom det falder,“ var Svaret. — Men Grønlænderne ere tillige altfor ſorgloſe i Henſeende til Fremtiden, og belave ſig aldrig paa muelige Uheld i deres Fangſt. De lade, lige efter Ordene, enhver Dag have ſin egen Plage. Alt hvad de om Sommeren forſyne ſig med, er nogle Poſer tørrede Sild, og noget tørret Sælhundekiød. Men derſom Fangſten i nogen Tid mislykkes, og de hver Dag maa tage til dette lille Forraad: da er det ſnart fortæret; og de ere da, iſær i en haard Vinter, udſatte for Mangel og Hungersnød.

Ved deres Giæſtebud, ja ogſaa bag efter, naar de have fanget meget, forſomme de aldrig at ſende Enker og faderloſe Børn deres Deel, endog forend de ſelv ſpiſe. „De Stakler, ſige de, have ingen Mand, ingen Fader, Ingen ſom kan giøre dem glade ved ſin Fangſt.“ —

Mod Fremmede ere de gjæstfrie, efter Landets Skik. Den Besøgende bliver udenfor, indtil han indbydes at komme ind. Naar han er traadt ind, anviser Verten ham Plads, og forstaaer herved at behandle ham efter Fortieneste. Konen fordrer hans Klæder for at tørre dem, og derefter bevæger hun ham; men det er Skik, at Gjæsterne ikke spise strax efter den første Opfordring, for ikke at synes hungrige. Der snakkes under og efter Maaltidet, indtil det er Sovetid. Husets Folk lægge sig da, een efter den anden, og tilsidst den Fremmede. Saaledes byder Levemaade hos Grønlænderne. Naar jeg paa mine Reiser Syd efter maatte bestemme mig til at tage Natteleie hos Hedningerne, saae jeg dem allerede ved min Ankomst samlede paa Strandbredden. Enhver Familiefader indbød mig til sin Hytte, og den, hvis Indbydelse jeg modtog, agtede det for en Ære. Snart anviste han mig Sæde paa et Skriin, belagt med et Stykke reent Biornefind, og Konen modtog min Pels. Ikke længe efter modtog jeg Besøg af Pladsens fleste Mandfolk, hvilke jeg maatte underholde med Fortællinger om Fædrelandet, om Skibes Bygning, om Jordens Dyrkning, Sædens Vært og Tilberedelse i Danmark, m. m. Naar jeg omsider tog mit Madskriin frem, sagde gierne Verten eller Vertinden: „Det er Skade, Præst! at du ikke spiser af vor Mad; Du er ellers som een af Os!“

Naar jeg tilsidst afskedigede Besøget med den Ytring, at jeg nu var søvnig, anviste Verten mig et Leie paa sin egen Brix, og spurgte mig flere Gange, om jeg var tilfreds. Jeg svarede vel ja; men uden at sætte mindre Priis paa den Ære, som bevistes mig, maatte jeg dog finde Leiet haardt, Søvnen kort og Ribbeenene ømme, naar jeg

vaagnede, hvorom jeg dog ikke sagde noget til Grønlænderne. Mit Madskriin var Hovedpude; min korte Pels Overdyne; og Underdynen var Brixbræderne, beklædte med et Sælhundeskind. Jeg vante mig dog hertil, som man kan vænne sig til Alt; og sov omsider paa denne Maade meget godt. Ved Afreisen gav jeg Grønlænderne hvergang en lille Foræring af Brod og Tobak, og hermed vare de saa fornøiede, at Alle indbode mig, igien at tage mit Herberge hos dem paa Tilbagereisen.

Tyveri er iblandt Grønlænderne en almindelig afskyet Last. De giemme derfor aldrig deres Ting; men hensætte dem ubekymrede uden Laas og Lukke, ikke allene i deres Huse, men ogsaa paa Husets flade Tag; og ingen Uvedkommende vover at røre eller borttage noget. Tilforn vare de ikke saa samvittighedsfulde imod de Danske, og ansaae det ikke for noget Ondt, at berøve dem en eller anden Ting; men nu er det ikke saa. De agte Eiendomsretten hos de Danske, ligesaa meget som hos dem selv.

(H. Egede Saabye).

37.

Kiøbmanden og Grønlænderen i Livsfare.

Grønlænderne kunne udholde Strabadser og lide Ondt, uden at krympe sig derved; og endskiøndt de i visse Tilfælde, især mod Europæerne, snarere vise sig feige, end modige, mangle de dog ikke Mod og Aandsnærværelse i Farer. Uforsagte søge de at frelse Livet, saa længe som

mueligt; men ere derhos ligegyldige ved Døden, naar det ei kan være anderledes. — Den danske Kiøbmand paa Christianshaab var engang om Vinteren kiørt nogle Mile bort, i Følge med en Grønlænder. I dette Land fører Sydostvinden en saadan Varme med sig, at Sneen undertiden smelter midt om Vinteren, de nederste Fielde vise sig sorte og Dalene grønne; men denne Vind er gierne saa voldsom, at Mennesker, som ere ude, maae kaste sig paa Jorden, naar Stødene komme, for ikke at bortrives. Da brækkes den svære Strandiis i større og mindre Stykker; Aabningerne blive bredere og bredere; og snart seer man rum Sø, hvor man nylig i en Længde af flere Mile kunde kiøre trygt paa Isen. Alt dette kan være en Dags, ja ofte kun faa Timers Værk.

En saadan Storm af Sydost reiste sig, da Kiøbmanden og Grønlænderen vare paa Veien; de skyndte sig derfor hiemad paa Isen i deres Slæde; men da de vare komne noget over Halvveien paa den Bugt, som de skulde over, var Isen gaaet i Stykker, og drev i store Flager mod det Land, som de skulde reise til. De maatte da kiøre i mange Bugter, frem og tilbage, og vandt kun lidt fremad til Maalet. Efterhaanden blev de store Isflager mindre og mindre; og det saae ud til, at de snart vilde nødes til at lade Slæden og Hundene i Stikken, og at redde Livet saa længe som mueligt ved at springe fra eet Stykke Is til det andet. Nu siger Grønlænderen ganske koldsindig: „Kiøbmand! du forstaaer ikke at springe, som jeg; og det seer ikke ud til, at jeg kan hielpe dig. Maaskee kan jeg frelse mit Liv; men du redder dig neppe. Hør! du har Papir og Blyant i din Tegnebog; riv et Stykke af, og skriv her paa min Ryg, at du er druknet. Ellers kunde

dine Folk troe, naar jeg allene kommer til Lands, at jeg havde slaaet dig ihiel." Dertil havde Kiøbmanden ingen Lyst; og bad Grønlænderen, at han for Guds Skyld ikke vilde forlade ham. „Jeg vil ikke forlade dig," sagde denne, „men, som jeg siger dig, du kan drukne ved et Spring, og jeg kan maaskee redde mig. Dog, det er ligemeget; doer Du, saa kan jeg doe med; saa har Ingen noget at sige." Denne Samtale medtog kun nogle Øieblik. Begge vare omsider dog saa heldige at komme med Slæden paa et stort Stykke Is, og at slippe derfra med Livet. Da de nu kom til Landet, kunde Kiøbmanden ikke glemme den kolde Roligheb, hvormed Grønlænderen vilde faae ham til at skrive, at han var druknet; og Grønlænderen derimod gottede sig over hans Frygt for Døden. „Det var Løier! — sagde han til sine Landsmænd — Kiøbmanden vilde ikke skrive, der ude paa Isen! — Ja, du var bange Kiøbmand! det saae jeg nok!"

(H. Egede Saabye).

38.

Den fastlænkede Steen.

En omvandrende Digter i Persien kom til en Landsby og gik ind i et Huus, der saae ud til, at en velhavende Mand boede der. Men til Uheld var Beboeren en Rover-Anfører, og det hialp ikke, at Digteren strax begyndte at fremsige et Vers til hans Berømmelse. Roveren lod ham ikke blot jage ud af Gaarden, men tog endog hans Kiortel fra ham, og lod Hunden hidse paa ham. Digteren

vilde tage en Steen op, for at forſvare ſig; men det havde frosſet, og Stenen ſad ſaa faſt, at han ikke kunde faae den op af Jorden. Da raabte han: „Det er meget ſlemme Folk, jeg er kommen til i denne By; de loſe Hunde, og ſætte Stenene i Lænke!“ Roveranføreren hørte dette i ſit Vindue, og det morede ham ſaa meget, at han raabte ud til Digteren: at han kunde bede ham om noget, ſaa ſkulde han faae det. Digteren ſvarede: „Ja, ſaa vil jeg da bede om, at du vil tage Hunden fra mig, og give mig min Kiortel igien.“ Roveren lod ham ikke blot give hans gamle Kiortel tilbage, men forærede ham en ny med godt Foerværk.

(Galland: bons mots des Orientaux).

39.

Skatten i Viinbierget.

En Fabel.

En gammel Bonde, ſom eiede et Viinbierg, havde altid ved Flid og Arbeidſomhed erhvervet ſig ſit Udkomme, uden at trænge til Andres Hielp. Da han nu i ſin høie Alderdom faldt i en haard Sygdom, og følte Døden nærme ſig, kaldte han ſine tre Sønner til ſit Leie, og ſagde til dem: „I veed, mine Børn! at hvad jeg efterlader Eder, er ikke meget, og at det bedſte Arvegods I faae, er mit Viinbierg. Naboerne ville maaſkee, naar jeg er død, overtale Eder til at ſælge det, fordi det ligger dem bequemt; men jeg raader Eder, at I aldrig afhænde det. Der ligger en Skat ſkiult i dette Viinbierg, ſom mangen

Gang har hjulpet mig ud af Noden, og som endnu er stor nok. Hvor den ligger, tør jeg ikke sige Eder; thi det er mig forbudet. Men graver kun flittigt efter den, omkring ved alle Vintræerne, saa vil I nok selv finde den."

Den Gamle døde; og Sønnerne gave sig strax til at rode og grave i hele Vinbierget fra een Ende til den anden; men Skatten var ikke til at finde. De tre Brødre bleve meget misfornøiede herover, og vare nær ved at troe, at deres Fader havde skuffet dem. Men da Høsten kom, fandt de at dette Vinbierg, som var blevet saa flittigt gjennemgravet, gav dobbelt saa mange Druer som Naboens af samme Størrelse. Nu forstode Brødrene, hvad deres døende Fader havde meent; og den ældste sagde til de andre: „Flid er Velstands Moder. Lad os altid være arbeidsomme, og da have vi fundet den sikkerste, den rigeste Skat!"

(Efter Meisner.)

40.

Samvittighedens Røst.

En rig Mand ved Navn Chryses befalede sin Forvalter at udskrive en fattig Enke med fem Børn, der boede i et af hans Huse, fordi hun i et Aar ikke havde betalt Husleien. Da Forvalteren kom til hende med dette Budskab, var hun nær ved at fortvivle over den Ulykke, som forestod hende, at blive husvild; hun bad da med Taarer, at Forvalteren vilde give hende saamegen Frist, at hun kunde gaae hen til hans Herre. „Maaskee lykkes det mig," sagde

hun, „ved Bønner at bevæge ham til at forbarme sig over mig.“ Derpaa gik Enken med sine fire Børn (thi det femte laae syg) hen til den rige Chryses, og alle bønfaldt ham i de mest rørende Udtryk om ikke at forjage dem, da Moderen ikke vidste, hvor hun skulde finde Husly for sig og Børnene. Men Chryses sagde: „Naar Alle, som boe til Leie i mine Huse, kunde slippe med at give mig Ord og Klager for Penge, hvoraf skulde jeg da leve? I har allerede et heelt Aar ingen Huusleie betalt; jeg har tidt ladet Eder mane; nu staaer det fast, hvad jeg har sagt. I maa betale, eller strax ud af Huset!“ Da faldt Enken paa Knæ for den rige Mand, græd bitterligen, og sagde: „Vær barmhiertig, Herre! jeg har gierne villet betale, men jeg har ikke kunnet. Mit syge Barns Pleie og Lægedom har medtaget det lidet, jeg havde fortient, og hindret mig fra at erhverve.“ Og alle Børnene græd og bad tilligemed Moderen, at han ikke vilde forstøde dem.

Men Chryses vendte sig fra dem, vinkede ad sin Tiener, at han skulde vise dem ud, og gik ud i sit Lysthuus i Haven for at tage sin Middagshvile; og det var en lummervarm Dag. Nær ved Havestuen flød der en Elv forbi, hvis Strøm udbredte Køling, og det var saa stille, at intet Løv rørte sig. Da hørte Chryses, som han laae paa de bløde Bolstre, en hvislende Lyd fra Roret ved Elvens Bredder; og da han i nogen Tid havde lyttet dertil, forekom det ham, at det lød som den jammrende Klage og Hulken af Enkens Børn. Derpaa lyttede han efter Strømmens Brusen, og da forekom det ham, som han laae ved Strandbredden af et umaaleligt Hav; og han blev urolig i Sindet, og vendte sig frem og tilbage paa sit Leie. Men Luften blev mere tung, og i det Chryses

var nær ved at ſlumre ind, rullede et ſtærkt Tordenſkrald over hans Hoved, og en pludſelig Skræk gjennemfoer ham, ſom om det var Dødens og Dommens Roſt, han hørte.

Da ſtod han op, ilede ind i ſit Huus, og befalede ſine Tienere, at de ſkulle kalde Enken tilbage, derſom hun alt havde forladt Huſet, og forkynde hende, at han tillod hende at blive boende. Men Enken var borte; og det blev ſagt, at hun var gaaet ud i Skoven, og Tienerne kunde ingenſteds finde hende. Imidlertid var Uveiret blevet endnu ſtærkere; det tordnede Slag i Slag, og derpaa fulgte en øſende Regn, ſom varede hele Aftenen. Men Chryſes gik frem og tilbage, og kunde ikke faae Ro i ſit Sind.

Morgenen derpaa ſendte han atter ſine Tienere ud i Skoven for at lede efter Enken; og dieſe fik da at vide af Folk, ſom de traf paa, at det ſyge Barn var dødt Aftenen tilforn i Skoven, og Moderen var draget bort med de andre, uden at man vidſte hvorhen. Nu blev Chryſes ſaa ilde tilmode, at hans Have, hans Lyſthuus og al hans Eiendom ikke kunde glæde ham mere; og naar han lagde ſig til Hvile paa ſit bløde Leie, fornam han ingen Behagelighed af Strømmens Kold. Kort Tid efter faldt han i en farlig Sygdom, og i Feberheden forekom det ham uophørligt ſom han hørte den klagende Lyd af det hvislende Rør, og Strømmens Bruſen, og den dumpe rullende Lyd af Tordenens Bulder. Saaledes døde den rige Chryſes.

(Efter Krummacher.)

41.

De fire Ferſkener.

En Landmand, ſom havde været i Staden, bragte fem deilige Ferſkener ud med ſig, hvoraf han forærede ſin Kone een, og gav een til hver af ſine fire Sønner. Disſe havde aldrig tilforn ſeet denne Frugt, og forneiede ſig allerede meget ved Synet af dens friſke Purpurfarver, der tabe ſig ſaa ſmukt i det lyſe Gule, og ved at føle paa de fine, næſten umærkelige Dunn, ſom bedække Frugtens Yderſide. „Det var dog de deiligſte Blommer, man kan ſee!“ raabte de Alle; og der var Ingen iblandt dem, ſom ret nænnede ſtrax at ſpiſe ſin Ferſken. — Om Aftenen, da Drengene ſkulde gaae til Sengs, ſagde Faderen til dem: Nu Børn, har I ſpiiſt eders ſkionne, ſtore Blommer, og hvorledes have de ſmagt Eder? — „O herligt, gode Fader!“ ſvarede den Ældſte; „det forekommer mig, at der er ingen anden Frugt, der i Smag kan lignes med en Ferſken. Jeg har ogſaa giemt Stenen, og den vil jeg lægge i Jorden, for at jeg engang kan faae et Ferſkentræ i min Have, naar jeg bliver voxen.“ — „Nu, det var ikke ilde betænkt!“ ſagde Faderen; „der kan blive en dygtig, paapaſſende Landmand af dig med Tiden.“ — „Men du, lille Vilhelm!“ ſagde han derpaa til ſin yngſte Søn, „hvad har du giort med din Ferſken?“ — „O, jeg ſpiſte den ſtrax op, ſvarede Drengen, og Stenen kaſtede jeg bort; og da ſiden Frederik ſpiſte den, han havde faaet, og jeg ingen havde, ſaa gav Moder mig det Halve af ſin. De ſmagte mig meget godt begge to!“ — Ja ſaa, min Dreng! ſagde Faderen; det var hvad jeg

ventede mig af din Alder. Du er et Barn endnu; med Tiden bliver du vel ogsaa klog og eftertænksom.

„Men jeg, Fader!“ sagde nu den næstældste Søn, „jeg har solgt min Ferskен til en anden Dreng for otte Skilling, som jeg har lagt i min Sparebøsse; og saa tog jeg Stenen op, som Vilhelm kastede bort; og den knækkede jeg, og spiste Kiærnen. Den smagte ligesaa godt som en Mandel!“ — „Der maa stikke en Kiøbmand i dig!“ sagde Faderen, i det han rystede lidt paa Hovedet. — „Men du Edvard?“ sagde han tilsidst til den tredie af Sønnerne; og Edvard stod nogen Tid undseelig, uden at svare. Endelig, da Faderen atter spurgte ham, sagde han: „Jeg var inde hos vor Nabo; hans Søn Georg ligger syg af Feber, og ham gav jeg min Ferskен. Han vilde ikke tage den, men jeg lagde den paa Sengen til ham; og gik min Vei.“

„Nu!“ sagde Faderen, „kan Nogen nu sige mig, hvo af Eder har giort den bedste Brug af sin Ferskен?“ — Jo, det har Broder Edvard! raabte de tre andre paa eengang. Men Edvard slog Øinene ned og taug; og hans Moder kysede ham, medens en Taare randt ned ad hendes Kind.

(Efter Krummacher.)

42.

Den forogede Findelon.

En reisende Kiøbmand i Asien havde tabt en Pung, hvori der var en betydelig Pengesum, og desuden endeel kostbare Ædelstene. For at faae den igien, lod han giøre bekiendt, at den, som bragte ham Pungen urørt, skulde

faae det Halve af hvad der var i den til Findelon. En fattig Tartar var saa heldig at finde Pungen; men da han kom med den til Kiøbmanden, vilde denne intet give ham i Findelon, og paastod, at der havde været mere i Pungen, da han tabte den. Finderen klagede over, at Kiøbmanden ikke holdt hvad han havde udlovet; og Sagen kom tilsidst for Ogtai-Chan, Tartarernes Fyrste, som lod begge kalde for sig. Tartaren svor paa, at Pungen var i samme Stand, som da han fandt den, og at han ikke havde rørt det mindste af hvad den indeholdt. Kiøbmanden paastod, og vilde med Ed bekræfte, at der baade var flere Penge og flere Ædelstene i Pungen, da han tabte den. Da tog Ogtai-Chan Pungen, og sagde til Kiøbmanden: „Det maa altsaa ikke være din Pung, som denne Mand har fundet. Du maa see til, om du kan komme over den anden steds. Denne Pung — sagde han til Tartaren — kan du tage til dig og beholde, saalænge til der melder sig en Eiermand til den.“ — Tartaren blev mere glad end Kiøbmanden over denne Dom.

(Efter Galland.)

43.

Om Bæveren.

Bæveren hører til de Pattedyr, hvis Bagfødder ere forsynede med en Svømmehud. Den kan i nogen Tid opholde sig i og under Vandet, og elsker dette Element meget; men er dog egentlig et Landdyr. — Bæveren har fire til fem Ovarteer i Længden, foruden dens tykke, uformelige

Hale, som pleier at være ti til tolv Tommer lang og halv saa bred, og som vel har nogle Haar nærmest Kroppen, men for den største Deel er bedækket med et Slags Skæl. Hovedet har Lighed med Vandrottens, og har en kort afstumpet Snude, med skarpe Tænder. Skindet er bedækket med udvendigen brune, glindsende, uldblode Haar, der skyde Fugtighed, og som man bruger til de fineste Hatte, til Vinterhandsker, m. m. Bæverens Føde er især unge Qviste, Løv og den blode Bark af Pilen, Aspen og lignende Træer; i Nødsfald æder den Græs og Fiske. Den kan ikke undvære ferskt Vand, og lever derfor altid ved Bredden af Søer eller Floder, hvor der findes Skov i Nærheden; mest ved Floder, og i et ikke alt for hedt Clima. Den søger altid de mest eensomme, ubeboede, fra menneskelige Opholdssteder fiernede Egne. Derfor, og fordi man har forfulgt og udryddet dem, ere Bæverne sieldne i Europa; men endnu findes de i Mængde i Nord-America, ved de uhyre Indsøer og Floder, som gives i denne Verdensdeel. Her leve de ogsaa sammen i større Flokke; men i Tydskland, ved de store Floder, Donau, Rhin og Oder, i Polen, Preussen og Frankrige, finder man nu kun eensomt levende Bæverfamilier, der mest opholde sig i Jordhuler. — I America derimod bygge Bæverne sig Vinterhytter ganske nær ved Vandet; og her er det, hvor man kan iagttage den beundringsværdige Naturdrift hos dette Dyr til at opføre og beskytte dets Boliger, og den Færdighed, hvormed Bæverne udføre dette Arbeide. Man har i gamle Dage overdrevet Beretningen om deres konstige Bygninger, og fortalt meget urimeligt og fabelagtigt om deres Levemaade; men selv det, man nu med Vished og efter paalidelige Jagttagelser veed om Bæveren, er meget mærkværdigt. Det er ikke blot

deres af Grene, Jord og Dynd byggede Hytter, som kunne vække Naturgrandskerens Opmærksomhed; men hvad der især fortiener Beundring, er Maaden hvorpaa de opdæmme det rindende Vand i Aaer og Floder.

Bæveren vælger helst disses Bredder til at bygge ved, deels formodentlig fordi den mere elsker det rindende, end det stillestaaende Vand; deels fordi den i en Flod lettest kan undgaae sine Fiender og Forfølgere, og fordi Flodens Vand aldrig fryser til Bunds; thi den søger sig altid et Byggested, hvor Vandet er saa høit, at det ikke om Sommeren tørres bort, eller om Vinteren bundfryser. For at hindre dette i de mindre Aaer og Vandsamlinger, hvor Bæverne undertiden bygge, og for at hindre Strømmen, naar den til visse Aarstider svulmer op ved en stærk Vandmængde, fra at rive deres Huse med sig, er det, at de i Vandet opføre disse Damme, der høre til de forunderligste Frembringelser af Instinctet, eller den blotte Naturdrift, som vi tillægge Dyrene; og denne Naturdrift lærer Bæverne, at naar de bygge en Dam i Floden, kan deels Vandet derved standses i sit Løb, og samle sig inden for Dammen i en større Mængde; deels kan denne Dam bryde Strømmens voldsomme Løb, eller aflede det fra Stedet, hvor Bæverne opføre deres Huse. — Det er nødvendigt, at mange Bævere (man siger undertiden to til tre hundrede) maae forene sig om et saadant Arbeide; og de udføre det altid om Sommeren, naar Vandet er lavest. Hvor de nær ved Flodbredden finde unge Birketræer, Popler eller Piletræer, der fælde de dem, ved at gjennemskære dem med deres to brede Skæretænder, og slæbe dem, enten hele, eller gjennemskaarne i flere Stykker, ud i Vandet. De samle desuden Stene, Driv-Tømmer, eller Træer og Grene,

som Flodens Strom fører med sig, og desuden Leer, Sand og Gruus, som de synke ned i Vandet, og ælte imellem Grenene og Træstumperne. Saaledes forstaae de at opføre ordentlige Diger og Dæmninger, som undertiden kunne have en Længde af 40 til 50 Alen eller derover, og være fire til fem Alen brede ved Bunden. Er Vandets eller Flodens Strømning ikke meget stærk, bygge de Diget i en lige Linie ud i Vandet; men gaaer der stærk Strøm i Floden, saa give de altid Dæmningen en krummet Skikkelse, og saaledes at den buede Deel vender udad mod Vandet. De giøre deres Dæmninger ikke allene meget faste og jævne paa Siderne; men give dem ogsaa den bequemmeste Skikkelse til at modstaae Vandet, ved undertiden at lade dem være betydeligt bredere nedentil end oventil. Naar Diget lider Skade ved Oversvømmelse, istandsætte Bæverne det strax igien; og ved gientagne Forbedringer bliver det Aar for Aar stærkere. Saaledes pleie de ogsaa hvert Aar, henimod Vinteren, at beklæde deres Hytter, hvilke de, ligesom Dæmningen, bygge af Grene, Steen, Gruus o. s. v. med nyt Dynd eller Leer. Dette fryser sammen om Vinteren; og Hytterne blive tilsidst umaadelig tykke, og saa faste og haarde, som om de vare murede af Steen. Bæverne arbeide aldrig uden om Natten (uden Tvivl fordi deres Øine have en saadan Indretning, at de ei kunne taale et stærkt Dagslys); og man har bemærket, at de med beundringsværdig Hurtighed tilendebringe deres Bygninger. — Det er en Fabel, at Bæveren bruger sin Hale som en Murskee til at lægge Leret paa, og banke det fast med. Dertil kan den neppe løfte Halen høit nok i Veiret; og Halens naturlige Stilling er nedhængende, saaledes at Bæveren, naar den gaaer, knap kan holde den fra at slæbe paa Jorden.

Den lader vel undertiden, naar den ſidder nær ved Vandet, Halen hænge ned i dette; men det er falſkt, at den ſkulde bygge ſin Hytte ſaaledes over Vandet, at den altid kunde holde hiin Legemsdeel vaad. Hvortil Bæveren egentlig har faaet ſin ſtore, tykke, af lutter Fedt beſtaaende, og tildeels med Skæl bedækkede Hale, veed man endnu ikke ret at forklare; ſaalidt ſom, hvortil Naturen har givet den en meget ſtærkt og ſtramt lugtende Vædſke, ſom kaldes Bæver gel, og ſamler ſig hos Bæveren i et Slags Pung under Halen, ligeſom Desmer eller Moſkus hos Moſkusdyret.

Bæverne bygge deres Hytter eller Boliger paa ſamme Maade, ſom deres Diger eller Dæmninger; men de anvende mindre Umage paa hine. Hvad man har fortalt om den konſtige Indretning af Bæverhytterne, med flere Afdelinger eller Værelſer til forſkiellige Brug, og flere Stokværk, med dobbelte Døre eller Udgange, een til Vandet og een til Landet: er, efter nyere Jagttagelſer, opdigtet eller ganſke urigtigt. Bæverne have kun een Indgang til deres Hytter, og denne er altid mod Vandet. Man finder vel ſtørre Bæverhuſe, ſom have endeel adſkilte Rum eller Afdelinger, undertiden 10, 12 eller flere; men diſſe Rum have da ingen indvendig Adgang fra det ene til det andet; men ethvert af dem har ſin egen Udgang til Vandet. Det er rimeligt, da man i ſaadanne ſtore Huſe har fundet mange Bæverfamilier, at enhver af dem beboer ſit eget Rum. — Bæverne beboe kun deres Huſe om Vinteren; om Sommeren ſtreife de omkring efter Føde, eller opholde ſig i Huller, ſom de med Forfødderne grave i Jorden, nær ved Vandet. De ſamle Forraad af Qviſte og Bark til Vinterføde, ſom de giemme i deres Hytter; og man har bemærket, at naar Bæverne fælde Træer eller afgnave Grene ved en

Flod, i nogen Afstand fra deres Bolig, vælge de altid saadanne Træer, der vore ovenfor denne; saaledes at disse, naar de kaste dem i Vandet, kunne drive ned med Strømmen til deres Bolig. Deres Dæmninger kunne da ogsaa komme dem til Nytte, i det de standse det saaledes med Floden drivende Træ.

Tilforn troede man, at de saakaldte Selskabsbævere i America, og de eensomt levende Bævere i Europa, vare to forskiellige Arter af een Slægt. Men nyere Jagttagelser have beviist, at begge ere een og samme Art. I Frankrige har man fanget unge Bævere, og opdraget dem i Indelukker, hvor de bleve meget tamme, uden at opgive deres uimodstaaelige Naturdrift til at bygge. Man fodrede dem med Pilegrene, som de pillede Barken af, og samlede denne i Dynger i deres Huus. Man gav dem en Dynge af Jord, Gruus, Halm og Træstumper ind i deres Aflukker, og de begyndte strax at opdynge disse Ting bag ved Gitteret for deres Huus, hvilket de paa denne Maade søgte at lukke. De fortsatte deres Bygning saa længe de havde noget at bruge dertil; man saae dem, med alle fire Fødder at kaste Jord eller Gruus af Dyngen bag ved sig og hen imod Stedet, hvor de vilde have det; eller ogsaa dannede de Klumper deraf, som de bare eller trillede derhen. Efterhaanden som Bæverne dyngede disse Ting paa hinanden, æltede eller trykkede de dem tæt sammen med Snuden; hvorved Bygningen tilsidst blev ganske fast. Man saae dem ogsaa bære Træstykker paa tværs i Munden, og at giøre sig Umage for at banke dem med Forbenene ned i deres opførte Bygning, ligesom for at styrke denne end mere. Alt dette foretog de sig enten om Natten, eller ved et svagt Dagslys; og den største Deel af Dagen

tilbragte de med at ſove; eller, naar de ikke ſov, med at ſtryge deres Skind med Fødderne, for at glatte og renſe det. Overhovedet viſte de ſig ogſaa i deres Fangenſkab i høi Grad reenlige: og en Egenhed i deres Levemaade var denne, at naar de vilde ſpiſe, toge de deres Føde med, og ſatte ſig i Vandkarret, hvor de ſiddende fortærede den. Englænderen Hearne har i Amerika opdraget unge Bævere i ſit Huus, der bleve fuldkommen tamme; kom, naar man kaldte dem ved et dem tillagt Navn; fulgte efter den, der lokkede dem; yttrede Tegn paa Velbehag, naar man kjælede for dem, og paa Uroelighed og Misfornøielſe, naar deres Herre eller hans Huusfolk vare borte. Dette bekræfter, hvad man tilforn har ſagt: at Bæveren var et uſkadeligt, mildt og fredſommeligt Dyr.

(Efter Hearne o. fl.)

44.

Prakkerfolket.

Et Børne-Eventyr.

Hanelille ſagde til Hønelille: „Hør min Glut! nu ere Nødderne modne; ſkal vi ikke gaae ſammen op i Nøddekrattet paa Bierget, og engang ſpiſe os ret mætte i Nødder, forend Egernet kommer, og henter dem alleſammen?“ — „Jo nok, lad os giøre det!“ ſvarede Hønen; „der ſkal vi ret have os en glad Dag!“ — Derpaa gik de ſammen op paa Bierget; og da det var en ſmuk, klar Dag, bleve de gaaende deroppe og plukkede Nødder til henimod Aften. — Nu veed jeg ikke, hvad enten de havde ſpiiſt for meget, eller de vare blevne ſtoragtige — nok, de fandt paa at de ikke vilde gaae hiem til Fods; og da der ingen Befordring var at faae, maatte

Hanen bygge en lille Vogn af Noddeſkaller. Da den var færdig, ſatte Hønen ſig i den, og ſagde: „Nu, Hanelille! nu kan du ſpænde dig for, og trække mig hiem!“ — „Nei mange Tak, lille Høne!“ ſvarede han, „ſaadan var ikke Meningen. For jeg ſkulde lade mig ſpænde for en Vogn, før gaaer jeg hiem til Fods. Kudſk vil jeg nok være og ſidde paa Bukken; men ſelv at trække, det gior jeg min Tro ikke!“

Imedens de nu trættedes herom, kom der en ſtor And vaklende, og raabte med ſnadrende Roſt: „I Tyvepak! hvem har givet Jer Lov at komme i mit Noddekrat? Ja, jeg ſkal viſe Jer Vinterveien!“ Dermed gik hun los paa Hanen, og det lod, ſom han ſkulde faae Prygl. Men Hanelille var ikke tabt bag af en Vogn. Han ſatte ſig tygtigt til Modværge, og angreb tilſidſt Anden ſaaledes med ſine ſkarpe Sporer, at hun maatte bede om Naade, og til Straf lade ſig ſpænde for Vognen. Nu ſatte Hanen ſig paa Bukken, og det maatte gaae i en Fart: „Aſſted And! løb Alt hvad du kan!“ — Da de nu havde kiørt et godt Stykke Vei, mødte de to Perſoner, der kom gaaende til Fods, en Syenaal og en Knappenaal. Diſſe raabte begge to: holdt! holdt! og ſagde: at det nu ſnart vilde blive bælmørkt, ſaa de ikke kunde ſee at komme videre; desuden var Veien meget ſølet, og derfor bad de, om de ikke maatte ſidde op og kiøre med. „Vi har været udenfor Porten i Skrædderkroen — ſagde Syenaalen — og der blev vi ſiddende temmelig længe ved Ølkruſet; derfor er det blevet noget ſildigt for os, at komme hiem.“ — Da Hanen ſaae, at det var magre Folk, der ikke tog megen Plads op, lod han dem begge ſidde op; dog maatte de love, at de hverken vilde træde ham, eller hans Høne paa Fodderne. Silde

ud paa Aftenen kom de til et Vertshuus, og da de ikke havde Lyst til at kiøre længere i den mørke Nat, og Anden ogsaa var træt og daarlig til Fods, saa hun snart faldt til een Side, snart til den anden: saa tog de ind i Vertshuset. Da Verten hørte en Vogn kiøre ind i Gaarden, kom han selv ud i Døren med en Lygte; men da han saae de Reisende, tænkte han ved sig selv: „Disse Folk see ud til alle-haande; det er vel neppe noget fornemt Herskab!“ Han begyndte da at giøre mange Indvendinger, og sagde: hans Huus var allerede saa fuldt, at han ikke kunde tage imod flere; det var ikke saa sildigt, saa de kunde nok kiøre videre. Men da Hanen tog ham til en Side, og lovede ham, at han ikke allene skulde faae det Æg, som Hønen havde lagt underveis paa Reisen; men at han ogsaa maatte beholde Anden, som hver Dag lagde et Æg: saa meente Verten, han var sikker paa sin Betaling, og lod de Reisende komme ind. Hanen bestilte en god Aftensmad, og Selskabet var lystigt og vel tilmode.

Ganske tidligt om Morgenen, da det neppe gryede ad Dag, og alle Folk i Huset endnu sov, vækkede Hanen sin lille Høne, og hentede Ægget, som de begge spiste til Frokost; men Skallerne kastede de paa Skorstenen. Derpaa gik Hanen hen til Syenaalen, der endnu laae og sov, greb den fat i Hovedet, og da den ikke havde synderlig Kræfter til at giøre Modstand, tog han den og stak den i Vertens Stolehynde; ligesaa tog han Knappenaalen og stak den i hans Haandklæde, lukkede saa Vinduet op, og fløi sin Vei med Hønen ud over Marken. Anden, som hellere vilde sove under aaben Himmel, og derfor var bleven ude i Gaarden, hørte dem snurre over Hovedet paa sig, og tænkte: det er bedst, jeg ogsaa lister mig bort!

Den fandt en lille Bæk, som den svømmede ned ad; og dette gik ganske anderledes, end da den var spændt for Vognen. Et Par Timer efter kom Værten op af Dynerne, vaskede sig og vilde børre sig paa Haandklædet, men rev sig til Blods i Ansigtet paa Knappenaalen. Derpaa gik han ud i Kiøkkenet, og vilde tænde sin Pibe; men da han ragede om i Gloderne, sprang Æggeskallerne ham i Øinene. „Jeg veed ikke hvordan det er, i Dag vil alting i Hovedet paa mig!“ sagde han ganske fortrædelig, og satte sig i Læneſtolen for at ryge sin Pibe — au! da traf Syenaalen ham, endnu værre — og det ikke i Hovedet. Nu blev Værten først tilgavns forbittret; og da han i det samme fik Mistanke til de Reisende, der vare komne saa silkigt den forrige Aften, løb han op paa Kammeret til dem — men borte vare de! — Da svor han en Ed paa: at aldrig i sine Dage vilde han mere tage saadanne Prakkerfolk i sit Huus, som fortære meget, ikke betale, og oven i Kiøbet ere saa' skarnagtige, at gjøre Værten al den Fortræd. de kunne finde paa.

(Efter Grimm.)

45.

Et Krigspuds.

Medens Harald Haardraade stod i den græske Keisers Tieneste i Constantinopel, og førte Krig i Middelhavet og paa Kysterne derom kring, skal han have brugt mangen Snildhed, for at indtage de Byer, han belejrede. Engang lod han udsprede, at han var død; hans Folk sørgede over ham i Leiren, og forlangte omsider, at de maatte

begrave ham inde i Byen; dette blev dem tilladt; de bare hans Kiste i Spidsen af en talrig Ligfkare; men disse vare alle hans Stridsmænd, og skiulte Vaaben under Klæderne. Da Porten nu var aabnet, da en stor Deel af Folket allerede var kommen ind, og flere vare tæt bag efter, satte de Kisten: Harald viste sig; Alle toge deres Vaaben frem; og Byen overgav sig.

(O. Malling.)

46.

Præsten i Boeslunde.

I Kong Frederik den Tredies Tid, da Kiobenhavn saa længe var beleiret af de Svenske, og hele Siælland var i deres Magt, levede der en velhavende Præst i Boeslunde ved Kerfer, som blev kaldt Herr Jochum, og var i sin Tid en anseet og agtet Mand. Fienden holdt sig meget til hans Huus; og han fandt sin Regning ved, for ikke at lide større Tab, at tage vel imod de svenske Officerer, og at beværte dem med det bedste, han havde, saa tidt de besøgte ham. Men efterfom Retten i Krigstider er hos den Stærkeste, maatte Præsten undertiden see paa, at hans Giæster, naar de havde spiist og drukket, endda ikke vare fornoiede, men toge hver sin Solvskee og hvad andet der fandtes paa Bordet af nogen Værdi, og stak det hos sig. Præsten lod sig aldrig forstaae med, at han engang mærkede det, men skaffede nyt igien; og uagtet han efte skal have talt med Kong Carl Gustav, beklagede han sig dog aldrig over nogen Fornærmelse, men tilkiendegav stedse, at han var vel fornoiet med de Svenskes Opførsel. Dette

gik saaledes hen, indtil Præsten en Dag blev buden at spise hos een af Generalerne; Nogle mene hos Kongen selv. Da Maaltidet var forbi, tog Præsten sin Skee, sin Kniv og Gaffel, gjemte dem hos sig uden at tale et Ord derom, og lod som det saa skulde være. Man reiste sig fra Bordet; Præsten gjorde sig færdig til at gaae bort; men da man mærkede, at han ei gav tilbage det, han havde taget, erindrede man ham derom, og tilkiendegav ham, at man meget maatte forundre sig over saadan en Opførsel. „Er det ikke en Skik i Sverrige?“ svarede Præsten. Man undrede sig over dette Spørgsmaal, og sagde Nei. „Da har jeg troet det, blev han ved; thi saaledes har de Svenske altid gjort hos mig.“ — Ved den Leilighed blev det bekiendt, uden at Præsten kunde ansees for Anklager; og strax skal være blevet befalet, at hans Sølv skulde gives ham tilbage. Snildt var det af Præsten at udfinde saadan en Leilighed til at sige hvad han vilde have frem, uden at paadrage sig Had ved Anklagelser; men sindigt var det tillige, at kunne have jævnlige Leiligheder til at beklage sig, og dog tie til han fandt den beleiligste og bedste.

(C. Malling.)

47.

Fangen og hans Hund.

Under Borgerkrigen i Frankrige var en Officeer ved Navn Saint-Leger bleven fangen, og sat i Forvaring i Slottet Vincennes. Han havde en Mynde, der var ham meget hengiven, og var ham saameget mere kiær, som han

havde opdraget den fra Hvalp af. Denne ønskede han at have til Selskab i sit Fængsel; men man var haard nok til at negte ham denne uskyldige Fornøielse, og bragte Hunden hiem til hans Bolig i Paris. Allerede Dagen efter løb Hunden fra Paris ud til Vincennes, listede sig ind i Slotsgaarden, og hen til det Taarn, hvor den havde seet sin Herre blive indsat, og hvorfra et Vindue i hans Fængsel gik ud til Gaarden. Her gav Mynden sig til at gjøe, og blev ved dermed, saa længe til Saint-Leger omsider blev opmærksom derpaa, og i sit Værelse syntes at kiende sin Hunds Røst. Han gik da til Vinduet, aabnede det, og saae sin troe Mynde nedenfor paa Pladsen, kaldte paa den ved dens Navn, og talte til den med de sædvanlige opmuntrende Udtryk. Hunden yttrede sin Glæde herover ved Spring og fortsat Gjøen. Officeren gik oftere til Vinduet, talte til Hunden, og kastede endeel af sit Brød ud til den, som den med stor Lyst fortærede. Efter nogle Timers Ophold, og da det nærmede sig mod Aften, løb Hunden tilbage til Paris; men næste Dag kom den til samme Tid igien; og snart blev den troe Myndes Besøg den eneste Opmuntring, som Saint-Leger havde i sit Fangenskab. I Begyndelsen havde man tilladt nogle af hans Slægt og Venner at komme til ham; men efter nogen Tids Forløb blev det dem negtet, eller de gjorde sig ikke Umage nok for at opnaae det. I hele fire Aar var da Mynden det eneste levende Væsen, foruden Fangevogteren, der besøgte Saint-Leger. Veiret maatte være som det vilde, det maatte regne, snee, eller fryse — den troe Hund forsømte aldrig nogen Dag at løbe ud til Vincennes, saalænge dens Herre sad fangen.

Men ikke nok hermed; den gav paa en endnu mere mærkelig Maade tilkiende, hvor stor Hengivenhed den havde for sin Herre, og hvor taknemmelig den var i sin Erindring. Nogle Maaneder efterat Saint-Leger var bleven løsladt af sit Fangenskab, faldt han i en Sygdom og døde. Nu vilde Mynden ikke blive længere hos hans Familie i Paris; men Dagen efter hans Begravelse løb den ud til Vincennes. Her havde en af Fangevogterne, der var bleven rørt over den Troskab, Hunden viste mod sin fangne Herre, fattet Godhed for den, havde undertiden givet den Føde, og lukket den ind i Gaarden, naar den ikke kunde komme ind. Denne Mand tyede nu Mynden hen til, som til en gammel Ven; og Fangevogteren, der fornøiede sig over at see den igien, beholdt den hos sig saalænge den levede. Men det mærkværdigste var, at skiøndt Hunden viste stor Troskab og Hengivenhed imod sin nye Herre, syntes det, som den aldrig kunde glemme den første. Saalænge den levede, saae man den mangengang løbe ind i den Slotsgaard, hvor den før pleiede daglig at komme. Her satte den sig neden for Taarnet, og stirrede længe op imod det Vindue, hvor Saint-Leger pleiede at tale til den, og hvorfra han saa ofte havde deelt sit Maaltid med Hunden. Det var ligesom den enten troede, at Saint-Leger endnu kunde være der, eller snarere, som om den fandt et Slags Glæde og Trøst i at betragte et Sted, som den ikke kunde glemme, og som mere levende tilbagekaldte Erindringen om dens gamle Herre.

(Efter Grevilles Anecdoter.)

48.

Sundhed er bedre end Rigdom.

Den, som lever og er karsk, skal love Herren, siger Sirach. Lykkeligere er en Fattig, som er sund og stærk af Kræfter end en Rig, som er plaget paa sit Legeme. Sundhed, og Karskhed er bedre end alt Guld, og et stærkt Legeme bedre end meget Gods.

En ung Slagtersvend gik engang om Sommeren paa Landet, for at hente Slagtekvæg. Træt, støvet og fortrædelig kom han til et Vertshuus, hvor han forlangte et Stykke Brød og et Glas Øl, utilfreds med, at han intet bedre kunde betale, og at han i den stærke Hede maatte giøre Reisen tilfods. Kort efter kom en smuk Vogn kiørende, hvori der sad en rig Mand, som lod sig bringe en Flaske Viin og et Stykke Steg, hvilket han fortærede siddende i Vognen.

Slagtersvenden saae misundelig til Vognen, og tænkte: Hvo der dog kunde have det saaledes! Den Rige mærkede det, og sagde til ham: „Havde du maaskee Lyst til at bytte med mig, min Søn?“ — „Ja gierne,“ svarede hiin, „vil Herren stige ud og give mig hvad han har, saa vil jeg med Glæde give ham hvad jeg har.“ Herren befalede nu Tieneren at hielpe ham*) ud af Vognen. Men, hvilket Syn! begge den Riges Been vare lamme; han kunde hverken gaae eller staae; men maatte lade sine Folk holde paa sig, indtil een af disse bragte ham et Par Krykker, hvorpaa han kunde støtte sig. „Nu, spurgte den Ynkværdige, har du endnu Lyst til at bytte med mig?“ — „Nei, Gud bevare os!“ svarede den unge Misfornøiede,

*) I Originalen findes her den Feil: „at hielpe sig ud af Vognen.“

„mine to ſunde Been ere mig kiærere, end alle Herrens Rigdomme.“

(Af D. S. Birchs Læsebog.)

49.

Cæſars Erkiendtlighed.

En gammel Soldat var anklaget for at have kiørt ind over ſin Naboes Ager, og mødte for Julius Cæſar ſom Dommer. Da Sagen ſyntes at gaae Soldaten imod, ſagde han til Cæſar: „Kan du mindes, Herre! at du forvred din Fod ved Sucro i Spanien?“ og Cæſar ſvarede: Det mindes jeg ret vel! — Soldaten vedblev: „Kan du da ogſaa mindes, at da du vilde ſætte dig under et lille Træ, ſom næſten ingen Skygge gav, og Solen ſtak meget hed paa Klippen, hvor der ſlet ikke var noget Gront, kom en af dine Soldater og lagde ſin Kappe under dig?“ — „Ja viſt,“ ſvarede Cæſar, „jeg erindrer ikke blot dette, men ogſaa, at da jeg vanſmægtede af Tørſt, og for min Fods Skyld ikke kunde gaae til en Kilde, ſom var ganſke nær ved, havde jeg maattet krybe derhen paa Hænder og Fødder, derſom ikke den flinke Soldat ſtrax var ſprungen afſted, og havde bragt mig Vand i ſin Hielm.“ — „Mon du da vel endnu,“ ſagde Soldaten videre, „kunde gienkiende denne Krigsmand og hans Hielm? — Derpaa ſvarede Cæſar, at Karlen ſkulde han nok kiende, men ikke Hielmen; og da han nu var bleven fortrædelig over, at den Anden vedblev ſaa længe at ſpørge, og derved kun opholdt ham i at afſige Dommen, lagde han til: „I al Fald ved jeg, at det ikke var dig!“ Men Soldaten ſvarede: „Ja Herre! det er heller ikke noget Under, at du ikke kiender mig; thi

da dette ſkeete, var jeg ſund og friſk paa alle mine Lemmer; men ſiden miſtede jeg mit ene Øie i Slaget ved Munda, og fik et ſaadant Saar i mit Hoved, at der maatte tages Beenſtykker ud af min Hierneſkal. Heller ikke vilde du kunne kiendes ved Hielmen, ſom du drak af; thi den blev klovet midt over af et ſpanſk Sværd." Da Cæſar hørte dette, gav han Befaling til, at man ſkulde lade den gamle Soldat være i Fred, og for at giøre Ende paa Sagen, ſkienkede han ham den Strimmel Jord, hvorover Veien gik, der havde givet Anledning til Trætten.

(Efter Seneca.)

50.

Sneglen, Aſenet og Heſten.

En Fabel.

En Snegl havde engang væddet med et dovent Aſen og med en ung, modig Fole om et Salatbed, der laae paa en høi Bakke, og ſom ſkulde tilhøre den, der først kom op til Toppen af Bakken. Man kan tænke, hvorledes disſe to Dyr løe den arme Snegl ud, der kunde falde paa at indgaae et Væddemaal med dem. Men Sneglen lod ſom den ikke hørte det, og tiltraadte i al Stilhed ſin Reiſe. Aſenet og den unge Hæſt, ſom kun vilde drive Spog med Sneglen, lode den krybe, og Heſten ſagde: „Naar den ſtakkels Kryber næſten er heelt oppe paa Bakken, ville vi med et Spring ſætte op til Toppen, lee den dygtig ud, og fortære vort Salatbed. Imidlertid ville vi forlyſte os hernede, ſaa godt vi kunne." Aſenet fandt ved Foden af Bakken en Mark fuld af Tidſeler, ſom det gav ſig i Færd

med; og da det havde ædt sig mæt, lagde det sig til at sove. Folen løb hen i en Eng, hvor den fandt endeel af sine Lige, med hvilke den sprang og tumlede sig i Lystighed og Glæde. Imidlertid blev Sneglen utrættelig ved at krybe den hele Nat, og kom ved Dagbrækningen lykkelig op paa Bakken. Nu vaagnede først Aſenet, tænkte paa sit Væddemaal, og begyndte sin Vandring. Men neppe var det kommet nogle Skridt op, for det saae Sneglen, ikke allene oppe paa Bakken, men endog i Toppen af et Træ, som stod der. „Ah, tænkte det, nu var Umagen dog kun spildt. Sneglen har vundet Væddemaalet. Hvad skal man sige? Jeg saaer at noies med mine Tidsler.“ — Ved denne Tid begyndte Folen ogsaa at tænke paa sit Væddemaal. Men ved at løbe omkring, var den kommen saa langt bort fra Bakken, og havde sprunget sig saa træt, at den ikke kunde vinde tilbage. Den maatte saaledes ogsaa give Slip paa Salatbedet, som nu tilhørte Sneglen, der ikke havde opsat at stræbe til Maalet, og ved Stadighed, skiøndt langsomt, havde naaet det.

(Efter Herder.)

51.

Eigills Snildhed.

Den norske Konge Hagen Adelsteen maatte uformodentlig holde Feltslag med Erik Blodøxes Sønner. Baade han og hans Folk strede mandigen; men de vare samlede i en Hast, og alt for faa mod Fienden. Da Eigill, en forfaren Mand, der mest havde opmuntret Hagen Adelsteen til at gaae frem, nu saae, at deres Tapperhed maatte tilsidst overvindes, fandt han paa et andet Middel, der gav Seier

over den langt større Mængde. Bag Fienden laae en Bakke, hvis øverste Kant ragede frem over Hæren. Siden af Bakken, som skrånede ned mod Stridspladsen, var besat med Fiendens Bagtropper: men paa den øverste Kant var ingen. Saasnart Eigill havde opdaget dette, gik han til Kongen, og bad ham at overlade sig ti Faner, og lige saa mange Mænd til at bære dem, hver sin. Disse ti Fanedragere førte han ved en Omvei hen bag ved Bakken, hvor han stillede dem saa langt fra hinanden, som Fanerne pleiede at være i en vel affat Hær.

Da de nu vare i denne Orden, befalede han Fanerne paa een Gang at stikkes i Veiret, saa høit, at de kunde sees over Kanten af Bakken, og i det samme lod han give et stort Anskrig. De fiendtlige Bagtropper, der saae Spidsen af Fanerne, og troede, at bag Bakken var en heel Hær, som vilde falde dem i Ryggen, raabte til de forreste. Alle bleve forfærdede, kom i Uorden, og toge Flugten til Siden. Vel mærkede de omsider, at de vare bedragne, og vilde vende tilbage; men nogle vare allerede i Skibene, de andre i Uorden. Angrebet skeete da ei med Eftertryk. De bleve snart adspredte, og flyede paa ny. Eigills Mod havde opmuntret Hagen til Strid; hans Snildhed gav ham Seier.

(O. Malling.)

52.

Søhelten Iver Hvitfeldt.

I Krigen med Sverrige under Kong Frederik den Fierde løb den danske Flaade i Sommeren 1710 ud i Østersøen, under General-Admiral Gyldenløves Anførsel. Dens Hensigt var at opsøge den svenske Flaade, der var gaaet i Søen under

Anførsel af Admiral Wachtmeister. Men til Uheld udbredte der sig en heftig Sygdom blandt Flaadens Mandskab, saa at Gyldenløve, i Stedet for at kunne gaae Fienden under Øine, tvertimod maatte ankre i Kiege Bugt, og anse det for Fordeel nok, om han kunde forsvare sig. Da den svenske Admiral Wachtmeister fik Underretning om den danske Flaades slette Tilstand, benyttede han sig af første fvielige Vind, lagde sig uden for Bugten, og giorde Angreb, i Tanke, at det vilde være ham en let Sag, at vinde Seier. Men de danske Skibe hilsede ham saa kiækt, at han tilsidst maatte gaae bort, og vandt intet andet, end at han ved Bortseilingen satte to af sine bedste Skibe paa Grund under Dragør, hvilke han selv Dagen derefter maatte tænde i Brand, for at de ei skulde falde Gyldenløve i Hænder. Da Kanonerne ved Wachtmeisters Angreb begyndte at spille, laae det danske Skib, Dannebroge, foran i Avantgarden, og altsaa Heden nærmest. Commandeuren Hvitfeldt, som førte Skibet, forsvarede sin Post. Men imidlertid indtraf den Ulykke, at Skibet kom i Brand af sin egen Ild; Branden fik Overhaand, og Alt hvad man arbeidede for at slukke, hialp intet. Hvitfeldt saae nu kun et eneste mueligt Middel til at redde sig og Mandskabet. Dette var: at kappe Anker, og drive paa Land; men skeete det, da saae han tillige, at Vinden vilde drive Skibet ind paa de andre Skibe, som laae bag ved i Bugten, og at der da kunde være Fare for, at baade de, og maaskee Kiøge By, kunde blive antændte; thi besluttede han som Patriot, af to onde Ting at vælge det, som mindst skadede det Almindelige. Han forbød at kappe, lod fyre Skud i Skud mod Fienden fra de forreste Kanoner, medens Skibet brændte bag til, stod selv og commanderede til Hurtighed, og

oppebiede i denne Stilling det gruſomme Øieblik, han forudſaae. Det kom; Krudkammeret antændtes; Skibet ſprang, og af alt Mandſkabet undkom kun ſex Matroſer, ſom kort før havde kaſtet ſig i en Jolle og ſat fra Borde.

(O. Malling.)

53.

De to Vandringer.

En Lignelſe.

En Lærer ſtod engang i ſin Skole og underviſte. Byens Sønner og Døttre ſadde omkring ham, og hørte paa ham med Opmærkſomhed; thi hans Undervisning var kraftfuld og venlig. Han talte om den gode og den onde Samvittighed, og om den hemmelige Roſt, ſom Menneſket hører i ſit Hjerte.

Da han nu havde endt ſin Tale, ſagde han til ſine Lærlinge; Hvo af Eder kan oplyſe dette med en Lignelſe?

Een af diſſe traadte frem og ſagde: Jeg kunde maaſkee fortælle en Lignelſe derom; men jeg veed ikke om den paaſer.

Fortæl du den kun paa din Viis, ſagde Læreren; og Drengen begyndte:

Jeg ſammenligner den gode Samvittigheds Ro og den onde Samvittigheds Uro med to Vandringer, ſom jeg engang foretog. Da de fiendtlige Krigsfolk droge igiennem vor By, havde de med Magt flæbt min Fader bort med ſig. Da han ikke kom tilbage, græd min Moder, og vi jamrede os alle; mig ſendte hun til den nærmeſte By, for at faae Beſked om min Fader.

Jeg gik, men først seent ud paa Natten vendte jeg med et bedrøvet Hjerte den samme Vei tilbage. Thi jeg havde ikke fundet min Fader.

Det var en mørk Efteraarsnat. Vinden susede i Ege og Grantræer. Ravnene og Uglerne skrege. Min Siæl var fuld af Tanken paa min gode Fader, som vi havde mistet, og paa min Moders Jammer, naar jeg nu kom ene tilbage. Da gyste jeg i den mørke Nat paa en underlig Maade, og hvert Blad der bevægede sig, skræmte mig. Saaledes, tænkte jeg ved mig selv, maa vel det Menneske være tilmode, der vandrer med en ond Samvittighed.

Børn! sagde Læreren, vilde I vel at vandre i en saadan bælmørk Nat, naar I forgieves have søgt Eders Fader, og kun hørte Stormens Susen og Rovdyrenes Skrig?

Ak nei! raabte Børnene med een Mund, og gyste.

Derpaa begyndte Drengen atter at fortælle: En anden Gang gik jeg samme Vei med min Søster. Vi havde hentet ret og andet fra Staden til en Fest, hvormed vor Fader næste Dag vilde overraske vor Moder. Da kom vi ogsaa seent om Aftenen hiem. Men det var om Sommeren; Himlen var skiøn og klar; rundt omkring os var Alt saa roligt som i et Kammer, saa at vi tydeligen hørte Kilden rinde ved Veien og Nattergalen slaae i Buskene. Min Søster og jeg gik med hverandre Haand i Haand, og kunde neppe tale et Ord: saa glade vare vi. Da kom vor gode Fader os imøde. Nu tænkte jeg ved mig selv: saaledes maa det Menneske være tilmode, der har giort meget Godt.

(Af D. S. Birchs Læsebog.)

54.

Ulven og Muuleſelet.

En Fabel.

Et Muuleſel ſaae engang en ſtor Ulv komme imod ſig i en Huulvei, hvor det ikke kunde undgaae ham; og tænkte: „Det er ſikkrere, at møde en ſtærk og farlig Fiende med Liſt, end med Magt.“ Muuleſelet begyndte derfor at give ſig ynkeligt, trække et af Bagbenene op, og humpe frem paa de tre andre Been. Da Ulven kom nærmere, raabte det til ham med klagende Roſt: „Ak, min gode Ulv! viis mig dog den Medlidenhed, at lindre mine Smerter i min Dødstime. Jeg har traadt en Torn dybt i min ene Bagfod. Jeg har gaaet for længe paa den, og Ingen har hiulpet mig. Deraf har jeg faaet et Saar, ſom nu bliver min Død. Vil du være barmhiertig, ſaa træk Tornen ud af min Fod, at jeg i det mindſte kan dø med mindre Smerte.“ Ulven tænkte ved ſig ſelv: „Det bliver en fed Steg! Jeg ſkal nok paaſe Leilighedeu, medens jeg trækker Tornen ud, og ſpringe bag paa ham, ſaa kommer jeg ſaa meget lettere til mit Bytte.“ — Han ſagde da: „Det var jo ſlet giort, om jeg ikke vilde hielpe dig. Løft kun Foden op, at jeg kan ſee Tornen, ſaa ſkal den ſnart være ude.“ Han gik da bag ved Muuleſelet; men i det han vilde ſee til Foden, gav Muuleſelet ham et Slag i Hovedet, at han faldt ſom død til Jorden, og løb derpaa ſin Vei i fuldt Fiirſpring. Da Ulven kom lidt til ſig ſelv igien, og fandt, at han havde miſtet ſine fleſte Tænder, og aldrig blev til Ulv mere i ſit Liv, ſagde han: „Det er Løn ſom forſkyldt: Jeg kan takke mig ſelv for

min Ulykke. Hvorfor vilde jeg give mig af med Lægekonſten, da jeg dog er født og opdraget til at være Slagter?"

(Efter Æſop.)

55.

Det Værſte i Livet.

En Konge i Perſien havde tre viſe Mænd ved ſit Hof, af hvilke den ene var fra Indien, den anden var en Græker, og den tredie en Araber. Han agtede dem høit for deres Indſigt og Erfarenhed, og lod dem ofte komme til ſig, for at høre paa deres Samtaler og lære af deres Klogſkab og forſtandige Raad. Engang, da Talen var om Menneſkets lykkelige og ulykkelige Kaar, forelagde han dem det Spørgsmaal: hvilken Tilſtand der var den ulykkeligſte at være i? — Grækeren ſagde: „Det er at blive gammel, og lide Nød i ſin Alderdom." Den indiſke Viſe derimod meente: det var at falde i en langvarig Sygdom, og ikke have Taalmodighed til at bære den. Men Araberen ſagde: „Det værſte, ſom kan hændes et Menneſke, er, naar han er nær ved at dø, og ikke kan mindes at have giort noget Godt i ſit Liv." Denne Mening tiltraadte de andre to; og Kongen ſelv gav ham Ret deri.

(Efter Galland.)

56.

Om Murmeldyret.

Murmeldyret hører til de gnavende, eller med Skæretænder forſynede Pattedyr, er noget kortere end en Hare, men har

i Skikkelse Lighed med Biornen. Det lever i meget høie Biergegne, og vælger sig de mest utilgængelige Steder og eensomme Dale eller Fieldkloster til Opholdssted. Helst søger det den sydlige eller vestlige Side af et Bierg, fordi denne er mest udsat for Solen, og det undgaaer med Omhyggelighed alle fugtige Steder. Det nærer sig mest af Urter og Rødder, og graver sig en dyb, rummelig Kielder eller Hule, med dobbelt Aabning, i Jorden, hvor det om Sommeren samler Græsstraae, Mos og Hø, for at danne sig et blødt Leie.

Den Hurtighed og Færdighed, hvormed Murmeldyrene udhule deres underjordiske Mine eller Kielder, er beundringsværdig. De anlægge den altid i Skikkelse af et latinsk Y, med to Indgange, der føre nedad i Jorden til en lige Hovedgang; og disse Indgange ere altid saa snevre, at man næsten ikke begriber, hvorledes Dyret kan tvinge sin Krop derigiennem. Naar Murmeldyrene under Gravningen stode paa en Steen eller Klippe i Jorden, undvige de denne Hindring, og drive Gangen i en anden Retning; men ellers altid i lige Linie. Kun en Deel af den Jord, de grave los, føre de ud af Kielderen; den øvrige løse Jord skyde de op til Siderne i Gangen, og pakke den saa fast sammen med deres brede Forfødder, at de danne en jævn og stærk Væg, der ikke let kan falde sammen. — Hver Familie af Murmeldyr har sin egen Hule. Naar Vintertiden nærmer sig, ere de meget fede, og begive sig da ned i Hulen, hvis to Indgange de lukke meget tæt med Jord, for at hindre Kulden fra at trænge ind. De lægge sig nu i det tillavede Leie, og tilbringe hele Vinteren, uden at trænge til Føde, i et Slags Dvale eller Vintersøvn, ligesom Biornen og flere Dyr. — De samle derfor heller ikke noget i deres

Hule til Vinterfoder, (ſom andre Dyr, f. Ex. Hamſteren, gjøre) da en Naturdrift ſiger dem, at de ikke behøve det.

Naar Foraarsvarmen indfinder ſig, og Jorden er optøet, vaagne Murmeldyrene af deres Dvaletilſtand, grave ſig ud af deres Jordkjelder igjennem den tilſtoppede Indgang, og forlade deres Vinterbolig, ſom de, ſaalænge Sommeren varer, ikke videre benytte. De vandre dog i Almindelighed ikke meget langt bort; og grave ſig hiſt og her mindre Huler i Jorden, eller under Steenhobe, hvor de om Sommeren ſkjule ſig for deres Fiender, eller tye hen i ondt Veir. I diſſe Sommerboliger finder man aldrig Hø; og kan desuden ved andre Kjendemærker ſkille dem fra Murmeldyrenes Vinterhule. De ere nemlig aldrig ſaa ſtore og dybe; man finder flere i Nærheden af hinanden, og deres Antal tiltager, ligeſom Familien, eller de Murmeldyr, der holde ſig ſammen i en Flok, forøges. I nogle af ſaadanne Huler finder man en Mængde Skarn; andre ere derimod, ligeſom Vinterhulen, ganſke tomme og rene. Ældre Naturkyndige have berettet, at Murmeldyret graver egne Huller afſides, til at ſkille ſig ved dets Urenlighed; og denne Omſtændighed ſynes at bekræfte det. Det er viſt, at Murmeldyret hører til de reenligſte Dyr, man kjender.

Dette Dyr udmærker ſig, i dets vilde Tilſtand, ved en ſtor og omhyggelig Forſigtighed. Naar det drikker, løfter det, ſom Honſene, ved hver Slurk, Hovedet i Veiret, og ſeer ſig hver Gang om til alle Sider. Naar Murmeldyrene gaae ud af deres Huler for at ſøge Føde, ſkeer det gierne meget tidligt om Morgenen. Ved Solens Opgang gaae forſt de Gamle ud; hviere op paa Dagen, naar det bliver varmere, hente de Ungerne ud; diſſe løbe

og ſpringe omkring, jage efter hverandre, ſætte ſig paa Bagbenene, og blive en Tidlang ſiddende i denne Stilling, med Hovedet vendt imod Solen, da de, ligeſom Kattene, meget elſke Varmen.

Forend Murmeldyrene begynde at afbide Græsſet, ſom de ſamle til deres Vinterleie, ſætte de ſig paa Bagbenene i en vid Kreds og vende Hovedet til alle Sider, for at ſee, om nogen Fare truer dem. Den første, ſom da, eller ſiden efter, mærker, eller troer at mærke noget mistænkeligt, underretter hele Forſamlingen derom ved en ſtærk og klar Piben. Det er kun ved en ſaadan Leilighed, at man hører denne Lyd af dem, da deres ſædvanlige Næſt ellers er en ſagte Knurren. I det Øieblik, da de ſamlede Murmeldyr høre et af dem pibe, beſvare de øvrige Lyden; dog ikke paa eengang, men een efter den anden, ganſke kort, og hvert Dyr kun een Gang. Derfor kunne Jægerne nøiagtigen vide, hvormange Murmeldyr der ere ſamlede paa et Sted, naar de agte paa, hvor tidt der pibes. Desuden fortæller man, at naar en Flok af diſſe Dyr ſøge deres Føde eller ſkære Græs paa et Sted, hvor der findes en ſtor Steen eller en fremragende Høide i Nærheden, ſætte de altid en af Selſkabet derhen, ligeſom paa en Vagtpoſt. I det Øieblik, denne Skildvagt opdager nogen Fare, (og Murmeldyret har et meget ſkarpt og fiernt Syn) advarer han de andre ved ſin Piben, og den hele Flok tager Flugten; men Skildvagten tilſidſt. Det er derfor yderſt vanſkeligt, baade for Jægere og Hunde, at nærme ſig dette Dyr, ſom desuden af Naturen har den Drift, at indrette ſig mange Huller og Skiuleſteder i Klipperne, og ſielden eller aldrig viger langt bort fra diſſe.

Da Murmeldyret lever paa Klipper og imellem Bierge,

er dets Gang af Naturen indrettet efter dets Leveſted. Dets Fødder ere ſaaledes ſtikkede, at det løber hurtigere opad, end paa en jævn Slette. Det klatrer med Lethed op i Træer og opad ſteile Klipper, hvor det kun har mindſte Fodfæſte. Iſær er det mærkeligt, at det kan klavre op imellem to lodrette Vægge, f. Ex. i en Klippekloft, naar det blot kan naae dem begge; og man kunde tænke ſig, at Skorſteensfeierne af dette Dyr havde lært den Konſt at klavre op i de trange, ofte lodrette Skorſteensrør. I ſin vilde Tilſtand er Murmeldyret frygtſomt og fredeligt, gior aldrig noget andet Dyr Skade, tager Flugten, naar det forfølges, og forlader endog ſin Vinterbolig, naar det mærker, at det ikke kan være i Sikkerhed. Kun naar det mærker den yderſte Fare, ſætter det ſig med Tænder og Kloer til Modværge mod de angribende Hunde og Jægere. Fanges Murmeldyrene medens de ere unge, kunne de tæmmes, lære at dandſe paa Bagbenene, og at giore andre Konſter. Savoiarderne, eller fattige Drenge fra Savoien, ſom udvandre for at fortiene Brødet, iſær til Frankrige, føre undertiden ſlige tamme Murmeldyr med ſig, og viſe dem frem for Penge. Et ſaadant Dyr viſer Hengivenhed og Lydighed mod dets Herre. Man har bemærket, at de huusvante Murmeldyr, ligeſom Kattene, have Fiendſkab til Hundene, og, ſkiondt frygtſomme i deres vilde Tilſtand, ere de ikke bange for at angribe endog ſtore, bioſke Hunde, naar de ere i Mærheden af deres Herre, og troe at finde Medhold.

(Efter Buffon og L. Smith.)

57.

Den tunge Byrde.

Den arabiſke Kalif eller Fyrſte Hakkam var en Elſker af Pragt, og da han engang betydeligt vilde udvide Haverne ved ſit Pallads, kjøbte han alle de omliggende Agre og Marker, og betalte Eierne Alt hvad de begjærede derfor. Der var kun en eneſte, en fattig Enke, ſom af Kjærlighed til ſine Forældre ikke for nogen Priis vilde ſælge det lille Stykke Jord, hun havde arvet efter dem, og den Hytte, hvor hun ſelv var født, og hvori hun havde levet lykkelige Aar med ſin afdøde Mand. Da hun nu afſlog ethvert Tilbud om Betaling for Jorden, ſom man gjorde hende, blev Kalifens Overhofmeſter, der havde Opſyn over Havens Anlæg, forbittret over denne Kones Egenſindighed, lod Jorden med Magt tage fra hende, og hendes Hytte nedrive; hvorefter han berettede Kalifen, at denne Kone, allene for at trodſe Fyrſten, havde negtet, godvilligen at afſtaae dette Stykke Jord, der laae midt inde i de nye Have-Anlæg.

Nogle Dage efter kom den fattige Enke grædende til Ibn Beſchir, der var Kadi eller Overdommer i Staden, og klagede for ham over den ſtore Uret, hun havde lidt. Dommeren, der var en ligeſaa retfærdig, ſom klog Mand, indſaae, at ſkjøndt Konen havde Loven paa ſin Side, ſtod hendes Sag ikke paa de bedſte Fødder, da det ikke vilde være let at faae Kalifen, der var vant til at holde ſin Villie for den høieſte Lov, overbeviiſt om at han havde Uret. Den kloge Dommer lod da ſit Eſel ſadle, hængte en ſtor Sæk over Halſen paa Dyret, og red hen til Fyrſtens Have, hvor han fandt ham hos nogle

Haandværksfolk, der vare i Færd med at bygge et smukt Lysthuus paa Enkens Jord.

Kalifen blev ganske forundret, da han saae Dommeren med Eselet og Sækken; men endnu mere, da Ibn Beschir kastede sig for hans Fødder og sagde: „Tillad mig, Herre! at jeg maa fylde min Sæk med Jord af denne Have.“ — Kalifen tillod det; og da Sækken var bleven fuld, bad Dommeren uden videre, om Kalifen vilde hielpe ham Sækken op paa Eselet. Nu vidste Hakkam ikke ret, hvad han skulde troe om Manden; men af Nysgierrighed efter at erfare, hvad denne havde i Sinde, lod han som han fandt hans Begiering ganske naturlig, og gav sig til at løfte paa Sækken. Men den var meget for tung, og begge vare ikke istand til at faae den op fra Jorden. Da loe Kalifen og sagde: Nei, min gode Kadi! den Byrde er for tung, meget for tung!

Men Ibn Beschir svarede ganske alvorlig og uforfærdet: „Ja Herre! denne Byrde finder du for tung; og dog indeholder den kun en ganske liden Deel af den Jord, som du paa en uretfærdig Maade har berøvet en fattig Enke; hvorledes vil du da kunne bære det hele Stykke Jord, naar Verdens Herre engang paa Dommens yderste Dag lægger det paa dine Skuldre?“ — Kalifen blev truffen af denne Tale; han roste Dommerens Frimodighed og Retfærdighed, og befalede, at man ikke alleneste skulde give Enken hendes Jord tilbage, men endog give hende det smukke Lysthuus, som opførtes, til Bolig, i Stedet for hendes gamle Hytte, som var nedreven.

(Efter Liebeskind.)

58.

Nøddetræet, ſom bar gyldne Frugter.

Kalifen Harun Al-Raſchid traf engang paa Jagten en Olding, ſom var i Færd med at plante et Nøddetræ. „Hvad den gamle Mand dog er en Daare!“ ſagde Kalifen til nogle af ſit Følge; „man ſkulde troe, han bilder ſig ind at være i ſin Ungdomsalder, ſiden han planter Træer, hvis Frugt han dog aldrig kan komme til at nyde.“ Hoffolkene undlode ikke at lee, ligeſom deres Herre, over den gamle Mands Indbildning, og Kalifen gik hen til ham og ſpurgte: hvor gammel han var? — „Over 90 Aar, Herre!“ ſvarede Oldingen; „men Gud være lovet, endnu ſaa friſk, ſom en Mand paa tredive Aar!“ — „Men, hvor længe tænker du da at leve endnu, ſiden du planter Træer, der ſaa ſildig bære Frugt? — At bygge Huſe, det kunde til Nød paaſe for din Alder; men hvorfor vil du giøre dig forgieves Umage med at plante Frugttræer?“

„Herre!“ ſvarede den Gamle, „jeg er tilfreds naar jeg har plantet Træerne, uden at ſporge efter, om det bliver mig, eller en Anden, der ſkal nyde deres Frugter. Det er billigt, at vi giøre ligeſom vore Fædre have giort for os. De have plantet Træerne, hvis Frugter vi ſpiſe; og da vi have nydt godt af vore Forfædres Møie, hvi ſkulde vi da viſe os mere misundelige imod vore Efterkommere? — Nei! jeg tænker ſom ſaa: hvor Faderen planter, der ſkal Sønnen høſte.“

Dette Svar behagede den viſe og gavmilde Kalif, og han ſkienkede Oldingen en Haandfuld Guldſtykker. — „See engang,“ raabte den Gamle, „du ſelv, Herſker

over de Troende! bekræfter mine Ord. Hvo kan nu vel ſige, at jeg i Dag har arbeidet forgieves, da det unge Noddetræ, jeg nylig plantede, allerede bærer gyldne Frugter? — Nei! det er en Sandhed, at aldrig vil den, ſom gior noget Godt, ſavne ſin Løn.“

59.

Dyrenes Fode, Bevægelſe, Beklædning, Vaaben og Boliger.

Ethvert Dyr har af Skaberen faaet anviſt ſin beſtemte Næring, hvortil det holder ſig, og finder ſaaledes ſit Bord beſtandig dækket. Den Fode, der er ethvert Dyr beſtemt, ſmager det vel, og forvandles, ſaa umueligt dette end ofte ſynes, til nærende Safter. Eet Slags Dyr nærer ſig af Græs og Urter, et andet af Rodder og Løv, atter et andet af Inſecter og Orme, o. ſ. f. Træormen æder Træ, Mollet Uld, Svinet allehaande Affald, mange Inſecter Giødning, Fuglene igien Inſecter, Ravnen Aadsler, Spurvene Frø, Bierne Blomſterſaft. Been, Giftplanter, Læder, Horn, Haar og Muslingſkaller ere for mange Dyr gavnlige og velſmagende Spiſer, til hvis Nydelſe Munden, Næbbet, Tænderne, Maven og Fordoielſesredſkaberne ere viſeligen afpasſede. Ja, man paaſtaaer endog, at nogle Orme leve af Kalk, og andre Stene. Paa det at nu ethvert Dyr ſkulde finde og holde ſig til den for det beſtemte Næring, har Skaberen nedlagt i dets Natur ſtærke Drifter efter denne Fode, ved hvilke Dyret ligeſom drives til at ſøge og at ſætte ſig i Beſiddelſe af hvad der er det gavnligt,

og at undgaae det Skadelige. Edderkoppen, til Exempel, kan ei løbe hurtigt og snappe Fluerne; men den forfærdiger sin konstige Væv, for deri, ligesom i et Garn, at fange dem. Den sætter sig, saasnart Væven er færdig, i denne, og lægger sine Fødder paa Hovedtraadene. Saasnart et lille Dyr flyver i Garnet, farer den hurtig til og omspinder det med sine Traade, saa det ei kan røre sig. Derpaa æder den deraf efter Behag. — Hvor listigt og varsomt forstaaer Katten at belure Musen ved dens Hul. Myreløven er et Insect, omtrent saa stort som en Trætæge eller en Væggeluus, og lever af Myrer. Den kan ei bevæge sig hurtigt; og Myrerne vilde hundrede Gange løbe forbi den og lade den hungre, hvis den ikke forstod at fange dem. Den danner sig derfor en tragtformig Grav i Sandet, ikke langt fra en Myretue. Neden i Spidsen af Tragten lægger den sig stille paa Luur; men saasnart der komme Myrer til Graven, begynder den at røre sig og giøre Bevægelse, hvorved Graven falder sammen, og Myrerne begraves i Sandet. Den suger dem da ud, begraver Kroppene, ligesom for ei at røbe sig, og sætter paany sin Grav istand. Mange Dyr finde ei deres Føde til enhver Tid paa Aaret, f. Ex. Bier, Hamstere, Egerner, o. s. v. Dem lærte Gud at anlægge Forraadskamre. I disse samle de Forraad, som om de vidste, at der om Vinteren Intet vilde vore til dem; de samle og tilstrækkeligt, som om de forud kunde beregne, hvormeget de behøve til dem selv og deres Familie. Bierne samle deres Honning saalænge der er Blomster til; Hamsterne de bedste Slags Korn, og trykke, paastaaer man, Spiren istykker, for at Kornet ikke skal groe. De nyde det derpaa sparsomt; thi om Foraaret finder man endnu ofte en stor Deel Honning i Kuberne, og Korn

hos Hamſterne. Andre ligge ligeſom i en Vinterſøvn, hvortil de ordentlig ſynes at berede ſig, i det de ſkiule ſig, indgrave ſig i Jorden, og omhyggelig tilſtoppe Indgangen til deres Soveſteder; f. Ex. Myrer, Fluer, Frøer, Snegle, Fiirbeen, o. ſ. v. Men Foraarets Varme vækker dem til nyt Liv, da de muntre og friſke igien komme frem.

Atter Andre, i Særdeleshed Fugle, reiſe, naar det begynder at blive koldt, til fremmede varmere Lande, f. Ex. Lærker, Snepper, Svaler, Storke, o. fl. Man kalder dem Trækfugle. Om Foraaret komme de igien, og drage i deres forrige Quarterer, ſom de rigtig finde. Saaledes vandre ogſaa mange Fiſke i Havet. Lax, Sild, og flere, ere ſaadanne Trækfiſke, ſom reiſe og komme igien til viſſe Tider.

Ligeſaa beundringsværdig er Dyrenes Bevægelſe. Nogle bevæge ſig fremad paa to, andre paa fire, andre paa ſex, atter andre paa meer end hundrede Fødder. Andre have ſlet ingen Fødder, men ſkyde ſig frem ved bevægelige Ringe. Andre ſvinge ſig ved Hielp af deres Vinger høit op i Skyerne. Andre roe ſig frem, ligeſom Baade, paa Vandet. Kyllingen løber, og Ællingen ſvømmer omkring med Færdighed, ſaaſnart de have forladt Ægget. Saaſnart Føllet er kommet til Verden, veed det at ſtøtte og at gaae paa Benene. Fiſkene ſvømme og dykke ved Hielp af deres Finner. Steengeden kaſter ſig uden Skade ned fra bratte Klipper. Regnormene og Slangerne bevæge ſig frem uden Fødder.

I Dyrenes Beklædning viſer Skaberen den ſtørſte Forſkiellighed og Henſigtsrigtighed. Ethvert Dyr har en ſaadan Beklædning, ſom bedſt paaſer til dets Opholdsſted, dets Natur, og til Aarstiden. Dyrene i de kolde Lande have en tyk, varm Pels og tykt Fleſk, ſaaſom Grævlingen

og Biørnen; i de varme Lande ere de forsynede med tynde Haar, saasom Elefanten. Nogle bære Uld, som Faaret, andre Borster, som Svinet. Pindsvinet er forsynet med Pigge; Fuglene ere forsynede med varme Fiedre; nogle Fiske med haarde glatte Skæl; andre med en tyk slimet Hud. De blode Muslinger og Snegle have faste Huse, hvori de boe. Torbisterne have haarde Dækker over de fine Vinger; andre Insecters Vinger ere bestroede med Støv, hvorpaa Fugtigheden ikke kan sætte sig. Imod Vinteren faaer Hesten og Hornqvæget en tykkere og varmere Haarbedækning, og mod Sommeren en tyndere og lettere. Fuglene skifte Fiedre; Slangerne og Snogene skifte Hud, hvilket kaldes, at de skyde deres Ham. Hvilken beundringsværdig Mangfoldighed og Forskiellighed i denne Dyrenes Beklædning!

Ogsaa de Vaaben, Gud gav ethvert Dyr til dets Beskyttelse og Sikkerhed, aabenbare den største Viisdom. Intet Dyr er værgeløst. Ethvert Dyr veed at mode og forsvare sig imod sin Fiendes Angreb. Hesten værger sig med sine Fødder; Oxen med Hornene, Svinet med Huggetænderne; Hunde, Ulve og Ræve ved at bide, o. s. v. Vandfuglene dukke hurtigt under Vandet, naar de ere i Fare, og komme frem paa et Sted, langt fra det, hvor de dukkede ned. Snegle og Muslinger trække sig ind i deres Huse. Pindsvinene rulle sig sammen, saa at Piggene staae frem. Fuglene hakke, bide, eller undstyde deres Forfølgere. Mange Insecter, især Torbisterne, trække sig sammen, falde ned, og lade som de vare døde. Bierne, Myggene og Vesperne have en Braad som Forsvarsmiddel, hvormed de stikke. Andre Dyr, der ere for svage til Modværge, redde sig ved Hurtighed, saasom Harer, Hiorte og Raadyr. Hønens Syn

er saa skarpt, at den opdager Høgen, hvit svævende i Luften, undflyer, og advarer i Tide sine Kyllinger, hvilke forstaae Moderens Advarsel, og enten forsamle sig under hendes Vinger, eller adsprede sig og krybe i Siul.

Dyrenes Boliger og Opholdssteder ere ligeledes mærkværdige. Nogle leve paa Jorden, nogle paa Træer, nogle under Jorden, nogle i Vandet, nogle i Luften, nogle i og paa Kroppen af andre Skabninger. Efter Opholdsstedet har Skaberen indrettet deres Legemer. Ethvert Dyr, der behøver en Bolig, forstaaer at bygge sig denne; det graver, bygger, borer, spinder, flætter og sammenklistrer sit Leie; hvert Dyr paa en bestemt og for det allerede bekiendt Maade. Muldvarpen og Hamsteren ere dannede til at grave; Egernet er dannet til at klattre og hoppe omkring paa Træerne. Alle vilde Dyr søge enten ganske at skiule deres Boliger, eller at gjøre disse utilgængelige. De, som grave disse Boliger i Jorden, f. Ex. Ræve, Hamstere og Muus, gjøre enten flere Ind- og Udgange, for at kunne desto lettere undvige; eller og Boligernes Indretning er saadan, at det bliver vanskeligt at fange Beboerne.

(Af D. S. Birchs Læsebog.)

60.

Den Dødendes Stemme.

En østerlandsk Legende.

Patriarken Noah, der havde levet en lang Række Aar for og efter Syndfloden, var bleven en udlevet Olding, der gik bøiet ved Stav, da Dødens Engel traadte frem for hans Paulun, og forkyndte ham, at hans Endeligt

var nær. Noah knælede i Støvet, styrkede sit Hjerte ved Bøn til den almægtige Gud, og ventede sit sidste Øieblik med stille Taalmodighed. Da nu hans Børn og Børnebørn og disses Afkom hørte, at deres bedagede Fader skulde døe, kom de til ham, samlede sig om hans Leie, og græd. „Er det sandt, Fader!“ sagde de, „at Du idag vil forlade dine Børn? Hvorfor kan Du ikke blive længere hos os? Vi elske og ære dig som Stammefaderen for den nye Menneskeslægt. Du er Kilden til den sande Tro, og Viisdommens Lys for din Ætt, som Du har givet Jorden til Arvedeel. Dit Liv var en mægtig Strøm af Sundhed og Lykfalighed. Du har overlevet den store Vandflod og Jordklodens Forvandling. Du har prøvet Alt, og nydt enhver Livets Fryd. Saa sig os nu, Fader! hvilken er den fuldkomne Glæde, Du i dit lange Liv har fundet, som med Rette fortiener Navn af Lykfalighed?“

Patriarken hørte venligen paa deres Tale, og da de tav, opløftede han sit Hoved og sagde: „Verden, mine Børn! har to Porte, gjennem den ene komme vi ind i Livet ved vor Fødsel, og gjennem den anden drager Døden os atter ud ved sin stærke Haand. Mit Levnetsløb nærmer sig sin Ende. Den lange Vei, jeg er gaaet fra den ene Port til den anden, forekommer mig som det lille Rum af et eneste Skridt. De mange Aar, over hvis Antal I undre eder, synes mig ikke længere, end en eneste forsvunden Dag; thi hiint Øieblik, da jeg kom til Verden, og dette, i hvilket jeg skal forlade den, flyde nu for mine Øine sammen til et eneste, ligesom Dag og Nat flyde sammen, naar Aftenskumringen uformærket gaaer over til Nattens Mørke. Jeg har nydt alle Jordens Glæder; men jeg har ikke fundet nogen iblandt dem, som fortiener Navn af

sand Lykſalighed. De fløde bort, ligeſom Vand flyder ud af min Haand, og efterlode intet Spor. De eneſte Glæder, ſom ikke reent forgik, og hvis Nydelſe endnu er bevaret for mig: det er Kiærligheds Gierninger og Viisdoms Lære og Raad, hvormed jeg har velſignet eder, mine elſkede Børn! — Liig blomſtrende Palmetræer ſtaae de omkring mig, og deres Skygge qvæger mig ogſaa nu i denne Stund, da Livet ſtrider med Døden om mine ſidſte Øieblik."

Patriarken taug, og hans Hoved ſank tilbage paa hans Dødsleie. Men hans Børn og Børnebørn, der mindedes hans Kiærlighed og alle hans Velgierninger, græd høit, da de mærkede, at dette var hans ſidſte Tale. Da han nu var død, toge de hans aflivede Legeme og begrove det i en Palmelund, for at bevare Mindet om hans ſidſte Ord til hans ſildigſte Efterkommere.

61.

Heltedøden.

Sigvard Digre, Greve i Northumberland, var en tapper Mand af danſk Blod. Han ſendte ſin Søn ud mod Skotterne i Strid. Sønnen viſte ſig ſom Helt og ſtred mandig; men han blev tilſidſt omringet af Fiender og dræbt. Det varede længe, før hans Død blev Faderen forkyndet. „Hvor fik min Søn ſit Baneſaar, for til eller bag til?" ſpurgte ſirax den Gamle. Budet ſvarede: „for til." „Vel!" ſagde han da videre, det glæder mig; thi intet andet ſømmede enten ham eller mig."

(O. Malling.)

62.

Hans Madsen i Svaninge.

Efter Frederik den Førstes Død havde Lybekkerne paafort Danmark Krig, under Paaskud af at ville sætte den fangne Konge, Christian den Anden, igien paa Thronen. Deres Hoved-Anfører var den modige Grev Christoffer af Oldenborg, efter hvem denne Krig fik Navn af Grevens Feide, og som i kort Tid bemægtigede sig Sjælland, Fyen og en Deel af Skaane. Den jydske Adel havde valgt Hertug Christian, Frederik den Førstes Søn til Konge, og denne lod en Krigshær, under Johan Rantzaus Anførsel, fra Jylland rykke over til Fyen, hvor Rantzau tog en Stilling ved Aasens. Lybekkernes Hær, anført af to tydske Grever, samlede sig derimod ved Odense. Imedens Tilberedelser giordes til et Feltslag, som de Tydske havde i Sinde, lode de Præsten i Svaninge, Hans Madsen, gribe og fængsle. Ham havde en rig Adelsmand, Jacob Hardenberg, betroet en Deel af sit Guld og Sølv og sine rede Penge at tage Vare paa. Præsten havde ladet det indmure paa et forborgent Sted; de fiendtlige Feldtherrer fik Mistanke derom; de truede ham, for at faae ham til at bekiende; men da det ei nyttede, plyndrede de Præstegaarden reent ud, saa at Præstekonen med sine Børn maatte gaae ud at tigge, og førte Hans Madsen om Aftenen med sig til Provstegaarden i Odense. Her piinte de ham paa forskiellige grusomme Maader, for at tvinge ham til at røbe Hardenbergs Gods. De hængte ham under Loftet ved hans Tommelfingre, og lagde kogte Æg under hans Armhuller; men Alt forgieves. Da de Tydske forlode Stuen, var en Tienestepige saa barmhiertig,

at sætte en Tønde under Præstens Fødder; og da de siden kom tilbage, toge de ham ned, og satte ham ind i et stort Skab, som stod i Stuen. Om Natten forsamlede de tydske Anførere sig her, for at raadslaae om, hvorledes Angrebet skulde skee paa de Kongelige; og medens de aftalte dette, tænkte de ikke paa, at Præsten laae i Skabet i samme Stue, hvor de vare. Hans Madsen, der var ligesaa tro mod sit Land, som han var det mod Hardenberg, glemte her sine Smerter, og giorde sig Umage for at mærke hvad der blev talt, da han fornam, at det gialdt de Danske; han var og saa lykkelig, at høre det betydeligste, og indprentede sig det vel. Morgenen derefter droge Feltherrerne ud igien fra Odense, ned mod Faaborg. De slæbte den fangne Præst med sig, og lode ham løbe barfodet ved Siden af en Hest, som han var bunden til med en Grime. Siden bandt de ham med Bastreb, og fastede ham saaledes bunden ind paa en Herregaard, nær ved Faaborg, for at ligge der Natten over; da deres Agt var, at pine ham endnu mere, eller endog at aflive ham. Medens Hans Madsen laae her, tænkte han paa intet andet end at slippe ud, for at bringe de Danske Tidende om det, han vidste. Han besluttede at vove alting, for at naae sin Hensigt. Til den Ende sled han sig løs om Natten, sneg sig ned til Stranden, opsøgte sig der en Baad, og, da han ingen Aarer kunde finde, tog han en Humlestang i Haanden, stagede sig frem over til Horne-Land, løb derfra, halv nøgen, barbenet, afmattet og udpiint, som han var, indtil han naaede den danske Leir ved Ørnebierg. Da Hardenberg, som var med i Leiren, saae ham komme, kiendte han ham strax, og spurgte om Aarsagen, hvorfor han kom i saa ynkelig en Tilstand.

Hans Madſen fortalte ham, hvorledes alting var tilgaaet, hvad han havde lidt, og hvor ivrig han havde vaaget for det, der var ham betroet; men ſagde tillige, at han havde langt vigtigere Ting at melde, ſom angik hele Armeen. Feltherren Johan Rantzau og andre høie Officerer bleve nu kaldede, og han forklarede dem da Alt hvad der var overlagt af Fienden, hvor de vilde angribe, hvad Tid, i hvad Orden, og med hvilken Liſt; og for at forſikre om, at Alt, hvad han frembragte, var rigtigt, bød han ſit Hoved til Pant derpaa. Johan Rantzau forlod ſig paa hans Ord, og anlagde ſin Plan derefter. Han lod Præſten give Klæder, Skoe og en Heſt at ride paa, for at kunne følge med Hæren. Dagen kom; Fienden begyndte ſine Bevægelſer; Rantzau, ſom vidſte at bruge ſin Kundſkab, forſtyrrede alle deres Anlæg, og vandt Seier. Dette var det betydelige Slag ved Ørnebierg, der for en ſtor Deel beſtemte Krigens Udfald og Rigets Skiebne. Kong Chriſtian den Tredie lod Hans Madſen ſiden rigelig belønne for hans Troſkab mod Fædrelandet; og hans Søn, Jørgen Hanſen, blev Præſt i Svaninge efter Faderen.

(Efter Malling og Danſke Mag.)

63.

De tre Guldfiſke.

En Fabel.

En Mand havde engang faaet tre prægtige Guldfiſke, ſom han ſatte i en lille Dam i ſin Have. Han morede ſig meget ved at ſee dem ſvømme med deres gyldenblanke Skiæl i det klare Vand, naar Solen belyſte det: og tidt

satte han sig ned ved Dammen, og kastede Smuler af Hvedebrød ud i Vandet. Hertil bleve de nydelige Fiske omsider saa vante, at de hvergang kom op af Vandfladen og spiste de udkastede Brødsmuler. Da sagde Manden altid: „Ja, I Smaafiske! tager Jer vel vare for to Ting, naar I altid ville leve saa fornøiet, som nu. Gaaer aldrig giennem Sprinkelværket ud i den store Dam, ved Siden af denne, og svømmer aldrig ovenpaa Vandet, naar jeg ikke er hos Jer!“

Men Fiskene forstode ikke, hvad Manden sagde. Da tænkte han: jeg maa see, at jeg kan giøre mig forstaaelig for dem. Han passede derfor paa ved Gitteret, og hvergang en af Fiskene kom nær derhen, og vilde svømme igiennem, pladskede han med sin Stok i Vandet, saa at Fiskene bleve bange, og svømmede tilbage igien. Ligesaa giorde han, naar en af dem kom op i Vandfladen, og jog dem saaledes ned igien i Dybet. Da han havde giort det nogle Gange, tænkte han: „Nu have Fiskene nok forstaaet mig;“ og gik sin Vei. Da kom de tre nydelige Guldfiske sammen, rystede paa Hovederne, og kunde ikke begribe, hvorfor Manden ikke vilde, at de maatte svømme oven paa Vandet, eller ind i den store Dam. „Han gaaer jo dog selv deroppe,“ sagde en af Fiskene, „hvorfor skulle vi da ikke have Lov til, at komme lidt høiere op i Vandet?“ — „Og hvorfor skulle vi altid være indespærrede i denne lille Dam?“ sagde den Anden; „den store der udenfor er vist meget bedre; og hvad skulde det skade os, om vi undertiden gik lidt derude? Vi kan jo altid vende tilbage, inden Manden kommer igien.“ — „Det er vist en slem, haard Mand; han vil ikke unde os nogen Fornøielse:“ svarede den første Fisk. „Ja, du har Ret,“ sagde den

anden; „men jeg vil heller ikke bryde mig om ham; jeg vil strax forsøge paa, hvordan der er inde i den store Dam.“ „Og jeg, raabte den første, vil imidlertid svømme der oppe i det skiønne Solskin!“

Den tredie Guldfisk derimod var god og klog, og tænkte: „Manden har dog uden Tvivl en Grund, hvorfor han forbyder os dette. Han gior det vist ikke af Haardhed imod os; thi dersom han ikke holdt af os, hvorfor skulde han da komme hver Dag, og give os Brødsmuler? Jeg vil ogsaa giøre hvad han vil have, omendskiøndt jeg ikke veed, hvorfor han vil det.“ — Denne Guldfisk blev derfor nede i Vandet; men de andre giorde, som de havde sagt; een svømmede igiennem Gitteret ud i den store Dam, og den anden gik op i Vandet, og sprang og legede i Solstraalerne. — Men hvad skeete? Neppe var den første kommen uden for Gitteret, førend en stor Giedde foer løs paa den, og slugede den. En Rovfugl, der fløi i Kreds over Haven for at speide efter Bytte, blev den anden Guldfisk vaer, da dens Skiæl glimrede i Solen, slog ned paa den i Vandet, fangede den, og aad den op. Kun den tredie, som havde været klog og lydig, blev tilbage. Manden glædede sig over dens Lydighed, kom hver Dag ud til den, og bragte den rigelig Føde. Den blev saa tam, at den kom lige hen til Bredden for at tage Brødsmuler, og levede i mange Aar rolig og fornøiet i sin lille Dam.

(Efter Campe.)

64.

En Hest redder sin Herres Liv.

En Mand i Norge havde jævnlig i sin Ungdom, medens han levede hiemme hos sine Forældre, laant en Hest af en i Egnen boende Bonde, og red denne Hest gierne, fordi den havde en god og sikker Gang. Efterat han endeel Aar havde været borte fra sit Fædreland, besøgte han igien sine Venner i Norge og sin Fødeegn. Ved denne Leilighed talte han ogsaa med benævnte Bonde, og spurgte efter hans Hest. Bonden fortalte da, at den for et Par Aar siden var død, og græd ved denne Fortælling, som om det var et Barn, han havde mistet. Da den anden Mand forundret spurgte ham, hvorfor han tog sig Hestens Død saa nær, fortalte Bonden ham Grunden til, at den var bleven ham saa kiær, at han ikke kunde glemme den. Denne Bondemand, Hestens Eier, var en Dag redet hen til den nærmeste Kiøbstad, og var der bleven saa vel bevertet, at da han skulde ride hiem, følte han sit Hoved tungere, end den øvrige Deel af Kroppen; hvorfor det faldt ham vanskeligt at sidde fast i Sadelen. Hesten, for hvilken dette Tilfælde maaskee ikke var ganske nyt, lempede sig i sin Gang efter Rytteren, det bedste den kunde; men da den skulde gaae ned ad en leeret Bakke, hvor Veien desuden var meget glat og slibrig, fordi det nylig havde regnet, kunde Hesten ikke giøre saa sikkre Skridt, og Manden, der bestandigen svinglede, faldt nu af til den ene Side, og blev liggende paa Jorden, med den ene Fod i Stigbøilen, uden at kunne reise sig eller faae Foden fri. En anden Hest, af mere sky Natur, vilde maaskee være bleven forskrækket herover, og have sat i Løb ned ad Bakken, hvorved det havde været ude

med Mandens Liv. Men denne Hest blev roligt staaende, og giorde blot nogle Vendinger med Kroppen, for at hielpe sin Herre til at komme los; men forgieves. Endelig, da Hesten en Stund havde betragtet Manden, der laae med Hovedet paa Jorden og ikke kunde hielpe sig selv, bukkede den sig ned, og greb fat med Tænderne i hans Hætte eller Hatteslag, hvilket den rigtig nok tog op med Munden, da det gled af Mandens Hoved; men han selv blev liggende som for. Da Hesten mærkede dette, tog den fat med Tænderne i Mandens Kiole oppe ved Halsen, og loftede ham derved saameget op, at han fik Foden af Stigbøilen, og kom paa Benene. Bonden kom ogsaa derefter lykkelig hiem; og af Erkiendtlighed for sit Livs Redning, lod han denne Hest leve saa længe den kunde, pleiede den paa bedste Maade i dens Alderdom, og da den tilsidst ikke mere kunde tygge det sædvanlige Hestefoder, lod han den fodre med en Grød eller Suppe, kogt af Meel og Vand.

(L. Smith.)

65.

Menneskeslægtens Fremgang ved Opfindelser.

De første Mennesker havde faa Fornødenheder; de levede i et frugtbart Land, hvor Jorden af sig selv frembar Alt hvad de behøvede; Klæder brugte de næsten slet ikke, eller de bedækkede sig med Træernes Blade, der i de varme Lande findes af flere Alens Længde. Huse havde de heller ikke; thi Veiret er der den største Tid af Aaret saa mildt og klart, at de kunde opholde sig under aaben Himmel;

og naar Veiret engang var anderledes, da søgte de Ly under Træerne eller i Huler. Men Menneskene formerede sig snart og udbredte sig til Egne, der ikke vare saa magelige: nu maatte de tænke paa allehaande Midler til at skaffe sig et sikkert og bequemt Liv; de maatte sørge for Føde, Klæder og Huus. Saaledes tvang Noden dem til at tænke og opfinde; i Almindelighed havde de neppe afhiulpet et Savn, for der strax var et andet, som skulde afhielpes. Dette er just Guds vise Hensigt: Han vil, at Menneskene skulle tænke og arbeide, for at uddanne og anvende de mange herlige Anlæg og Kræfter, hvormed han begavede os fremfor alle andre Skabninger paa Jorden.

Meget tidlig bleve Menneskene foruroligede af vilde Dyr, som de derfor maatte forfølge. Ved at dræbe et saadant Dyr har maaskee et Menneske engang, drevet af Hunger eller af Nysgierrighed, smagt Dyrets Kiød, og, da han vel har fundet Behag deri, oftere søgt paa denne Maade at stille sin Hunger. Saaledes begyndte Menneskene at dræbe Dyr, ikke blot for at forsvare sig, men ogsaa for at have Nytte af dem; det er, de bleve Jægere. Da de nu efterhaanden bleve mere bekiendte med de forskiellige Arter af Dyr, have de nok erfaret, at nogle Dyr ere mindre vilde end andre, og lettere vænne sig til Menneskets Selskab; disse Dyr have de tæmmet og sørget for deres Næring, og af saadanne Huusdyr fik de Føde og Klæder. Saaledes gik Menneskene over til at blive Hyrdefolk. Med deres Hiorde, der i de allerældste Tider fornemmelig bestode af Faar og Geder, droge de fra eet Sted til et andet, hvor de fandt det bedste Græs: og saaledes leve endnu, især i Asien, mange Hyrdefolk.

En af de allerældste og gavnligste Opfindelser for Menneskeslægten er Agerdyrkningen. Det er meget

sandsynligt, at et Tilfælde har bragt Menneskene paa den Tanke, at udstrøe Frøet i Jorden for siden at høste Frugten deraf. Vi kunne ikke vide, hvo der først har begyndt dermed, eller hvorledes man er falden derpaa; men fra den Tid af, at Menneskene begyndte at lægge sig efter Agerdyrkning, var det først, at de efterhaanden uddannede sig mere. Nu byggede de ordentlige Huse, da de hidtil kun havde havt Telte, som de let kunde flytte fra eet Sted til et andet, hvor der var bedst Græs og Vand for deres Qvæg; nu byggede Flere deres Huse ved hverandre, og saaledes opstode efterhaanden Byer; ved daglig Omgang med hverandre lærte den Ene den Anden hvad han havde erfaret, og saaledes tiltoge deres Kundskaber og Dannelse. — Imidlertid maae vi ikke troe, at Agerdyrkningen var strax saaledes som nu; tvertimod, den var meget ufuldkommen: man havde i Begyndelsen næsten slet ingen ordentlige Redskaber; thi vore Plouge, Harve, Leer og øvrige Agerdyrkningsredskaber ere først efterhaanden opfundne; ligesaa lidt forstode de at dyrke Jorden efter en ordentlig og fast Plan, som i vore Dage. Menneskene ere med Agerdyrkningen, som med alt Andet, gaaede fremad, og det er endnu langt fra, at vi ere ved Maalet.

Man har endnu i de nyere Tider fundet Folkeslag, som ikke kiendte noget til Ilden og dens Nytte, men som i Begyndelsen have holdt den for et levende Dyr, der bed Alt, hvad der kom det nær. Det er derfor meget rimeligt, at Menneskene en Tidlang slet ikke have kiendt dette Element. Maaskee har Lynilden først giort dem opmærksomme derpaa, da den engang kan have antændt et Træ; og een eller anden forstandig Mand har vidst at drage Nytte af denne Opdagelse. Maaskee har een, ved at gnide to Stykker

Træ længe og hurtig sammen, (saaledes som det endnu er brugeligt hos adskillige vilde Folk), tilfældigvis opdaget Ilden. — Ildens Opdagelse gav Anledning til mange Fordele og Bequemmeligheder i det menneskelige Liv. Tilforn havde man nydt alle Næringsmidler raae; endog Kornet spiste man saaledes, kun at det var knuust eller udblødt i Vand. For at tilberede Maden ved Ilden, maatte man først have saadanne Kar, som vare tienlige dertil, og Menneskene opfandt meget tidligt at giøre Leerkar. Ilden tiente dem ogsaa ved at bygge deres Huse; da de ikke havde Saug eller Øxe, brugte de at brænde Træerne af ved Roden.

Den vigtigste Opdagelse, som skeete ved Hielp af Ilden, var Metaller. Det er rimeligt, at et Stykke Ertz engang er kommet til at ligge i en stærk Ild, og at Metallet derved er smeltet. Menneskene ere vel paa denne Maade blevne opmærksomme derpaa, og have efterhaanden opfundet den Konst at smede Metaller. — Det Metal, som man først kiendte og betiente sig af, var Kobber; længere hen blev man bekiendt med Jernet, der fremfor alle andre Metaller er skikket til alleslags Redskaber. Ved Smedekonsten lærte Menneskene at forfærdige deres fornødne Værktøi, og bleve derved istand til at forbedre, især deres Agerdyrkning og Huse. Deres Huse bestode først kun af Grene og tynde Træer, hvilke de giorde fast i Jorden og beklædte med Skind eller Blade; men efterat de havde faaet bedre Værktøi, byggede de dem ogsaa af Stene, som de huggede i Stykker, og gave en regelmæssig Figur. Adskillige gamle Folkeslag forstode meget tidligt, at bygge store og prægtige Huse.

For at tilberede Kornet til ordentlige Spiser, maa det først knuses. Dette skeete i de ældste Tider mellem

flade Stene; men snart fandt man, hvor langsomt og moisommeligt et Arbeide dette var, og var derfor betænkt paa at opfinde Møller, hvorpaa man kunde male Kornet baade hurtigere og finere. Ogsaa læse vi i gamle Bøger, at man meget tidlig har kiendt Møller, som dog nok kun have været hvad vi kalde Haandqværne, der bleve dreiede af Menneskene selv. Vandmøller, eller saadanne, som drives ved Vand, opfandt man først omtrent paa Christi Tid; og Veirmøller bleve først bekiendte i det 12te Aarhundrede efter Christus; dog vare disse endnu længe meget ufuldkomne, og det er ikke meget over to Hundrede Aar siden, at de fik deres nærværende konstige Indretning, hvorved man kan faae saa fint og reent Meel.

Det er rimeligt, at et Tilfælde først har bragt Menneskene paa den Tanke, at man ved Hielp af en Baad kan komme over et Vand. Maaskee har en Træstamme, der svømmede paa Vandet, givet den første Anledning dertil, da man har tænkt: kan et saadant Stykke svømme paa Vandet, saa kan man maaskee ogsaa sætte sig derpaa uden at synke. Forsøget lykkedes, og man bandt flere Stykker Træ sammen til en Flaade, hvilket nok har været det ældste Slags Fartøi. Siden har man fundet paa at udhule store Træstammer, og lidt efter lidt giorde man sig ordentlige Baade. Men disse vare meget ufuldkomne: man kiendte endnu ingen Aarer til at roe sig frem med; man lod sig drive af Strømmen. Ved at betragte med Opmærksomhed, hvorledes Svømmefugle, f. Ex. Gæs og Ænder, bære sig ad, er man tilsidst falden paa at bruge Aarer, ved hvis Hielp man kunde roe sig frem og tilbage. — Saalænge Menneskene kun brugte Skibsfarten over Floder og langs med Kyster, gik det ret godt an uden Seil;

heller ikke behovede man dengang ordentlige Ankere, da man enten traf Baaden op paa Land, eller man bandt den fast til en ster Steen. Det ældste Folk, som udvidede Skibsfarten saaledes, at de vovede sig ud fra Kysterne og seilede over store Have, var Phoenicierne. De have formodentlig ogsaa opfundet at bruge Seil, for ved Vinden at drive Skibet frem, og Roer, hvormed de kunde styre Skibet til hvad Side de vilde. De rettede sig paa deres Sereiser efter Stiernerne; i det de lagde Mærke til, paa hvilken Himmelegn de storste Stierner sadde, og deraf sluttede, hvor de skulde seile henad. — Derefter forbedrede man Skibenes Bygningsmaade, giorde dem storre, og, skiondt først længer hen i Tiden, forsynede dem med Dæk og Kahytte. Imidlertid opnaaede Skibsfarten først sin Fuldkommenhed, efterat man omtrent i Midten af det 14de Aarhundrede havde opfundet Compasset, som bestaaer af en liden Kasse, hvori man sætter en Magnetnaal; det er et langt smalt Stykke Staal, som er stroget paa en Magnetsteen, og derved har faaet den Egenskab, naar det hviler paa en Spids, altid at dreie den ene Ende temmelig nær mod Nord. Paa denne Maade erfare Sofolkene ved Compasset, til hvad Kant de skulle styre Skibets Gang, for at naae deres Bestemmelsessted; hvorved Sofarten er bleven langt sikkrere. Thi for Compasset blev opfundet, maatte de Sofarende paa lange Reiser, eller naar de ei kunde see Land, rette sig efter Stiernerne — hvilket var vanskeligt, da disse kun ere synlige om Natten og i klar Luft. Nu derimod kunne de ved Compassets Hielp, endog i Storm og Uveir, vide hvor de ere, og til hvad Kant de skulle vende sig hen.

(H. C. Gösche.)

66.

Kong Hroar redder en Fugl, og Fuglen ham.

(Af Hroars Saga.)

Kongen gik ſin ſædvanlige Vandring i Leireſkoven med Reigin Jarl. Paa Veien havde Reigin meget at tale med ham; han var Kongens oprigtige Ven, og ærgrede ſig over de Fiender, ſom i Drottens egen Gaard daglig formerede ſig; bad Kongen tænke paa et Middel derimod, og meente, det var bedſt at afſkedige alle de Ildeſindede. Kongen ſvarede: „Ingen undflyer ſin Skiebne. Ville mine Fiender mig ondt, kunne de vel ogſaa træffe mig, naar de ere borte. Liſt og Riddingsværk har en lang Arm. Jeg er beredt paa Alt. Min elſkte Ogn døde fra mig; men der er endnu dog meget, ſom binder mig til Livet. Først min Agnar, dernæſt Yrſa, ſom ſkal fode Danmark en ny Konge. Han ſkal dele Magten med Agnar, og Agnar ſkal elſke ham, ſom Hroar elſkede Helge. Har jeg ikke ogſaa dig og Hrane og mange duelige, bolde Kæmper, ſom ere mig hengivne?“ — „Jeg beundrer din Roligheb,“ ſagde Reigin, „og tilſtaaer reent ud, at jeg ikke kunde være rolig i dit Sted.“ — „Hver har ſin Tapperheb, gode Jarl,“ ſvarede Kongen, „ſomme til at udholde, andre til at modſtaae. Jeg virker i Stilheb, og troer ogſaa at yttre Kraft paa denne Viis. Kommer Frugten ikke frem i min Levetid, ſaa har jeg dog lagt Sædekornet til vordende Tiders Frugt.“

Medens de gik ſaaledes og talte ſammen, hørte de noget pibe ynkeligt i et Træ. Det er en Fugl, ſagde Reigin. Den ſynger ikke, den giver ſig, ſagde Kongen. Det faaer den, ſagde Jarlen; nu have vi andet at tænke

paa. — For Øieblikket intet bedre, sagde Kongen, og saae op i Træet. Det er umueligt at komme den til Hielp, sagde Reigin; den sidder for høit. — Paa Vifils-Ø har jeg lært at klavre i Træer, sagde Kongen, og jeg er endnu ei saa gammel, at jeg har glemt det. — Der er ingen Grene lavt nede paa Stammen, sagde Jarlen. — Saa maa du løfte mig, raabte Hroar; jeg er kun en liden Mand, jeg er ikke tung at bære. — Men hvis du nu faldt ned og slog dig ihiel, sagde Jarlen, var det da ikke en evig Skam, at man skulde sige, du havde mistet Livet over en Fugl? — Mange miste det for mindre, sagde Hroar; men jeg falder ikke, jeg er smidig og sikker paa min Fod. — Nu maatte den stive stirskaarne Jarl løfte den lille smidige Konge paa sine Skuldre; og derfra klavrede Hroar op i Træet, og vovede sig ud paa de yderste Grene.

„Det er dog underligt med os Mennesker," sagde Reigin ved sig selv, medens Kongen var i Bogen: „Vi gaae sagtens Alle paa to Been, have to Arme, een Næse, een Mund; kunne tale, klæde os af og paa o. s. v., men jeg troer dog, at vi ere saa forskiellige mellem hverandre, som Dyrene paa deres Viis. En Fugl er skabt til Luften, en Fisk til Vandet: er der ikke lige saa stor Forskiel imellem Hroar og mig, som imellem en Fugl og en Fisk?"

Hroar kom lykkelig ned med den lille Sidsken, der havde faaet Benet forklemt i en snever Træsprække, hvor den var fangen og ikke kunde flagre sig los. „Den skal være mit Fosterbarn, og Agnars Legekammerat," sagde Kongen, tog den hiem med sig, og Vaulundur maatte flette den et smukt Buur. Saaledes hang den i Kongens Sovekammer, og Hroar gav den selv Vand og Hampefro hver Dag, medens Agnar stod og hoppede, og glædede

ſig. „Hvor barnagtigt!“ ſagde nogle af de Kæmper, ſom vare Kongen troe, men misbilligede hans Handlemaade. „I det Øieblik, Ufred er for Døren og hans eget Liv i Fare, beſkiæftiger han ſig med en Fugl, og ſørger for den. Løber han ikke letſindig i ſin egen Ulykke? Vi kunne ikke hielpe ham! Med Magt ſkal Ingen tilføie ham noget Ondt; men bør man ikke ogſaa forvare ſig imod Liſt og Underfundighed? Stakkels Hroar! du falder ſikkert ſom et Offer for Gudernes *) Hevn.“ — Imidlertid havde Ralf ikke ſovet. Hroars Fald var beſluttet: han havde jo opdaget Gudernes Hemmelighed; havde deres Skiebne i ſin Haand. — De havde hemmeligt forſamlet ſig, og ſvoret hans Undergang. De faa ædle iblandt dem, ſom ikke deelte de Andres Avind, Blodgierrighed og Herſkeſyge, men af virkelig Gudsfrygt havde ladet dem indvie i denne Stand, giorde forgieves Indvendinger. Alt hvad de udvirkede var, at man holdt Øie med dem, og ſiden ikke giorde dem deelagtige i de hemmelige Underhandlinger. Ved Løfter og Trudſler havde man faaet de to Trælle, ſom opvartede Kongen i hans Sovekammer, paa ſin Side. Ralf havde lovet dem Frihed og Eiendomme, hvis de hialp; i modſat Fald, forſikkrede han dem med et fælt Smiil, kunde de være vis paa, at de med det første ſkulde blive udvalgte til igien at toe Gudindens Billed i Lunden. Hvad dette vilde ſige, vidſte de. Saaledes havde man da, en Dag da Kongen var paa Jagt med ſine Mænd, og næſten Ingen var hiemme, løsnet en ſtor Egebielke under Løftet i Kongens Sovekammer, lige over hans Seng, og med Konſt atter faaet den til at hænge faſt, paa en Maade,

*) De hedenſke Offerpræſter i det gamle Norden.

saa at man oppe fra Salen, naar man vilde, kunde slippe den ved et Reb, og lade den falde. Udfaldet maatte da blive, at Kongen vilde knuses paa sit Leie, og det Hele faae Udseende af et ulykkeligt Tilfælde, hvori Ingen var Skyld. Næste Midnatstime var bestemt til at udføre dette Anslag, naar Kongen laae i sin første Søvn. Kongen kom silde fra Jagten, var træt og gik tidlig til Sengs; hvilket hverken Ralf og hans Staldbrødre meget vel. Han havde heller ikke ligget længe, før han faldt i Søvn, og vilde udentvivl aldrig reist sig meer, dersom ikke den lille Fugl ved sin Skrigen og Piben havde vækket ham. Kongen, foruroliget af denne Lyd, reiste sig overende i Sengen, og da han havde fattet sig, mærkede han snart hvad det var. Han havde nemlig idag, i denne Tummel, glemt at give Fuglen Vand og Æde, og i Aften havde Trætheden overvældet ham, saa han ikke heller havde tænkt derpaa.

Neppe mærkede han hvad det var, før han sprang fra Leiet, ilede hen til Buret, og — „O du arme Stakkel!“ — sagde han — „frelste jeg dit Liv, for at lade dig sulte ihiel?“ Med disse Ord skyllede han Bægeret, gav Vand deri, og heldede Fro i Lædiken, ved de tre smaa runde Huller. Da styrtede i det samme Bielken med stort Bulder fra Loftet ned paa Sengen, og slog den flad til Jorden. En stor Tummel blev paa Kongsgaarden. Kæmperne vaagnede, greb deres Vaaben, og ilede til Kongens Sovekammer. De rædde blege Trælle kom med Kierter *) i de skiælvende Hænder. Han er dræbt raabte man; Kongen er sønderknuust! — Men Hroar stod uskadt, smilende, med Fugleburet i Haand, og raabte dem imøde:

*) Faller eller Lys.

„Frygter ikke, mine Venner! Guderne have holdt Haand over mig!“

Da Reigin hørte hvorledes Alt var tilgaaet, saae hvorledes Bielken var falden, og hvad der havde reddet Kongen, stod han først længe maalløs. Derpaa fæstede han sine Øine med Graad paa Kongen, og sagde; „Nu skal jeg herefter aldrig tvivle meer om et guddommeligt Forsyn; og om dets Varetægt over Uskyld og Dyd.“ Med disse Ord trykte han et Kys paa sin Konges Haand. Hroar trykte ham i sine Arme, smilede mildt, hævede Fugleburet med Fuglen høit, og sagde: „Der kan du see, Reigin, man skal ikke foragte Smaafolk! Kan en Konge redde sin Fugl, saa kan en Fugl ogsaa redde sin Konge. Havde den nu ikke vækket mig med sit lille Næb, hvad Nytte havde jeg da havt af alle Eders blanke Hellebarder?“

(A. Ohlenschlæger.)

67.

Den hoimodige Guttorm.

Harald Haarfager satte sine Sønner til Konge under sig. De vare mange og urolige, og forligedes ikke altid vel. Erik Blodøxe overfaldt sin Broder Biørn og dræbte ham. Halfdan Svarte angreb igien Erik om Natten og forjog ham, og Erik flyede til sin Fader. Erik var Faderens kiæreste Søn. Harald blev derfor meget forbittret mod Halfdan, og drog op imod ham med en vældig Hær. Halfdan, ung og trodsig, vilde ei falde til Føie; men samlede paa sin Side Alt hvad han kunde, og mødte sin Fader med Sværdet i Haanden. Her var et truende Syn for Landet:

Faderen væbnet mod Sønnen, og Borger mod Borger. Men blandt Halfdans Fortrolige var en gammel og viis Mand, Guttorm, kaldet den Sindrige. Han havde længe tient som Skiald, først ved Harald Haarfagers, siden ved Halfdans Hof. De havde tidt tilbudet ham Foræringer af Værdi; men han havde aldrig villet tage enten Penge, eller Penges Værd, men stedse forbeholdt sig at blive foiet i den første Begiering, han giorde; og dette var ham lovet. Da Guttorm nu saae disse Hære mod hinanden, og Landet i Fare: da troede han det Umagen værd, at bede den første Gang. Han træder frem mellem Hærene, erindrer begge Konger om deres Løfter, og beder for Fædrelandets Roligheds, at den ei maatte opoffres for Haralds og hans Sons Trætter. Kongerne kunde ei negte ham dette; thi de vare forbundne ved Løfter, og Løfter vare den Tid hellige. De sluttede da Forlig. Halfdan beholdt sit Rige. Harald drog hiem. Alting blev roligt; og Guttorm ansaae det for en Ære, at have reddet Fædrelandet.

(O. Malling.)

68.

Menneskekiærlighed.

I Aaret 1734 kom Bornekopperne først til Grønland. En grønlandsk Dreng, der kom tilbage fra Kiøbenhavn, bragte dette Uheld med sig. Han døde selv først deraf kort efterat han var kommen i Land, og strax derpaa udbredte Sygdommen sig fra Hytte til Hytte. Grønlænderne havde aldrig havt den i Landet før. De vidste intet Middel

derimod, og havde i den haarde Vinters Tid kun slet Pleie i Hytterne. Derfor blev den overalt dødelig. Af 200 Familier, som boede to til tre Mile omkring den danske Colonie, blev neppe 30 tilbage, og paa Colonien selv døde mange. I denne Elendighed søgte adskillige Grønlændere, naar de begyndte at føle Sygdommen, til de faa Bygninger, som de Danske havde opført, og bade om Skiul og Hielp. Især søgte de til Præsten Hans Egede; thi de havde meest Fortrolighed til ham, fordi han fra det første han kom til Landet, havde omgaaet dem med en besynderlig Lemfældighed. Han tog nu ogsaa imod dem, og gav dem Plads i sine egne Værelser, saa mange som kunde rummes. Men ikke nok dette. Han og hans Kone gik endog selv om iblandt dem, pleiede dem, opmuntrede dem, og trøstede dem i deres Nød. Der døde mange ved hans Side, og ofte maatte han staae op om Natten, og selv slæbe Ligene ud, for ei at forkomme af Stank. Men desuagtet kunde han dog ei overtale sig til at negte nogen af dem sit Huus, naar de kom til ham og beklagede sig. Mange af Grønlænderne skiønnede derpaa, og Egede vandt ved sin Ædelmodighed det, som hine grusomme spanske Religions-Tienere i Amerika aldrig naaede ved Haardhed. Blandt de Syge, der døde saa godt som i hans Arme, var en gammel Grønlænder. Han havde før været ligegyldig ved Egedes Taler, og ofte spottet dermed. Men nu da han saae saamegen Medlidenhed hos en Fremmed, blev han rørt, og satte Priis baade paa Egede og Religionen, som denne forkyndte. „Du," sagde han til ham, i det han døde, „Du har giort det imod os, som neppe vore egne skulde have giort. Du har pleiet os. Du har begravet vore Døde, at de ei ere blevne opædte af

af Ravne og vilde Dyr. Du har lært os, hvorban vi kan blive salige, saa vi kan dø med Glæde og vente et bedre Liv efter dette." En sand Lovtale for Egede!

(O. Malling.)

69.

Kongeørnen.

Den største og ansseligste af de Rovfugle, som regnes til den talrige Ørneslægt, er Kongeørnen, der har faaet dette Navn, fordi den blandt alle Fugle er udmærket, ikke blot ved sin Størrelse og Styrke, men ved en vis ædel Hvihed i dens Skikkelse og hele Udvortes. Den lever i det sydlige Europa, i nogle Dele af Asien, og i det nordlige Afrika, men overalt kun i høie Biergegne. Hunnen, som altid er større end Hannen, kan have indtil tre og en halv Fod i Længde, fra Enden af Næbbet til den yderste Spids af Kloerne; og dens Bagklo, som er den længste, kan være indtil fem Tommer lang. Dens Vingestrækning, eller Længden imellem begge Vingers Spidser, naar de ere heelt udspilede, kan udgiøre over otte Fod. Hannen, som er mindre, veier sielden over 12 Pund; men Hunnen undertiden 16 til 18. Begge have et stort, blaaladent Næb, haardt som Horn; og dets krummede Overdeel slutter med sin skarpe Spids over Nederdelen. Kloerne ere sorte, Fødderne gaulagtige, Kroppen af en brunguul Farve. Vingefiedrene og Halefiedrene fortladne. Øinene ere store, ligge dybt i Hovedet, og udmærke sig ved deres Klarhed og tindrende Glands, der lignes ved Diamantens.

Ligesom denne Ørn, for dens prægtige Skabnings og dens Størrelses Skyld, er bleven kaldet Kongen iblandt Fuglene, saaledes finder man ogsaa, at den har adskillige Egenskaber tilfælles med Løven, som man pleier at kalde Dyrenes Konge. Saaledes overgaaer den de fleste andre Fugle i Styrke, ligesom Løven de øvrige Dyr. Kongeørnen, skiøndt Rovfugl, forsmaaer at angribe værgeløse Smaafugle, og foragter deres Drillerier. Først naar Kragen eller Skaden har udæsket den, ved at komme den for nær, eller de længe have plaget den med deres Skrigen, kan det undertiden falde den ind at fare løs paa dem og straffe deres Forvovenhed med Døden. Den vil aldrig føde sig af andet Bytte, end det, som den overvælder og bemægtiger sig levende; aldrig, i hvor udhungret den er, rører den noget Aadsel; og, ligesom Løven, tager den kun saameget af sit Rov, som den paa Stedet kan fortære, og overlader det øvrige, som den siden ikke rører, til andre Dyr. Den ligner ogsaa Løven deri, at den vælger eensomme Opholdssteder; og ligesom hiin søger til de vildeste Skove og Ørkener, saaledes Kongeørnen til de høieste, utilgængeligste Klipper. Det vilde være ligesaa sieldent, at finde to Par Ørne i den samme Fieldegn, som at finde meer end en Løve eller Løvefamilie i samme Skov. Ørnen ligner ogsaa Løven i dens Dines Farve og funklende Ild, i dens lange skarpe Kløers Skikkelse og dens stærke gjennemtrængende Skrig, hvilket den dog kun meget sielden lader høre. Begge Dyr skye Nærheden af Mennesker og have en ubetvingelig Vildhed og Frihedskiærlighed, der giør det næsten umueligt, endog kun til en vis Grad at tæmme dem.

Ørnen flyver, i Forhold til dens Størrelse, med umaadelig Hurtighed, og der er ingen anden Fugl, der hæver

sig saa høit i Luften, som denne. Den har et overordentlig skarpt Syn, og kan øine sit Bytte fra en næsten utrolig Høide. Naar den har grebet sit Rov, ved at slaae Kloerne fast i det, har den undertiden nogen Vanskelighed ved at hæve det fra Jorden, da dens Fødder ikke ere meget bøielige. Ørnen flyver da gierne et Stykke lavt ved Jorden, ligesom for at prøve Tyngden af dens Rov, inden den svinger sig op med det til dens høie Klippesæde. Den kan uden Vanskelighed flyve op med en Gaas, en Hane, ja endog med smaa Lam og Gedekid; den kan endogsaa dræbe et Faar og en Kalv; men da er det kun for at mætte sig paa Stedet ved deres Kiød og Blod, og for at hugge Stykker ud af Kroppen, hvormed den flyver op til sin Rede. Denne er ikke huul, som de fleste andre Fugles, men ganske flad, som et Gulv; den bestaaer af Stokke eller Grene paa 5 til 6 Fods Længde, hvilke Ørnen befæster med begge Ender mellem Stene eller Klippestykker, og hvorimellem den fletter mindre Qviste, og bedækker denne Bund med adskillige Lag af Rør, Bregner, Mos og deslige. Yderst sielden seer man meer end een eller to Unger i en Ørnerede; og saasnart Ungen er saa voxen, at den kan flyve, jage de Gamle den bort fra Reden, og taale ikke, at den kommer meer tilbage. Man forsikrer, at Ørnen kan leve over 100 Aar, og at endog naar den bliver saa gammel, doer den ofte ikke af Alderdom, men af Sult; fordi den deels har vanskeligere ved at fange sig noget Bytte, deels tilsidst ikke kan have ret Nytte af sit Ræb, da Overdelen krummer sig saameget, at Ørnen ikke kan bruge det. — Man har virkelig Exempel paa, at en Kongeørn, som maaskee ikke engang var ganske ung, da den kom i Fangenskab, har levet 104 Aar i en Dyrehave

i Wien; og man erfarede her, at den i Mangel af friſkt raat Kiød, ſom altid er denne Rovfugls kiæreſte Føde, ogſaa kunde leve af Slanger, Frøer, ja endog af Brød.

(Efter Buffon og fl.)

70.

Den overflødige Dødsfrygt.

Julius Cæſar beleirede en By, hvori der var to Mennesker, der havde viiſt ſig ſom hans Fiender, og giort ham megen Skade. Den ene af diſſe Mænd, der ſaae at Byen ſnart maatte overgive ſig, og frygtede for Seierherrens Vrede, beſluttede at tage ſig ſelv af Dage ved Gift; den anden derimod meente, at det var bedre at gaae lige til Cæſar og bede ham om Naade; „thi," ſagde han ved ſig ſelv, „maaſkee han vil tilgive mig; der kan jo ikke hændes mig noget værre, end Døden, og jeg vil lide den med Standhaftighed, naar jeg ſeer den for Øine; men jeg vil giøre Alt, hvad Æren tillader, for at undgaae den."

Da nu diſſe to Mænd havde taget en ſaa forſkiellig Beſlutning, forlangte den forſte af ſin Læge, at denne ſkulde give ham en Gift, der kunde ſkille ham ved Livet uden alt for ſtore Smerter; og den anden gik ud af Staden for at ſøge Cæſar og ſige ham, at han lagde ſit Liv i hans Hænder. Cæſar, der havde en høimodig Sinel, blev rørt over denne Mands Tillid, og ſagde til ham: „Jeg er dig forbunden, fordi du har havt ſaa gode Tanker om mig, at du troede mig iſtand til at tilgive dig. Du har derved viiſt mig en meget ſtor Tieneſte; thi der

er intet i Verden, der gior mig saa stor Fornoielse, som at tilgive en Fiende. Du kan giore Regning paa min Agtelse og hvad andet Godt, jeg kan beviſe dig."

Manden, som blev meget glad ved Cæſars Tale, ſkyndte ſig fra ham ind til Staden, for at giore hvad han kunde for at redde ſin Vens Liv, om der endnu var Tid dertil. Han fandt ham paa Sengen, dødbleg, og ſom et Menneſke, der var nær ved at opgive Aanden. Da han hørte ſin Vens Fortælling om Cæſars Ædelmodighed, fortrød han høiligen at have taget Gift. Den Anden raadede ham, ufortovet at ſende Bud til Lægen, og forlange en Modgift af ham; men den Syge vilde først ikke, og ſagde: det var forgieves; han følte ſig alt for ſlet, og havde formodentlig kun faa Øieblik at leve i. Imidlertid gav han dog efter; han ſendte Bud efter Lægen, og da denne kom, ſpurgte den Døende ham med ſvag Reſt: om der vel ſkulde gives noget Middel, ſom endnu kunde hindre Giftens Virkning og redde hans Liv? — Lægen gav ſig da til at le, og ſagde til den Syge: „Her ſeer du, min Ven! hvad Indbildningskraften kan virke. Det er den allene, ſom har bragt dig til at føle dig Døden nær. Da jeg kiendte Cæſars ædle Charakteer, og gierne vilde vædde om Alt hvad jeg eier, at han vilde tilgive dig, kunde jeg nok begribe, at du vilde fortryde at have forgivet dig. I Stedet for at give dig Gift, gav jeg dig derfor et ſtyrkende Pulver imod Frygt; men jeg ſeer, det har ikke virket meget. Staa nu op, og lad al Dødsfrygt fare; du er ikke mere ſyg, end jeg!" — Da den Syge hørte, at han ingen Gift havde faaet, forſvandt ogſaa pludſelig ethvert Sygdomstegn; han følte ſig i et Øieblik helbredet, og ſprang op af Sengen. Cæſar kunde ikke holde ſig fra

at lee, da han hørte denne Hiſtorie, og gav Lægen en betydelig Forærring, fordi denne havde dømt ſaa vel om hans Charakteer.

(Efter Mag. des Enfans.)

71.

Høimodighed og Taknemmelighed.

En engelſk Skibscaptain ved Navn Richardſon blev, ikke langt fra Danzig, overfalden af en ſtrækkelig Storm; dog lykkedes det ham med ſtor Nød, at løbe ind i Havnen. Et andet Skib, ſom fulgte hans, var ei ſaa lykkeligt. Det blev kaſtet paa en Sandbanke, og ſexten Menneſker, ſom befandt ſig paa ſamme, ventede allerede det Øieblik, da Skibet ſkulde knuſes, og de blive et Rov for Bølgerne.

Richardſon ſaae deres Nød; men hans Skib var ſaa ilde tilredt, og hans Folk ſaa udmattede af Arbeide og den udſtaaede Dødsangeſt, at det var ham umueligt at vende tilbage, for at komme de Elendige til Hielp, og dog følte han dybt deres Nød. Det var ham umueligt at være en orkesløs Tilſkuer ved ſine Medmenneſkers Ulykke: hvad gjorde han altſaa? Han løb til Capitainen paa et andet Skib, ſom ligeledes laae der for Anker, og bad ham opfylde en af Menneſkelighedens første Pligter, at redde ſin Næſte, en Pligt, ſom han ikke ſaae ſig ſelv iſtand til at efterkomme. Men den anden Skibscapitain var en af de lave Sieæle, ſom, naar de tiene deres Næſte, først med megen Forſigtighed gjøre ſig ſelv diſſe uværdige Spørgsmaale: Vover jeg intet derved? Vinder jeg noget derved? — En afſkyelig Tænkemaade!

Denne egennyttige Mand var altsaa ikke at bevæge til at sætte sit Liv i Vove for Andres, i hvad den godhiertige Richardson end sagde for at røre hans Hierte. Denne bad derpaa den anden Capitain, i det ringeste at laane ham sin Baad, efterdi den baade var større og stærkere end hans egen; men den utienstagtige Mand afslog ogsaa dette; thi Baaden kunde i den stærke Storm, som endnu vedvarede, let gaae under.

Blussende af en ædel Iver løb Richardson da tilbage til sit eget Skib, og raabte til sine udmattede Matroser: Kammerater! have I endnu Kraft og Mod til for Guds Skyld at giøre en barmhiertig Gierning? Seer hine Ulykkelige, som vente Døden hvert Øieblik? Have I Hierte i Livet, saa følger mig! — Med disse Ord sprang han i Baaden og otte brave Matroser med ham. Modigen roede de igiennem de vilde, skummende Bølger, og kom endelig lykkeligen til det strandede Skib; men de kunde i deres lille Baad ikke tage meer end sex Mennesker paa eengang. Disse bragte de først til Lands; derefter vendte de tilbage, for ogsaa at redde de andre. De Reddede takkede dem med Glædestaarer, og selv følte de, over det de havde giort, en Forsmag paa den evige Salighed.

Iblandt disse Mennesker, som havde dem at takke for deres Liv, var ogsaa en rig Kiøbmand fra Smyrna. Denne kom Dagen derpaa til Richardson, og bragte ham tusinde Guineer, som nu i vore Penge udgiør henad ni tusinde Rigsbankdaler. Hvad betyder dette? spurgte Richardson. „Det skal være dit!“ sagde Kiøbmanden; „tag det, som et lidet Bevis paa min Erkiendtlighed.“ — „Jeg?“ sagde Richardson, „det bevare Himlen mig fra! Har jeg hiulpet dig, fordi du skulde give mig Penge?“ — Kiøbmanden

vedblev at paastaae, at Richardson skulde modtage Pengene, og Richardson ligeledes at afslaae dem; endelig spurgte denne: „Du, som kan tilbyde en saa ansselig Forære, sig mig dog, hvor stor er din Formue?“ — Saa stor, var Kiøbmandens Svar, at jeg kunde forsørge dig og alle dine Skibsfolk, uden at blive fattig. — Naar saa er, svarede Richardson, saa vil jeg modtage din Gave. Han tog derpaa Pungen, hvori Pengene vare, raabte sine Matroser op paa Dækket, og deelte Pengene ud imellem dem, uden at beholde en eneste Skilling. Imedens Skibsfolkene jublede og sprang af Glæde, stod Kiøbmanden stille og græd.

Hvad skader dig? spurgte Richardson.

Jeg er bedrøvet, svarede Kiøbmanden, fordi den Bedste af alle Mennesker, og som jeg skylder mit Liv, er saa stolt, at han ikke vil unde mig den Fornøielse, at vise mig erkiendtlig.

Ved Gud! du tager Feil, raabte Richardson, jeg uddeler ikke din Gave blandt disse Folk af Stolthed; men fordi de behøve den meer end jeg, og fordi jeg, uden deres Hielp, ikke havde kunnet hielpe dig.

„Og mener du da, ædle Mand!“ (blev Kiøbmanden ved) „at jeg har glemt dine ædle Folk? — See her (i det han tog en anden Pung frem), dette var bestemt for dem; men det er, som jeg har sagt, du foragter min Erkiendtlighed.“

„Ved Alt, hvad helligt er, jeg foragter den ikke!“ raabte Richardson med Hidsighed.

„Saa tag dog i det mindste denne!“ blev Kiøbmanden ved, i det han tog en kostbar Ring af sin Finger, og rakte Richardson den. — Ringen modtog Richardson.

Alle de, som hørte denne ædle Strid, vare tvivlsomme om, hvem de mest skulde beundre: den høimodige

Skibscapitain, eller den ædelmodige Kiøbmand; men deri kom de alle overeens, at de begge vare ædle og elskværdige Mennesker.

72.

Den lille Uldhandler.

I Irland, i Grevskabet Cork, levede engang en fattig Bonde, som havde mange Børn. En af hans Sønner, Nichols, havde ofte lagt Mærke til, at man talte om Uldhandelen, og hvor fordeelagtig den var. Herved opstaaer den Beslutning hos Drengen, at han nu i sit tolvte Aar vil forsøge sin Lykke paa denne Maade. Uden Penge, uden Bekiendte, vover han, hemmelig at forlade sin Faders Huus og drage ud i den vide Verden, iført en grov Bondekiole, et Par Træskoe paa Fødderne, og med en Pigkiep i Haanden, for at forsvare sig imod Ulvene. Han kommer til Grevskabet Galloway, hvor han finder den skiønneste Uld; men har Intet at kiøbe for. Her hører han tale om en Baron Baltimore fra samme Grevskab, som var bekiendt for at tale vel med Alle, og at vise sig godgiørende mod den Trængende. Nu gaaer Drengen hen til Baronen, fortæller ham, at han havde sat sig for at være Uldhandler, og beder ham om en lille Sum Penge tillaans til at begynde med. Selskabet, som var tilstede, leer ad Drengen, men den ædle Baron leer ikke; han mærker hans gode Forstand, og forstrækker ham strax med den lille Sum, han bad om. Nichols drager afsted, kiøber sig saa meget Uld, han kan bære, og vandrer hen i en Egn, hvor han havde hørt, at Ulden var sielden, der sælger han den med god Fordeel, saa at han udbringer de laante Penge, og faaer endnu

nogle tilovers til atter at kiøbe ind for. Ufortøvet opsøger han sin Baron, og fremlægger med megen Taksigelse de laante Penge. Baronen fornøier sig over Drengens Klogskab og Redelighed, og tilbyder ham Pengene som en Forære ring. Drengen er ikke at overtale til at beholde dem; men udbeder sig alene den Naade, at han, hvor han traf Baronen, maatte komme til ham, høre hans Raad, og giøre ham Regnskab for hvorledes det gik ham; da han stedse vilde anse Baronen som den Velgiører, der havde lagt Grunden til hans hele Lykke. Baronen optog denne Begiering vel, lovede ham stedse fri Adgang, og forsikkrede, at han altid vilde meddele ham sit Raad og tage inderlig Deel i hans Skiebne. Nichols vandrede atter ud, og var heldig. Han lærte snart at kiende Uldens Beskaffenhed, at bedømme dens Værd, og at sortere den derefter. Man følgte gierne til ham, fordi han betalte strax; man kiøbte gierne af ham, fordi han aldrig opskruede Priserne. Snart kunde han lægge sig en lille Eenspænderkarre og en Hest til, og hans Handel udvidedes, saa at man undertiden borgede ham et Parti Uld, til han havde følgt det. Jævnlig besøgte han Baronen; men da han blev ved at gaae med sine Træskoe og sin graa Trøie, sagde Baronens Tiener: Det vil nok ikke ret gaae med Handelen? — Jeg er fornøiet, svarede Nichols. Baronen spurgte ham: hvorfor han ikke klædte sig bedre? — Jeg er bedækket mod Kulden, svarede han; var jeg bedre klædt, da udsatte jeg mig for Plyndring, og var nødt til at fortære mere i Vertshusene paa min Reise. Baronen tilstod, han havde Ret, og gav ham tillige det Raad, at han skulde drive Byttehandel. Han fulgte dette Raad, tog nu Klæde og Lerred i Betaling for sin Uld, og byttede sig igien paa andre Steder Uld til for hiint. Herved vandt han endnu meer end før; og snart

kunde han holde sig en Karl, og anskaffe sig en Vogn med to Heste. — Nu reiser han en Vinter til en Kiøbstad, opholder sig der i nogle Maaneder, og forskaffer sig de Kundskaber og Færdigheder, han ikke havde erhvervet i sin Barndom, og som han i sin Stilling ofte havde savnet, nemlig i Skrivning og Regning. Da han havde været borte i hele sex Aar, tog han sig for at besøge sine Forældre. Han lader sin Karl med Vognen blive i Værtshuset, og træder ind i Hytten, i samme Dragt, som da han forlod den. Alle hans Slægtninge falde i største Forundring over hans uventede Ankomst. Faderen frygter for, at han er doven og liderlig, da han seer hans usle Klædedragt, og at han er en Tyv, da han seer de Foræringer, han giver Moder og Sødskende. Sønnen fortæller sit Levnet. „Hvad? Er Du den lille Uldhandler, vi har hørt tale saa meget om?“ udbryder nu Faderen i største Forbauselse. Nichols lader sin Karl komme med Vognen, giver dem alle overflødig Klæder og Linned, opholder sig hos dem i otte Dage, og forlader da det kiære Hiem, hvor han havde forvandlet Armod til Velstand, og hvorfra Faders, Moders og Sødskendes Agtelse, Taknemmelighed og Velsignelser ledsagede ham. Ti Aar driver han endnu sin Handel alt mere og mere i det Store, efter sine forøgede Kundskaber og Erfaringer, og de flere Hielpemidler, hans Formue gav ham, og bliver da tilsidst Eier af en halv Million. Nu reiser han til Grevskabet Galloway, fremstiller sig for sin Velgiører, Lord Baltimore, med en Kasse under Armen, og beder ham modtage den, som en liden Erindring. I Kassen var hans Portrait, saaledes som han første Gang viste sig for Baronen. Der var den fattige tolvaars Bondedreng afmalet med sin grove Trøie, sine Træskoe, og sin Pigkiep i Haanden, saaledes som han med sit aabne

ærlige Anſigt første Gang tillidsfuld nærmede ſig den fornemme, rige Mand, ſom han aldrig havde ſeet, og der tog ſaa vel imod ham, og laante ham Penge paa hans ærlige Anſigt. Med et rort Hierte modtog Baronen Skilderiet. Det blev den ſkionneſte Prydelſe i hans Maleriſamling, et rørende Mindesmærke om Ædelmodighed, om Taknemmelighed, og om Forſynets underfulde Forelſe.

(A. B. Holm.)

73.

Lærken og dens Unger.

En Fabel.

En Lærke, der havde ſin Rede i en Kornager, ſagde en Morgen, da det nærmede ſig Høſtens Tid, til dens Unger: „Mine Børn! jeg flyver bort fra Eder en kort Tid; paſſer godt paa imidlertid; ſeer og hører vel efter, hvad her foregaaer, at I kunne fortælle mig det, naar jeg kommer tilbage.“ — Imedens Lærken var borte, kom Agerens Eier gaaende forbi med ſin Søn, og Ungerne hørte ham ſige til Sønnen: „Kornet er høſteferdigt; gaae hen til vore Venner, og bed dem komme her i Morgen tidlig og hielpe os at meie det.“ — Dette fortalte Lærkeungerne deres Moder med ſtor Skræk, da hun kom tilbage, og bade hende, at hun dog endelig vilde bringe dem hen til et andet Sted, hvor de kunde være i Sikkerhed for Meierne. Moderen ſvarede ganſke roligt: „Har I ikke hørt andet end dette, ſaa bliver kun hvor I ere, Børn! Agerен vil ikke blive meiet i Morgen!“ — Næſte Dag forlod

Lærken igien ſin Rede, og ſagde det ſamme ſom forrige Morgen, til Ungerne, da den fløi bort. Noget efter kom Agerens Herre, og biede paa ſine Venner, der ſkulde hielpe ham at meie; men der kom Ingen. Da han mærkede dette, ſagde han igien til Sønnen: „Jeg ſeer, at af mine Venner kan jeg ingen Hielp vente; gaae da hen til vore Slægtninge, og bed dem komme her i Morgen tidlig og hielpe os at meie.“ — Da Lærken kom hiem til Reden, fortalte Ungerne hende hvad de nu havde hørt, og bade hende, ligeſaa forſkrækkede ſom Dagen tilforn, at føre dem til et andet Sted; men Moderen ſagde: „Endnu kunne I være ganſke rolige; ſaa vidt jeg kan forſtaae, vil her ikke heller blive meiet i Morgen.“ — Tredie Gang fløi hun bort, med ſamme Paamindelſe til Ungerne; og da Herren igien kom ud til Ageren, og længe forgieves havde ventet paa ſine Slægtninge, ſagde han: „Hør, min Søn! Du ſeer, at man har hverken Venner eller Slægtninge, naar man trænger til dem. I Morgen tidlig ville vi derfor tage hver ſin Le med, og ſelv begynde at meie Ageren.“ — Dette berettede Lærkeungerne, der nu vare mindre frygtſomme, igien til deres Moder; men denne ſagde ſtrax: „Nu, Børn! er det Tid at flytte!“ — Hun førte Ungerne hen til et ſikkert Sted; og næſte Dag blev Ageren meiet.

(Efter Æſop.)

74.

Broderkiærlighed.

En franſk adelig Frue, der boede paa ſin Herregaard, havde lovet ſin tolv Aars gamle Søn Carl, at ville kiøre

ud med ham, en smuk Vinterdag, naar han havde været flittig i sine Læretimer. Det var midt i Februar, og Kulden var betydelig; men det var klart Veir, og Formiddagssolen skinnede smukt og livligt paa de snebedækkede Marker. Fru Clemire lod spænde for sin Vogn; men sagde til sin Søn: „Jeg har lovet dig, at kiøre med dig til Skoven; men den ligger næsten en Miil borte. Det er langt at kiøre i den stærke Kulde; og da Veiret er smukt, og Veien god, ville vi hellere gaae til Skoven, og lade Vognen følge efter, for at kiøre os hiem.“ Dermed var den lille Carl meget fornøiet, sagde Farvel til sin Lærer, der ikke havde Tid at følge med, og løb glad afsted efter sin Moder, som allerede var paa Veien. — I Begyndelsen klagede Carl over Kulden, at den var altfor stærk, og at han følte Svie i Ansigtet og om Ørene; men da de havde gaaet en halv Times Tid, mærkede han næsten ikke mere hertil, og meente, at det maatte nu være langt mindre koldt. „Deri tager du feil, Carl!“ sagde hans Moder: „Kulden er vistnok ligesaa stærk, som da vi gik ud; men du er nu bleven vant til den og taaler den bedre. Saaledes gaaer det med alle legemlige Lidelser og ubehagelige Fornemmelser, der vare nogen Tid. Man vænner sig til dem; og finder dem omsider med Vanen langt mere taalelige, end i Begyndelsen. Jo længere en Smerte varer, desto mindre føler man til den; og det er godt, at man tidt erindrer sig dette, for at have mere Mod og Rolighed til at gaae de mange Ubehageligheder og Lidelser i Møde, som ere uadskillelige fra Menneskets Liv her paa Jorden.“ — „Altsaa, sagde Carl, ere de mange Mennesker, der synes os meget ulykkelige, ikke saa meget at beklage, som vi troe?“ — „Det er at sige — svarede Fru Clemire —

de lide maaskee ikke saa meget, som vi vilde lide naar vi kom i deres Stilling; men derfor ere de ikke mindre værdige til vor Deeltagelse og Hielp. Den Ulykkelige, der har Mod til at bære sin Skiebne, der lider uden at klage, fortiener allene derved vor Agtelse; og er dobbelt værdig til, at vi søge at lindre hans Uheld. Den maatte være meget ufølsom, der ikke havde Medlidenhed med en Ulykkelig, som, ved længe at lide, var bleven hærdet imod Smerter. Det er heller ikke Naturen, som gior os ligegyldige og selvkiærlige, eller bringer os til altid at glemme Andre over os selv. Medlidenhed er en naturlig Følelse; og det er vist, at vi tidt have mere ondt af at see Andre lide, end ved vor egen Smerte."

Imedens de talte sammen herom, vare de komne i Nærheden af Skoven; og Carl løb hurtigt foran sin Moder, for at glide paa nogle smaa tilfrosne Vandsamlinger imellem Buskene. Madame Clemire tabte ham af Syne; men snart kom han igien løbende tilbage, og raabte: „O Moder! skynd dig, skynd dig! maaskee ere de endnu ikke døde!" — Hvad vil det sige? spurgte Moderen, hvad er det du har seet? — „O Gud!" raabte Carl, „det er to stakkels smaa Drenge, som ligge her inde i Buskene, og enten ere frosne ihiel, eller dog stive og halvdøde af Kulde." — Fru Clemire skyndte sig efter sin Søn, og lod sin Vogn, som imidlertid var kommen, kiøre nær hen til Stedet. Carl trak hende med sig, og da de kom lidt ind i Kratskoven, saae hun de to Bønderdrenge liggende under en Busk, uden Tegn til Liv; og den ene, næsten reent afklædt, laae oven paa den anden. — Gud! raabte Moderen, de arme Børn! Det er vist to Brødre, og den ældste har været saa ædelmodig at tage Klæderne af

sig, for at varme Broderen. Gud give, vi dog blot ikke ere komne for silde for at redde dem! — Fru Clemire kaldte paa sine Folk; Tieneren tog den ene Dreng op fra Jorden, og sagde: Han er ganske stiv og kold; jeg er bange, han er død! — Herved kom Carl til at see ham i Ansigtet: og raabte grædende: Moder! Moder! see, det er den gode Auguſtin og hans Broder Nicolai, den skikkelige Brændehuggers Sønner, nede i Landsbyen! Fru Clemire maatte selv briste i Graad ved at see den arme Drengs dødblege Ansigt; men uden at betænke sig noget Øieblik, lod hun begge Drengene lægge op i Vognen, lod dem tildække med hendes egen Kaabe og Tienerens Overkiole, hvortil Carl ogsaa gav sin; og saaledes kiørte de tilbage, saa hurtigt som Hestene kunde løbe.

Saasnart de vare komne til Gaarden, lod Fru Clemire de stivfrosne Børn lægge i en maadelig opvarmet Seng, og anvendte andre Midler, som hun vidste i saadanne Tilfælde vare tienlige. Hun havde den Glæde, at efter en halv Times Tid begyndte den yngste Broder Nicolai, som havde lidt noget mindre af Kulden, at aabne Øinene. En Times Tid efter begyndte ogsaa Auguſtin at yttre Livstegn, og kort efter kunde han kiende sin Moder, som den gode Fru Clemire imidlertid havde ladet hente. Saasnart han var i Stand til at bevæge Læberne, var det første Ord, han stammede frem, Broderens Navn. En Læge, som man havde sendt Bud efter i den nærmeste By, var imidlertid kommen, og forsikkrede Fru Clemire og Børnenes Moder, at de kunde være uden Frygt for Drengenes Liv, og at nogen Pleie snart vilde give dem deres hele forrige Raskhed igien. Paa Fruens Spørgs-

maal fortalte nu Moderen: (thi Drengene vare endnu ikke i Stand til at tale) at de to Brødre vare gaaede ud i Skoven om Morgenen Klokken otte, for at samle Qviste og Løv, som de ofte giorde. Men da de bleve længere borte end de pleiede, havde hun Klokken ti bedet sin Mand gaae ud, for at hente dem hiem. Denne havde, da han kom til Skoven, i Sneen fundet Spor af andre Børn, der ledede ham til en Fodsti, som netop førte til en Kant af Skoven, der var modsat den, hvorhen Børnene vare gaaede; og saaledes havde han vanket et Par Timer om i Skoven, uden at kunne finde dem.

Fru Clemire og hendes Familie vare hele Aftenen sysselsatte med at sørge for de syge Drenges Pleie; og et Par af Tienestefolkene vaagede hos dem om Natten. Næste Morgen var Carl den første ved Døren af Værelset, hvor de laae, for at spørge til dem, og hørte til sin store Glæde, at begge Drenge, skiøndt endnu svage, dog vare ret muntre og kunde tale som før. Henimod Middag kunde de staae op, og om Eftermiddagen lod Fru Clemire dem bringe ind til sig, og Augustin maatte nu fortælle, hvorledes det var gaaet dem i Skoven. „Ja," sagde han, „det gik saaledes til, at først gik vi vel en heel Time omkring for at søge Qviste, men der var faldet saa megen Snee, at vi næsten ingen kunde finde. Vi frøs begge meget; og jeg sagde til Nicolai: „Lad os skynde os hiem, inden vi blive reent forfrosne!" Men Nicolai klagede over, at han blev saa søvnig, og tilsidst vilde han endelig sætte sig ned, skiøndt jeg græd og bad ham gaae frem, da vi nu snart vare ude af Skoven. Neppe havde han sat sig ned ved en Busk, for han faldt i Søvn; og da jeg ikke kunde faae ham vaagen, ved at ryste ham og

gnide hans Hænder, og jeg snart mærkede, at han blev ganske stiv og blaa af Kulde, blev jeg forskrækket, græd og raabte høit i Skoven paa Fader og Moder — men der kom intet Menneske. Jeg vilde varme Nicolai ved at aande paa hans Ansigt; men mine Taarer, som faldt paa hans Kinder, frøs næsten i samme Øieblik til Is, og derover blev endnu mere forskrækket end før. Tilsidst vilde jeg tage Nicolai paa mine Skuldre, og bære ham hiem; men jeg var selv bleven saa stiv og svag af Kulde, at jeg ikke kunde løfte ham, men faldt om paa Jorden ved Siden af ham. Nu vidste jeg ikke hvad jeg skulde begynde paa, andet end tage Klæderne af mig, og hylle over ham, thi jeg tænkte endnu: jeg kan vel løbe hiem uden Klæder, og hente Fader og Moder herud. Jeg tog først min Trøie af, og derpaa min Vest, og lagde over ham; og i det samme syntes det mig, at Nicolai slog Øiet op og giorde en Bevægelse med Haanden, ligesom for at skyde Klæderne tilbage. Men et Øieblik derefter var det ligesom mit Hoved blev ganske tungt, og det blev sort omkring mig; jeg følte ingen Smerter mere af Kulden, og sank ned oven paa Nicolai. Men nu veed jeg slet ikke mere at fortælle; thi da jeg vaagnede, laae jeg i en Seng, og følte mig saa svag, at jeg ikke kunde tale; og i det samme tænkte jeg paa Nicolai, og blev saa glad, da jeg saae, han laae i en anden Seng ved Siden af mig.“ — Alle hørte med rørte Hierter paa denne Fortælling. Carl, som havde været lutter Øre, sprang op med Taarer i Øinene, og faldt Auguſtin om Halsen, hvorover denne blev ganske forundret; thi han begreb slet ikke, at han havde giort mere, end hvad der var naturligt og fulgte af sig selv. Da han var gaaet til Senge, sagde Fru Clemire

til ſin Søn: „Du ſeer, min kiære Carl! det er ſandt hvad jeg ſagde dig i Gaar, at det ſlet ikke er Naturens Stemme, at vi altid ſkulle foretrække os ſelv for Andre. Den gode Auguſtin berøvede ſig ſelv ſine Klæder og udſatte ſig for at fryſe ihiel, fordi han led mindre af den Kulde, han ſelv følte, end af den, han ſaae, at hans Broder maatte lide. Hvor ædel en Følelſe er Medlidenhed, der kan vække ſaadanne Dyder i et uforderret Hierte, bringe os til at glemme Smerter og Farer, ja Døden ſelv!"

(Efter Veillées du Chateau af Mad. de Genlis.)

75.

Bækken.

En Landmand ſad engang ved Bækken, der randt igiennem hans Eng, og han betragtede ſit Qvæg, der græsſede paa Engen. Men han var ikke glad eller vel til Mode ved at ſee det: thi han kunde ſkiønne, at Græsſet, ſom dette Aar kun var voxet tyndt, ikke vilde holde ud den halve Sommer til Næring for Qvæget.

Da kom hans Nabo forbi, og ſaae hans mørke Aaſyn, og ſpurgte ham om Aarſagen til hans hemmelige Sorg. Den Anden begyndte da at tale om ſin Bekymring, og om den utilſtrækkelige Græsvæxt paa Engen; men Naboen ſvarede: „Giør Du ligeſom jeg har giort med min Eng. Den ligger ved den ſamme Bæk, og var tilforn mager og ufrugtbar. Da ledede jeg Bækken ud over Engen, og Græsſet voxede nu ſtort og fedt, ſaa at det naaede til Bugen paa Qvæget."

Landmanden glædede ſig over det forſtandige Raad; og det varede ikke længe, før han gik ud paa Engen, og tog Karle til Hielp, og de gjennemgrov Diget, ſom dæmmede for Bækken. — Men, ſee! da Bækken fik Udløb, overſvømmede den Engen, ſaa at den blev liig en Sø, og førte Sand og Gruus med ſig, ſom fordærvede Engbunden. Da blev den ulykkelige Landmand fortvivlet, rev Haar af ſit Hoved, og løb fuld af Vrede til Naboen, og ſkiendte paa ham for hans daarlige Raad.

Men Naboen ſagde til ham: „Kiære! hvorfor er Du ſaa opbragt paa mig over det Raad, jeg har givet dig? Du ſkulde ſnarere kives med dig ſelv, og med dit eget utaalmodige Sind. Du ſkulde have ledet den vandrige Bæk i ſmaa Canaler gjennem dine Enge; men ikke ladet den overſkylle dem med ſine Vandes hele Magt. Thi da ſkyller den baade ſit fede Dynd og Engjorden bort med ſig, og lader kun ſit Gruus og Sand blive tilbage.“ — Ikke anderledes gaaer det ofte til i Verden. Det, ſom brugt til Maade er velgiørende, bliver ſkadeligt og ødelæggende, hvor man lader det virke uden Maal og Skranke.

(Efter Krummacher.)

76.

Jens Munk.

Grønland havde i de ældre Tider ligget under Norge, og drevet Handel med dette Rige. Hen i Tiden var Handelen bortfalden, og da de nordiſke Riger indviklede i Krige, indbyrdes og mod Fremmede, var dette Land for en Tid blevet glemt. Efterhaanden, ſom Uroligheberne ſagtnedes, havde man igien begyndt at tænke derpaa. Der

var Tid efter anden giort Forſøg paa at opdage det paa ny, for at oplive den forrige Handel; men Forſøgene havde deels været ſvage, deels uheldige. Chriſtian den Fierde, ſom ſelv var aarvaagen, virkſom og tilboielig til at ſorge for Handelens Tilvæxt, kunde ikke vide, at der var ſaadan en Handelsvei til, uden at ønſke den bekiendt. Han lod derfor Tid efter anden giøre Forſøg paa at beſeile Landet; men fornemmelig 1619, da han lod to Skibe udrede, ſatte den erfarne Sø-Capitain Jens Munk til at føre dem, og gav ham Befaling til, ei allene at beſee Grønland ſelv og Farvandene paa den nordveſtlige Side, men fornemmelig at efterſøge, om der kunde findes en Vei Norden om Amerika til Aſien. Munk lagde ud med ſine Skibe i Mai Maaned. Han ſtyrede op forbi Forbierget Farvel paa Grønland, giennem Davis-Stræde ind i Hudſons-Bugt. Her arbeidede han ſig frem igiennem Driviſen fra een Kyſt til en anden. Hvor han kom, plantede han ſin Konges Navn og Vaaben, og gav Stederne Navne.

Paa denne Vei vare de allerede ofte i Fare imellem Iſen, og lede meget af Kulde og Storm. Men hen i September Maaned blev det endnu værre. Froſt, Taage og Sneefog tog meer og mere til. De kunde ei holde Søen længere, men maatte ſøge Land, og traf ind i en liden Bugt, bag en Huk eller et Forbierg under Grønland, hvor Naturen ſyntes ſaa godt ſom uddød. De ſaae her kun Iis, Skov og vilde Dyr; intet Menneſke, og intet Spor til Menneſker. Men, i Mangel af noget bedre, maatte de her vælge deres Vinterleie, og oppebie en mildere Aarstid til enten at ſeile videre, eller at vende tilbage.

Da dette var beſluttet, ſatte de, ved Hielp af Havfloden, deres Skibe ſaa høit op paa Strandbredden ſom

mueligt. De satte Bulværker uden om dem, for at hindre Drivisen fra at støde og beskadige dem; og de byggede sig et Par smaa Hytter paa Landet, for Jagtens Skyld. Jens Munk lod Mandskabet fra det mindre Skib føre over paa det større, Enhiorningen kaldet, og lod her paa Dækket indrette tre store Ildsteder, hvor tyve Mand kunde sidde omkring ethvert af dem, for at varme sig. Han lod ogsaa uddele varme Klæder, Skiorter og Støvler blandt Folkene, for bedre at beskytte dem imod Kulden. Da alting saaledes var sat i Stand, sloge de sig til Rolighed i denne vilde og ubeboede Egn.

De første Vintermaaneder, indtil henimod Juletid, gik hen, uden at man mærkede større Besværligheder end dem, man kunde vente sig. Folkene gik paa Jagt; hentede først Vand og Brænde fra Landet, hvor der endnu dengang fandtes endeel Træer; de satte Fælder for vilde Dyr; de stødte Bierne, Harer, Ryper og andet Vildt; de tillavede sig Retter deraf, og disse forfriskede dem. Veiret var ogsaa af og til mildt; og Sygdom spiredes kun lidet blandt Skibsfolkene. Endnu i Juledagene kunde de baade overvære Gudstieneſten, som Skibspræsten holdt, og more sig med Leg og Lystighed. Men efter Nytaar voxede Kulden, og med den Folkenes Nød, Dag for Dag. Endog deres Viin, Øl og Brændeviin frøs til Is i Tønderne. De maatte hugge det i Stykker og tøe det i Kiedler over Ilden, for de kunde nyde noget deraf, og naar det endog var optøet, vare Kræfterne, som skulde styrke og opvarme, for en Deel borte. Den strenge Frost, og Mængden af Snee, som faldt, giorde Jagten meget besværlig; og om man endog nu og da skød nogle Ryper eller en Hare, hialp dette lidet for saa mange Mennesker. Skibsfolkene havde tilbragt mange

Maaneder paa Soen, imellem Isbierge og Drivis, næsten uden anden Fode, end den salte Skibskost. Men saalænge de vare i Bevægelse, holdt de sig alle nogenlunde ved Helbred. Nu da de vare i Stilhed, havde lidet Arbeide, og ingen tilstrækkelig Beskyttelse imod den heftige Kulde, udbrød Blodgang, Skørbug og anden Sygdom iblandt Mandskabet; og snart saae man een efter den anden at døe bort. Vel havde de bragt adskillige Lægemidler med sig; men deres Badsker, eller Skibslæge, og Præsten, vare iblandt de første, som bleve sengeliggende; og Badskeren var desuden saa uvidende, at han ei engang forstod Opskrifterne paa Medicin-Glasene i Kisten, eller vidste om mange af dem, hvortil de skulde bruges. Foruden disse to var der heller ingen anden, der forstod sig paa at vælge de rette Lægemidler, eller bruge dem i beleilig Tid.

Den 23de Januar sad den syge Præst endnu overende i sin Koie, og holdt sin sidste Prædiken for de faa Skibsfolk, som kunde høre den; og fire Uger derefter døde han. Allerede den 17de Februar vare 40 Mand døde, og af begge Skibes Besætning, som udgjorde 64 Mand, da de seilede fra Kiøbenhavn, var der kun 7 Mennesker, som havde Kræfter til at gaae i Land eller giøre Arbeide paa Skibet. Det eneste, man altsaa havde at haabe til, var Foraaret og mildere Luft. Den kom; men uden at medbringe de Virkninger, man havde ventet. Sygdommen blev endnu farligere; den angreb efterhaanden ogsaa de Faa, som endnu vare karske, og bortrev een efter den anden. De Syges Ledemod (fortæller Jens Munk i sin Dagbog) krympede sig sammen, og de følte Sting i Lænderne, som om man stak spidse Knive igiennem dem. Kroppen var bruun og blaa, som hos dem, der have siødt

eller ſlaaet ſig, og alle Tænder vare løſe i Munden, ſaa at de ingen faſt Føde kunde tygge. De overblevne vare tilſidſt ſaa ſvage og afkræftede, at de havde den ſtørſte Nød ved at bringe de Dødes Liig i Land fra Skibet. Den 12te Mai, da det endnu var meget ſtreng Kulde, døde, af 11 endnu levende Perſoner, en Skibstømmermand og en Matros; og dette vare de ſidſte, hvis Liig bleve begravne. Siden døde efterhaanden endnu 5 paa Skibet, hvis Liig der bleve liggende; og endelig var den 4de Junius, ſom var Pindſedag, af det hele Mandſkab paa begge Skibe ingen flere levende, end Jens Munk ſelv, Seilmageren, der laae dødeſyg i ſin Koie, og to Matroſer. Diſſe vare gaaede i Land, men havde ikke Kræfter til at vende tilbage til Skibet. Saaledes laae tilſidſt Munk allene i ſin Koie, og ved Siden af denne laae Kokkedrengen død i Kahytten.

Hidtil havde Munk, under alle Farer og Trængſler, viiſt et uſvækket Mod; men nu begyndte han at tvivle om Liv og Redning. Dog tabte han ikke ſin Samling; men da han følte ſig ſaa ſvag, at han meente det var forbi med Livet, ſluttede han ſin Skibsdagbog, lagde den fra ſig, og ſkrev endnu en Sedde1, hvori han bad dem, ſom førſt landede der paa Stedet, at ville begrave hans Legeme, og de øvrige ubegravede Skibsfolks Liig, og ſende hans Dagbog til Kongen af Danmark. Da dette var fuldbragt, lagde han ſig ſelv hen i en Krog i Kahytten og ventede ſin Død.

Den var og uden Tvivl bleven ham vis, om ei en anden Plage, endnu haardere end Sygdom og Hunger (thi han havde i fire Dage ingen Føde kunnet faae), havde drevet ham af Leiet. Dette var Stanken af de døde Kroppe, der blev Munk ſaa utaalelig nede i Kahytten, at

han den 8de Junius samlede sine sidste Kræfter, og krøb op paa Dækket, fornøiet med at døe der, fordi han dog i sin Dødstime havde Himlen over sig, og kunde aande en friere Luft. Her laae han en Nat, tildækket med nogle af de døde Skibsfolks Klæder; men den følgende Dag, da de to Mænd i Land vare komne paa Benene, og kunde øine deres Capitain, som de meente for længe siden var død, endnu levende, krøb de over Isen til Skibet, der laae tolv eller fiorten Favne fra Landet. Munk blev ikke mindre glad, ved at see dem, end de, ved at kunne hielpe ham; de opmuntrede hinanden til at takke Gud, og ikke lade Modet falde. Det lykkedes dem ogsaa at hielpe Capitainen ned, og faae ham ført i Land, tilligemed nogle Klæder, som han kastede ud til dem fra Dækket. Men Seilmageren var saa svag, at han ikke kunde flytte sig; og døde et Par Dage efter i sin Koie paa Skibet. Jens Munk og hans to Matroser havde i nogen Tid deres Leie under Buskene. Her tændte de Ild om Dagen, og krøb omkring saa langt de kunde, hvor de saae noget Grønt voxe frem af Sneen. Urterne, som de fandt, grove de op af Jorden, sugede Saften af Rødderne, og dette Paafund, tilligemed den tiltagende Varme, vederqvægede dem, saaledes at de efter otte Dages Forløb, da Isen gik bort fra Landet, kunde sætte et Fiskergarn ud; og ved at nyde den kogte Fiskesuppe (thi Fisken selv vare de endnu for svage til at kunne spise) og noget Vin, kom de hurtig igien saameget til Kræfter, at de kunde skyde Fugle og nyde Kiødet, hvorved de Dag for Dag følte sig stærkere.

Nu bleve vel ogsaa Veir og Aarstid nogenledes bequemme til Hiemreise. Men hvorledes turde de vove sig ud, tre Mand allene i et Skib, blandt Driviisen, og ud

i den vilde Sø, fra Grønland til Danmark? — Faren var afskrækkende. Der behovedes stærke Sinde kun til at tænke derpaa. Men Munk og hans tvende Skibsfolk turde endog vove sig i denne Fare, og haabe at overvinde den. Allerede den 26de Junius, kun lidt over fiorten Dage efterat Munk var kommen i Land, begyndte de at arbeide paa at udlosse hvad der var i Jagten, eller det mindste af de to Skibe, for at kunne faae det af Grund ved Hielp af en Springflod. Det lykkedes dem; de lagde det ved Siden af det større Skib Enhiørningen, og indtog af dette, hvad de behovede af Fødevare og andre Fornødenheder. Søndagen den 16de Julius gik de under Seil med Jagten, efter at have anraabt Gud om Lykke og Beskiermelse paa deres farlige Tog. I meer end to Maaneder tumledes det lille Skib, med tre Mands Besætning, omkring imellem Driviisen i Davis-Strædet, og i den stormfulde Nordsø. Munk med sine tvende Folk maatte, saa godt som uden Ophør, vaage og arbeide ved Roret, ved Seilene, ved Pompen. Men endelig saae de Frugten af deres utrættede Mod. Efter en yderst farefuld Reise kom de i Havn under Sundfiord i Norge, den 21de September, hvorfra Munk begav sig til Bergen, og kom siden ned til Kiøbenhavn.

Jens Munk havde paa denne Reise udstaaet saa meget, at han havde været at undskylde, om han siden efter havde søgt at undgaae saa farlige Sø-Reiser. Men tværtimod finder man om ham, at han i den følgende Tid ei allene blev brugt af Kong Christian den Fierde som Admiral paa adskillige Sotog; men han skal endog have villet opmuntre nogle Adelsmænd og formuende Borgere i Kiøbenhavn til at oprette et Selskab, og udrede tvende Skibe,

ſom paa ny ſkulde gaae til Grønland under hans Anforſel, da han troede, nu at kunne blive lykkeligere, end paa ſit forrige Tog. Skibene ſkulle ogſaa være blevne udruſtede, og Munk var færdig at gaae ombord igien. Men i det ſamme blev han ſyg, og døde den 3 Junius 1628; og dermed faldt denne Plan bort.

(Efter J. Munks Dagbog og O. Malling.)

77.

Ariſtides.

I Athen leveve paa een Tid to berømte Mænd Ariſtides og Themiſtokles, der begge havde ſtor Indflydelſe paa deres Medborgere og paa de offentlige Anliggender. Fra deres Ungdom havde en forſkiellig Charakteer og forſkiellige Grundſætninger opvakt Uenighed imellem dem. Themiſtokles var i høi Grad fyrig og ærgierrig, og ligeſaa driſtig ſom tapper; han lempede ſine Grundſætninger efter Omſtændighederne, og giorde ſig ikke megen Betænkning over de Midler han anvendte, naar han blot ved dem kunde være ſikker paa et heldigt Udfald. — Ariſtides, hvis Dyd og Retſkaffenhed kunde udholde enhver Prøve, afſkyede Alt, hvad der ikke kunde beſtaae med den ſtrengeſte Redelighed og Retfærdighed; og han fortiente ganſke den Roes, ſom Folket engang offentlig tildeelte ham, da man i Skuespilhuſet giorde Anvendelſe paa ham af dette Vers i et Sorgeſpil af Æſchylos: Han vil være retfærdig, og ikke blot ſynes det.

Borgerlige Tviſtigheder og Partiſtrid herſkede idelig i Athen, hvor Folket anſaae det for det høieſte Gode, at regiere ſig ſelv. Ariſtides, ſkiøndt en Ven af Frihed, vilde

at den ikke skulde udarte, og at ogsaa et frit Folk skulde agte Retfærdighed og den Enkeltes Ret. Themistokles derimod saae sin Fordeel i at søge Folkegunst, og smigrede for Almuen i den Hensigt, at vinde mere og mere Indflydelse, og derved en høiere, om endog skiult Magt. Aristides stod ham i Veien, og det lykkedes ham, at giøre den Retfærdige mistænkt for det, han selv stræbte efter: Overvægt i Myndighed, og Magt til, om ikke at beherske, dog at styre og lede Folket efter sin Villie. Mere behøvedes ikke for at bringe Athenerne til at hade og forfølge en udmærket Mand. Det var en Skik i denne Fristat, at skille sig ved saadanne Borgere, hvis Indflydelse man ansaae farlig for Statsforfatningen, ved at drive dem i Landflygtighed, eller forvise dem fra Staden og Landet, sædvanligen paa 10 Aar. Dette skeete ved at enhver Borger, som havde Stemmeret og Deel i Regieringen, skrev den Anklagedes eller Mistænktes Navn paa et Leerskaar; hvoraf dette Slags Landsforvisning kaldtes Ostrakismos. Naar 6000 Borgere havde skrevet den Paagieldendes Navn, var Dommen derved fældet over ham. Denne Straf vilde man anvende paa Aristides; og han var selv tilstede i Folkeforsamlingen paa Torvet, hvor man stemte paa hans Landsforvisning. I det han vilde gaae bort, kom en Mand, der ei kunde skrive, og ikke kiendte Aristides, hen til ham, og bad ham at skrive hans eget Navn paa Potteskaaret. Aristides spurgte Manden: hvorfor han vilde dette? eller hvad Ondt Aristides havde giort ham? — „Slet intet!“ svarede Manden; „jeg kiender ham ikke, og har aldrig seet ham; men jeg er kied af at høre, at han altid kaldes den Retfærdige.“ Aristides smilte, og skrev sit Navn. Dommen blev fældet; Aristides hørte den med største Roligheed; og sagde, da han forlod sit Fædreland:

„Jeg beder Guderne, at de ville afværge, at Athenerne nogentid skulde faae Anledning til at tænke paa Aristides.“

Men under Perserkrigen mod Xerxes kom den landsforviste Aristides frivilligen til sin fordums Fiende eller Medbeiler Themistokles, og tilbød ham ei allene i Farens Tid at staae ham bi med Raad og Daad, men endog at tiene under ham i Krigshæren, for at gavne deres fælles Fædreland. Themistokles, der, skiøndt ærgierrig, ikke allene var en stor Statsmand og Feltherre, men en ivrig Fædrelandsven, modtog Aristides med aabne Arme; og en fortrolig Enighed herskede siden imellem disse Mænd til stor Fordeel for Grækenland. Aristides blev, efter sex Aars Forviisning, kaldt tilbage til Athenen ved en Folkebeslutning; og udholdt saaledes ikke de 10 Aars Straf, som var tilkiendt ham. Ja, han oplevede, at Themistokles, der havde bidraget hertil, men selv havde viist Athen og Grækenland de vigtigste Tieneſter og udmærket sig ved store Bedrifter, blev landsforviist paa samme Maade, som Aristides. Men denne, uagtet han siden blev brugt af sine Landsmænd i de betydeligste Embeder, og længe var betroet Opsynet over den fælles Krigscasse, hvortil de under Athenernes Styrelse forenede græske Fristater sammenskød deres Bidrag, udmærkede sig ligesaa meget ved Uegennyttighed, som ved Retfærdighed. Callias, en af hans Slægtninge, der var den rigeste Mand i Athen, blev engang offentlig anklaget for Folket; og blandt andet tillagde hans Anklager ham som en Forbrydelse, at han lod sin Frænde Aristides, med dennes Familie, leve i Trang og Armod. Callias, for at forsvare sig herimod, paastod, at han ofte forgieves havde tilbudet Aristides betydelige Pengesummer, men denne havde aldrig villet modtaget dem; og han kaldte

Ariſtides ſelv til Vidne herpaa. Ariſtides bekræftede Sandheden heraf, og ſagde: „Det er kun overflødige Begierligheder, der ſætte Menneſket i Trang. Jeg for min Deel har aldrig været i Trang; thi jeg har aldrig forlangt meer, end det Nødvendige.“ — Nogen Tid efter døde Ariſtides ſaa fattig, at han ei engang efterlod ſaa meget, ſom der behøvedes for at begrave ham. Athenerne, der maatte beundre ham efter hans Død, ſom da han levede, beſluttede: at Staten baade ſkulde beſtyre hans Liigfærd, og underholde og udſtyre hans efterladte Døttre.

78.

Bonden fra Bilbis.

En Bonde fra Bilbis i Egypten førte Korn til Torvet i Cairo. Han havde ikke andet Selſkab paa Reiſen, end et Eſel, ſom langſomt bar ſin Byrde, der beſtod i to Kornſække, foran ſin Herre. Da Bonden var kommen i Nærheden af Staden, mødte han en Mand, der hilſede ham venligt, og ſagde: „See god Dag, min Ven! jeg har alt længe ventet paa Eder! I maa overlade mig det Korn, I fører til Byen. Der har I Penge paa Haanden!“ og uden at vente paa Svar, trykkede han Bonden en Ducat i Haanden. Bonden fra Bilbis vilde juſt til at betragte Guldſtykket; men da ſank Jorden under hans Fødder, og han med ſit Eſel ned i en dyb underjordiſk Hule. „Store Gud, hvor er jeg kommen hen!“ raabte han forſkrækket; men i det ſamme blev han vaer, at der paa begge Sider af Hulen laae ſtore Dynger af Guld-

penge, og ved enhver ſtod der en glubſk Hund, der knurrede og viſte ſine frygtelige Tænder, ſaa at ikke let Nogen ſkulde vove at røre et Guldſtykke.

Bonden, der ikke tænkte paa andet, end at ſlippe bort, gik ſkiælvende frem i Hulen, traf ſit Eſel bag efter ſig, og ſaae ſig ved hvert Skridt omkring, om han ikke ſkulde opdage en Udgang; da med eet den Fremmede, ſom havde givet ham Dukaten, igien ſtod for ham. „Ved Allah og Propheten!“ raabte da Bonden, „jeg beſværger Eder, ſiig mig dog, hvor jeg er, og hvorledes jeg ſkal komme ud af denne Hule?“ — Vær I kun rolig, min Ven! ſvarede den Fremmede; I er i Sultanens Skatkammer; han har hørt tale om Jer, og har tilladt Jer, at fylde begge de Sække, I har paa Eſelet, med Guldpenge. — Bonden vilde i Forſtningen ikke ret troe det, men da Hundene paa et Vink af Skatmeſteren, logrede venligt med Halen og krøb hver i ſin Krog, fik Bonden mere Mod. „Ih! den naadige Sultan!“ ſagde han, „hvo kan det være, der har fortalt ham noget om mig?“ — Han fyldte derpaa ſaameget Guld i begge ſine Sække, at Eſelet neppe kunde ſlæbe dem; tog det derpaa ved Tommen, og ſagde: „Nu Hr. Skatmeſter! hils nu Sultanen, og ſiig ham ſaa mange Tak; og vær tillige ſaa god at viſe mig Veien ud af Hulen.“ — O! ſvarede den Anden, I behøver kun at lukke eders Øine ret faſt til, og naar I kort efter aabner dem igien, ſaa er I paa den rette Vei.

Bonden giorde, ſom det var ſagt ham, lukkede Øinene faſt i, og da han aabnede dem igien, laae han ved Siden af Landeveien til Cairo, holdt ſit Eſels Tomme i Haanden, og ſaae til ſin Forſkrækkelſe, at imedens han var falden i en Søvn, der havde forflyttet ham til Sultanens

Skatkammer, havde en listig Tyv stiaalet hans Kornsække fra Ryggen af Eselet. „Jeg enfoldige Tosse!“ begyndte han at skrige, og at rive sit Skiæg af i Vrgrelse: „jeg drømte om fremmede Skatte, og lod imidlertid Tyve stiæle min Eiendom bort.“ — Han vilde sætte efter Tyven; men da han fik betænkt sig, fandt han, at det ikke vilde hielpe til noget, og sagde til sin skrbenede Reisefælle: „Kom, min Broder! det er bedst vi begge gaae hiem igien. Vi ville sige, at vi have solgt baade Kornet og Sækkene; men naar vi igien gaae sammen til Torvs, saa ville vi hellere sove Dagen i Forveien!“

(Efter Liebeskind.)

79.

Carl den Tolvte og Admiral Wachtmeister.

Den svenske Konge Carl den Tolvte red engang omkring ved Carlskronas Havn, i Følge med Hertugen af Holsteen, den svenske Rigsraad og General-Admiral Hans Wachtmeister, og andre Herrer. Da man kom til et Sted, hvor der laae nogle Stabler Bielker og Tømmer ved Havnen, foreslog Hertugen at prøve Hestene ved at sætte over adskillige af disse Stabler. Kong Carl, som aldrig fandt noget Foretagende for dristigt, var strax færdig til at antage Forslaget, og vilde være den første til at udføre det. Da red den gamle Admiral Wachtmeister frem, greb Kongens Hest i Tøilen, og sagde med rolig Fasthed: „Nei! vor Konge rider ikke herover!“ — „Hvad!“ raabte da Hertugen, „tør De understaae dem at hindre Kongen fra at giøre hvad han vil?“ — Admiralen svarede med Raskhed:

„Ja, det tør jeg! De kan ride om De lyſter; men Kongen ſkal ikke være den første til at følge Deres forvovne Forſlag!“ — „Veed De vel, hvem De taler med?“ ſpurgte Hertugen. — „Jo!“ ſvarede Admiralen, „jeg taler med Hertugen af Holſteen; men De vil erindre, at De taler med en af Kongens Rigsraader, Grev Wachtmeiſter. Min Konge kunde giøre et ſaadant Spring, at han ſtyrtede af Heſten og brækkede Halſen; og maaſkee tænker De paa, at De kunde blive hans Efterfølger; men det ſkal ikke ſkee, ſaalænge jeg hedder Hans, og denne ſidder her!“ Ved diſſe Ord ſlog han paa ſin Kaarde. Kongen blev rørt, klappede Admiralen paa Skulderen, og ſagde: „Nei, vær kun rolig, gode Gamle! og bliv ikke vred; jeg vil nu ikke ſætte over Bielkerne.“

(A. K. Holm.)

80.

Potemkins Driſtighed.

Fyrſten Potemkin var længe i høi Yndeſt hos den ruſſiſke Keiſerinde Catharina den Anden, og havde indtil ſin Død en ſtor Magt og Indflydelſe over denne Fyrſtinde, ſaaledes, at hun aldrig foretog noget af Betydenhed imod hans Villie. Hans ſtore Lykke giorde ham ikke ſielden overmodig; og da han af Naturen havde Vittighed og Aandsnærværelſe, brugte han undertiden diſſe Egenſkaber med en Driſtighed, der ſatte mange i Forundring. Da Keiſerinden en Aften paa en uſædvanlig Tid, for en vigtig Sags Skyld, vilde holde et Statsraad, ſendte hun en af ſine Kammerherrer til Potemkin, for at tilſige ham. Denne

traf ham ved Spillebordet, og Fyrſten ſvarede uden videre Omſtændighed: at han ikke kunde komme i Statsraadet. Hofmanden, der ikke var vant til en ſaadan Mangel paa underdanig Lydighed, blev meget forſkrækket, og bad Potemkin ganſke ydmygt: at han dog i det mindſte vilde ſige ham en Aarſag, hvormed han undſkyldte ſig. Fyrſten ſvarede ham, at den kunde han finde i Bibelen; og da Kammerherren, hvis Forlegenhed var ikke mindre end hans Forundring, derpaa bad ham at opgive Stedet, ſvarede Potemkin med megen Munterhed: „Det er i Davids første Pſalme, det første Vers.“ Med denne Beſked maatte Kammerherren gaae tilbage; og da han nu ikke huſkede hvad der ſtod, og tog en Bibel for at ſlaae Stedet op og viſe Keiſerinden det, fandt han til ſin Forſkrækkelſe diſſe Ord: „Salig er den Mand, ſom ikke gaaer hen i de Ugudeliges Raad.“

(Encyclopædia of wit.)

81.

Klage over Livets Korthed.

De fleſte Mennesker klage over Naturens Karrighed, fordi den lader os fødes til en alt for kort Levetid; fordi det Tidsrum, ſom er os forundt, forløber med ſaa hurtig en Fart, at, med Undtagelſe af meget faa, forlade Menneſkene Livet, medens de endnu forberede ſig paa at leve. Det er heller ikke allene Mængden og den ufornuftige Almue, der ſukker over dette, ſom man mener, almindelige Dude; men denne Følelſe har endog fremlokket Klager af berømte Mænd. Deraf kommer dette Udraab af den

ſtørſte af alle Læger, Hippokrates: Konſten er lang, men Livet kort! Samme Grund maae vi tilſkrive, at Ariſtoteles (hvilket ikke er passende for saa viis en Mand) gaaer i Rette med Naturen, og klager over, at den har tilſtaaet Dyrene mere end Menneſket, i det nogle Dyr kunne leve i flere Menneſkealdere, og Menneſket, der er ſkabt til saa mange og vigtige Ting, har derimod faaet en alt for kort Livsgrændſe. — Dog have vi ikke lidt af Tid; men vi ſpilde meget. Livet er langt nok; og der er givet os overflødig Tid til at fuldende de vigtigſte Ting, derſom vort hele Liv blev vel anvendt. Men, naar det hendrives i Overdaadighed og Letſindighed, naar det tilbringes med unyttige og taabelige Foretagender: da føle vi omſider, naar Døden tvinger os dertil, at Livet er forgaaet, uden at vi mærkede til, at det gik. Saaledes er det. Vi have ikke faaet et kort Liv, men vi have giort det kort; vi have ikke Mangel derpaa; men vi ødſle dermed. Ligeſom ſtore og kongelige Midler, naar de falde i en ſlet Eiermands Hænder, haſtigt adſpredes, men en ringe Formue tiltager under Brugen, naar den er betroet til en god Huusholder: ſaaledes rækker vor Levealder vidt nok for den, ſom anvender den vel.

Hvorfor klage vi over Naturen? Den har viiſt ſig gavmild imod os. — Livet er langt, naar du forſtaaer at benytte det. Men det gaaer ſaaledes, at een fængſles af umættelig Gierrighed, en anden af ørkeslos Travlhed med unyttigt Arbeide; een giør ikke andet end ſvømme i Viin; en anden ſløves af Dorſkhed. Een plages af Ærgierrighed, der altid er afhængig af Andres Domme; een jages omkring, af Handelslyſt og Haab om Vinding, fra eet Land og eet Hav til et andet. Nogle ere beſatte af Krigslyſt

og have intet roligt Øieblik, fordi de uophørlig maae tænke paa, enten at bringe Andre i Fare, eller at redde sig selv ud af den. Andre igien fortære deres Liv i en frivillig og slet lønnet Trældom, for at opvarte de Store. Mange sinkes i deres Bestræbelser, fordi de hige efter Andres Lykke, og ere misfornøiede med deres egen. De fleste have intet stadigt Maal; men tumles omkring iblandt ideelige nye Planer af en flygtig, ubestandig, altid med sig selv misfornøiet Letsindighed. Endeel ere heller aldrig tilfreds med noget af det, som de tragte efter; og Døden overrasker dem kraftløse og uvirksomme. Saaledes kan jeg ikke andet end finde det overeensstemmende med Sandhed, hvad en stor Digter har sagt: „Det er kun en liden Deel af Livet, som vi leve." Det hele øvrige Tidsrum er nemlig ikke Liv, men ikkun Tid.

(Efter Seneca.)

82.

Den Rige og den Fattige.

Et Eventyr.

I ældgamle Dage, da Vor Herre undertiden nedsteg paa Jorden, og vandrede om iblandt Menneskene, hændte det sig engang, at Natten overfaldt ham, forend han kunde naae til et Herberg eller Vertshuus. Da saae han lige for sig ved Veien to Huse, det ene stort og smukt, det andet ganske lidet og uanseeligt; og det store Huus tilhørte en rig, og det lille en fattig Mand. Da tænkte Vor Herre: den Rige kan jeg ikke komme til Besvær med

at bede ham om Natteleie; jeg vil banke paa hos ham. — Da den Rige hørte, at det bankede paa hans Huusdør, lukkede han Vinduet op, og spurgte den Fremmede: hvad han vilde? — Vor Herre svarede: jeg er en Vandringsmand, der vil bede om Huusly i Nat." — Manden betragtede ham fra øverst til nederst, og da Vor Herre gik i ringe Klæder, og ikke saae ud som een, der havde mange Penge i Lommen, rystede den Rige paa Hovedet, og sagde: „Jeg kan ikke give Eder Herberg i mit Huus; alle mine Kamre og Værelser ere besatte, og mine Løfter ligge fulde af Sæd, og af Urter og Frugter. Skulde jeg desuden modtage Enhver i mit Huus, som kommer og banker paa min Dør, saa kunde jeg snart selv komme til at gaae med Bettelstaven. I maa andensteds søge Jer et Natteleie!" Dermed slog han Vinduet i, og lod Vor Herre staae.

Vor Herre vendte ham da Ryggen, gik over til det lille Huus, og bankede paa. Neppe havde han banket, saa slog den Fattige allerede Skuddet fra sin Dør, og bad Vandringsmanden træde ind, og blive Natten over hos ham. „Det er allerede mørkt," sagde han, „og i Aften kan I dog ikke komme videre." Dette behagede Vor Herre, og han traadte ind i Huset. Den fattige Mands Kone rakte ham Haanden, bød ham velkommen og sagde til ham: „Giør Jer det nu ret mageligt, og tag til Takke med det som Huset formaaer. Det er kun lidet; men hvad vi have, det give vi af et godt Hierte." Derpaa satte hun Kartofler paa Ilden, og imedens de kogte, malkede hun deres Ged, for at faae lidt Melk at byde Vandringsmanden. Da nu Bordet var dækket, satte Vor Herre sig ned hos Folkene, og spiste med dem; og den

ringe Koſt ſmagte ham, thi ved Bordet var der glade Anſigter. Da de havde ſpiiſt og det var Sengetid, tog Konen ſin Mand til en Side, og ſagde til ham: „Hør, kiære Mand! vi vil i Nat lægge os derhenne i Krogen paa et Knippe Straa, for at den ſtakkels Vandringsmand kan lægge ſig i vor Seng og hvile ud; han har gaaet den hele Dag igiennem; det giver Een trætte Lemmer!“ — Hiertelig gierne! ſvarede Manden, gik hen til Vor Herre, og bad ham, at han vilde lægge ſig i Sengen og tage ſig en ordentlig Hvile. Vor Herre afſlog det, fordi han ikke vilde berove Folkene deres Seng; men de holdt ikke op med at bede ham, til han endelig tog imod den; og Manden og Konen lagde ſig da paa Straaleiet. Næſte Morgen vare de allerede oppe ved Daggry, og Konen kogte lidt Melk og Grod til deres Giæſt. Da nu Solen ſkinnede klart og muntert ind ad de ſmaae Vinduer, og Vor Herre var ſtaaet op, ſatte han ſig til Bords, ſpiſte atter med Folkene, og vilde ſaa give ſig igien paa Veien. Men, da han allerede ſtod i Doren, ſagde han til Folkene: „I har været gode og giæſtfrie imod mig; derfor kan I giøre tre Ønſker; dem ſkal I faae opfyldte.“ Da ſagde den fattige Mand: „Ja, hvad ſkulde jeg vel ønſke mig andet end den evige Salighed, og at min Kone og jeg, ſaa længe vi leve, maae være friſke og have vort nødtørftige, daglige Brod; for det tredie veed jeg ikke noget at ønſke mig. — Da ſagde Vor Herre: Vil du dog ikke ønſke dig et nyt Huus i Stedet for det gamle? — hvorpaa Manden ſvarede: „Jo, i Fald det lod ſig giøre, ſaa havde jeg vel ikke noget derimod!“ — Strax opfyldte Vor Herre hans Ønſke, og forvandlede det gamle Huus til et ganſke nyt, ſagde Mand og Kone Farvel, og drog videre.

Lidt længer op ad Dagen stod den Rige op, og da han lagde sig i Vinduet, saae han lige overfor et ganske nyt Huus i Stedet for den gamle Hytte. Han vilde ikke troe sine egne Øine, kaldte paa sin Kone og sagde: „Hør, Kone! jeg veed ikke om jeg drømmer, eller er vaagen. Kom hid og see, hvad jeg ikke kan begribe. I Aftes stod endnu den daarlige Ronne lige overfor os, og nu staaer der et smukt nyt Huus. Løb dog over til Folkene, og hør, hvorledes dette er gaaet til!“ — Konen gik da over til de fattige Folk, og spurgte dem ud; og Manden sagde: „Her kom i Aftes en fremmed Vandringsmand og bad om Natteleie; og i Morges, da han tog Afsked, tilstod han os at ønske tre Ting, der skulde blive opfyldte: den evige Salighed, Sundhed og nødtørftigt Udkomme, og et smukt nyt Huus i Stedet for vor gamle Hytte.“ Da den Riges Kone havde hørt dette, ilede hun hiem og fortalte dette til sin Mand, der blev som ude af sig selv ved at høre det. „O jeg Tosse!“ raabte han, „jeg kunde faae Lyst til at banke og prygle mig selv, fordi jeg bar mig saa dumt ad i Aftes! — Havde jeg blot dengang vidst, hvad jeg nu veed! — Tænk dig, Kone! den Fremmede var ogsaa her hos mig, og bad om Natteleie, og jeg viste ham af!“ — „Nu, giv dig tilfreds!“ sagde Konen, „du kan jo sætte dig paa din Hest, og endnu naae ham; han kan ikke være kommen ret langt; og naar du træffer ham, maa du bede ham saalænge indtil han ogsaa tilsteder dig at giøre tre Ønsker.“

Den rige Mand lod strax sin Hest sadle, red efter Vor Herre, og hentede ham ind. Derpaa begyndte han at tale meget høfligt og venligt til ham, og bad: at han dog ikke vilde være vred, fordi han ikke strax havde lukket

ham ind om Aftenen; han var gaaet hen for at søge om Nøglen til Gadedøren, og imidlertid var Vor Herre gaaet sin Vei; men naar han kom tilbage, maatte han dog endelig tage ind hos ham. — „Ja," svarede Vor Herre, „kommer jeg engang tilbage, saa skal jeg huske det." Nu, tænkte den Rige: „Hvo ved, naar det vil blive!" og saa bad han Vor Herre: om han ikke ogsaa maatte faae Lov til at ønske sig tre Ting, ligesom hans Nabo? — Vor Herre sagde: det maatte han vel; men det vilde ikke blive godt for ham; han skulde hellere lade være at gjøre noget Ønske. — Men den Rige meente: det havde ingen Nød; han skulde nok ønske sig noget ret godt, naar det blot maatte blive opfyldt. — „Saa rid da hiem," sagde Vor Herre, „de tre første Ønsker, du gjør, skulle blive opfyldte!"

Nu havde den Rige, hvad han vilde; han red da tilbage, og tænkte længe efter paa Hiemveien, hvad han nu først skulde ønske sig, for ret at gjøre et godt Valg. Imedens han saaledes sad i Tanker, og lod Tommen falde, tog den fyrige og utaalmodige Hest til at løbe, og saaledes flere Gange forstyrrede ham, saa at han ikke kunde holde sine Tanker samlede ved det, han vilde ønske sig. Da blev han ganske opbragt paa Hesten, og sagde engang, da den igien begyndte at løbe: „Jy! saa var jeg tilfreds, at du brækkede din Hals!" Neppe havde han sagt Ordene, før Hesten styrtede død ned, og den rige Mand laae paa Jorden. Der var nu hans første Ønske opfyldt. Men Manden var gierrig, og det syntes ham at være Synd, at lade den smukke nye Sadel ligge paa Landeveien. Derfor spændte han den med megen Umage af den døde Hest, tog den paa Ryggen, og maatte nu gaae den øvrige Vei tilfods. Imidlertid trøstede han sig ved, at han endnu havde

to Ønsker tilbage. Som han nu gik langsomt hiemad og Solen brændte hedt i Middagsstunden, blev det ham forfærdelig tungt at gaae; Sadelen trykkede ham paa Ryggen; Heden var ham næsten utaalelig, og endnu havde han ikke bestemt sig til at giøre et Ønske; thi hver Gang der faldt ham noget ind, forekom det ham siden at være for ringe. Med eet faldt det ham i Tankerne, hvor godt hans Kone havde det, som kunde sidde hiemme i Ro og spise sin Middagsmad i en kølig Stue. Dette ærgrede ham ordentlig, og uden ret at vide af det, sagde han: „Den Kone veed kun lidt af, hvad det er at lide ondt; jeg var tilfreds hun sad paa Sadelen der hiemme, og kunde ikke komme af den; i Stedet for at jeg maa gaae her og slæbe den paa Ryggen."

Neppe havde Manden sagt disse Ord, saa mærkede han at Sadelen var borte fra hans Ryg, og at nu ogsaa det andet Ønske, som han havde giort, var gaaet i Opfyldelse. Dog tænkte han ikke paa andet, end at oprette, hvad han havde forsømt, gav sig til at løbe Alt hvad han kunde, og sagde ved sig selv; „Nu saa vil jeg da sætte mig ganske allene i mit Kammer, og i Ro udtænke mig noget ret stort og betydeligt til det sidste Ønske!" — Men i det han kommer hiem og lukker sin Stuedør op, seer han Konen, der sidder midt paa Bordet paa Sadelen, skriger og jamrer sig, og kan ikke komme af den. Da raabte Manden til hende: „Giv dig tilfreds, lille Kone! jeg skal ønske dig al Verdens Rigdomme til Eie; men bliv siddende hvor du er!" — Men hun gav sig endnu mere ynkeligt, og sagde: hvad skulde al Verdens Rigdom nytte mig, naar jeg ikke kan komme ned af Sadelen? — Nei! har du ønsket mig paa den, saa maa du ogsaa ønske mig

ned af den igien!“ — Enten Manden vilde eller ikke, maatte han til at giøre det tredie Ønske: at Konen kunde slippe ned af Sadelen; og det blev ogsaa strax opfyldt. — Saaledes havde nu den rige Mand ikke andet af sin Begierlighed, end Møie, Ærgrelse, og oven i Kiøbet Tabet af sin Hest; men den fattige Mand og Kone levede et stille, fromt og fornøiet Liv indtil deres salige Endeligt.

(Efter Grimm.)

83.

Fædrelandskiærlighed.

Naturen selv har kaldet os til at elske vort Fædreland. Allerede i den unge Alder begynde vi at føle noget meer end almindeligt for det Huus, den Egn, den Luft, hvortil vi ere vante; for de Personer, blandt hvilke vi blive opfødte. Vi vore til, og rundt om os finde vi en Mængde Mennesker, der have samme Sprog, samme Sæder, samme Kirker, samme Øvrighed; vore Følelser selv giøre os dem ogsaa kiære, fordi de ere os lige. Efterhaanden som vi tænke videre, mærke vi snart, at baade vi og de ere Medlemmer af et langt større Selskab; at den Plet, vi opfødtes paa, er kun en Deel af det større Land; vi høre tale om dette Land, om Landsmænd, om Forfædre. „Her boede dine Fædre,“ siger den gamle Fader til sin unge Søn, „de vare duelige Folk, de vaagede for Landet, og Landet bar Frugter for dem; de strede tappert mod Fiender; i vort Folk har været store Mænd; vi have havt Konger, der have elsket os, arbeidet for os, kæmpet for os.“ Sønnen hører det; kan han nogensinde vøres, da vøres han her. Dette Land,

dette Folk bliver ham vigtigt, og hans Ønsker følge det. Naae vi frem til den modnere Alder, hvor mange ærværdige Grunde forene sig da til at oplive og vedligeholde vore Følelser for Fædrelandet! Nu see vi, at dets Lykke eller Ulykke er vores; at vor Velfærd, vor Sikkerhed trues, naar det er i Fare, reddes, naar det frelses, og kan stige, naar det er i Velstand. Nu erfare vi, at det er her, hvor vore Forældre, sikre under Loves og Øvrigheds Varetægt, have kunnet give os Liv og Opdragelse, her, hvor vi ved Medborgeres Hielp have faaet Religion, Kundskab, Evne til at nære os selv og undertiden tiene andre. Nu mærke vi, at vi nyde Godt af Indretninger og Stiftelser, anlagte af kloge Forfædre. Alt dette er stort, og bør være os vigtigt; og høre vi tillige Religionen, da giver den os endnu flere Bevæggrunde; hvor elskede Moses ikke fordum Israeliterne; ja, Jesus selv, hvor elskede han sit eget Folk!

Ogsaa er det Kiærlighed til Fædrelandet, der er Grunden til al Dyd, Kraft og Lykksalighed i det borgerlige Liv; ved den have smaa Stater hævet sig til Hæder og Vælde; men ikke saasnart aftog den hos et Folk, førend dette Folk igien begyndte at tabe Dyd, Mod, Velstand og Anseelse. Derfor være da Fødested og Fædreland os dyrebart, som det var disse vore kiække Forfædre, der talte til dets Ære, kæmpede for dets Frelse, arbeidede til dets Velstand. Lad os aldrig troe, at nogen er Patriot, fordi han kan sladdre meget om Fædrelandet og dets Bedste. Den allene elsker det, der tænker, vaager og arbeider til Nytte i den Kreds, hvor han er sat; der er villig til at tilsidesætte egne Fordele for det Almindelige, og færdig at opoffre Liv og Gods, hvor det gielder.

(O. Malling.)

84.

Erik Eiegod og Væringerne.

Tapperhed og Troſkab havde fordum giort de gamle Nordboer ſaa agtede og anſeete i Europa, at endog Keiſerne i det fierne oſtromerſke Rige toge udvandrede Islændere og Skandinaver, (eller Danſke, Norſke og Svenſke) i deres Tieneſte; ja optoge dem iblandt deres Huustropper, eller de Krigsfolk, der nærmeſt bevogtede Keiſerens Perſon, i hans Pallads og i Hovedſtaden Byzants, eller Conſtantinopel, ſom de gamle Nordboer kaldte Miklagaard; det er: den ſtore Gaard eller Stad. Heraf opſtod en ſærſtilt Flok af Krigere ved det græſke Keiſerhof i Conſtantinopel, ſom kaldtes Væringer, og udgiorde ſædvanligen omtrent 500 Mand. Diſſe beſtode blot af Nordboer, ſom frivilligen, paa viſſe Vilkaar, gik i Tieneſte hos de græſke Keiſere. I adſtillige Aarhundreder vare de betroede, at være diſſe Keiſeres Livvagt; de havde Anforere af deres egne Landsmænd; og ingen andre end nordiſke Folk bleve antagne i de Væringers Sted, ſom enten bode, eller, efterat have udtient deres Tid, vendte hiem til Norden.

Imod Enden af det ellevte Aarhundrede foretog den danſke Konge Erik Eiegod ſig en Reiſe til det hellige Land, og kom paa Veien til Conſtantinopel. Keiſer Alexius tog venligt imod ham, og lod ham give, hvad han behovede til Underholdning for ſig og ſit Folge; men vilde ikke tilſtede ham at drage ind i Staden. Keiſeren havde hort om Kong Eriks Rygte, hvor elſket han var af ſit Folk, og hvor berømt han var for ſin Styrke og Manddom. Dette, og den ualmindelige Tildragelſe, at en nordiſk Konge kom til Conſtantinopel, har vel givet Anledning til, at

Keiseren fattede nogen Mistillid til Væringerne, og frygtede at disse, ved at see Kong Erik iblandt sig, kunde svigte i deres Troskab, og Kongen benytte sig heraf til at stifte et Parti mod Alexius. — De Danske blandt Væringerne lode da Keiseren bede, at det maatte tillades dem at gaae ud af Byen, for at see og tale med deres Fædrelands Konge. Keiseren tillod det, dog kun saaledes, at ikke alle paa een Gang, men kun enkelte ad Gangen, maatte drage ud af Byen; og tillige sendte han græske Speidere ud, som forstode det danske Tungemaal, for at disse kunde berette, hvad Tale der faldt imellem Kongen og Væringerne. Erik tog imod dem med sædvanlig Mildhed og Venlighed, bød dem sætte sig ned, og talte til dem med Berømmelse om den Ære, Væringerne havde indlagt sig i det fremmede Land ved deres Troskab og Tapperhed; og hvor hæderfuldt det var, at den græske Keiser betroede dem, fremfor nogen, at bevogte hans Liv. Dette, sagde Kongen, skyldtes dog ikke blot dem, som nu tiente i Keiserborgen; men ogsaa deres tappre og troe Forgængere, hvis Mønster han bød dem at efterligne. Han gav dem tillige de to Formaninger: at skye Drukkenskab, og i Krig at sætte Æren over Livet, og hellere at falde, end flye fra Valpladsen. Tilsidst lovede Kongen dem: at naar nogen af dem med Ære kom tilbage til Danmark, vilde han forsørge dem, eller deres nærmeste Frænder, om de faldt i Krig.

Da Keiser Alexius havde hørt, med hvilke Ord Kong Erik havde modtaget Væringerne, lod han al Mistanke fare, og indbød Kongen til at drage ind i Constantinopel med sit Følge. Keiseren modtog ham her med stor Pragt og Høitidelighed, og lod ham indrømme et eget Pallads at boe i. Kongens Legemshoide og smukke Skabning vakte

saa stor Opmærksomhed, at Keiseren lod ham afmale, baade siddende og staaende. Alexius giorde ham ikke allene en Foræring, som man den Tid satte stor Priis paa, af Reliquier, eller hellige Mænds Levninger, hvilke Kongen med stor Glæde modtog, og sendte hiem, deels til Kirkerne i Lund og Roeskilde, deels til sin Fødeby Slangerup; men Keiseren nødte ham endog, uagtet alle Kongens Vægringer, til at modtage en betydende Vægt af Guldpenge; hvorimod Kongen forærede Alexis Gaver af saadanne Ting, der havde hiemme i Norden, og i Constantinopel vare Sieldenheder. Paa et Skib, som Keiseren lod udruste, seilede Erik Eiegod med sin Dronning til Palæstina; men paa Cypern, hvor de landede, faldt Kongen i en Feber, hvoraf han døde, og blev begravet paa Øen. Dronningen kom vel til det hellige Land; men døde i Jerusalem, og blev begravet i Josaphats Dal.

(Efter Saxo.)

85.

Den døende Brændehugger.

I et af de ringeste Huse i en Udkant af Paris, kom en Præst til en gammel fattig Dagleier og Brændehugger, som laae paa sit Dødsleie og vilde, efter den catholske Kirkeskik, modtage Sacramentet. Værelset røbede den yderste Armod. Der fandtes næsten intet Bohave. En gammel Kiste stod i Krogen, og en Træstol ved Sengen, hvor den Gamle laae paa et Straaleie. To Save og en Øxe hang paa den nøgne Væg. Præsten nærmede sig til den døende Olding, og begyndte at tiltale ham med Religionens

Trøsteord. „Tak Gud!“ sagde han blandt andet, „fordi han viser Eder den Naade, at kalde Eder bort fra den Nød og de Trængsler, I har udstaaet. Bered Eder til, med et roligt Sind at forlade en Verden, hvor Armod og Elendighed var Eders daglige Lod.“ — „Elendighed?“ — svarede Oldingen — „nei! deri tager De feil; jeg har levet et langt og fornøiet Liv; og jeg har aldrig nogen Dag klaget over min Skiebne. Had og Misundelse kiendte jeg ikke. Mit Værktøi og mit Arbeide skaffede mig det daglige Brød, som jeg nød med Tilfredshed; og jeg sukkede aldrig efter de Riges overflødige Maaltider; thi jeg vidste, at de kunde dog ikke blive meer end mætte, og at de tidt vare syge af at spise for meget. Om Dagen Arbeide; om Aftenen Træthed; om Natten en rolig Søvn: det var mit Hverdagsliv. Jeg var fattig; men har aldrig behøvet at bette, og næsten aldrig vidst af, hvad Sygdom var. Skulde jeg staae op igien af dette Leie, som der dog ingen Udsigt er til, saa vilde jeg igien gaae til mit Arbeide, og takke Gud, som altid har hiulpet mig.“

Præsten vidste neppe hvad han skulde sige til Oldingen, der selv kunde trøste sig bedre i Dødstimen, end nogen Anden formaaede. Omsider sagde han: „Ja, gode Gamle! har I da været fornøiet med Livet, saa maa I dog være belavet paa at forlade det, da det er vor Pligt, at overgive os i Guds Villie.“ — „Ganske vist!“ svarede den døende Olding med samme Rolighed; „jeg veed jo, at Døden er alle Menneskers uundgaaelige Lod. Jeg har vidst at leve uden stor Sorg; og nu veed jeg ogsaa at dø, uden overflødig Frygt. Jeg takker Gud, som gav mig Livet her paa Jorden; og jeg takker ham ogsaa, fordi han snart vil føre mig

igiennem Dødens mørke Dal til en bedre Verden. Øieblikket vil snart være der. Lev vel, gode Fader! og hav Tak for Eders sidste Besøg i dette Liv!"

(A. K. Holm.)

86.

Harald Haardraade.

Sigurd Syr, Underkonge paa Ringerige i Norge, var gift med Asta, Enke efter Harald Grænske og Moder til Kong Oluf den Hellige. Af dette Ægteskab havde Sigurd tre Sønner: Guttorm, Halfdan og Harald. Da Oluf engang kom for at besøge sin Moder Asta og sin Stivfader, fik han Lyst til at prøve Mod og Sindelag hos hans tre Halvbrødre, der endnu vare Børn. Han tog først de to ældste, Guttorm og Halfdan, op paa sine Knæ, og saae paa dem med et skarpt og bistert Blik, hvorover Drengene forskrækkedes og sloge Øinene ned til Jorden. Men da han siden gjorde det samme ved Harald, som var den yngste, viste denne ikke mindste Tegn til Frygt; men saae ligesaa skarpt paa sin Broder. Derpaa tog Oluf fat i Haaret paa Harald; men denne tog fat igien og rykkede i Kongens Haar og Skjæg saa stærkt han kunde. Da sagde Kong Oluf: Du vil nok i Tiden lære at hævne Dig paa dine Fiender.

Siden gik Oluf ud med sin Moder, og paa Veien saae de Drengene lege nær ved en lille Sø. Guttorm og Halfdan havde gjort sig smaa Huse af Leer, og dannet sig nogle Billeder, som skulde forestille Køer og Faar. Men Harald havde sanket Træspaaner, som han var i Færd med at lade flyde paa Vandet. Oluf spurgte ham, hvad det skulde være? og da svarede Harald: Krigsskibe! — Da

ſagde Oluf: „Nu, det var vel muligt, at Du i Tiden kunde faae ſaadanne Skibe at befale over.“ — Derpaa ſpurgte Kongen dem, „hvad de helſt vilde ønſke ſig“? Guttorm ſvarede: „han vilde ønſke ſig ſaa mange Kornagre, at han kunde beſaae det hele Næs, hvorpaa der laae 12 Bondergaarde.“ Halfdan vilde helſt have en Hiord af Koer; og det ſaamange, at de ſtode rundt om Soen, naar de ſkulde drikke. Men Harald ſagde: „han vilde ønſke ſig Huuskarle, (ſom den Tid de Stridsmænd kaldtes, der udgiorde Kongernes Livvagt) og det ſaamange, at de i eet Maaltid kunde opſpiſe alle hans Broder Halfdans Koer og alt Guttorms Korn. Da loe Oluf, og ſagde til ſin Moder, at der vilde blive noget Stort af denne Dreng; og han tog ikke feil i ſin Spaadom.

Da Harald var femten Aar gammel, var han med i Slaget ved Stikleſtad, og ſtred for ſin Halvbroder Oluf den Hellige. Oluf bad ham gaae tilbage før Slaget begyndte, og foreholdt ham, at han endnu var for ung. Men Harald vilde ikke vide noget derom. Han bad, at han dog endelig maatte være med, og ſagde: „at om hans Arm var for ſvag til at holde faſt ved Sværdet, vilde han lade det binde til Haanden, og ſtride.“

Slaget blev tabt, Oluf dode, og Harald maatte nu tage Flugten over Fieldene ind i Sverrige. Men i hvor ung han var, blev han dog uforſagt, drog over til Rusland, og gav ſig i Tieneſte hos Kong Jariſlav, blandt de Folk, ſom denne holdt til Landværn mod Roverne fra Nabolandene. Harald var her utrættelig paa ſin Poſt. Han tugtede Roverne, og holdt Grændſerne ſikkre. Men efter nogle Aar ſyntes det ham, at der ikke var Ære nok at vinde; han reiſte da til Conſtantinopel, hvor Keiſerinde Zoe

dengang regierede; og lod ſig der indſkrive blandt Væringerne. Saracenerne, ſom havde bemægtiget ſig baade det nordlige Africa og Sicilien, havde i den Tid faaet Vane til at forurolige Keiſerdømmet i Øſten. Nogen Tid efter Haralds Ankomſt ſkeete ſtore Udruſtninger mod dem. Harald, ſom var bleven valgt til Væringernes Anfører, fik her en ny og ualmindelig Leilighed til at viſe ſig. Han førte da Væringerne ud, og ſtred med dem, ſnart til Skibs i Middelhavet, ſnart til Lands i Aſien, paa Sicilien, og paa Kyſterne af Afrika. Hvor han ei kunde trænge ſig frem med Magt, banede han ſig Vei ved Krigsliſt; og Saracenerne fandt paa denne Tid ingen ſaa modige Fiender, ſom Væringerne under Haralds Anførſel. Da han nu ſaaledes ogſaa i diſſe Verdens Dele havde giort ſit Navn beromt, og vundet megen Rigdom, kom han tilbage til ſit Fædreland, ſom han i ſin Ungdom havde forladt til Fods. Magnus, hans Broderſøn, ſom da regierede Norge, deelte Riget med ham. Efter Magnus den Godes Død regierede han allene, under Navn af Harald Haardraade, og var til ſin Død en af de kiækkeſte, ſnildeſte og aarvaagenſte Regenter, Norge har havt.

(Efter Snorre Sturleſon og Malling.)

89.

Honninggiogen.

I Syd-Afrika findes en Fugl, ſom man kalder Honninggiogen, fordi den rober de vilde Biers Ophold og Forraadsſteder for Landets Indbyggere. Denne Fugl er

noget større end de almindelige Graaspurve. Det er Fuglens egen Lyst til Honning, som den selv ikke kan skaffe sig, der driver den til at røbe Biernes skjulte Opholdssteder. Thi Honning og Biernes Æg ere dens Yndlingsspise; og den veed, at naar Biernes Reder blive plyndrede, spildes der altid nogen Honning, som falder i dens Lod; eller man efterlader noget til Fuglen, som en Belønning for dens Tieneste. Maaden, hvorpaa den udfører sit Forræderi, forudsætter et vidunderligt Overlæg. Adskillige Dyr ere de vilde Biers naturlige Fiender; f. Ex. Stinkdyret, der kaldes saaledes af en meget ildelugtende Saft, som den har i en Blære under Halen; og Honninggrævlingen, hvis kjæreste Føde er Honning og Vox. Den angriber Bierne i deres Reder, hvor den finder dem, og Naturen har derfor forsynet den, under dens tykke lodne Skind, med endnu en stærk Hud, nærmest Kiødet, hvilken ingen Bi eller noget andet Insect er i Stand til at giennemstikke.

Honninggiogen vælger især Morgenen og Aftenen til at lure paa Bierne, eller til at vække disse deres Fienders, saavel som Negrenes Opmærksomhed, ved et vist giennemtrængende Skrig. Nærme nu Mennesker, eller et af de omtalte Dyr, sig det Sted, hvor Fuglen sidder, da flyver den, under en fortsat Skrigen, henimod den Egn, hvor den veed, at den nærmeste Bisværm har sit Tilhold. Naar Negrene følge efter den, vogte de sig vel for at skræmme den ved Raaben eller Støi; men svare den ved en sagte Fløiten, til Tegn paa, at de ere i Nærheden. Man har bemærket, at naar Biernes Rede er langt borte, da giør Fuglen en betydende Flugt, standser derpaa, eller sætter sig paa et Træ, for at oppebie den Forfølgende,

ſom den da paa ny opfordrer ved ſit Skrig. Men ligeſom man kommer Bierne nærmere, flyver Fuglen i kortere Strækninger, og gientager ivrigere og oftere ſit Skrig. Naar man endelig er kommen Reden ganſke nær, hvad enten den er i en Biergkloft eller i et huult Træ, eller i Jorden: da ſvæver Fuglen nogle Øieblik lige over Stedet, ſætter ſig derpaa i en Buſk eller et Træ i Nærheden, holder ſig ganſke ſtille, og ſeer til hvad der foregaaer og hvad Bytte der kan falde af for den. Man kan altid være fuldkommen vis paa at finde en Bie-Rede paa det Sted, hvor Honninggiøgen pludſelig ſtandſer i ſin Flugt, og holder op at ſkrige. Naar nu Negrene eller Hottentotterne, efter Fuglens Anviisning, have fundet og plyndret Reden, pleie de at overlade den noget af de ſlettere Honningkager, hvori Biernes Yngel ſidder; men naar de ville ſamle en betydelig Deel Honning, da ere de meget knappe imod Fuglen ved den første Fangſt, og levne den kun ſaa meget, ſom kan give den Lyſt til mere. Hermed lokkes Fuglen til at flyve videre og opſøge endnu en Bie-Rede; og man kan blive ved at følge den, ſaa længe den lader ſit Skrig høre, og fortſætter ſin Flugt.

(Efter Sparmann og L. Smith.)

88.

Magnus den Godes Sindighed.

Magnus den Gode deelte ſit Rige Norge med ſin Farbroder Harald Haardraade, allene med den Betingelſe, at han ſelv, Magnus, hvor de vare ſammen, altid ſkulde have 'g og Forſæde over Harald. Noget efter giorde de 'libsfart ſammen. Paa dette Tog kom Harald en

Aften i Havn for Magnus. Han lagde ſine Skibe op til Bryggen eller Skibsbroen, og giorde alting færdigt til Natteleie. Strax efter kom Magnus med ſine. Da han ſaae, at Harald havde taget den bedſte og fornemſte Plads, blev han hidſig, og gav Befaling til at angribe og jage ham bort. Harald, en forfaren Somand, havde baade Skibe og Mod nok til at kunne have giort Modſtand; men han bar over med ſin unge Medregents fyrige Siel. „Magnus, min Frænde, bliver vred," ſagde han koldſindig; „lader os loſe Skibene og lægge fra Bryggen;" lod derpaa Skibene ſtyre ud, og gav Plads for Magnus. Da alting nu var i Rolighed igien, gik Harald ganſke ſagtmodig over paa Magnusſes Skib, hilſede ham, og ſpurgte: hvorfor han ſaaledes vilde overile ſig for ſlige Smaating, ſom altid i Mindelighed kunde afgiøres? Magnus ſvarede ham, at han havde anſeet det for en ſtor Forſeelſe: og at han af Naturen var hidſig. „Den Klogeſte bør altid give efter," ſvarede Harald; gik derpaa tilbage paa ſit Skib, og blev ved at fortſætte den aftalte Reiſe i Følge med Magnus.

(O. Malling.)

89.

Vetleren og hans Speil.

En Vetler i Perſien fandt engang et Trylleſpeil, der havde den ſieldne Egenſkab, at det forſkiønnede deres Anſigter, der ſaae ſig i Speilet, i ſamme Forhold, ſom de vare hæslige: ſaaledes at det ſtyggeſte Anſigt der viſte ſig ſom det ſmukkeſte. Vetleren var ikke af de enfoldige, og han

begreb let, at dette Speil kunde blive ham en Indtægtskilde. Han havde gode Øine; og naar han saae Nogen gaae forbi, om hvem han havde Grund til at troe, at de ikke vilde have været utilfreds, om Naturen havde begavet dem med smukkere Træk, holdt han Speilet frem, og sagde ganske ydmygt: „Behag at kaste Øiet i mit Speil, og betragt det deilige Ansigt, Gud har givet Eder!“ Saae nu den Forbigaaende i Speilet, sagde Betleren: „Gud velsigne den naadige Herre!“ eller „den smukke Frue! jeg kan see, at I er ligesaa god, som I er smuk. I vil vist ikke negte en fattig Stakkel en lille Almisse!“ — Kunde vel Nogen afslaae en saa høflig Tigger, hvis Speil var endnu høfligere end han selv, det han bad om? — Næsten aldrig bad han forgieves; og det var især Fruentimre, der viste sig gavmilde imod ham. Endeel vilde ogsaa kiøbe hans Speil, og bød ham mange Penge derfor; men dette afslog han altid; thi han havde erfaret, at han allene derved kunde erhverve sit Livs Ophold.

Men engang blev Betleren syg, og da han havde to Børn, en temmelig hæslig og noget enfoldig Søn, og en ret smuk og forstandig Datter: betroede han Sønnen sit Speil, efterat han nøie havde underviist ham om, hvorledes han skulde anvende det, og indpræget ham, at han vel maatte lade Enhver, som vilde, see i Speilet, men ikke for nogen Priis sælge det. Drengen kom ogsaa om Aftenen rigtig hiem med Speilet; men han bragte næsten ingen Penge med sig. Faderen skiendte paa ham; og Sønnen tilstod, at han saa godt som reent havde glemt at lade Nogen see i Speilet; thi han havde af en Hændelse seet sig selv deri, og fundet sig saa deilig, at han den hele Dag igiennem ikke kunde holde op at betragte sit smukke Ansigt. „Din

tosſede Dreng!“ raabte Faderen ganſke vred, „hvad har det vel hiulpet dig? Er du derved bleven enten rigere eller mindre ſtyg? — Du ſkulde dog have lært af din Fader, hvorledes en klog Mand udmærker ſig fra Tosſen: denne ſmigrer for ſig ſelv; men den Kloge ſmigrer for Tosſen, naar han kan vinde noget derved.“ — Da ſagde Betlerens Datter: „Hor Fader! det kan vel være ſandt, hvad du ſiger; men jeg troer dog ikke det duer. Egenkiærlighed forblinder endog den Fornuftige, og giør det let, at narre ham; men beſtandig at ſmigre for Andre, giør Smigreren ſelv til en Bedrager, og hans Anſigt bliver ligeſaa falſkt og ſkuffende ſom dette Speil. Det er dog kun Narre, ſom ſpilde deres Tid hermed, og bag efter maae fortryde det. — Nei, min Broder! du og jeg ville tage os noget mere fornuftigt for i Verden.“ — „Du taler ſmukt, min Datter! og der er endeel Sandhed i det, du ſiger,“ ſagde Betleren; „jeg gad blot vidſt, om du havde ſagt det ſelv ſamme om Speilet, derſom vor Herre havde givet dig et hæsligt Anſigt?“

90.

Om den Skadelighed, Menneſket tilregner Dyrene.

Ligeſom baade Fornuft og Erfaring ſtadfæſter, at Menneſket, formedelſt dets høiere Aandsevner, er den ypperſte Skabning paa Jorden: ſaa er ogſaa Jorden beſtemt til at være fælles Bolig for Menneſkene og Dyrene — en Bolig, hvortil ſaavel Dyret, ſom Menneſket har lige Ret;

da Skaberen har givet begge Tilværelse paa Jorden. Dyret og Menneſket virke, ſnart med hinanden, ſnart imod hinanden, efter Omſtændighederne; men ved denne indbyrdes Medvirkning og Modvirkning forene de ſig til at virke til den Fuldkommenhed i det Hele, ſom er Maalet for den levende og livloſe Skabnings Tilværelſe. Men deraf følger, at ſkiøndt Menneſket ſtundom kan have Anledning til Misfornøielſe over Virkninger af en og anden Dyrſkabnings Tilværelſe, have vi dog ikke nogen grundet Ret til at klage over Tingenes Indretning; thi Forſynet gav os aldrig udelukkende Ret til at være de eneſte levende Skabninger paa Jorden. Endog det Dyr, ſom maatte være os meſt ſkadeligt, nyder dog, eller glæder ſig ved ſin Tilværelſe og ved Anvendelſen af ſine Evner, ligeſaa vel ſom vi glæde os ved vore Evner og vor Virkſomhed; og ſaavel Dyret, ſom Menneſket, fik Tilværelſe, Væſen og Evner af den ene ſamme ſtore og gode Naturens Herre. Skulde Menneſket have grundet Ret til at klage over de Dyr, ſom, i Følge deres Natur og Virkſomhed, volde os nogen Skade: da havde Dyrene meget ſtørre Ret til at klage over Menneſket, ſom er en almindelig Fiende af Alt, hvad der lever i Naturen, udenfor vor egen Art.

Ingen Dyrſkabning er ſaa ringe, eller ſaa tilſyneladende ſkadelig og foragtelig, at den jo paa ſin Maade virker til en beſtemt Henſigt, og derved fremmer det, ſom godt er for det Hele.

Viſt nok ere vi i mange Dele uvidende om, hvilket Gavn denne eller hiin Guds Skabning ſkaffer ved ſin Tilværelſe; men her ſlutte vi med den fornuftigſte Visbed fra det, vi vide, til det, ſom vi ikke vide eller forſtaae. Opdage vi i Alt, hvad vi vide og begribe af Dyrenes Huus-

holdning og Virksomhed, Skaberens Viisdom: saa maa den Uendelige ogsaa have havt sin vise Hensigt med de utallige andre Skabninger, han frembragte; endskiondt vi ere for kortsynede til at opdage den sande Gavnlighed, de med deres Tilværelse virke til. Ethvert Dyr har sin Gavnlighed for Verden; og selv hos de Dyrarter, vi af al Magt forfølge og udrydde, eller hvis Tilværelse vi betragte med Ligegyldighed, opdage vi denne Gavnlighed. Vi forfølge Spurvene, fordi de berove os en Deel af Jordens Grøde; men vi skulde maaskee miste det Hele, eller i det mindste en langt større Deel deraf, dersom disse Spurve ikke fandt deres Næring ved at ødelægge de Sværme af Insecter, som ellers aldeles vilde tilintetgiøre Landmandens Haab. — Hvor stor Ødelæggelse Spurvene anrette blandt Insecter og Orme, kan man indsee af en Beregning, som en Naturkyndig har giort, efter hvis Jagttagelse det Antal af Orme eller Insect-Larver, som et Par Spurve bruge til at opføde deres Unger, beløber sig i een Uge til tre Tusinde, trehundrede og tredsindstyve. Saaledes virker denne Fugleart til at udrydde Insecterne; og det maa bemærkes, at Spurveungerne slet ikke faae anden Føde end denne. Der er især et Slags Larver, som kaldes Bladevikleren, fordi den vikler eller ruller Træernes Blade sammen og skiuler sig deri; hvorved den giør overordentlig Skade paa Frugttræerne, der hvor den kommer i Mængde. Men Spurvene ere om Foraaret, eller fra April til Junius, uophørlig paa Jagt efter denne Larve, og ødelægge en uhyre Mængde deraf.

Hvor tidt see vi ei i Ploietiden Kragen, Skaden og Stæren at følge de aabne Furer? Herved tilintetgiøre de en Hær af Orme og Larver, som ellers, i den paafølgende

Sommer, efter deres Forvandling til Insecter, vilde flyve om, og giøre Skade paa Markfrugterne. — Visse Fluer og andre Insecter, hvoraf vi see, at hele Sværme søge til Dyrenes Skarn og til de i den aabne Luft henliggende Aadsler, befordre disses hastigere Opløsning, og medvirke herved til at befrie Luften fra giftige eller skadelige Udunstninger. — Hvor nyttigt er ikke det Insect, vi kalde Aadselgraveren, paa de Steder, hvor det opholder sig? — Det lægger altid sine Æg i alleslags smaa Dyrs Aadsler, hvilke det først begraver i Jorden. Langt borte kan det lugte de døde Legemer, saasnart de begynde at gaae over i Forradnelse, og nu forene flere af disse Insecter sig om at nedgrave dem. Saaledes give de sig af med at jorde døde Muldvarpe, Muus, Frøer, Tudser, Slanger og fl.; og sex af disse smaa Dyr skulle være i Stand til at begrave en død Muldvarp i tre eller fire Timer. Maaden, hvorpaa de udføre dette, er ret mærkelig. Forend de begynde deres Arbeide, betragte de Aadslet fra alle Sider og gjennemrode Grunden, hvorpaa det ligger. Finde de, at denne ikke er tienlig til at deres Yngel der kan udklækkes, og det døde Dyr ikke er dem for stort, da slæbe de det hen til et andet Sted. Derpaa krybe de under Dyret, løfte det i Veiret med deres Bryst og Hoved, snart bag til, snart for til; og skrabe tillige, med deres Forbeen, Jorden bort under sig; saaledes at det døde Legeme altid maa synke dybere, og tillige bedækkes med den løsskrabede Jord. Dette Arbeide fortsætte de, indtil de ikke see mere af Aadslet over Jorden; og en saadan Grav for en Muldvarp eller Rotte, der undertiden er en halv Alen dyb, kunne fem eller sex af disse Dyr giøre færdig paa tre til fire Timer; endskiøndt de største

af dem neppe ere saa store som en Oldenborre. — For at prove disse Dyrs Arbeidskraft, hængte man engang en død Muldvarp paa en Stok, der var stukken i Jorden, og det saaledes, at Legemet laae ganske nær ved Jorden, uden dog at berøre den. Aadselgraverne ilede strax til, og begyndte at opgrave Jorden; men da de mærkede at Muldvarpen ikke vilde synke, gjorde de det eneste, der var at gjøre for at naae deres Hensigt: de gave sig til at grave omkring Stokken; og dermed vedbleve de indtil den faldt, og saaledes ikke mere hindrede det døde Dyr fra at synke.

Endog saadanne Dyr, der kun synes at gjøre Skade ved deres Tilværelse, have mangen Gang en eller anden skiult Bestemmelse i Naturen, hvorved de virke væsentlig Nytte. Den saakaldte Muldvarprotte, et Dyr der har Lighed baade med en Muldvarp og med en Muus, er meget hyppig i de siberiske Stepper, hvor den opkaster lignende Jordhobe, som Muldvarpens; og det i saa uhyre Mængde, at næsten hele Jordens Overflade i det vestlige Siberien ligesom er undergravet af disse Dyr, til stor Ulejlighed for Reisende; da Hestene tidt styrte eller snuble over disse Tuer, eller ved at komme med Fødderne ned i den løse Jord, som Muldvarprotten har undergravet. Man skulde synes, at dette Dyrs Gavnlighed i Naturen maatte være ingen eller saare ringe; og dog er den betydelig. Paa hele store Landstrækninger i det sydlige Siberien findes næsten ingen Mosarter eller Sommerværter; men Markerne ere overgrodde med Lyngværter og Smaakrat, der ikke allene bedækker Jordens Overflade, men hvis Rødder udbrede sig som en tæt Væv af Grene under Jorden. Ingen Sommerværter eller Græsart, som behøver blød og

los Jord for at voxe, vilde nogensinde kunne fremkomme i dette Land, dersom Naturens Herre ikke havde bestemt Muldvarprotten til at gjennemrode og ploie Marken i Siberien, paa samme Maade, som den almindelige Muldvarp gjør det i Polen.

Selv endeel af saadanne Dyr, der tilfoie os umiddelbar Skade, gjøre os paa andre Maader Gavn; Ræven, f. Ex., der undertiden bortsnapper Høns og Gæs, ødelægger ogsaa mangfoldige Markmuus. Ja endog Hyænen, et af de vildeste og mest glubende Rovdyr, kan gjøre Mennesket Nytte. Saaledes fortælles, at et vist Slags Hyæne, som ogsaa kaldes Tigerulven, ikke allene fortærer alle Aadsler af vilde Dyr, der findes i Landet omkring Capstaden i Afrika; men den indfinder sig endog om Natten udenfor Byen, for at æde og bortslæbe Been og Skind af slagtede Dyr, som der henkastes. Overhovedet synes Naturen at have bestemt denne graadige Hyæne, der viser sig temmelig feig i at angribe levende Dyr, til at rense udyrkede og ubeboede Egne for Been og Aadsler, som Løver, Tigre og flere Rovdyr ikke røre, uden i den høieste Nød; og saaledes kan ogsaa dette tiene til Beviis paa, at enhver Dyrart nytter, ved at virke til det Heles Gavn paa sin bestemte Viis; og selv efter sin Død kan det ene Dyr gavne, ved at tiene til andre Arters Vedligeholdelse.

(Efter L. Smith.)

91.

Det kiække Mod.

Der ere Tilfælde i Livet, hvor store Vanskeligheder lægges os i Veien; der ere andre, hvor Farer, undertiden uundgaaelige Farer, møde os, uden at vi søgte dem, eller trodse os der, hvor vi ere forbundne til at gaae dem imøde. Her frygter den Svage, den Forsagte; han bøier sig, giver efter, ligger under, eller flyer. Den Kiække derimod staaer fast, tør i disse Øieblikke baade tænke og tale, tør spørge om Middel mod Faren, tør gribe det, om der endog kun er et eneste mueligt, tør sætte det i Værk; Alt i Haab om et godt Udfald, og uden Skræk for sig selv.

I Slaget ved Dynekilen fik Capitainlieutenant Tønder Die paa en svensk Hukkert, som laae under Landet i en Bugt, og røg. Han mærkede, at Mandskabet havde forladt den, og efterladt sig Ild, anlagt til at tænde den an. Tønder kastede sig da i en Jolle, tog nogle faa Folk med sig, og styrede Hukkerten om Borde. Det første han saae, var en antændt Tiæreballe, som med Flid var sat i Skibslugen, og havde allerede tændt Ild i Lugerammen. Tønder lod strax sin Qvarteermester stige ned ved Siden af Tiæreballen, og vælte den op paa Dækket, hvor han tog imod den, og befordrede den videre ud over Borde. Men i det samme sprang Qvarteermesteren op, og raabte: at Hukkerten var fyldt med Krud, og at den i Øieblikket vilde springe. Han vilde redde sig i Jollen, men Tønder tvang ham til at blive og slukke. Selv rev han Klæderne af to Matroser, som stode hos ham, blødede dem i Vand, kastede dem over Ilden i Lugekarmene, og dæmpede den. Derpaa gik han ned i Rummet, for at søge, om der endnu skulde

være mere Ild forborgen; og det varede ei længe, før han saae en brændende Lunte heftet fast ved en Krudtonde, og saa nær udbrændt, at der nu neppe var to Tommer tilbage. Tonder lob til, rykkede Lunten ud, rakte den til en anden, og blev ved at søge. Men dermed var al Ilden enten dæmpet eller borttaget. Tonder lod nu Hukkerten slæbe ud, og giorde den til Priis. Da den siden blev eftersøet, fandtes den tilladet med 260 Tonder Krud.

I samme Slag viste en Capitain Grip ikke mindre Mod. Han traf, ligesom Tonder, paa et svensk Krudskib. Han saae, i det han roede til, en opslagen Krudtonde sat i Lugen, og en Lunte heftet ved Tonden; desuagtet lagde han til Siden af Skibet, steg selv allene derop, gik hen til Lugen, tog Lunten bort, og førte Skibet med sig. Da han kom tilbage, fandt han Tordenskiold i Arbeide med et af de betydeligste Angreb, som skeete under Erobringen. De Svenske havde halet det største af deres Skibe, nemlig Stykprammen Steenbukken, tilligemed andre af de bedst tilladede, ind under et Skiær. Tæt ved dem, paa Landsiden, havde de stillet Styrken af Landfolkene, for at bedække disse Skibe. De fyrede uden Ophold paa alle dem, der vilde nærme sig. Tordenskiold krydsede i sin Chaluppe omkring dette Skiær, men var ganske raadvild over, hvorledes man skulde faae disse Skibe ud. Han spurgte strax Grip, hvad her var ved at giøre, og om han kunde finde paa Raad? — Grip svarede: Ja! at i hvor skarpt Fienden end fyrede, vilde han dog nok see at blive Mester af Skibene. Tordenskiold blev saa fornøiet, at han faldt ham om Halsen, og takkede ham. Grip udbad sig da, at Tordenskiold vilde skaffe ham to Chalupper med stærke Kabeltoug, gik derpaa til den nærmeste Fregat,

og ſtyrede den ſaa langt ind under Skiæret, ſom han kunde. Imidlertid kom Tordenſkiold med Chalupperne og Tougene. Grip tog derimod, lod hefte den ene Ende af et Toug paa Fregatten, roede ſiden op mod de ſvenſke Skibe, og bragte Varpet lige til Steenbukken. Imidlertid ſigtede og ſkod de Svenſke, ſaa godt ſom de kunde: Kuglerne nedſlog Adſkillige ved Grips Side, de riflede ham ſelv, og gik igiennem hans Klæder; men han lod ſig af intet anfegte, og blev ved at ſætte frem. Da han ſteg op paa Steenbukken, kom en ſvenſk Officeer ham imøde, og bad om, at maatte ſtige ned i hans Chaluppe. Grip, ſom mistænkte ham for at have lagt Lunter omkring i Skibet, truede ham til at gaae til Bekiendelſe; og da han havde bekiendt, maatte han ſelv gaae omkring og viſe, hvor de laae. Derpaa giorde Grip Touget faſt paa Steenbukken, og derfra igien paa en Gallei og en anden Pram, ſom laae bag den. Tordenſkiold halede nu til ſig til Fregatten, og alle tre Skibe fulgte efter, uagtet al den Umage, de Svenſke giorde ſig for at hindre det.

(O. Malling.)

92.

Kong Hroar falder i Kamp.

En Fortælling.

Adils hedte Kongen i Veſtgothland; han boede i Upſal. Han havde hiulpet de reidgothiſke Drotter at overvinde den hallandſke Jarmerik; og dennes Broder Sivald var bleven hans Underkonge, og gav ham Skat. Men da Adils var gierrig og herſkeſyg, havde han længe tænkt paa, hvorledes han ſkulde overfalde Kong Hroar og

ſkille ham ved Riget. Alle de misfornøiede Danſke vare flygtede til Adils; først Hrokur, Hroars Søsterſøn, der var fortrydelig over at Kongen havde ſtraffet ham, da han engang efter Signes Død kom til Hroar, og forlangte med Heftighed Part i Riget og en koſtbar Ring til Arvedeel. Da Hroar ikke vilde give ham den, rev han den af Kongens Arm, og kaſtede den foragteligt i Havet. „Du er en ond Dreng!“ ſagde Kongen, og landsforviſte ham paa tre Aar. Han var nu i Sverrige hos Adils, og ponſede paa Hævn. Did kom ogſaa de flygtede Offerpræſter. Diſſe vidſte nøie Beſked om Danmarks Tilſtand, og havde deres Speidere, ſom gave dem fremdeles Underretning om Alt hvad der foregik.

Nu ſkeete det juſt i denne Sommer, at Reigin Jarl gik med en Flaade, for at ave en Underkonge, der ikke vilde rette ſig efter de tre af Helge indſatte Jarler: Aſk, Eir og Leir. Aldrig ſaaſnart havde Adils faaet dette at vide, for han ſamlede en ſtor Magt, indſkibede ſig hemmeligt om Natten, og ſeilede til Siælland. Kong Hroar ſad juſt i fredelige Sysler hos Vaulundur, da han fik det at vide. Men aldrig ſaaſnart havde han rigtig erfaret Sammenhængen, og faaet Underretning om Adils Styrke, for han ſagde: „Nu mærker jeg nok, at Odin vinker mig, og at det er Nornernes Villie, at jeg ſkal forlade dette kiære Land, ſom jeg ſaa gierne endnu nogle Aar vilde levet og virket for. Lader mig da nu dee, ſom en ærlig Kæmpe. Mine Fiender have tilforn beſkyldt mig for Feighed, fordi jeg ikke elſkede Krigen. De ſkulle ſee, at der er ſtor Forſkiel paa at angribe, og paa at flye.“ Derpaa klædte han ſig i ſine bedſte Hærklæder, bandt et Slagſværd ved ſin Side, og drog i Spidſen af ſine Mænd hen paa Roeslyng,

hvor Adils ventede ham med en tredobbelt større Hær. — Da de stode for hinanden saaledes, at man kunde see det Hvide i Øinene, og Hroar opdagede Hrokur og adskillige af de danske Offerpræster i den første Række, græd han og sagde: Det gior mig ondt at see min egen nære Frænde som en Forræder mod Fædrelandet. Men hvad hielper det at klage? — Han sendte derpaa en Herold til Kong Adils, og forlangte en Samtale med ham i begge Hæres Paahør. — Adils, som troede, at Hroar vilde overgive sig paa naadige Vilkaar, tog imod Forslaget, og traadte frem for Hroar. Da meldte Dankongen: Udentvivl, min Frænde, kommer du for at vinde dette Land, ei for at tugte os; thi Tugt fortiener den Skyldige, men jeg veed intet, hvormed Danmark eller jeg have forbrudt os mod dig. Adils svarede: Du har negtet din Søsterson Part i Riget; jeg kommer for at hævne ham, og giøre ham til min Skattekonge, naar jeg har overvundet dig. — Hroar: Ikke af Herskesyge negtede jeg Hrokur Part i Riget; men fordi han endnu var et Barn; fordi han giorde sin Fordring med en usømmelig Bisterhed; og fordi jeg af Erfarenhed veed, at disse Smaadelinger af Landene ere Aarsag til al den blodige indvortes Tvedragt, og fortære Rigets Marv. Var min Søsterson kommen paa en høvisk Viis, saa havde jeg vel givet ham et Syssel at bestyre; men han trodsede, og opførte sig hos sin Morbroder heel maadeligt. — Adils: Denne Trods har han endnu. Hvormed vil du forhindre den? — Hroar: Hunden, som giver i Lænke, gior sig kun latterlig; men til Ulven kaster den forsigtige Hyrde vel undertiden et Kid, for at spare den hele Hiord. Jeg vil give ham Fyen, hvis dig saa tykkes, og du vil drage bort med

Fred. Adils: Det er for silde. Din bedste Hær er i Jylland; der er intet andet for dig at gjøre, end at overgive dig paa Naade og Unaade. Hroar: Da var jeg en Nidding, og ingen Danerkonge. — Adils: Vel! saa lad os begynde Slaget; og lad Lykken raade. — Hroar: Her er ingen Lykke; men en bestemt Skiebne. Din Hær er tregange saa stor som min; skammer du dig ikke, ved at angribe mig med saadan Magt? — Adils: Den Mægtige skal man lyde. Kan du ikke staae dig, saa maa du hylde mig. Hroar: Enten bliver jeg ved at være Leirekonge, eller ophører jeg at leve. Er du en ærlig Helt, saa afslaae mig nu ikke min sidste Bøn! — Adils: Hvilken? — Hroar: Hvorfor skal mit Folk blødе og dræbes, fordi det er mig tro? Jeg veed vist, de forsvare mig til sidste Blodsdraabe; men Udfaldet vilde dog blive, at du vandt. Velan! Det er dog egentlig blot mod mig, din Harme gaaer. Det er os To, Sagen gielder. Saa lad os da tvekæmpe, som ærlige Drotter. Falder jeg, saa er du Herre; falder du, saa drage dine Kæmper bort, og lade mig og mit Rige med Fred. — Den store bredskuldrede Adils blev heel forbauset over dette raske Tilbud, som han aldrig havde ventet af den lille fredelige Kong Hroar, og sagde smilende: Daarlig er du, som paa slig Viis tænker at røre min Hoimodighed. — Hroar svarede: Hvi spilde vi Ord? de nytte dog intet. Lad Herolderne blæse i Lurene. Lad dem slaae en Kreds i Sandet! Jeg er rede. — Da Adils mærkede, det var Alvor, studsede han. Han følte, hvor uædelt det var, at betiene sig af Overmagten. Men snart vandt Egennytten og Forfængeligheden Seier over den sidste Mindelse af Dyden i hans Bryst. Hroars Kæmper bleve alle meget opbragte, og paastode at de vilde

forsvare deres Herre; men Hroar sagde smilende: Ofte lære gode Venner først ret at kiende hinanden ved Afskeden. Vi have hidindtil ikke ret forstaaet hverandre; der gives Øieblik, hvor ogsaa den Fredsæle ønsker inderligt at stride, og det er Tilfældet her. — Da raabte de gamle Helte: Det er en bold Gierning af vor Konge, Hroar den Fredsæle. Hindrer ham ikke! Hvis han dør, da dør han en sagen Død!

Efterat nu alle Vilkaar vare afgiorte og bestemte, traadte Hroar i Kamp mod Adils. Denne troede strax at faae Bugt med sin Modstander, men Hroars Smidighed kom ham vel tilpas, og han undgik alle Kæmpens voldsomste Slag indtil denne ret kom i Aande. Da fore Gnister af de blanke Hielme; da bede Sværdene i de ringede Brynier. Adils Hug vare dobbelt saa stærke, Hroars dobbelt hurtige og mange. Da græd de gamle danske Kæmper høit af Glæde og Fortrydelse, og sagde: „Vi have miskiendt ham. See, hvor tappert han staaer der og bugger, og sætter sit Liv til for os. Hroar har elsket os, som en Fader, og nu forsvarer han os, som en Biørn sine Unger.“ — I denne Forventning stode de længe, indtil endelig Adils blev dybt saaret i Skuldren af Hroar; da vendte han det Hvide ud af Øinene, ligesom Thor naar han knuger sin Hammer; løftede sit Sværd høit i Veiret, og kløvede Hroars Hoved, saa at Kongen faldt paa sit Skiold.

Et dybt Suk lød i den danske Hær, og den største Taushed herskede i de Svenskes. Intet Frydeskrig forkyndte deres Seier. Adils befalede strax, at man skulde begrave Hroar med den største Hæder, og utallige Hænder vare pludselig sysselsatte med at opkaste ham en Høi i Nærheden af Hranes. Qvinder og Børn kappedes med Mændene om at drage Bautastene paa Hiul, med lange Reb, giennem

Skoven fra Stranden; i Skoven kradsede de Stenene med Løv og Blomster. Den gamle Vaulundur lod sig kiøre did i sin Stol; og efter at have kysset sin Herres blege Haand, lod han sig række Kalk og Muursteen, og murede med utallige Haandlangeres Hielp et firkantet Steenkammer i Høien. Derpaa lagde han Kongen i en Kiste af tykt Egetræ, som han selv havde tømret og bonet, og forsynet med kosteligt Malmarbeide.

Da Seieren var vundet, trængte Adils Kæmper sig til Hallen i Kongegaarden, for at holde deres Gilde. De fandt den tom; thi alle Hroars Kæmper vare borte, og Qvinderne flygtede. Kun en overmaade deilig, stor og velskabt Qvinde sad i Høisædet, med et smilende Barn paa sit Skiød, og en nydelig Dreng stod imellem hendes Knæ, og holdt hende om Livet. Paa hendes lyse Haar, der i lange Flætninger faldt hende ned over Skuldrene, havde hun en takket Krone af Guld og Ædelstene, efter hvilken den lille blaaøiede Dreng paa Skiødet roligt stirrede og greb med sine buttede Hænder, medens den Ældre ængsteligt skottede til Døren.

De vilde Kæmper standsede deres Larm ved dette Syn, traadte ærbødigen tilside, og troede at see en Gudinde; men Adils, som blev ganske indtaget af hendes Skiønhed og hustolte Væsen, traadte beskeden frem og spurgte om hendes Navn. Da svarede hun! „Jeg er Yrsa, Kong Hrolfs Moder. Hvad Freia har forjættet ham, vide I vist. Efter Hroars Død er han Overkonge, derfor har jeg sat ham i sit Høisæde, da han endnu er for spæd til at kunne det selv; og her staaer Agnar Hroarsson, Hrolfs Broder og Medbersker. Ikke troer jeg, at du, Kong Adils, vil sætte dig mod Gudindens Villie; hvilket vel og kun lidet vilde nytte.

Enten ſkal du derfor lade os ſidde, eller bringe os alle tre døde herfra." Adils ſvarede: „Derfra bevare mig Guderne. Jeg føler allerede heel vel den evige Freias Magt, ſom virker igiennem dine Blik paa mit Hierte. Hrolf ſkal beholde Riget, Agnar ſkal være hans Underkonge, og du hans Formynderſte. Om du ogſaa vil være Sverriges Dronning, beroer paa dig ſelv. Min Hu har du vundet alt med dine ſtolte Blikke; men Freia bevare mig fra at tvinge dig." Da ſagde Yrſa: „Hoimod ſommer ſig vel Seiervinderen; men hoimodig var du ei, da du overfaldt den ædle Hrvar. Nu, da du i dine Kæmpers Nærværelſe har erkiendt Hrolf og Agnar ſom Danmarks Konger, vil jeg overlade dig Hallen for i Aften, hvor du kan glæde dig med dine vilde Stridsmænd over en let Seier. Jeg gaaer, at græde med mine Børn paa Hrvars Grav." Med disſe Ord reiſte hun ſig, og gik langſomt bort med den lille Hrolf paa Armen, og Agnar fulgte med og holdt hende ved Kiortelfligen. Alle de ſvenſke Kæmper ſtirrede ærbødigt efter hende: men Adils lagde Haanden paa ſit Bryſt og ønſkede, at han ei havde dræbt Dannerkongen.

(A. Oehlenſchläger.)

93.

Det er bedre, at laſtes uforſkyldt, end at fortiene Dadel.

Guds Barmhiertighed, fortæller Perſeren Sadi, havde engang ført et laſtefuldt Menneſke i et Samfund af

dydige, retſkafne og gudfrygtige Folk. Han rørtes ved at være Vidne til deres Dyder, foreſatte ſig at efterligne dem og aflægge ſine gamle Vaner; og det lykkedes ham. Han blev nøiſom, retfærdig, taalmodig, arbeidſom og godgiørende, i Stedet for han havde været ødſel, uredelig, hidſig, lad og haardhiertet. Man kunde ikke negte hans gode Gierninger; men man tillagde dem onde Henſigter. Man maatte roſe hans Opførſel; men man vedblev at foragte hans Perſon, fordi man dømte ham efter det, ſom han havde været, og ikke efter det, ſom han var bleven. Denne Uretfærdighed bedrøvede ham meget; og han udøſte ſin Sorg med Taarer for en gammel Eremit, ſom var mere menneſkeligſindet og retfærdig imod ham, end alle de Andre. — „O min Søn!“ ſagde den gamle Mand til ham, „tak du Gud, at du er bedre, end dit Rygte. Lykkelig er den, ſom kan ſige: mine Fiender og Misundere laſte ſaadanne Feil hos mig, ſom jeg ikke har. Hvad kunde det nytte dig, om man roſte og ophøiede dig, naar du ikke fortiente det? Hvad ſkader det, derſom du er god, at Menneſkene forfølge og ſtraffe dig ſom en ond Mand? Er det ikke nok for at troſte dig, at du har to ſaa gode Vidner om dine Handlinger, ſom Gud og din Samvittighed?“

(J. S. Sneedorf.)

94.

Daarernes Selvtilfredshed.

Naturen og Skiebnen, ſom man ofte beſkylder for Partiſkhed, bringe dog gierne et Slags upartiſk Ligevægt i

Stand imellem Alt i Verden. Saaledes, for at ikke den Kloge skal have alt for meget forud for Tosen, har Naturen indrettet det saaledes, at hiin, jo fornuftigere han er, desmindre tilfreds er han med sig selv, eller med det, han udretter; Tosen derimod er sælleglad ved sin Indbildning om sin egen Fortræffelighed; troer, at Alt hvad han giør er uforbederligt, og at det er ham, der har al den Klogskab, som Andre mangle. Dersom der ikke var samme Forskiel imellem Sandhed og Indbildning, som imellem det ægte Guld og det forgyldte Messing: saa kunde man sige, at Narrene vare bedre farne i Verden, end de Kloge. Herom skriver Holberg saaledes i sit skiemtefulde Sprog:

„Der ere utallige Ting, som plage vise Mænd, allene fordi de ere vise. Thi, eftersom de kiende sig selv, saa see de hvad de formaae, og hvad de ikke formaae; saa see de deres egne Feil, saavel som deres Dyder; deres Svaghed, saavel som deres Styrke; saa see de ogsaa hvad de besidde, og hvad dem fattes. Forbigangne, nærværende og tilkommende Ting staae dem idelig for Øine. De see Feilene, som de have begaaet, og frygte for at begaae andre paa ny. Heraf kommer det, at de idelig svæve i Bekymring eller Fortrydelse; hvorved den Lykke, der bestaaer i Sindets Ro eller Hvile, ligesom formerkes eller forstyrres hos dem. Saa ofte de handle uforsigtigt, bebreide de sig selv deres Uforsigtighed; hvilket ei kan skee, uden at Sindet foruroliges. Giøre de noget med heldig Fremgang, saa ere de dog aldrig ganske fornøiede dermed; saasom de i de mest fuldkomne Ting dog kunne indsee en eller anden Ufuldkommenhed, skiønne, at Tingen kunde have været bedre udført, og frygte for Andres Kritik derover; saaledes at deres Forstand og Skiønsomhed selv foraarsager, at de

ingen fuldkommen Fornøielse kunne have af deres egne Fortrætter.

Fra deslige Bekymringer ere Narrene befriede. Naar de giøre noget galt, skyde de Skylden paa deres Uheld; naar de begaae en Feil, er det langt fra dem, at tilstaae deres Forseelse; og naar Andre belee dem, rose de sig selv. Dadler nogen deres Ord eller Gierninger, saa henregne de dette enten til Bagtalelse, eller til Folks slette og fordærvede Smag. Den megen Latter, som gierne findes hos Tosser, og hvormed de ledsage deres Tale, giver tilkiende, at de beundre sig selv, og viser, at de ere hiertelig fornøiede med deres egne Ord. Dersom Andre ikke lee med dem, saa holde de for, at det er, fordi man ikke ret har fattet, hvor klog eller vittig deres Tale var; de anse enhver, der kan være saa ligegyldig ved at høre den, for et tykhovedet Menneske, beklage ham, og bestyrkes i den Tanke: at de selv allene ere kloge.

Saaledes opfylder den Egenkiærlighed, som findes hos Daaren, hans Hierte med en bestandig Glæde og Fornøielse. Besidder han ingen Dyder, saa troer han dog, at han har dem alle; og denne Tro eller Indbildning er ligesom et Slags Besiddelse. Man kan ligne en saadan Nar med den syge Mand, hvem det forekom, at han bestandig hørte en uforlignelig deilig og himmelsk Musik for sine Øren; og som derfor negtede at give den Læge Betaling, der curerede ham for denne Indbildning eller Feil pga Hørelsen, fordi han ansaae Lægen, som een, der havde bersvet ham en stor Fornøielse. Eller man kan ligne Narren ved den Athenienser, der glædede sig over ethvert Skib, der seilede ind i Havnen, fordi han indbildte sig, at de alle hørte ham til. Saaledes glæder Narren

ſig over alt det, han finder hos ſig ſelv, om det endog kun er til i hans Indbildning. Han betragter ſig fra Hoved til Fod, og ſeer intet uden Skionhed og Zirlighed; thi endog hans Lyder komme ham for, at være ligeſaa mange Fuldkommenheder. — Da ſaaledes Narrene allevegne tage Skyggen for Legemet, ſaa løbe de ogſaa efter forfængelige Titler og andet ſligt Dukkeſtads, hvilket de anſee for ſolide Herligheder; og efterdi de uden ſtor Moie kunne erholde ſaadant, have de let ved at finde noget, der kan fornoie deres Sind. Men naar de ſee ſig ringeagtede og udelukkede fra Embeder, da mene de, at dette ſkeer af bare Misundelſe, og beklage ikke dem ſelv, men Staten, ſom undertrykker Fortieneſter, og ikke veed at paaſkionne dens dydigſte og dueligſte Borgere. — Saaledes ſeer man, at Daarerne ere nok ſaa godt bevæbnede mod alle Slags Anſtød i Livet, ſom de Viſe; og at hvis de ikke ere lykkelige i Andres Øine, ſaa ere de det dog i deres egne Tanker."

(Af Holbergs moraliſke Tanker.)

95.

Om Havheſten eller Hvalrosſen.

Den allerſtørſte Mængde af de varmblodige Dyr, der føde levende Unger og kaldes Pattedyr, fordi Ungerne faae deres Næring af Moderens Melk, leve paa Landjorden og bevæge ſig frem paa fire Fødder. Dog gives der ogſaa en Claaſſe af Pattedyr, ſom aldeles mangle Fødder, men derimod have Finner og en Hale, liig Fiſkene,

til hvilke de overhovedet nærme sig mest i deres Legemes Skikkelse og Indretning; og tilbringe ogsaa deres Liv allene i Vand, ligesom Fiskene. Disse Dyr kalder man fisk-agtige Pattedyr, eller Hvaldyr; og der gives flere Slægter af dem: Delphinerne, Kaskelotterne, og de egent-Hvaler.

En anden Classe af varmblodige Dyr eller Pattedyr, som man kunde kalde Sældyr, staae igien imellem hine og de egentlige firfoddede Landdyr, og udmærke sig ved, at deres langagtige Krop mod Enden bliver smallere og tyndere, og sluttes med en Hale, der noget ligner en Fiskehale, hvilken disse Dyr dog ikke bære med opreist Flade, som Fiskene; men saaledes, at de vende Halens Bredside nedad mod Vandet. Tillige ere deres Fødder ikke, som Landdyrenes, ret skikkede til at gaae paa; men have nogen Lighed med Fiskenes Finner, i det Tæerne ere sammenvoxne ved en Svømmehud, og næsten ukiendelige; Bagfødderne ligge hos nogle Arter af disse Dyr nær ved Halen, og hos andre ere de reent sammenvoxne med denne. Deres Krop er bedækket med et glat Skind, besat med korte og tætte Haar, som skyde Vandet. Naturen har saaledes dannet dem, til at kunne opholde sig ligesaa vel i Vandet, som paa Landet; og man kan være uvis om, hvilket af de to Opholdssteder de mest ynde. De tilbringe dog vel overhovedet den større Deel af deres Levetid i Vandet; og naar de krybe eller slæbe sig op paa Land, holde de sig ganske nær Stranden, paa Klipper, Sandrevler eller Is. — Da de i deres Hoved eller Forkrop nærme sig til en vis Lighed med nogle Arter af Landdyr, har man givet dem Navn efter disse. Saaledes regnes til denne Dyreclasse: Sælhunden, en Slægt, hvoraf

nogle Arter kaldes Solover; Sobiornen, Sokoen og Havhesten eller Hvalrossen.

Dette sidste Dyr udmærker sig fra de øvrige af samme Classe ved dets to store krummede Hjørnetænder i Overkiæven, der, ligesom Huggetænderne hos nogle Landdyr, rage frem af Munden, og bruges som Elfenbeen. Enhver saadan Tand kan veie fra 5 til over 20 Pund og være henved en Alen lang. Iøvrigt ligner Havhesten tildeels Sælhunden, men den er ulige større, da hiin kan være 8 til 9 Alen lang, i Stedet for at denne ikke bliver over to til tre Alen. Dens Hud, som ved Halsen er to Fingre tyk, og paa den øvrige Krop halv saa tyk, er besat med korte, stive, rødladne eller graa Haar. Man bruger denne Hud undertiden til stærke Remmer; men i øvrigt forfølger og dræber man dette Dyr, deels for Tændernes Skyld, deels og især for at smelte Tran af dets Fedt, hvormed hele Kroppen (ligesom Tilfældet er med alle de Pattedyr, som enten bestandigen, eller tildeels leve i Havet) rigeligt er omgiven.

Havhesten findes kun ved Landene nærmest Nordpolen; paa de grønlandske Kyster, ved Spitsbergen, Nova-Zembla, ved de siberiske Floders Udløb i Ishavet, paa den nordøstlige Kant af Asien, og den nordvestlige Kyst af Amerika. I den lange Vintertid, som hersker under disse Himmelegne, opholde de sig formodentlig deels i Havet selv, deels paa Bredderne af Isen; men mod Sommeren, naar Isen optør og begynder at forlade Kysten, seer man dem snart ligge i Solen paa de store drivende Isflager; snart komme i talrige Flokke op paa Kysten, hvor de lægge sig i Sandet, og tilbringe megen Tid med at sove. De kunne ligeledes sove paa Vandet, og man seer dem sovende at svømme omkring som døde Legemer. I Søvne snorke

de saaledes, at man kan høre dem langt borte. Deres Røst er et Slags Brølen, liig Tyrens og Øxens; men de lade den meget sielden høre, undtagen naar de blive opirrede. — Af denne hele Classe af Pattedyr, der paa en besynderlig Maade forene en Deel af Landdyrenes Natur med Fiskenes, er Hvalrossen eller Havhesten egentlig det modigste. Paa Landet forsvarer det sig med sine Huggetænder mod den glubske Isbiørn, og i Havet mod Sværdfisken og andre Rovfiske. Men de kæmpe ogsaa indbyrdes med hinanden, især Hannerne; og det med saadan Voldsomhed, at de ikke blot hugge store Huller i Ryggen paa hinanden; men endog undertiden brække deres Huggetænder. Disse Tænder bruge de dog ikke blot til Forsvar; men ogsaa paa en egen Maade, ligesom til Fødder. Da deres Gang er besværlig og slæbende, hugge de Tænderne fast i Jorden eller Isen, og lette derved deres Bevægelse, i det de paa denne Maade trække deres tunge Krop fremad. Tillige bruge de Tænderne til at grave Skaldyr op af Stranden; thi disse ere, tilligemed Tang og Smaafisk, deres Føde, da de i Forhold til Hovedets og Legemets Størrelse have en ganske liden Mund.

I Hvalrossens Natur finder overhovedet en Blanding Sted af større Livelighed og Kiækhed, med den Dorskhed, Sovnighed og Ufølsomhed, der er egen for alle de, halvt Havet, halvt Landjorden tilhørende, med store plumpe, ubevægelige Legemer, og en umaadelig Fedtmasse, forsynede Dyrearter. Man seer Hvalrossen ved flere Leiligheder at komme i Lidenskab; Hannen viser stor Tilbøielighed for Hunnen, og søger at redde eller hævne den, naar den er bleven saaret. Angribes en Flok af disse Dyr paa Landet af Mennesker, sætte de sig vel sielden til Modværge;

men søge helst, naar de blive ret vaagne og begynde at mærke Faren, deres Redning i Flugten ud i Havet. Men angribes de her, som det pleier at skee, med Kastespyd eller Harpuner, og de øvrige see, at een af dem er bleven saaret, søge de tidt at komme ham til Hielp, svømme med stor Hurtighed og med stærk Brølen hen til Baaden, hugge i den med deres Tænder, eller søge at bringe den til at kantre, hvorved det ikke sielden er skeet, at Mennesker ere blevne dræbte. En nyere norsk Reisende*) har saaledes beskrevet en Jagt efter Hvalrosser ved Spitsbergen, som er et af de Steder, hvor Menneskets Begierlighed og Vindesyge, ikke uden megen Besvær og Fare, opsøger og grusomt dræber disse fredelige Sældyr imellem deres Isbierge, hvor de ikke engang begribe den truende Dødsfare, forend Harpunen sidder dem i Brystet.

„Da det blev Dag, befandt vi os omtrent en Miil fra den sydvestlige Deel af Stan's Forland, der ogsaa kaldes Øst-Spitsbergen. Søen var temmelig fuld af Driviis; men Kysten var dog ingenlunde spærret. Landgangen blev imidlertid udsat til næste Dag, og den nærværende anvendt til en Jagt efter Hvalrosser, som laae hobeviis paa Isen, eller i store Flokke svømmede omkring imellem den. Med de sædvanlige Vaaben, Harpuner og Landser, dræbtes i Alt tretten Stykker, deels paa Isstykkerne, deels i aaben Sø. — Den første Hvalros, som blev fældet, laae sovende paa et Isstykke af faa Alens Omfang. Man nærmede sig ganske sagte med Baaden; Harpunkasteren steg op paa Isflagen, stødte sit Jern i Dyrets Liv, og sprang, med Harpunskaftet i Haanden,

*) Reise i Finmarken, samt til Spitsbergen, af B. M. Keilhau. Christiania, 1831.

tilbage i Baaden. Ved Stikket foer Dyret op, og kaſtede ſig i Soen. Den Mand, der holdt Harpunlinen, firede den i ſamme Øieblik; men halede derpaa igien til ſig — Alt efter Hvalrosſens Bevægelſe under Vandet, og efter dens ſtørre eller mindre Modſtand. Efter et Par Minuter kom den tilſyne foran Baaden, hvor Harpunkaſteren ſtrax modtog den med et Landſeſtik i Bryſtet; en rygende Blodſtraale ſprudede frem, og Dyret dukkede atter under. Kun eengang endnu fnyſede det vildt i Veiret, og huggede med Tænderne raſende mod et Jisſtykke, hvorpaa en af Jolleroerne var ſprungen op. Nu var Kampen ſnart til Ende."

„I Baaden er i Almindelighed kun Harpunkaſteren bevæbnet; thi Roſolkene have nok at beſtille med at holde Baaden tilbage, naar Dyret trækker den med ſig ved Linen. Det er desuden nødvendigt at paaſe neie paa, at den trufne Hvalros ikke kommer under eller ved Siden af Baaden; thi den har Styrke nok til at hvælve endog en bemandet Skibsjolle; og jeg har ſect en Baad, hvis Bund en Hvalros havde hugget tvært igiennem med ſine frygtelige Tænder. I foregaaende Sommer blev Styrmanden paa et Skib fra Flensborg, netop i diſſe Farvande, af en ſaaret Hvalros revet ud af Baaden, og ynkelig dræbt. — En duelig Harpunkaſter frygter dog ikke for at binde an med meer end een Hvalros ad Gangen. Engang roede vi ind i en Flok af femten Hvalrosſer. To af dem bleve lige efter hinanden trufne med Harpunen; og med dette Forſpand af de ſaarede Dyr, foer Baaden afſted ſom en Pil. Det varede omtrent ti Minuter, forend Kampen med diſſe to var til Ende. De øvrige af Flokken holdt ſig imidlertid i Nærheden, og ſamlede ſig helſt omkring deres kæmpende Brødre, paa hvilke de ſtirrede i en Stilling og med et

Blik, der udtrykte Nysgierrighed og Forundring. Man siger, at de forsvare sig fælles, naar een bliver angreben; men her i det mindste var dette ikke Tilfældet."

„Ligesaa ubeqvem og klodset Hvalrossen er paa det Tørre, ligesaa hurtig og bevægelig er den i Vandet. Mødre, med deres Unger, svømmede ofte forbi os; de pleiede da med Forkroppen at dukke Ungen under sig, og gav den derhos gierne, ligesom til Advarsel, et Par Smaahug med Tænderne; men mod os dreiede de Hovedet halvt om, og viste os deres store, brune Øine, hvori det Hvide syntes ligesom betændt med en Mængde store, røde Aarer. I dette deres Blik, saavelsom i Hovedets og Halsens Stilling, var der et Udtryk og en Liighed, som fuldkommen retfærdiggiorde dette Dyrs Benævnelse efter Hesten."

„Den sidste Jagt-Scene var af alle den mest maleriske. To kæmpestore Hvalrosser hvilede roligt paa en svømmende Isflage. Da Baaden lagde til denne, hævede de sig i Veiret paa de korte, halv tilbagebøiede Forfødder; og antoge, i det Harpunkasteren traadte op paa Isen, en prægtig Holdning, ved Halsens høie Krumning, og ved den brede, hvælvede, frit frembudne Bringe. Uagtet Bagkroppens hvilende Stilling, vare de, med deres opløftede Hoveder, i det mindste ligesaa høie som Manden, der dristig gik frem imod dem, og stødte en Harpun i hver. Med Jernet i Brystet bleve de endnu et Øieblik ubevægelige liggende, og saae ned paa den forvovne Angriber, der skyndte sig at springe tilbage. Folkene i Baadene rykkede allerede frem med Landserne, da de saarede Dyr kastede sig i Søen. Den ene Hvalros fik et Landsestød i Siden; men i det samme blev Harpunlinen beskadiget ved et andet Stød; Dyret sled den over, og svømmede afsted. Et fælt og

frygteligt Syn var det, da Hvalrossen i nogen Afstand kom over Vandet, loftede Svælget høit, og sprudede en Blodstrom i Veiret. Den svømmede derpaa stedse længere bort, og kom os næsten reent af Sigte. Kun Blodstraalen, som den nu og da sprøitede op af Vandet, robede den; og endelig blev den indhentet af Baaden, og var død."

96.

Georgsfæstningen ved Hameln.

Vi kom over Weseren til Foden af Lüde, (eller Klütbierget, som det og kaldes) der er bekrandset med afhængende Haver. Opgangen var strax i Forstningen saare steil og trættende, da man maatte gaae paa lutter knuste Mergelstumper i den udgravede Klippe. Ved Enden af en gron Skraaning kom vi giennem en lille Port, hvor vi saae en lang, smal, snorlige, brat opstridende Gang for os, ved hvis Ende vi dreiede om, og kom op i en endnu længere. Efter megen Sved og Pusten kom vi endelig til den tredie, som jeg halv fortvivlede om at lægge tilbage; thi jeg var overmaade mat. Imidlertid troer jeg, at den visse Død ikke havde kunnet skrække mig i dette Øieblik fra at arbeide mig op til Toppen, saa lystelig smiilte Tanken om Udsigten derfra i min, ved eet eneste Nedblik optændte Indbildningskraft. Jeg anspændte altsaa de sidste Kræfter, og kom drivvaad af Sved, skiælvende af Mathed og Hede, endelig til den overste Skandse, hvor jeg pludselig saae mig om, og saae — lutter Taage. Jeg havde paa den hele Opgang, naar jeg undtager det halve Blik, der undflyede mig paa

Halvveien, bestandigt seet stivt til mine Fødder, og ikke nænnet at see ned til Siden, for først fra den øverste Top ret at nyde Udsigten med Overraskelsens Heftighed — og nu stod jeg der ligesaa klog, som nedenfor — med samme Henrykkelse over Egnen under mig, som en stakkels Tyv i Eutins eller Kiels Galge. Al min Sved, Anstrengelse og Standhaftighed var spildt. Det skylregnede — og Alt hvad jeg saae, var Taage. Det kan man ret kalde, at stige hen i Taaget, tænkte jeg, og besluttede fast for Eftertiden, enten jeg saa stiger op eller ned, eller lige frem — altid at see mig om paa Veien.

De andre vare heller ikke synderlig fornøiede med denne pludselige Regn; men trøstede dem dog med det, de allerede havde seet, og med den gode Samvittighed, intet at have frivilligen forsømt. Vi gik imidlertid ind i Vagtstuen, hvor vi afkølede os langsomt ved en Bolle Biskop. Adskillige Officerer, som sadde ved Flasken i næste Vagtstue, kom efterhaanden ind; blandt andre en yderst pudseerlig gammel Grenadeerlieutenant, som, i det han aabnede Døren, fortalte Damerne, at han aldrig tog sin Hat af, selv for al Verdens Konger og Dronninger — og anførte dette, som et Bevis paa, at han havde noget i Panden. Jeg troede, han ved dette Noget forstod en Kugle; men kom efter, at han dermed meente Forstand og Tapperhed. Det varede imidlertid ikke længe før han, i utrolige, med passende Gebærder ledsagede Fortællinger om de mangfoldige Hoveder, han havde afhugget i sidste Krig, hvori han havde opsvinget sig fra gemeen Soldat til den Ærestop, han nu stod paa, overbeviste os om, at begge Meninger vare falske, og at det fande Noget i hans Pande var Vindunst. Jeg har aldrig seet Grenaderiet saa fuldkommen personificeret som i denne Mands Figur, Ansigt, Anstand, Gebærder og Tale. En

Holbein, Rembrandt eller Hogarth burde forevige ham. Det var Krigsguden selv i Carricatur — man blev Grenadeer blot ved at see paa ham. Han fulgte med, da vi gik ned at besee Kasematterne, Kanonerne, Kuglerne og Kanonhullerne, Tilflugtshulerne, Vandstederne, Bageriet, Exerceerpladsene o. s. v. Her spillede han i sit Element, som Fisken i Vandet. Han talte om Alt med en Begeistring, at Haarene reiste sig paa vore Hoveder derved, og fremstillede os saa livagtig, hvorledes det vilde gaae til under en Beleiring, at vi alt troede at mærke Bomberne. Fæstningen gjemmer i fuld Besætning 3000 Mand. Det interessanteste var Bronden, Fortets Allerhelligste, hvortil vi kom ind i Klippen gjennem tre jernbeslagne Dorre. Her lod den gamle Soldat, som lyste os omkring med en Bierglampe, en stor Skaal Vand falde ned. Vi lyttede alle. Det varede saa længe, inden det naaede Bunden eller Vandets Overflade, at jeg allerede havde vendt mig bort, i Formodning om, at det for længe siden maatte være kommet der, da et lydeligt Pladsk forkyndte dets Fald. Ved denne Operation faaer man paa den føleligste Maade Begreb om Hede eller Dybde. Diet er for hurtigt, Synets Flugt er ikke nokſom afmaalt, vort Blik standser ikke for at tælle sine Trapper, men Øret rystes langsomt — og kan bede paa Veien. Jeg tog mit Uhr op, og lod det gientage nok engang, for tilgavns at overtydes om, at det var mueligt, en Ting kunde falde saa længe — han kastede Vandet ud af Skaalen, det gav et Pladsk af en Secunds Længde, derpaa fulgte en Stilhed af 13 Secunder, som den opmærksomme Lytten og stedse vorende Forventning forlængede til 13 Minuter, da det andet Pladsk paa Bunden endelig kom. Jeg fortrod nu ikke, at jeg havde trættet mig med Opgangen — jeg vilde

ikke have undværet denne Lytte-Scene for meget mere; men jeg havde nu derved faaet et Begreb om Klippens Høide, som giorde, at jeg heftigere endnu end forhen bad om Torveir, for at see, om Diet studsede saa meget ved denne Dybde, som Øret. Mit Ønske blev opfyldt. Da vi kom op igien, var det klart overalt, undtagen paa den ene Side, hvor en Regnsky nedraslede paa den neden under afhængende Skov. Nedsigten slog mig ikke. Klippen var ikke steil nok, den halve Deel deraf syntes at ligge parallel med Grundfladen; mit Blik sank altsaa ikke nær saa dybt, som min af Vandets Dump betyngede Formodning.

Men saa lidet som Dybden virkede paa mig, uagtet Hameln, med sine Volde, Skandser og Grave laae flad paa Jorden, som Grundtegningen paa et Papir, og Lysthusene i Haverne omkring Byen saae ud som Sneglene i et Urtebed — saa meget fornøiede jeg mig over den vide, smilende, veirelrige Udsigt, især over Weserens glindsende Slangelinie giennem Staden, Engene og Høiene. Lyden af Regnens Raslen paa Trætoppene i den nedenunder henbølgende Skov stemte behagelig til Tonen i det Hele. Da vi havde nydt dette Skuespil, og seet Alt hvad der var at see fra dette 500 Fod høie Standpunkt, gik vi ned igien. Men denne Nedstigen var ti Gange besværligere end Opgangen. Ved hvert Skridt kom et nyt Pund Bly i Benene. Knæerne vilde ikke bøie sig, og Hovedet vilde for over. Jeg gik et Par Gange af Utaalmodighed et Stykke tilbage opad, og giorde det derved endnu værre. Langt om længe kom vi ned, toge Afsked med vor artige Ledsager, og pakkede os i Vognen, som holdt neden for paa Veien ved Foden af Bierget.

(J. Baggesen.)

95.

Livets Vand,

en østerlandsk Fortælling.

Den vise Konge og Profet Salomon klagede engang bitterligt over det menneskelige Livs Korthed. „Hvad hielper mig min store Viisdom," sagde han, „da det ikke er mig forundt at nyde dens Frugter? Den største Deel af mine Levedage vare henrundne, inden jeg begyndte at blive klog; og nu, da jeg vilde tage Gavn af det, jeg har lært og erfaret, staaer jeg allerede ved Gravens Rand. Hvad er Menneskets Viisdom andet, end de forgængelige Blomster paa en Vært i Urtegaarden? Værten skyder mange Dage og Uger, og driver Blomstret frem, inden dets Bær aabner sig. Men ikke saasnart har det udfoldet sig, for dets Skionhed er forbi tilligemed dets Liv. Blomsten visner, uden at nyde Godt af Frugten, som kommer efter." Saa talte han og sørgede i sit Hierte. Men da han opløftede sit Øie, saae han en Engel, der svævede ned fra Himlen med et saphirblaat Kar i sin Haand. „Salomon!" sagde dette Magtens Sendebud, „jeg kommer fra den Eviges Throne. Han har hørt din Klage, og skikket mig til dig, for at bringe dig Livets Vand. Naar du drikker af dette Kar, da bliver du udødelig og nyder en evig Ungdom; men drikker du ikke deraf, da gaaer du alt Kiødets Gang, naar din Time kommer. Den Evige har lagt Valget i din Haand. Gior som du selv finder for godt!" Engelen satte Karret ned for den vise Konges Fødder, og forsvandt.

Endskiøndt Salomon nylig havde klaget over, at Livet var ham for kort, blev han nu dog uvis om hvad

han vilde giøre. Han samlede da sine Vezirer og erfarne Mænd, for at høre deres Raad. Alle raadede ham eenstemmigen til at vælge Udødelighed; men da Butimar, den viseste af dem alle, ei var tilstede, lod han ham kalde, og forelagde ham det Spørgsmaal, som han havde giort de øvrige. — „Sig mig, store Konge!“ sagde Butimar, „er dette Livets Vand bestemt for dig allene, eller kan du ogsaa lade andre drikke deraf?“ — „Den Høieste har allene værdiget mig denne Raade,“ svarede Salomon. — „Naar saa er,“ sagde Butimar, „saa vil din Hustru, dine Børn, dine kiæreste Venner efterhaanden dø bort. Det vil gaae dig som et Træ, hvoraf man aarlig borthugger een af dets bedste Grene. Hvert Aar, hver Maaned, hver Uge vil du miste en af dit Hiertes Yndlinger; og daglig Sorg og Klage vil blive din Lod. Hvad ønskeligt kan der være ved en Udødelighed, hvis Lov er uophørlig Sorg? Naar ikke enhver Skabning, som du elsker, bliver udødelig tilligemed dig: da vil din Udødelighed tilsidst blive til Eensomhedens evige Piinsler.“

„Ja,“ sagde Salomon, „dit Ord er Sandhed. Jorden er ikke skabt til at bære udødelige Væsener; thi da maatte ogsaa Solen staae stille paa Himmelen, og Natten ikke afløse Dagen. Min Klage var ubillig. Ulykkelig vilde den være, der evig skulde vandre her i Daarlighedens Labyrinth, evig bære Jordlivets Lænker, og ingen Ende see paa sine Ønsker og Begieringer.“ Salomon gik i sit Lønkammer, hvor han havde hensat det kostbare Kar med Livets Vand; og da han kom der, fandt han det udtørret. Da knælede han ned, og sagde: „Herre! tilgiv din Tiener, som dadlede dig i dit Værk. Hos dig allene

er Viisdom; og Støvets Søn kan ikke andet end tilbedende beundre hvad du har skikket og frembragt.

98.

Frederikshalds Beleiring, og den tappre Klokker i Norge.

1.

I Krigen, som Frederik den Fierde førte med den svenske Konge Carl den Tolvte, havde denne med sin Hær giort et Indfald i Norge Aar 1716; og førend han søgte at trænge ind i det Indre af Landet, vilde han bemægtige sig Byen Frederikshald med dens Fæstning Frederiksteen. Det lykkedes de Svenske, uagtet Indbyggernes tappre Forsvar, at indtage Byen; men var Carl den Tolvte endog bleven Herre over Huse og Gader, saa var han ikke bleven det over Borgerne. Disse, da de ikke længere kunde modstaae Overmagten, toge deels deres Tilflugt til Fæstningen; deels skiulte de sig i enkelte Huse og mellem Fieldene i Omegnen; og da de mærkede, at man ikke med bestandig Fyren fra Fæstningen kunde drive Fienden ud igien af Byen, grebe de til det yderste Middel, som de forud havde aftalt, nemlig at sætte Ild paa deres egen By. Her saae man nu et af de ualmindeligste Optrin, som Historien omtaler. Borgerne sneg sig til, hvor de kunde, at tænde Husene i Brand; og Fienderne løb omkring, og giorde sig al Umag for at slukke; men for at det ikke skulde lykkes dem, lod Commandanten Kuglerne

fra Fæstningen spille stærkest der, hvor Luerne flammede høiest. Carl den Tolvte, hvor modig han endog var af Naturen, og hvor meget han i Krigen havde hærdet sig imod Fare, maatte dog her give tabt, og endnu samme Dag, da han havde indtaget Frederikshald, inden Aften igien rykke ud af den brændende By, uden at have udrettet det mindste. Endog medens de Svenske trak sig ud af Byen, vedblev man at skyde paa dem fra Fæstningen. De mistede herved mange Folk; og man regnede deres hele Tab i Frederikshald til over 1500 Mand.

Iblandt de Borgere i Frederikshald, som ved denne Leilighed udmærkede sig ligesaa meget ved Kiækhed, som ved at opoffre Midler, Gods og Eiendomme for at forsvare Fædrelandet og skade dets Fiender, har Historien især bevaret Mindet om to formuende Kiøbmænd Hans og Peder Colbiørnsen. Den sidste især viste under hele Beleiringen et Mod og en Virksomhed i at styre sine Medborgeres Foretagender til Byens Forsvar, og til at hindre de Svenskes Planer, som har giort hans Navn uforglemmeligt. Han oprettede og anførte en Trop af frivillige Krigsfolk, som ved Udfald og paa anden Maade giorde Fienden megen Skade. Han bidrog meget af sine egne Midler til at lønne disse Folk og til at bekoste en stor Stykpram, som Borgerne lagde i Havnen uden for deres By, og hvorfra de hialp til at beskyde de Svenskes Forskandsninger. Han holdt Kundskabsmænd, eller Speidere, rundt omkring paa Landet, ja endog inde i Sverrige, for at skaffe Underretning om Alt, hvad der gik for sig i den fiendtlige Hær. Ham var det, der svarede Kong Carls Sendebud, da Kongen havde indtaget Byen, og ved en Trompeter lod begiere nogle Timers Vaabenhvile fra

Fæstningen, for at begrave de Faldne: „Nei! Kong Carl er kommen selvbuden ind i Byen; vi maae see til, at hielpe ham ud af den igien!“ Ham var det ogsaa, der opmuntrede til at tænde Byen i Brand for at drive Fienden ud; og han var den første, der satte Ild paa sin egen Gaard, som han i Forveien havde fyldt med brændbare Sager.

2.

Colbiørnsen var dog kun een af de mange Normænd, der i denne Krig viste sig som Norges tappre og frihedselskende Sønner. Historien har, iblandt flere, ogsaa bevaret Erindringen om Bonden Ole Svendsen Bakke, der var Klokker i Sognet Ød, nær ved Frederikshald. Da de Svenske nærmede sig for at angribe og beleire Byen, fattede han det Forsæt, at vove noget for Fædrelandet. Først fik han to af sine Sognemænd til, ligesom han selv, at tage hver sin Riffel med sig, og lægge sig i en Kloft ved Siden af Alfareveien, for at passe paa Fienden, der idelig streifede omkring i Egnen. Det varede heller ikke længe, for en Oberst, der var redet ud paa Undersøgelse med 21 Mand, kom igiennem Huulveien. Klokkeren gav dem Tid at komme paa Skud; han og begge hans Ledsagere holdt paa Obersten, der ogsaa blev truffen og faldt død af Hesten. De Svenske, forfærdede ved de uventede Skud, men endnu mere ved Oberstens Fald, gave sig paa Flugten. Dog strax efter betænkte de, at de kun havde hørt tre Skud; de vendte derfor om, toge Liget op, og udfordrede med Trudsler Klokkeren og de to andre Bønder. Men disse bleve roligt liggende med deres Rifler, uden at fyre; men færdige til Skud, hvis nogen af Fienderne var kommen dem nær nok til at kunne træffe

ham. Hertil havde de Svenske ingen Lyst; thi stoppede de deres døde Oberst i en Sæk, og rede bort med Liget.

Da Bakke havde været saa heldig i sit første Anslag, fik han Lyst til at vove noget større. To Mil fra Frederikshald laae endeel svenske Tropper for at bedække Enningdalens Bro; og dem fik Klokkeren i Sinde at fordrive. Han gik til Frederikshald; meldte det for Peder Colbiørnsen, og bød sig til at være Veiviser og Formand, naar Colbiørnsen vilde samle Folk til at angribe de Svenske. Colbiørnsen, der ikke ret vidste, hvor stærke disse vare og hvad Stilling de havde, bad Klokkeren først søge Kundskab herom; og for at skaffe ham Leilighed hertil, gav han ham en Rulle Tobak, som han kunde gaae omkring og sælge ud blandt de svenske Soldater. Dette giorde Klokkeren Ingen kiendte ham; og han kom lykkelig tilbage, med vel forrettet Ærinde. Da Colbiørnsen havde erfaret af Klokkeren, paa hvilken Gaard i Enningdalen de Svenske havde deres Hovedqvarteer, og at deres Magt bestod af eet Compagnie til Hest og to til Fods: samlede han den hele Trop af Frivillige, som han forestod; Klokkeren fik nogle Bønder til at gaae med, og de fik endnu nogen Forstærkning af Soldater fra Frederiksteen. Saaledes drog de, omtrent 200 Mand stærke, ud af Frederikshald henimod Aften. De deelte sig paa Veien i to Hobe, hvoraf den ene skulde angribe Fienden forfra; den anden tage en saadan Stilling, at den kunde afskære ham Tilbageveien til Sverrige. Denne sidste anførte Bonden Johan Biørnestad. — Alle vare modige og glade; men Ingen meer end Klokkeren. Han længtes med Utaalmodighed efter det Øieblik, da de skulde faae Fienden i Sigte; opmuntrede og skyndte paa sine Landsmænd; viste dem de nærmeste

Gienveie, og skiondt der var falden megen Snee, og Veien giennem de smalle Biergstier var besværlig, ilede han saa stærkt fremad, at Anføreren tidt maatte kalde ham tilbage, og erindre ham om: at de dog maatte gaae saaledes, at de kunde have Kræfter tilbage, naar de skulde fegte. Men Bakke meente stedse, at dermed havde det ingen Nod; og forsikkrede, at om han ogsaa skulde gaae ti Mil i en saadan Hensigt, vilde han ikke blive træt deraf.

Morgenen kom, og de vare nu Fienden saa nær, at de kunde see det svenske Hovedqvarteer. Folket blev stillet i Orden, gik los paa den svenske Forvagt, som bestod af 24 Mand, og nedlagde de fleste af dem paa Stedet. Dog var der een af de Svenske, som sneg sig ned under en Ladebro, og skod Klokkeren giennem Brystet, saa at han segnede i samme Øieblik. En af hans Sognemænd løb til, og vilde løfte ham i Veiret; men Bakke sagde med døende Røst: „Nei, bliv du paa din Post, og lad mig ligge i Jesu Navn! Hils min Kone og mine Børn! Jeg er vel fornøiet! — Gaaer I hen, og lader Fienden see, at I ere Normænd!“ — I det samme faldt han om, og døde. — Det første, Bønderne, forbittrede over Klokkerens Død, giorde, var at de alle skod paa hans Banemand, og denne faldt, truffen af meer end ti Kugler. Derpaa gik de løs paa de andre, og intet kunde standse dem. Den svenske Ritmester overgav sig med sine Folk; men Bønderne blev ved at slaae ned for Fode, og det varede længe, før deres egen Anfører kunde standse deres Hævnlyst.

Saaledes bidrog den kiekke Bakke ved sin Død til sine Landsmænds Seier over den fiendtlige Overmagt. Den hele svenske Styrke blev fordreven. Mange faldt; endeel

overgav ſig; Andre flygtede. De Norſke havde kun to Døde; men det var dem Sorg nok, at den ene af diſſe var deres tappre Klokker, ſom var Tilſkynder og Ophavsmand til Toget. De vidſte nu ikke at give ham anden Æresbevisning, end at begrave ham med krigerſk Hæder; og det ſkeete. Nogle Dage efter ſamledes alle Colbiørnſens Frivillige til Id Kirke, hvor Præſten holdt en Sørgetale over ham. Imidlertid ſad Folkene hver med ladet Gevær i Haanden; thi Fienden var i Nærheden. Efter Talen fyrede de to Gange over hans Grav; og dette blev den kiekke Mands Æreminde.

(Efter Malling.)

99.

Landliv og Havedyrkning.

Der gives tvende Maader, at nyde Landlivets Lykſalighed paa, enten ved at tilbringe ſin hele Tid paa Landet, eller ved at tye derhen undertiden, for at finde en behagelig Afvexling. — Den Mand, der har opoffret lange og moiſomme Maaneder i Byen til tunge Forretninger for Medborgeres Vel, og nu, efter fuldbragt Dagværk, kan rive ſig los, for at nyde nogle Dages Hvile og Forfriſkning paa Landet: han nyder denne Glæde tilfulde. Allerede de udvortes Aarſager bidrage meget dertil: de mange blide og opmuntrende Gienſtande, der møde Øie og Øre, den renere Luft, han indaander — alt dette oplíver hans Siæl, imedens Sandſerne vederqvæges. — Det er en ſand

Urimelighed, naar hiin Forfatter vil tage Kiobenhavn i Forſvar mod den Beſkyldning, at den er for qvalm. Jeg vilde blot ønſke, han ſtod her i mit Vindue hos mig, og ſaae den Taage, ſom ſelv paa de blideſte Dage evig hviler over Byen. Ligeſaa lidt kan jeg billige, at han finder det latterligt, at lade ſig ſkumple 10 Mile frem og 10 Mile tilbage, for at nyde fem Dage paa Landet. Jeg for min Part vil regne dette med til Landreiſens Behageligheder. Hvilen efter en ſaadan liden Udmattelſe har en Sødhed, ſom vi forkiælede Kiobenhavnere ſielden kiende; vi giore vore Reiſer, og vort hele Liv ſaa mageligt, at det taber al ſin Behagelighed; og Rouſſeau har virkelig Ret, naar han paaſtaaer, man ſkal reiſe til Fods, for ret at have Nydelſe af ſin Reiſe. Heller ikke troer jeg, en ſaadan Adſpredelſes-Reiſe, hvor man forlader ſine Forretninger og ingen finder i Stedet, kan vare uden faa Dage, inden denne Drkesløshed vilde blive til Byrde. — En ganſke anden Sag er det, naar man opholder ſig ſtedſe, eller i det mindſte hele Maaneder i Rad paa Landet; da maa man for Alting være betænkt paa, at lade ſin Dag afverle med Syſler og ledige Timer. Hvo der troer at more ſig ved evig at høre paa Nattergale og Kildevæld og Vindens Suſen i Træerne, ved at ſee paa bolgende Agre, og græſſende Hiorde, og ſolvklare Bække: han drommer, og miskiender ſig ſelv og ſin Beſtemmelſe.

For den ſande, den lykkelige Landmand er Landlevnet en Kilde til Glæde, ſom vi Byfolk ikke kunne giore os noget Begreb om. Naar han giennemvandrer ſine Jorder, ſeer Agre, Enge, Skove, ſom han har fremelſket, forædlet, forſkionnet, næſten ſkabt, — ſeer det høie Korn at

bolge, hvor der for hans Tid var en ufrugtbar Mose, eller et unyttigt Krat, — vandrer i Skyggen af Træer, han selv har plantet, ja vel endogsaa udsaaet, og seer sine Anlæg trives, sin Stræben velsignes — o! den Glæde, han da føler, troer jeg, man uden Bespottelse kunde kalde et Gienskin af den Fryd, som Skaberen følte, da han saae Alt, hvad han havde giort, og see! det var saare godt. Jeg kunde ligne den med Forældres Glæde, der see sig omringede af elskværdige og vel opdragne Børn; men endda forstod vor finere Verden mig ikke. Dette er den sande Maade, at frydes ved Landlevnet; dette er den Glæde, som det skienkede en Cato, en Cincinnatus, og hine Roms ypperste Store; for disse bliver Landlivet evigt nyt, og evigt skiønt; deres Glæder og deres Syssler indflette sig i hinanden, og omslynge dem med den skiønneste Kiæde af Nydelse og Virksomhed.

Dette Liv kan ikke let blive de Menneskers Lod, som Forretninger en stor Deel af Aaret holde i Byen, og som blot kunne nyde enkelte, ja vel ofte afbrudte Uger paa Landet. En liden Forsmag deraf kunne de imidlertid finde i Havedyrkning; ogsaa en af Menneskets ædelste, uskyldigste og værdigste Forlystelser. — Levende omsvæver mig i dette Øieblik dit Minde, ædle, elskværdige Olding, min spæde Barndoms faderlige Ven! Midt i Kiøbenhavn vidste du at skabe dig et Tibur i din lille Have. Mellem de Syssler og Glæder, denne skienkede dig, vidste du, uagtet et halvt Aarhundrede tilbragt i Forretninger, ja endog under Alderdommens Besværligheder, stedse at bevare denne aabne, fromme, blide Siæl, hvortil jeg aldrig saae Mage. Aldrig skal jeg glemme hine skiønne Sommeraftener, da du under de frugtbare Træer, du selv havde plantet, snart giorde min unge Siæl opmærksom paa Naturens Skiønhed, snart

ſøgte hos din unge Lærling at opflamme den Andagt, ſom brændte hos dig, den Retſkaffenhed, ſom giorde dig ærværdig for dem, der ellers omſtyrtede Alt, de Dyder, ſom giore dit Minde elſket og velſignet af os alle, der kiendte dig, ſom om vi havde alle været dine Børn. Det er det første Minde, mit erkiendtlige Hierte har havt Anledning til at reiſe dig, ædle Olrog! der med Faderhaand ſtræbte at dyrke mit Hierte, paa en Tid, da man ellers kun ſørgede for mit Hoved. — Jeg veed, at Verden har glemt det Navn, jeg her nævnte; men evig vil det leve i erkiendtlig Erindring hos mig, ſom hos hver, der havde den Lykke, at høre dig til!

(B. L. Rahbek.)

100.

De tre grønne Grene.

En Legende.

Der var engang en Eremit eller Eneboer, ſom levede i en Skov ved Foden af et Bierg, og tilbragte ſin Tid med Bøn til Gud og med gode Gierninger. Hver Aften bar han desuden, til Guds Ære, et Par Spande Vand op paa Bierget. Mangen et Dyr gav han derved Drikke, og mangen Vært vederqvægede han med dette Vand; thi paa Bierghoider blæſer altid en ſkarp Vind, der udtørrer Luften og Jorden; og de vilde Fugle, der ere ſkye for Menneſket, flyve da høit i Kreds, og ſøge med deres ſkarpe Øine om et Sted, hvor de kunne drikke. Da nu denne Eneboer var ſaa from, gik en af Guds Engle, ſynlig for hans Øine, op med ham paa Bierget, talte hans Skridt

og bragte ham, naar Arbeidet var fuldendt, hans Mad, ligesom fordum, paa Guds Befaling Ravnene maatte bringe Profeten Elias Føde.

Da Eneboeren i dette fromme Levnet allerede havde naaet en høi Alder, hændte det sig engang, at han saae, hvorledes man langt borte førte en Misgjerningsmand ud til Galgen, hvor han skulde hænges; og Eneboeren sagde ved sig selv: „Han faaer nu sin Ret!“ — Men om Aftenen, da han efter Sædvane bar Vandet op paa Bierget, aabenbarede Engelen, der pleiede at følge ham, sig ikke for ham, og bragte ham heller ingen Mad. Da blev han forskrækket, prøvede sit Hierte, og overtænkte, hvori han vel kunde have syndet, fordi Gud viste sig saa fortornet imod ham: men han vidste det ikke. Eremiten nød nu hverken Mad eller Drikke; men kastede sig ned paa Jorden, og bad til Gud baade Nat og Dag. Og da han nu engang græd ret bitterlig i Skoven, hørte han en lille Fugl synge saa deiligt, at han selv blev endnu mere bedrøvet derved, og sagde: „Hvor du synger fornøiet! Ja, paa dig er Herren ikke vred. Ak! kunde du dog sige mig, hvormed jeg har fortornet ham, for at jeg kunde giøre Bod, og igien blive glad og rolig i mit Sind!“ Da begyndte Fuglen at snakke, og sagde til ham: „Du har giort Uret, fordi du nylig fordømte en stakkels Synder, der blev ført til Galgen; derfor er Herren vred paa dig; dog, naar du vil giøre Bod og fortryde din Synd, vil han nok tilgive dig.“ — Med eet stod Engelen ved hans Side, med en tør Green i sin Haand, og sagde: „Denne tørre Green skal du bære saa længe, til der springer tre grønne Skud frem af den, og om Natten, naar du vil sove, skal du lægge den under dit Hoved. Dit Brød skal

du tigge ved Hvermands Dør; og aldrig skal du blive længere i et Huus, end een Nat. Dette er den Bod, som Herren paalægger dig."

Da tog Eremiten den tørre Green, og gik med den igien ud i Verden, som han i saa lang Tid ikke havde seet. Han spiste og drak ikke andet, end hvad man rakte ham ved Dørene; men mangen Gang vilde ingen høre hans Bøn, og mangen Dør blev lukket for ham: saaledes at han tidt i hele Dage ikke fik en Smule Brød. Engang havde han saaledes gaaet fra Morgen til Aften, Dør for Dør. Ingen havde givet ham Noget; Ingen vilde laane ham Huus om Natten; da han tilsidst gik ud i en Skov, hvor han fandt en beboet Hule, og en gammel Kone sidende derinde. Til hende sagde han: „Hør, min gode Kone! Vær saa barmhiertig, at give mig Huusly i Nat i Eders Hule!" Men hun svarede: „Nei, det tør jeg ikke, om jeg ogsaa vilde. Jeg er hos tre slemme, vilde Sønner; naar de komme hiem fra deres Røvertog, og fandt Eder her, saa vare de i Stand til at slaae os begge ihiel." Da sagde Eremiten: „Lad mig kun blive her! De ville hverken giøre Eder eller mig nogen Fortræd." Konen var medlidende, og lod sig overtale. Da lagde Manden sig under Trappen, og det tørre Stykke Træ under sit Hoved. Da den gamle Kone saae dette, spurgte hun ham, hvad han giorde med dette Træ, og han fortalte hende: at han bar det omkring med sig til en Bødsvelse, og om Natten brugte det som Hovedpude. Han havde fornærmet Vor Herre; thi da han engang saae en Misdæder paa dennes Gang til Retterstedet, havde han sagt, at ham skeete hans Ret. Konen stak da i at græde, og raabte: „Ak, naar Vor Herre saaledes straffer et eneste

Ord, hvordan vil det da gaae mine Sønner, naar de engang skulle staae for hans Domstol!"

Ved Midnatstid kom Røverne hiem med megen Støien og Stimen. De tændte Ild op paa Arnestedet, og da denne Ild oplyste Hulen, og de saae en Mand ligge under Trappen, bleve de opbragte, og raabte og skreg i Vrede til Moderen: „Hvad er det for en Mand? Har vi ikke tidt nok forbudet Jer, aldrig at tage nogen Fremmed ind i Hulen?" — Da sagde Moderen: „Lad ham dog være, det er en stakkels Synder, som maa giøre Bod for sin Brøde!" Røverne spurgte, hvad han da havde begaaet, og raabte: „Hør, du Gamle! fortæl os kun dine Synder!" — Da reiste den gamle Eremit sig op, og sagde dem, hvorledes han med et eneste Ord havde syndet saaledes, at han derved fortørnede Gud, og hvordan han endnu maatte bøde for denne sin Synd. Ved hans Fortælling rørtes Røvernes Hierter saa mægtigt, at deres Samvittighed vaagnede, og de med eet fik en Skræk over deres forrige Levnet, saa de bekiendte deres Synder, og begyndte med hiertelig Anger at love Bod og Bedring. Da den fromme Eneboer saaledes havde omvendt de tre Syndere, lagde han sig igien til Hvile. Men om Morgenen fandt man ham død, og af det tørre Stykke Træ, som hans Hoved laae paa, var der voxet tre grønne Qviste høit i Veiret. Saaledes havde Vor Herre igien taget ham til Naade.

(Efter Grimm.)

101.

Saltgruberne ved Wielitzka.

Salt, som er blevet en af Menneskenes almindeligste og uundværligste Fornødenheder, faaes deels ved Kogning eller Bortdunstning af Havets Vand, der indeholder Saltdele, og af Vandet i Saltkilder; deels findes det gedigent, eller i store, sammenhængende Lag under Jorden, hvor det hugges ud i Gange af Biergfolk, eller føres op af dybe Gruber, ligesom Sølv, Kobber, Jern og andre Metaller. Dette Salt kaldes Steensalt. Det første Salt pleier man at kalde Kogsalt, Sosalt eller Kildesalt. Saltgruber forekomme paa adskillige Steder i Asien, i det asiatiske Rusland, i Spanien, Tydskland, Ungarn og Siebenbürgen; men den største og rigeste, som gives i Europa, finder man ved Saltværket eller Saltbiergværket ved Wielitzka i Galizien, som tilforn udgiorde en Deel af Kongeriget Polen. Ved Foden af en Biergstrækning af Sandsteen, hvor paa denne Kant af Landet den store polske Slette begynder at vise sig, finder man dybt under Jordens Overflade et vidtudstrakt Leie eller Jordlag af en Leerart, som man kalder Saltleer, fordi den ikke blot er blandet med ganske smaa glimrende Saltdele; men tillige indeholder større Stykker chrystalliseret Salt, eller Saltchrystaller, som ere klare, gjennemsigtige, og saa haarde, at Biergfolkene der[illegible] udskære Perler, Kors, Halsbaand og andre Smaasager, som de falbyde til Reisende, der besøge Gruberne. Naar man kommer noget dybere ned i dette Saltleer, 70 til 80 Alen under Jordfladen, støder man nu paa enkelte, adskildt liggende store Saltmasser eller flade Saltblokke, der undertiden

kunne være 30 til 40 Alen i Giennemsnit. Endnu dybere i Jorden, nemlig i en Dybde af 160 indtil 170 Alen, ja syv hundrede Alen, finder man de egentlige Saltminer eller Saltflotser, d. e. hele, fortsatte Leier eller Strækninger af fast og reent Salt, som af Biergarbeidere hugges i fem adskilte Strog, det ene oven over det andet. Fra Jordens Overflade føre 18 forskiellige Nedfarter, eller som de hedde i Biergmandssproget, Skakter, ned i Saltgruberne. Nogle af disse ere forsynede med Trapper eller Stiger til Nedgang. En af de største og dybeste benyttes især til at bringe Saltet fra Gruben op paa Jorden ved Hielp af en Vinde, der sættes i Bevægelse ved Heste, og kan hæve en Vægt af 8000 Pund. Giennem denne Skakt, der er lukket med en Falddor, nedhisses ogsaa ofte Reisende, der ville befare Gruberne, paa det svære, 5 Tommer tykke Toug, som sættes i Bevægelse ved Vinden. Paa dette Toug befæster man et Slags Sæde, med Rygstykke af Reb; to Mennesker sætte sig med Ansigterne imod hinanden, og holde sig med Armene fast ved det tykke Toug. Er der et større Selskab, anbringer man flere saadanne Sæder, det ene under det andet; i det nederste sidde et Par Biergfolk, der skulle føre de Reisende omkring i Gruberne. Derpaa aabnes Falddørene; de Reisende hænge ved Touget over det mørke Dyb, hvor Biergfolkenes Grubelys ikkun kaste et svagt Skin; og saaledes glider man langsomt ned i den lange Skakt. Naar man naaer Bunden af denne, finder man ligesom i andre Biergværker, Gange eller, som Biergfolkene kalde dem, Stoller, hvilke til alle Sider ere udhuggede i det faste Saltleer, eller i Steensaltet selv. Disse Gange løbe saaledes i hverandre, at kun de vise bekiendte Grubefolk kunne finde

Vei derigiennem. Man har derfor Kort eller Grundtegninger over dem, for at man paa ethvert Sted kan vide, hvor man befinder sig i det underjordiske Dyb; og for at man ikke, ved at drive eller udhugge Gangene for nær ved hinanden, skal foraarsage, at de falde sammen, hvorved Mennesker kunde dræbes, Gruberne ødelægges og endnu større Ulykker indtræffe. Thi det har meer end eengang (i Aarene 1715 og 1762) tildraget sig, ved slet og uforsigtig Grubebygning, at hele Strækninger af Jorden, hvorunder Saltgruberne gaae, ere sunkne, Huse og Bygninger, der laae oven paa Jorden, ere skredne ned i Gruberne, eller styrtede sammen ved en Rystelse, der mærkedes vidt omkring, lig et Jordskjælv, og mange Mennesker ere derved omkomne.

De i den faste Saltmasse udhuggede Gange eller Stoller, som de i Biergmandssproget kaldes, ere sædvanligen fra 6 til 10 Alen høie, og tildeels endnu bredere, med fladt, eller hvælvet Loft. De holdes altid fuldkommen rene; og der herfker en saadan Tørhed i disse Saltgruber, at det endog støver, hvor der arbeides. Hine Gange udvide sig undertiden til store Haller eller Sale, hvoraf der gives en overordentlig Mængde; men 60 til 70 af disse udmærke sig ved deres Størrelse, og af dem igien nogle ved deres konstige Bygning og Prydelse. Saaledes er der en meget stor og høi Halle, som kan lignes ved en Kirke eller uhyre Sal, af gothisk Bygningsmaade. Prægtige Søiler, ovenfil prydede med Løvværk, bære de mægtige Hvælvinger, om hvis Høide man blot faaer et Begreb, naar en af de veiledende Biergfolk med et stort brændende Blus gaaer i Veiret paa høie Stiger, som dertil ere hensatte paa forskiellige Steder i Hallen. I Midten hænger en

uhyre Lyskrone af Saltchrystal, der skal holde 10 Alen i Giennemsnit.

Endnu større er den saakaldte Dandsesal, der blandt andet er prydet med to store giennemskinnende Malerier paa Salttavler, som bag fra kunne oplyses, og hvorpaa man seer alle de forskiellige Redskaber, som bruges i Saltgruberne, afbildede. Denne Sal, som bruges ved høitidelige Leiligheder, undertiden ogsaa til Dands, oplyses ved sex eller otte Lyskroner af Saltchrystal, og naar disse tændes, og Væggene, der synes ligesom at være belagte med slebent Marmor af graaladen Farve, kaste det stærke, glimrende Lys tilbage, forekommer det een som man her var hensat i et underjordisk Trylleslot. Her findes ogsaa to i Saltbierget udhugne Capeller, hvoraf det største og smukkeste kaldes St. Antons Capel, hvis 25 Fod høie Hvælving bæres af smagfuldt udhugne gothiske Søiler. Et stort Kors, med Frelserens Billede, og lige overfor Indgangen et Alter, med Jomfru Maria og Christusbarnet, samt andre Helgenbilleder, alle udhugne med megen Konst af Saltsteen, ere dette Capels Prydelser. Tilforn holdtes her hver Dag Bon for de i Gruberne nedfarende og arbeidende Biergfolk; men siden Keiser Joseph den Andens Tid holdes her kun eengang om Aaret, paa Sanct Antons Dag, en høitidelig Gudstieneste.

Man finder ogsaa i disse Saltgruber adskillige underjordiske Damme eller Smaasøer, hvoraf den største, der ligger over 300 Alen under Jordens Overflade, er henved 100 Alen lang, omtrent 30 Alen bred og 8 til 10 Alen dyb. Sommer og Vinter hersker her under Jorden det samme Varmeforhold, af 8 til 10 Grader over Frysepunktet; og det stærke Lufttræk, som finder Sted af de mange

Skakter, der bringe Gruberne i Forbindelse med den overjordiske Verden, frembringer en bestandig reen og sund Luft. Derfor have ogsaa Grubearbeiderne, hvis Antal pleier at være fer til otte hundrede, alle et sundt Udseende, og opnaae sædvanlig en høi Alder, ikke sielden af over 70 Aar. Endog Hestene, som bruges og bestandigen leve i Gruberne, blive der ikke blinde, som Nogle have sagt; men befinde sig vel, blive fede og meget gamle. Hver ottende Time afløses de arbeidende Biergfolk af Andre, og fare op af Gruberne. Man har ofte fortalt, at der i Wieliżkas Saltgruber fandtes Folk, som bestandigen boede her, i hele Aar ikke saae Dagens Lys, ja endog fødtes og døde under Jorden; men dette er, ligesom en Deel mere, der fortælles om disse Saltværker, kun Opdigtelse.

(Efter Sydows Reise o. a.)

102.

Umoralske Følger af at være ond imod Dyrene.

Erfaring lærer, at Mennesket, der er tankeløst, ligegyldigt, ondt i sin Omgang med Dyret, stemmes med det samme til en ligedan Tænkemaade og Adfærd imod sine Medmennesker. — Den Herre, der tyrannisk behandler sin Hund og Hest, er vist aldrig i Sandhed en god Husbonde mod sine Tyende; den, der er følesløs ved at lade Dyret lide Hunger og Nød, skal ogsaa kold og haard kunne gaae sin hungrige og lidende Broder forbi, uden Lyst og Drift til at afhielpe hans Elendighed.

Menneſket bliver ikke med eet ond i den høieſte Grad; og der er ofte adſkillige Anlæg til Vanart i Siælen, ſom først ſildigere, og ved given Leilighed yttre ſig; ſom hverken vi eller Andre have tænkt paa, før de pludſelig udvikles. Fra vor første Ungdom høre vi, at vi ſkulle elſke Menneſker og giøre Ret imod dem; vi opvoxe med diſſe Begreber; de blive klare, de blive talende Følelſer hos os: og altſaa kunne de modſatte Følelſer imod Dyret ikke ſaa ſtrax og mærkeligen viſe ſig, eller udbryde i alle deres Følger. I vort almindelige Liv, hvor vi leve jævnt hen, kan Menneſket ikke ſelv mærke den ſkadelige Indflydelſe, ſom dets onde Adfærd mod Dyret kan have paa dets egen Charakteer; men lad det ſkee, at vi rives ud af denne jævne Roligheds Tilſtand, lad Vrede og Hevngierrighed ophidſe vort Blod: og den, ſom før var ond og haard imod Dyret, vil nu raſe frem med ſamme Bitterhed mod ſin Medbroder.

Maaſkee vilde nogen her indvende, at der gives Menneſker, ſom ere fromme og gode i deres Omgang med Dyrene, men ere derimod haarde og onde i deres Adfærd mod deres Medmenneſker; og deraf da uddrage den Slutning, at vor Behandling af Dyret ingen Sammenhæng ſkulde have med vore øvrige Handlingers Moralitet. Erfarenhed ſtadfæſter tildeels Sætningens Rigtighed; men ved nogen Eftertanke vil man let indſee, at den angivne Følge ikke flyder deraf.

Først bliver her at forklare, hvori ſaadan Godhed mod Dyret beſtaaer, og i hvilket Omfang den yttrer ſig. Der gives Menneſker, ſom ere lunegode, ſaavel mod Dyr, ſom mod Menneſker; de kunne have en og anden Dyreart, mod hvilken de ofte viſe udmærket Velvillighed: men ſtundom mishandle de Dyret, naar det ikke kan undvige deres

Lyner, eller naar det ikke vil eller ikke forstaaer at rette sig efter deres Særheder. Paa samme Maade behandle de Mennesкene, der uheldigviis staae i nogen Afhængighed af dem; og disse kan man da ikke have meent, naar man paastaaer, at Mennesket kan være ond mod Mennesker og god mod Dyret. Der gives andre Mennesker, som vælge sig eet eller andet Yndlings-Dyr til Morskab og daglig Omgang; disse enkelte Dyr elske de da, men de elske dem ofte med udelukkende Kiærlighed, som de vare de eneste Dyrskabninger i Naturen; de elske dem med en saadan Hengivenhed, at deres Hierte for Resten ingen Følelser har tilovers for Dyr eller Mennesker.

Nu skeer det da, at den samme Dame, som faaer Engstelser og Afmagt, naar hendes Skiødehund piber eller en forgudet Papegoie ikke kan tære sin Føde, er kold og ligegyldig ved at jage afsted med sine Heste, til de styrte, eller ved at angle med den sprællende Orm. Kun for deres Yndlingsgienstand have slige Mennesker Følelse og Opmærksomhed; og hvad Under da, at alt andet, det være sig nu Dyr eller Mennesker, maa tage til Takke med den Behandling, som et saadant Menneskes herskende Lidenskaber i ethvert Tilfælde foranledige. Men slige Mennesker kunne heller ikke med Sandhed siges at være gode mod Dyret, da det kun er en enkelt Dyrskabning, deres Hierte hænger ved. De ere som i et Slags Afsindigheds-Tilstand, da Forestillingskraften er saa ganske beskiæftiget med en enkelt Gienstand, at de ikke anvende, og tilsidst ikke kunne anvende tilborlig Opmærksomhed og Eftertanke paa andre Ting.

Endnu andre Mennesker gives der, som ere saa overvættes følsomme, at de hensmelte i idel Følelser, blot ved at høre tale om lidende Dyr eller Mennesker. De kunne

ikke udstaae Synet af noget lidende Væsen, og lade heller Mennesker og Dyr hielpeløse lide og omkomme, end de skulde martre deres følsomme Hierter ved at røre en Haand til deres Medskabningers Lindring eller Frelse. Disse ere gode baade mod Dyr og Mennesker, dersom Godhed bestod blot i tomme Ord og forvirrede Følelser. De kunne vise sig i høi Grad onde mod Mennesker, da de styres blot af sandselige Følelser, uden at bruge Eftertanke eller Forstand; men disse samme Mennesker skulde være i Stand til at udøve den grummeste Haardhed mod Dyret, naar det skeete, at Vrede eller en anden heftig Lidenskab undertvang deres sædvanlige Følelser, eller giorde, at de glemte deres antagne Charakteer og kastede den paatagne Følsomheds-Maske. Og saaledes staaer endnu vor Sætning fast; da den, som efter fornuftige og vel gjennemtænkte Grundsætninger er god imod Dyret, ogsaa maa have en overveiende Lyst til at giøre det, som ret og godt er mod Mennesket; men den, som er ond mod Dyret, kan aldrig af Hiertet og med Stadighed være god imod Mennesket.

Fornuftig Erfaring maa ogsaa bringe os til den Tilstaaelse: at i det vi, uden Nødvendighed og fornuftig Hensigt, formindske Dyrenes Fuldkommenhed og Lykke, formindske vi vor egen Fuldkommenhed og Lykkalighed; eller, enhver Mishandling af Dyret støder Mennesket ned fra den Grad af Fuldkommenhed, hvorpaa det stod, og lægger Hindringer i Veien for den, som det ellers havde opnaaet. — Hvo har afpælet Grændserne for den menneskelige Vanart, og kan den ikke stige fra den ubetydeligste Begyndelse til den frygteligste Høide? — Men ligemeget er det, hvorledes vi giøre de første Vendinger til Lasterne. Vi ere i denne Henseende fast i samme Tilstand, som Kuglen, der

ligger paa den øverſte Pynt af en ſteil Brink; fra hvilken Kant den end gives Stød, befordres dog dens Bevægelſe, og den ruller frem med ſtedſe tiltagende Hurtighed, jo længere Vei den har for ſig i ſit Fremløb. Men naar et ſaadant Legemes Bevægelſe dog tilſidſt maa ſvækkes og ophøre, formedelſt den indvortes Tyngde og den udvortes Modſtand, ſaa kan derimod Aandens ilde anvendte Virkſomhed gaae frem i det uendelige; i det mindſte kan ingen Dødelig beregne, hvor der ſkal gives Standsning.

Ingen kan ſige: ſaa ond vil jeg ikkun blive, og længere vil jeg ikke gaae. Ingen kan altſaa med nogen fornuftig Grund ſpørge: hvad haver min Adfærd mod Dyret at ſkaffe med min Adfærd mod Menneſket? — Giv Agt paa dig ſelv, o Menneſke! eftertænk dine Følelſer og Handlinger; og mon du ikke ved upartiſk Grandſkning ſkal finde, at din Ufølſomhed mod Dyret har ſvækket de velvillige Følelſer, du ſkylder din Broder? — Du ſkal finde, at den Ondſkab, du øver mod dette Dyr, var en frugtbar Moder til andre paafølgende onde Handlinger. Du negtede Dyret ſin Ret, og du lærte derved, med ſaa meget mindre Betænkning at gjøre Uret mod Menneſket.

(L. Smith.)

103.

Erkedegnen i Badajoz.

Et Eventyr.

Der var engang i Spanien en Erkedegn i Biſpedømmet Badajoz, ſom var berømt over hele Landet for ſin Lærdom.

Han forstod baade Hebraisk, Arabisk, Græsk og Latin; var hiemme i Philosophie, Mathematik og andre Videnskaber; det eneste der manglede ham var, at han ikke kiendte noget til Magien eller Troldomskonsten, som man i gamle Dage paastod, at Folk kunde lære af enkelte vise Mestere. Erkedegnen ponsede derfor bestandig paa, hvorledes han skulde komme til at lære noget af denne hemmelige Videnskab; og da han endelig hørte, at der i Toledo skulde boe en saadan Heremester, ved Navn Don Torribio, der var meget navnkundig for sin dybe Indsigt i Naturens Londomme, lod han strax sit Muuldyr sadle, og reiste derhen. Han fik Manden opspurgt, der boede i et ganske lidet, uanseeligt Huus i Forstaden, og da han kom ind til ham, sagde han: „Jeg er Erkedegnen i Badajoz, Don Ramiro, hvis Navn ikke er uberømt iblandt de spanske Lærde. Ikke desmindre vil jeg anse det for min største Ære og Lykke, om I vil antage mig til eders Lærling, og indvie mig i de Hemmeligheder, hvormed man siger, at I er saa fortrolig, som ingen anden i hele Spanien. Vær forsikkret om min dybe Taknemmelighed, og tvivl ikke paa, at jeg i det mindste i denne Egenskab skal bringe det ligesaa vidt, som I har bragt det i Eders Videnskab." Don Torribio svarede ganske koldt: at han ikke kunde tiene ham heri: Erkedegnen maatte søge en anden Lærer i Magien. „Jeg er nu kied af, længere at give Undervisning i min Videnskab" — lagde Don Torribio til — „thi jeg har aldrig havt anden Lon deraf, end Uerkiendtlighed og tomme Lofter. Jeg bliver gammel, og vil ikke mere ode min Tid og Møie, og spilde min Videnskab paa Uværdige og Utaknemmelige." — „Hvad?" raabte Don Ramiro, „er det mueligt, at en Mand, som Don Torribio, skulde

have fundet Utaknemmelige i Verden? — Men I vil dog ei være saa ubillig, at regne mig blandt saadanne skiendige Menneskers Tal! — Kan der tænkes noget værre Uhyre i Verden, end den, der vil vise sig utaknemmelig mod en Lærer, som I er?" — Og derpaa vedblev Erkedegnen at fremføre en Mængde Tankesprog og moralske Lærdomme i forskiellige Sprog, om den Menneskets fornedrende Last: Utaknemmelighed. Han talte med saa meget Liv, med en saa varm Følelse og saa skiønt et Foredrag, at Don Torribio, efter at have betænkt sig noget, sagde: at saa ædel og fortræffelig en Mand kunde han ikke afslaae noget. Han lukkede derpaa et Vindue op, og raabte ned i Gaarden til sin Husholderske: „Hyacintha! sæt to Agerhøns paa Spiddet; jeg haaber, Hr. Erkedegnen giør mig den Ære, at spise til Middag hos mig." Derpaa tog han ham ved Haanden og førte ham ind i sit Cabinet, hvor han rørte ved hans Pande, og halv sagte udtalte tre hemmelige Ord. Da han havde giort dette, bød han ham sætte sig ned i en Lænestol, og begyndte at læse med ham i en stor Bog, og at forklare ham Indholdet af hvad de læste.

Don Ramiro hørte efter med den mest spændte Opmærksomhed; men det varede ikke længe før han blev forstyrret, da Husholdersken traadte ind med en lille Mand, der havde meget store Støvler paa, og var overstrøket med Skarn til midt paa Livet. Det var en Cureer, der i største Hast var sendt efter ham til Toledo, for at melde: at kort efter hans Afreise hiemme fra, var hans Farbroder, Biskoppen i Badajoz, bleven rørt af Slag, og man tvivlede om hans Liv. Erkedegnen var nær ved at bande baade Farbroderen, hans Sygdom og Cureren —

saa ubeleiligt kom denne ham; men dog tvang han sig, og for at blive af med Cureren, sagde han: at han skulde kun saa hastig som mueligt ride tilbage til Badajoz; selv vilde han ufortøvet følge efter.

Imidlertid blev han ved, saa ivrigt at læse med Don Torribio, som om hans Farbroder aldrig havde været til; og neppe var der forløbet nogle Dage, før der atter kom Budskab fra Badajoz. De to ældste Domherrer traadte ind til vor Erkedegn, og meldte ham: at hans Farbroder Biskoppen var hastigen død; at Domcapitlet, efter Kirkens Love, strax havde forsamlet sig, og valgt ham til Biskop i den Afdødes Sted; og endelig, at man bad ham, det snareste mueligt at vende tilbage til Badajoz, da Bispedømmet ikke kunde undvære hans Nærværelse. Don Torribio, der havde hørt paa Domherrens Tale, besluttede, som en klog Mand, strax at benytte sig af den nye Biskops glade Overraskelse. Efterat have ønsket ham til Lykke, trak han ham hen til en Side, og sagde til ham: „Jeg har en eneste Søn, ved Navn Benjamin, som af Naturen har gode Anlæg, har det bedste Hierte, og har studeret; men til min hemmelige Videnskab havde han hverken Lyst eller Evne, og jeg tænkte da, det var bedst at lade ham indtræde i den geistlige Stand. Han har, Gud være lovet! skikket sig meget vel, og er afholdt som Præst i hele Toledo. Men han har et ringe Levebrød; og da nu Deres Høiærværdighed maa forlade deres Plads som Erkedegn ved Capitlet, vilde jeg ydmygst bede Dem, at forunde min Søn, Don Benjamin, dette Embede."

Biskoppen blev noget forvirret ved denne Tiltale, og svarede: „Det gior mig inderlig ondt, at saa usigelig gierne jeg ønskede, heri og i enhver anden Ting at være

Eder til Tieneſte, er det mig denne Gang ikke mueligt. Jeg har en gammel Slægtning, ſom jeg ſkal arve. Det er en ſvagelig Mand, der nu ikke duer til noget andet Embede, end et Decanat. Ikke blot han ſelv, men min hele Familie, ſom jeg elſker ſaa høit, vilde blive opbragt paa mig, derſom jeg forbigik ham ved denne Leilighed." — Men, kiære Don Torribio! — blev Biſkoppen ved, i den venligſte Tone — I vil dog derfor ikke afſlaae min Bøn, at følge med mig til Badajoz? I vil dog ikke forlade mig nu, da jeg netop er bleven i Stand til at kunne virke noget for Eder? — Nei, min dyrebare Ven og Lærer! jeg haaber, I vil følge med mig, boe hos mig, og fuldende Eders Underviisning. Vær uden Bekymring for Don Benjamin! Hans Forſørgelſe ſkal være min daglige Tanke; og I ſkal ſee, den ſkal blive langt bedre, end I venter det. Dette lille Decanat i Badajoz er i Grunden ingen Befordring for en Søn af ſaadan en Mand, ſom I er!" — Dermed var da Don Torribio forneiet, og fulgte ſin fornemme Lærling til Badajoz. Her kom han til at boe i det biſkoppelige Pallads, hvor han havde de ſkionneſte Værelſer, og alle Folk bukkede ſig for ham med ſtor Ydmyghed, da de ſaae, hvormeget han gialdt hos Biſkoppen. — Denne vedblev imidlertid med ſtor Flid og Iver at benytte Don Torribios Underviisning; og Læreren var meget vel tilfreds med de Fremſkridt, han giorde. Imidlertid var det langt fra, at Biſkoppen derover forſømte ſine Embedspligter. Tvertimod, han var ſaa ivrig i ſit nye Kald, at det ikke varede længe for hans Navn og Rygte, ſom en af Kirkens værdigſte Tienere, blev udbredt over hele Spanien; og da Erkebiſpen af Compoſtella kort efter døde, blev den høiærværdige Don

Ramiro i hans Sted udvalgt til denne høie Værdighed. Baade Folket og Geistligheden i Badajoz sørgede meget over, at de skulde miste deres Biskop; og for at give ham det sidste Bevis paa deres Høiagtelse, overlod Domherrerne det eenstemmigen til ham, at udnævne sin Eftermand.

Don Torribio forsømte naturligvis ikke, ved denne Leilighed at tale for sin Søn. Han bad den nye Erkebisp benytte sin heldige Stilling til at overdrage Præsten Don Benjamin den ledige Bispestol; men Erkebispen havde atter stærke Grunde til ikke at opfylde hans Anmodning. „Jeg kan ikke udtrykke" — svarede han Don Torribio — „hvor bedrøvet, ja hvor skamfuld jeg føler mig, ved at skulle afslaae Eder en saa ringe Begiering. Men hvad skal jeg gjøre? Den mægtige Don Fernando de Lava, Castiliens Statholder, har forlangt dette Bispedømme for en af hans Slægtninge. Denne fornemme Herre har ved mange Leiligheder vist mig saa store og vigtige Tienester, at det er en nødvendig Pligt for mig, at lade min gamle Velgiører have Fortrinnet for den nye. I Selv, Don Torribio! vil vist billige min Handlemaade, og den kan ikke være Eder ukiær; thi I vil deraf kunne slutte Eder til, hvad I kan vente Eder af min Taknemmelighed, det første der gives mig en Leilighed til at vise Eder den i Gjerningen; og dette vil vist meget snart skee!" — Don Torribio lod ikke til at have mindste Tvivl herom, og besvarede Erkebiskoppens Tale med største Høflighed og Beskedenhed. Han gjorde sig derpaa reisefærdig, og fulgte den høie geistlige Herre, endnu som hans Lærer, til Compostella. Men her varede begges Ophold ikke længe. Efter nogle Uger ankom en fornem Geistlig fra Pavens Hof, der bragte Erkebiskoppen i Compostella Cardinalshatten, med

en meget naadig Skrivelse fra Paven, hvori denne indbød den nye Cardinal til at forlade sit Fædreland og komme til Rom, hvor hans Helligheds behøvede en saa viis og erfaren Mands Raad i meget vigtige Sager; ja, hvad der var endnu mere, Paven tillod ham endog, efter eget Behag at bortgive Erkebispedømmet i Compostella til en Anden.

Don Torribio var ikke i Compostella, da Pavens Sendebud ankom. Han var i Besøg hos sin Søn Benjamin, der endnu havde sit lille Præstekald i Toledo. Ved hans Tilbagekomst sparede Erkebispen ham den Umage, at bede denne om at udnævne Benjamin til sin Efterfølger. Han gik Don Torribio imøde med aabne Arme, og sagde: „Min kiære og fortræffelige Lærer! jeg bringer Eder to gode Nyheder i Stedet for een. Eders taknemmelige Lærling er bleven Cardinal; og Eders Søn skal snart blive det, dersom jeg ellers formaaer noget i Rom. Jeg havde saa gierne imidlertid ville ladet ham blive Erkebisp i mit Sted; men tænk, hvor uheldig jeg er! Min Moder, som I veed, blev tilbage i Badajoz, og hun har for faa Dage siden skrevet mig til, at jeg endelig maa udnævne den gamle Don Salazar, Erkedegnen i mit forrige Stift, som er hendes Skriftefader, til min Efterfølger i Compostella. Hun paalægger mig det som en sønlig Pligt; og jeg veed, hun, som er saa svagelig, kunde være i Stand til at tage sin Død derover, hvis jeg ikke føiede hende. Sæt Eder i mit Sted, og dom selv, hvad jeg bør giøre? — Don Torribio var langt fra at yttre det mindste imod et saadant Bevis paa sønlig Lydighed og Taknemmelighed. Han lod sig ogsaa overtale til at ledsage Cardinalen til Rom; men neppe vare de ankomne her, før Paven faldt i en farlig Sygdom, hvoraf han døde. Lykken syntes at have udkaaret

den forrige Erkedegn i Badajoz til sin Yndling. Cardinalerne havde neppe forsamlet sig i Conclavet, for at vælge et nyt Overhoved for Kirken, før alle Stemmer forene sig for den spanske Cardinal, og han bliver Pave.

Dagen efter at den nye Paves høitidelige Kroning var forbi, udbad Don Torribio sig at stedes for Hans Hellighed i en privat Audients. Da han kom ind, knælede han med Glædestaarer for sin forrige Lærling, og kysfede, som Skik er, hans Fod, i det han vovede at ønske ham og Kirken til Lykke med hans Ophøielse. Med stor Beskedenhed talte han derpaa om sit eget Forhold til Hans Hellighed, og om sin lange og tro Tieneste som hans Lærer. Han mindede Paven om de Løfter, denne nylig havde giort ham; lod et Par Ord falde om Cardinalshatten, som han saa hastig havde ombyttet for den tredobbelte Krone; men endte tilsidst, i Stedet for at bede om denne Værdighed for sin Søn, med et næsten utroligt Maadehold: „Hellige Fader!“ sagde han, „baade jeg og min Søn have opgivet ethvert ærgierrigt Haab, enhver Tanke om Ophøielse i denne Verden. Begge ville vi være fuldkommen tilfreds, om Eders Hellighed, tilligemed Eders Velsignelse, vil skienke os for vor Levetid en aarlig Pension, der kan sikkre os et tarveligt Udkomme, eller hvad en novisom Præst og Philosoph kunne behøve.“

Imedens Don Torribio holdt sin lille Tale, syntes Paven at høre paa ham med megen Uvished og Forlegenhed, og betænkte sig nogle Øieblik, da den var til Ende. Men omsider, da han var bleven enig med sig selv om det bedste Svar, reiste han sig fra sin pavelige Stol, og sagde: „Vi have med inderlig Bedrøvelse erfaret, at J, Don Torribio! under Skin af at lægge Eder efter hemmelige

Videnskaber, vedligeholder Forbindelse med Morkets Aander. Af Skaansel mod Eder, ville vi her give Eder den faderlige Formaning, at aflade fra en saa gruelig Forbrydelse, og ved Anger og Bod affone den; men tillige befale Vi Eder, inden tre Dage at være udenfor Vore Staters Grændse, hvis I ei vil overantvordes til den verdslige Domstol og der lide fortient Straf."

Don Torribio, uden i mindste Maade at forskrækkes over Pavens strenge Tiltale, sagde halv sagte sine tre hemmelige Ord, aabnede et Vindue i Pavens Audientssal, og raabte saa høit, han kunde: „Hyacintha! sæt kun een Agerhøne paa Spiddet! Hr. Erkedegnen vil ikke gjøre mig den Ære at spise til Middag hos mig." Med et vaagnede, ligesom ved et Tordenslag, den indbildte Pave af sin Drøm. I Stedet for at være i Thronsalen i Vaticanet, befandt han sig i Lænestolen i Don Torribios Cabinet i Toledo. Han saae paa Uhret, at der knap var forløbet en Time siden han kom ind i dette Cabinet, og i denne Time havde han troet at være Biskop, Erkebisp, Cardinal og Pave. Nu fandt han, at Enden paa Legen var, at han var intet uden et utaknemmeligt Skarn, og at Alt var Blendværk, undtagen de Beviser, han havde givet paa Falskhed og et slet Hjerte. Don Torribio, der sad ved sit Bord, saae paa ham med en alvorlig Mine; Erkedegnen gik skamfuld bort, uden at sige et Ord; fandt sit Muuldyr, hvor han havde bundet det, og red tilbage til Badajoz saa klog, som han var reden derfra.

(Efter Liebeskind).

104.

Nedfarten i Sala Sølvgrube.

Grubens Hovedaabning, (eller Dronning-Skakten) paa den jævne flade Jord, er temmelig stor, omtrent 13 Alen i Længden og 9 i Breden; og den er overbygget med Tag for at afholde Regn og Snee. — Da vi kom til Grunden, for at fare ned, førte Stigeren, som vi skulde ledsages af, os først til et Huus, hvor man viste os to pynteligt malede Tønder, i hvilke de svenske Konger Carl den Ellevte og Gustav den Tredie havde giort den samme Reise, vi lavede os til at foretage, og hvor vi iførte os Biergmandsdragt — en sort, vid Kofte af uldent Tøi, som naaede til Knæerne, et Bagklæde af Skind, og en graa Hat. Vi giorde en saa underlig Figur i denne selsomme, ilde passende Dragt, oven over vore egne Klæder, at vi begge under megen Latter over denne Forklædning, hvori vi neppe kiendte hinanden igien, vandrede til Gruben. Men — Øieblikket til at fare ned var forhanden: med Skiemt og Latter var det nu forbi; taus Alvorlighed blev vor Stemning, i det vi paa Randen af Gruben, hvis røgfyldte Aabning syntes os den livagtige Nedgang til Tartarus, stege i Tønden. Begge pakkedes vi ned i denne tilligemed Stigeren, som bar et luende Blus. Tre Jernlænker fæste Tønden til et Reb, af noget meer end et Haandleds Tykkelse.

Efter givet Raab af Stigeren sattes Spillet i Bevægelse, og vi glede med jævn Fart ned forbi de steile Fjeldvægge. Røgen, som i en tæt Masse samler sig i Aabningen, bliver umærkelig naar man kommer dybere ned i Gruben; og vi fore saaledes ned, siddende paa Tønden Rand

mellem Jernkiæderne, ret bequemt og uden nogen Ulei-lighed. Det svage Skin af Dagslyset forsvandt snart, og vi svævede over det rædsomme Dyb i en fuldkommen Nat, der unddrog det for vort Øie. Kun nær omkring os spredte det jævnlig viftede Blus en magisk Lysning, og Klippen, som vi undertiden kom saa nær, at vi næsten med Haanden kunde berøre den, viste sig nu og da i et forunderligt Halvmørke. Stundom faldt en Gnistregn fra den rystede Fakkel ned i Afgrunden, og da var det som gyldne Stierner saaedes i det sorte Dyb. Halvveis paa Farten mødte vi den anden Tønde, hvori to Biergmænd, hilsende med Blusset og med høit Tilraab, fore os nær forbi; det var en hastig Aabenbaring fra Underverdenen, der i et Øieblik var af Syne, men giorde os det mere sandseligt, hvor hurtig vor Fart gik. — Et andet Lys viste sig for os; det var en Ort (en horizontal Sidegang i Skakten), som vi fore forbi. Vi saae den stedse brændende Ild, der giver Arbeiderne Lys og Varme; vi saae enkelte Biergmænd, som arbeidede med deres Blus i Haanden, og i den dybe Stilhed gienlød det høie Dun af deres Hammerslag. Et Par Gange viste sig lignende Scener af Underverdenens Liv. Nu naaede os Lyden af det giennem en liden Aabning i en giennemboret Klippe udstrømmende Vand, der med en forunderlig dump Risten flød ned ad den jævne Muur, og samlede sig i Afløbsrender paa Grubens første Bund.

Her landede vi i en høi og rummelig, af den brændende Ild svagt oplyst Hvælving, efter ser til syv Minuters Fart, tre hundrede og atten Alen under Jordens Overflade. Biergfolk modtog os; med et sagte Stød havde Tønden naaet den haarde Grubebund; vi steg ud, tog hver sit Blus af lange Fyrrespaaner, som tændtes ved Grube-

ilden, og tiltraadte vor underjordiſke Vandring, Stigeren i Spidſen. Hans ledende Fakkel forte os forbi Sænkninger, hvis rædſomme Dyb aabnede ſig ved vor Side, ſom Dodens morke Afgrunde; over Træbroer, hvor det underjordiſke Vand, ſom en riſlende Klippebæk, randt under vor Fod; derpaa ind under de torre, lune, hoie Fieldhvælvinger, hvor evig den ſamme Luft ſtryger, hvor aldrig Vinterkulde eller Sommerhede lader ſig fornemme; giennem disſe labyrinthiſke Gange, ſom i mangfoldige Retninger ſtrække ſig hen i Bierget, til de forſkiellige Steder, hvor Nedfarten er til dybere Skakter, og hvor det ſamlede Vand ved Pompedrag og giennem Render ledes hen til det Sted, hvorfra det endelig, i en Dybde af over tre hundrede Alen, ved andre Pomper drages op af Jordens hemmelige Skiod til dens Overflade. Vandets riſlende Lob i Trærenderne, den censformige Lyd af de horizontale Pompedrag, der i en Strækning af mange hundrede Alen, ligeſom af en ufynlig Haand, fores frem og tilbage, og det bruſende Bulder, hvor de to Pompeværker, det horizontale og det lodrette, forene ſig, og Vandet drages op af Gruben: alt det giør en forunderlig og ubeſkrivelig Virkning under disſe lukkede Hvælvinger, hvor enhver Lyd er dæmpet og indſluttet, og hvor ſelv den menneſkelige Roſt ſynes heel forandret. Heller ikke kan jeg let beſkrive den forunderlige, aldrig følte Stemning, hvori jeg ſattes ved at vandre en heel Time i Jordens Skiod, i dette Morkets Dyb, hvor aldrig nogen Solſtraale lyſte. Det forekom mig, ſom hele Jordlivet var forſvundet for min Tanke — jeg følte mig ſom levende begravet, og dog ængſtede denne Følelſe mig ikke; thi jeg aandede let imellem de tætte Klippevægge, i de hoie Hvælvinger, der ſyntes endnu hoiere, fordi jeg paa mange Steder ikke ved

Faklernes Skin kunde oine Loftet; ja selv i Jordens Skiød opsteg Evigheds Anelse i min Siæl, og lyste der, klarere endnu end Faklerne i de sorte Huler. — Men jo længere vi vandrede, desto mere alvorlig blev vor Stemning; tause fulgte vi Skridt for Skridt vor Forer, thi at forlade ham kunde paa sine Steder bringe Døden; og ikke uden Nædsel gik vi der, hvor for nogle Aar siden en Fremmed, der uagtsom havde vovet sig for nær til en Afgrunds Rand, styrtede ned, og sonderknuust blev optaget. Som vi saaledes vandrede under det hvalte Klippeloft i en af Labyrinthens Gange, lød pludselig gjennem Bierget under vore Fødder et fiernt Brag, og det dæmpede Buldet af en langsomt rullende Torden. Denne Lyd, ligesaa forunderlig, som alt det øvrige i denne underjordiske Verden, var Skraldet af en Mine, der sprængtes i Bierget; og vi hørte den gientages et Par Gange.

Vi beundrede ofte den magiske Lysning, som Faklerne frembragte i de større Grotter og i de dristigt hvælvede Gange, hvor undertiden Væggene gave et prægtigt, funklende Gienskin, og Skyggevexlingen var yderst interessant. Vi traf paa adskillige ordentlige Kiøreveie, hvorpaa Malmen fra de forskiellige Steder, hvor den vindes op fra dybere Skakter, føres paa Karrer, trukne af Heste, til Minernes Hovedindgang. Vi kom ogsaa til Stedet, hvor en af disse Heste, der havde tilbragt flere Aar under Jorden, (thi Hestene maae, ligesom Menneskene, hisses ned i Tønder) og dog saae fed og trivelig ud, drager en Vinde, som fører Arbeiderne og Malmtønderne op af en dybere Grubebund. Vi saae Stalden, bygget op til Klippevæggen, hvor denne Hest har sin Foderkrybbe, og udhviler sig. Endelig, efter en heel Times Vandring, kom vi tilbage til

den ſtore Grotte, hvorfra vi vare gaaede ud, og fortes ind i et aflukket Kammer, hvor vi hvilede nogle Øieblik, og efter vanlig Skik tegnede vore Navne i en Bog. Vi beſteg atter Tonden tilligemed Stigeren, vor Fører; et høit Raab fra Grubens Dyb gav Tegn til at man ſkulde drage os op. Denne Opfart forekom os haſtigere end Nedfarten; ſkiøndt dette naturligviis var Indbildning. Efter nogle Minuter vare vi paa ny indhyllede i Røgſkyer; ſnart ſtode vi igien paa Grubens Rand i Aftenſkumringen, og Alt, hvad vi her fik Øie paa, ſyntes os mere fremmedt, end forend vi fore ned. Vi traadte ind i Huſet og aflagde vor laante Dragt. Den hele Fart til Underverdenen forekom os liig en ſelſom Drøm, hvoraf vi nylig vare vaagnede.

(C. Molbech.)

105.

Arbeidſomheds Værd.

Dette er det Første, ſom giver Arbeidſomhed Værd, at den gavner Menneſkene, at den udbreder deres Herredømme over Jorden, giør denne til en ſkiønnere og bequemmere Bolig for dem, og ordner og lykſaliggiør deres Liv derpaa. Dernæſt har den ogſaa Værd, fordi den ſtyrker og forbedrer Sielen ſelv; thi ligeſom Legemet bliver ſundt ved Arbeide, ſaaledes ogſaa Sielen. Lediggang, eller kolde Adſpredelſer, eller ubetydelige og unyttige Sysler, fortære ikke blot Tiden, men ogſaa de ædelſte Kræfter; Menneſket bliver deri ſlov og uduelig, forvirret og ubeſtandig; det Inderſte i ham bliver koldt og tomt, og Kiedſomheden bliver ham en Ledſager, hvilken han ikke kan ſkille ſig ved, og hvis Selſkab han

dog neppe kan udholde; med den Misfornoielſe, hvormed han hemmelig betragter ſig ſelv, betragter han ogſaa Tingene omkring ſig. Og naar de Prøver komme, hvori han ikke undgaaer at forſøges, hvor gierne han end vilde, da finde Vanſkeligheberne ham raadvild, Beſværlighederne ham modløs, Friſtelſerne finde ham uden Styrke, og Sorgerne uden Taalmodighed. Derfor, du redelige og troe Arbeider! velſign du Nødvendigheden, eller ſnarere Guds faderlige Styrelſe, ſom tvang dig til at opfylde dine Timer med nyttigt Arbeide, og derved tillige at fylde dit Hierte med nyttige Tanker, tvang dig til at øve dine Evner og ſtyrke din Villie, ſom lærte dig at vandre ſaavel de tunge Veie, ſom de lette, ſom forjog Friſtelſerne fra dig, eller hialp dig til at beſtaae derunder, ſom giorde dine Sorger ſieldnere eller lettere, eller lærte dig at udholde og at forglemme dem.

Thi ogſaa derfor priſe vi Arbeidſomhed, fordi den lindrer Smerter; ligeſom den adler og forſkionner Medgang, ſaaledes giver den Troſt i Modgang. Naar Livet gaaer dig imod, naar dine Ønſker negtes dig, dine Glæder tages fra dig, mener du da at fare bedre, hvis du kan ſætte dig hen og martre din Siæl med Foreſtillingen om Alt, hvad du tragtede efter og ikke opnaaede, om Alt, hvad du opnaaede og ikke beholdt? O nei! tag fat paa din Gierning, ſaaledes ſom Dagen opfordrer dig til den, og jo flittigere, jo redeligere du giør den, deſto for ville de mørke Tanker flye, og Mod og Lyſt til at leve vende tilbage; deſto mere vil den Bevidſthed opmuntre dig, at du dog giør Dit, og derved vil du finde Tillid til at ſee op til ham, ſom kiender din Id, ſom dømmer og lønner. Saaledes vil een beſværlig Dag efter den anden

overvindes, indtil de gladere igien oprinde; men hvis disse endog tove at komme, da vil dog, naar dit Hierte i ensomme Timer klager over sine Savn, over sine frugtesløse Forhaabninger, da vil dog den Bevidsthed trøste dig, at dit Liv ikke var frugtesløst; at hvis endog Lykken ikke har fyldestgiort dine Ønsker, da stræbte du dog at fyldestgiøre dine Pligter; at du altid har stræbt at leve til Gavn for Andre, om du end ikke altid kunde leve til Glæde for dig selv. Og naar det stunder til den sidste Aften, naar du staaer paa Grændsen mellem Tid og Evighed, hvad skal da trøste dig? hvad skal give dig Mod til rolig at vende dit Blik mod det Tilstundende, dersom du ikke først rolig kan skue over det Forbigangne, dersom du ikke tor sige dig selv, at du har stræbt at udrette den Gierning, som Gud havde givet dig at giøre?

Vi prise altsaa Arbeidsomhed, fordi den gavner det menneskelige Selskab, fordi den styrker Siælen og giver Hiertet Trøst. Men ligesaa meget som vor Overbevisning, som Christendommen selv byder os at vidne dette, ligesaa meget byder den os at vidne: at alt et Menneskes Arbeide er daarligt og forsængeligt, ofte endog skadeligt, dersom det ikke ledsages og styres og helliges af høiere Tanker, end de om dette Livs Næring, dersom det kun binder ham til Jorden, og løser hans Forbindelse med Gud. Forestille vi os Arbeidernes Mængde, som med Morgenens Gry fyldte Agrene, eller fylde Gader og Stræder, forestille vi os dem med ingen bedre Tanker, end om den Trang, som nøder dem meisommeligen at søge, hvad Livets Nødtorft udfordrer, med ingen anden Begiering end den, at Timen snart maatte slaae, da de kunde nyde den erhvervede Føde eller at Aftenen snart maatte stunde til,

saa de igien kunde overgive sig til Hvilen, hvad see vi da uden en Skare af Lastdyr? thi Navn af Mennesker fortiene De neppe at bære, som giøre deres Gierning uden Lyst, og ingen Løn kiende derfor uden Føde og Svøn. Og om det end ikke blev din Lod at trættes i legemlig Møie, om det end er Tanken i dig, der arbeider, men den kun er sysselsat med de jordiske Ting, er du da bedre? — Hvor der kun er Trang, der er dog Trældom, og hvor der ingen Glæde kiendes uden sandselig Nydelse, ingen Fordeel uden det, der kan bruges som Middel dertil, der seirer Legemet over Aanden.

Virker da Enhver, hvem Morgenens første Straale vækker til Anstrengelse, og som endnu vaager om Midnat, virker enhver saadan sine Medmenneskers Held, og fylder han deres Liv med Velsignelse? Hvad om han ponser filde paa Svig, og sætter den aarle i Værk? Hvad om al hans Flid kun er slette Begieringers Tiener, eller han leier den ud for at bistaae Andre, som ikke ere bedre? Lad ham da end kaldes og være klog og duelig og arbeidsom, skal han da ogsaa kaldes hæderlig, ogsaa gavnlig? — Dersom du end dyrker Jorden i dit Ansigts Sved, og fremforer Brød af den, men du ikke giør det med Troskab mod Gud og din Næste, da gavner du vel maaskee, men ligesom Dyret, hvilket du spænder for Ploven, thi det giør det samme, som du, og i samme Hensigt, tvungen og for Føden. Dersom du kiøber og sælger, og aldrig hviler, og kiender alle Jordens Frembringelser, og alle Beregninger om Fordeel og Tab, men du kun ikke kiender de tvende Ord: Ret og Billighed; dersom du kaldes Herre, ogsaa veed at herske over dine Undergivne, at tvinge dem med Myndighed,

at bruge dem til at fuldfore dine Hensigter, men du ikke ved at forbarme dig over dem, at antage dig deres Sag, at give dem deres Lon; dersom du tiener, ogsaa gior din Tieneste, fordi du vel nodes dertil, men gior det med Knur, og bringer Misfornoielse og Utaknemmelighed og Tvedragt ind i din Herres Huus: hvad gavner da din Flid? Og er det vel en saadan Arbeidsomhed, hvorom vi sagde, at den styrker og forbedrer Siælen? Bliver Siælen sund, naar den uden Ro og Rast tiener Egennytte og Hovmod? Er det en Arbeidsomhed, hvorom vi sagde, at den troster Hiertet? — O! hvad nytter det dog et Menneske, om han vandt hele Verden og tog Skade paa sin Siæl? — Gaa hen og betragt dine Skatte, som du vandt ved dit Arbeide, dine fulde Lader, dine prægtige Paladser, dine Agre, som du ikke kan overskue; Samvittigheden gaaer med dig, og sporger dig stundom, hvorledes du erhvervede, hvorledes du anvendte alt dette; Frygten gaaer med dig, og siger dig stundom: der er intet af alt dette, som jo Tyve kunne bortstiæle, eller Ilden fortære, eller Fiendehaand forderve; Dodens Paamindelser besoge dig stundom deriblandt, og sige dig: der er Intet af alt dette, du kan tage med dig i Graven, som der kan rede dig et blodere Leie; men dine Arvinger dele det iblandt sig med Glæde, og adsprede, hvad du har samlet; Dommens Engel svæver over al din Herlighed, og minder stundom dit forfærdede Hierte, at af alt dette er der Intet, som du kan lægge i Vægtskaalen, naar dit Livs Gierninger skulle veies, ingen Modvægt mod den mindste af dine Synder. Forsog det da, om du kan stille dit Hierte tilfreds, naar du siger: jeg var dog tidlig og sildig paa min Ager, jeg forsomte aldrig mit Kiobmandskab, jeg byggede mig et Huus, og tog mig

en Huſtru, og levede, ſom de Fleſte i Folket, og søgte min Næring — ak! du vil vel føle, at du kan have iagttaget alt det Jordiſke med al Nøiagtighed og Flid, og dog, uagtet al din ſure Møie, have forſømt det Vigtigſte, det, hvorfor du egentlig burde leve.

(J. P. Mynſter.)

106.

Venedig.

Der gives vel faa Veie her i Italien, eller i noget andet Land, der i en Strækning af to til tre Mile føre forbi en ſaadan Mængde Pragtbygninger, ſom de, vi ſee langs med Veien imellem Padua og Fuſina, der fra Dolo følger Brenta-Flodens ſnorlige Bredder. Her have endeel af de rigeſte venezianſke Adelsſlægter deres Landhuſe og prægtige Haver — rettere deres Paladſer eller Lyſtſlotte; thi ſaaledes pleie kun Fyrſter og Konger at bygge. De fleſte have ſkiftet Eiere; endeel ſtaae tomme, og bære Mærke af deres forladte Tilſtand: den Glands, nogle endnu have tilbage, vil maaſkee inden en Menneſkealder være forſvunden, ſelv Palladios Architektur og Tizians Penſel vil maaſkee ikke redde dem fra Forfald. Fra Fuſina er Overfart til Venedig; men Veturinen vilde til Meſtre. Det var Klokken ſyv om Aftenen den 21de Junius, at jeg her ſteg i Gondolen, ſom ved Hielp af to Roerkarle ſkulde føre mig til den vidunderligſte af alle Soſtæder, den eneſte, der virkelig ligger ikke ved, men midt i Havet. Jeg havde en Sofart af 7 Miglier (henved

1½ dansk Miil) at giøre; og det forekom mig, som jeg nu skulde forlade Italien og drage til et andet Land; men det var en af Italiens største, herligste og fordum rigeste og mægtigste Stæder, jeg skulde see. Jeg nærmede mig den i en Stemning, meget lig den, hvormed jeg giennem Campagnas Ørken nærmede mig Rom. Men her gik det ikke med Snegleskridt i den brændende Middagshede, i en Vogn over Sandbanker. Let og hastig som en Fisk skød den lille Baad giennem Vandet i Lagunerne, der var glat som et Speil; Himlen uden Skyer; Aftenen klar og sval. Fiernt i den dæmrende Luft viste sig Venedigs Cupler og Taarne over Havet, som Masterne af en stor Flaade, og det spidse Marcustaarn kneisede over de andre som et Vartegn.

Med den anende Forventning, hvormed man seer en ukiendt stor og underfuld Gienstand i Møde, med ligneude Følelser, som da jeg havde sinet Rom og S. Pietro, og Staden igien var forsvunden, og jeg bestandig kom den og den Verden, som den indslutter, nærmere: gled jeg over Havet til Venedig. Jeg saae Staden endnu klart for mig i den milde Aftenlysning, ligesom flydende paa Havets Speil med Huse og Taarne; men Dæmringen i Italien gaaer hastig over til Mørke; Himlen begyndte ogsaa at overtrækkes, og da jeg noget for ni kom til Indløbet af den store Canal, saae jeg allerede enkelte Lys tindre hist og her i de svømmende Huse. Et hemmelighedsfuldt Slør hvilede over enhver Gienstand, Phantasien var mere sysselsat end Øiet, og jeg vidste ikke ret, om jeg dromte eller vaagede, da jeg med eet befandt mig inde imellem de mørke, umaadelig høie Bygninger, der syntes at lukke sig over det smalle Vand, hvor Aarernes Pladsken

gienlød i den dybe Stilhed, som om Baaden roedes frem i en Grotte. Den standsede endelig ved et Huus, hvor en Steentrappe gik lige ned i Vandet; man aabnede en Port, en Opvarter kom med Lys, hvis Skin faldt mat paa det sorte Vand, den sorte Gondol og den merke Muur, lige over for i saa Alens Afstand. Jeg steg ud af Gondolens Skuur, og fulgte Faquinerne (Dragerne), der bare mit Toi op. Saasnart jeg var indenfor Døren, var det Selsomme forsvundet, og jeg befandt mig til Giæst hos „Dronningen af England," (Regina d'Inghilterra) eller i et sædvanligt italiensk Vertshuus med dette Navn.

Om en saa egen og ualmindelig By, som Venedig, kan man vanskeligen giøre sig et ret klart Begreb efter det, man læser i Beskrivelser, der sielden gaae ud paa at give Læseren en anskuelig Forestilling om Stæderne som de ere. Jeg har saaledes altid været i den Tanke, at der uden for Husene i Venedig, langs med Canalerne, var et Bulværk eller en smal Quai, som dannede et Slags Fortog ud imod Vandet; og at dette var Venedigs Gader; thi jeg vidste af mange Beskrivelser, at man uden at sætte Foden i en Gondol kan gaae hele Byen igiennem, paa nogle faa store Øer nær, der ligge adskildte fra den øvrige Stad. Nu saae jeg derimod med Forundring, saasnart jeg kom ind i den store Canal, der i Form af et omvendt S slynger sig som en temmelig bred Flod igiennem hele Venedig, Husene ligesom voxede umiddelbart op af Vandet, Dørene, med en lille Trappe uden for gaae lige ud til Canalen, intet Spor af Bulværk eller Gade; og saaledes fandt jeg det og, da jeg kom ind i de mindre Canaler. Disse ere ofte meget smalle; dog

aldrig mere, end at i det mindſte tre eller fire Gondoler kunne ligge jævnſides, og to altid temmelig let ved Gondolierernes Færdighed komme forbi hverandre. Man kan paa denne Maade ſeile hele Venedig igiennem, uden at ſee Spor til en Gade. De utallige Broer, man da kommer under, ſee fra Vandet ud, ſom om de gik fra et Huus til et andet. Gader ere her dog virkelig i hundredetal; og det hører med til de falſke Foreſtillinger om Venedig, at Folk her ſeile mere end gaae. Gondolerne kunne ganſke betragtes i ſamme Forhold, ſom andenſteds Herſkabsvogne og Hyrekareter. De Fornemme og Rige holde deres egne Gondoler, og i Stedet for Heſte et Par Gondolierer. Andre bruge deres Fodder her, ſom andenſteds, og Gondolerne for det meſte kun til at lade ſig ſætte over den ſtore Canal, der ikkun har den ene Bro Rialto, eller til Lyſtfarter. Gaderne i Venedig findes ikke ved Canalerne; de giennemſkære Qvartererne af Huſe, der ere byggede paa de mangfoldige, deels naturlige, deels ved Konſt dannede Øer, hvoraf Venedig beſtaaer; men de kunne efter vor Talebrug ſielden fortiene Navn af Gader. Det mindſte Stræde i Kiøbenhavn vilde med Hensyn til Breden, være en anſeelig Gade i Venedig. Ethver Huus har to Dørre, hvoraf een gaaer ud til Gaden, den anden til Canalen; formodentlig have ogſaa alle, eller de fleſte Gaardsrum. Jeg har i det mindſte i endeel Huſe ſeet, endog temmelig ſtore Gaardspladſe. Hvor der er en ſaadan, finder man altid en gammel, ſtor Steenbrønd eller Ciſterne i Midten, hvori deels Regnvandet har ſit Nedløb, og hvori man deels øſer det friſke Vand, der i ſtore Fade føres fra Faſtlandet. — Intet bydes hyppigere tilfals i Venedig, end Vand; i hvilket Qvarteer man end kommer, høres

hele Dagen igiennem det evig tonende Raab: Aqua! aqua fresca! aqua bona! Overhovedet have Venetianerne en Styrke i at raabe, skrige og støie, hvori de endnu vidt overgaae Florentinerne. En saa vild og dovende Tummel og Skraalen som den, man hører om Formiddagen af Matroser, Fiskere, Gondolierer, Kræmmere, Gadesælgere, Tiggere og alskens dagdrivende Pøbel ved den saakaldte Riva dei Slavoni, en Quai ved Havnen, i Nærheden af den lille Marcusplads, har jeg endnu ikke kiendt; og den skal, selv i Italien, kun finde sin Lige i Neapel.

Ved min Ankomst til Vertshuset om Aftenen kunde jeg ikke see mere af dets Beliggenhed, end at det havde en Dør ud til Canalen. Da jeg tidligt om Morgenen hastede til Vinduerne, mødte det ganske nye Syn mig: at jeg paa den ene Side saae lige ned i Vandet, og intet uden dette, i Stedet for Brostene, imellem begge Huusrader. Lige under mig laae to Gondoler, og deres Roerkarle, som der havde tilbragt Natten, sov endnu under deres Kapper. De maae have fundet det svalere og bedre under den høie Himmel, end under det lave Gondolskuur, hvor man efter venetiansk Skik altid kryber ind som en Krebs, og finder Plads paa Bænkehynder for et Par eller flere til at ligge eller sidde; men ei kan staae opreist. Fra det andet Vindue i mit Værelse seer jeg ned paa en smal, hoibuet Bro; og her løbe Folk uophørligen over fra et Stræde, lige for Broen, neppe tre Alen bredt, med Huse paa fem eller sex Etager. I denne Gyde er det endnu dunkelt som i den tidligste Morgenskumring; men faa Skridt derfra, i den lyse Canal spille Solstraalerne klart og lystigt paa det grønladne Vand. Jeg kan ikke beskrive, hvor

fremmedt og besynderligt det forekom mig. Neppe kunde jeg bie med at gaae ud, til Leietieneren kom — ligesaa nødvendig som Brodet for den Fremmede, der kun vil tøve nogle Dage i denne mageløse Labyrinth af tørre og vaade Gader.

Min første Udvandring viste mig allerede det ganske nye og egne i denne selsomme Byes Charakteer, og gav mig en tilstrækkelig Forestilling om Gaderne i Venedig. Meer end Gader og Stræder i andre ordentlige, hverdags Byer, der ere, om ikke paa Fastlandet, dog landfaste, ligne de disse smalle Giennemgange eller Passager, hvoraf der findes saa mangfoldige i Londons City, i Paris, Hamburg og flere gamle Stæder. Man har den Behagelighed, næsten altid at gaae i fuldkommen Skygge, da Solen for det meste ikke er i Stand til at trænge ind imellem disse taarnhøie Huse, som man i nogle Gader bogstaveligen naaer paa begge Sider med udstrakte Arme; og meget bequemt gaaer man overalt paa store, jævne Fliser. Fortræffeligt er der ved Gadernes Anlæg sørget for Fald og Render til Afløb for Vandet. Venedig er bygget til at være den reenligste af alle Byer, og er virkelig den reenligste, jeg har seet i Italien.

I øvrigt var Architekturen, Stadens og Folkets livelige og muntre Charakteer det, der paa min første Udgang i Venedig mest faldt mig i Sandserne. Man tænker sig ikke let en By, anlagt midt i Havet, eller rettere paa Holme i en Sump, som en af de munterste, eller Folket i denne Vand-Stad som et af de livligste og lystigste i Europa; men begge er det. — Man maatte ogsaa have kiendt Venedig i dens bedre Dage, eller man maa trænge dybere ind i dens nærværende Forfatning, for at mærke dens Forfald.

Udvortes synes Alt endnu fuldt af Pragt og Storhed; og i Folkets stoiende Munterhed mærker man ikke det mindste til et nedslaaet eller misfornoiet Sind. Næst Neapel er Venedig uden Tvivl endnu den mest levende Stad i Italien; Pladse og Gader ere fra den tidligste Morgen til Natten intet Øieblik tomme for Folk; og den indskrænkede Plads, man har til at bevæge sig i, tilligemed Venetianernes store Tilboielighed til at være under aaben Himmel, forøger betydeligt den overalt herskende Folkevrimmel.

(C. Molbech.)

107.

Om Ørkesløshed.

Blandt alle Kilder til den menneskelige Fordærvelse og den menneskelige Elendighed er der ingen, som spreder sig i flere og farligere Grene, end Ørkesløshed. Dens Afgrunde ere sædvanligen dækkede med Blomster, og paa de Hængedynd, som dannes ved dem, dandse forførende Giøglelys. Arbeide er Menneskets Bestemmelse, Menneskets Lykksalighed; og det kan ei tabe sin Bestemmelse af Syne, uden at Lykksaligheden maa lide derunder. Kun ved Virksomhed finder den menneskelige Siæl sig vel; men hvorpaa skal Ledliggængerens Siæl virke? hvormed skal den sysselsætte sig? — Forgieves prøver han paa, reent at nedbysse den i tankelos Dorskhed; den fornyer dog idelig sine Fordringer paa at sysselsættes, den hævner sig over ham ved Kiedsomhed. Nu maa han da prøve det eneste sikkre Middel til ganske at sløvgiøre den, ved at overlade

ſig til Umaadelighed i Mad eller Drikke; thi paa denne Maade gaaer det virkelig an, at give Siælen ſaaledes i Legemets Trældom, at den ikke engang drømmer om ſin Frihed og ſine Rettigheder, forend Sygdom og Skrøbelighed ſvække Legemets Magt, og Lidelſer fremkalde Siælen igien af ſin Dvale. Det andet Middel er, at neddysſe den ved legemlig Udmattelſe; man jager, man rider, man færdes, og det trætte Legeme hindrer nu Siælen i dens Virkſomhed; men dette Middel kan man ikke altid anvende; man kan ikke altid være i ſaa voldſom Bevægelſe, og i Hviletimen melder Kiedſomheden ſig igien. Den tredie Maade, og den almindeligſte, ſiden Ledliggængere meſt findes i de ſtore Steder, er, at neddysſe den ved de blodagtige By-Fornøielſer; men da disſe ikke virke paa Siælen giennem Legemet, ſom de tvende foregaaende Midler, da de heller ikke ſelv ſysſelſætte Siælen tilſtrækkeligt, ere de ingenlunde i Stand til, at holde Kiedſomheden ude.

Hine *finere Forlyſtelſer*, ſom den dyrkede Siæl kan nyde, er Ledliggængeren for ſlovet til at have Følelſe for; Muſik er ham kun en Samling af Lyd: Lidenſkabens Udtryk, Følelſernes Fremſtilling ved Tonerne, glide hans Øre og hans Hierte forbi; og kun da, naar man ved muſicalſke Giøglerkonſter virker ſtærkt paa hans Nerver, troer han at føle noget ved det, at disſe pirres. Hans Yndlingsſkuespiller er den, der giør meſt Støi; for Skuespillerinder og Dandſerinder har han en anden Vægtſkaal. Han gaaer fra Concert og Skuespil med ligeſaa tom Siæl, ſom fra Spillebordet; begge Dele give ham Æmner, ſom han ved Aftensmaaltidet ſnakker om med lige megen Kulde. De øvrige Forlyſtelſer, Selſkaber, Spadſering, o. ſ. v. dræbe Tiden for ham; men de fordrive den egentlig ikke.

Endog der naaer Kiedſomheden ham; eller om den endog ſkulde være ſaa høflig at blive udenfor, tager den dog ſtrax fat paa ham ved Udgangen. Alt dette kan ſaaledes ikke ſyſſelſætte hans Siæl; og denne bliver dog beſtandig ved at fordre Beſkiæftigelſe. Kun faa Mennesker ere af Natur eller ved Opdragelſe ſaa ſløve, at de, tilſidſt reent kunne vænne Siælen af med dens Fordringer; at de, deres hele Liv igiennem, kunne ſyſſætte Siælen med ingenting. De allerfleſte maae tilfredsſtille diſſe Fordringer paa een eller anden Maade; og have de eengang tabt Smag paa Siælens Fornoielſe, er det vanſkeligt at faae den igien; endnu vanſkeligere at faae Smag derpaa, naar man aldrig har havt den.

Saadanne Ørkesløſe maa da, for at udfylde den Tomhed, de føle i deres Liv, tage deres Tilflugt til lave og uværdige Lidenſkaber og Tilboielighed, Vellyſt og Spil for Exempel. Ledliggængeren, der henfalder til Vellyſt og Ukydſthed, bliver meget ſnart til Uſkyldigheds Forfører, og ſynker da ned til en Claſſe Mennesker, i Sammenligning med hvilke Stimanden er ærlig, og Mordbrænderen dydig. Spilleren vælger en, ſom det ſynes, mindre ſkadelig, men ikke mindre foragtelig Haandtering. Saaſnart han ſpiller ſaa høit, at Binding og Tab ikke ere ligegyldige, er han paa Veien til at beſtiæle ſig ſelv, eller andre. Overhovedet er der intet, der ſaa dybt fornedrer Hiertet, ſom denne Vindeſyge, der higer efter uforiente Penge. Jeg veed intet Menneſke i Verden, ſom jeg jo for vilde vælge til Ven, end en Spiller, intet Menneſke i hvis Hænder jeg mindre vilde betroe mig.

Men ſkulde endog en enkelt Ledliggænger være lykkelig nok til at undgaae alle diſſe Laſter, da bliver han dog et Rov for evig Kiedſomhed. Hver ny Morgen, ſom op-

rinder, er ham til Plage, thi den bringer ham ingen Glæde, men kun Tidens tunge Byrde, som han ikke kan afvælte; den frembrydende Nat ængster ham; hans Sjæl, der slet ikke har været sysselsat, føler ikke den Træthed efter Arbeide, som ogsaa under Legemet Hvile. — Jeg vil ei engang tale om, hvad enhver Eftertanke over Menneskets Pligter maa sige os, at Ledighed er et Ran imod Staten, da denne har Ret til at fordre, at hver Borger, ved at virke efter sin Evne, skal bidrage til Statens Fremtarv; jeg vil ikke tale om, at det høieste Væsen, der satte os i Livet, for at fremme vor egen Lyksalighed ved at medvirke til det Heles, vil kræve Regnskab af os for hvert ubenyttet Øieblik, ligesom for hvert unytigt Ord; thi det var her kun min Hensigt, alvorligen at fremstille den Betragtning: hvor frydløst, hvor byrdefuldt, hvor beklagelsesværdigt Ledighedsgængerens Liv er. Men jeg ønskede tillige, at det stod i min Magt, paa den anden Side at vise Arbeidsomheds lykkelige Frugter, og hvorledes den baade er den bedste Modgift imod Laster, og den bedste Lægedom imod Bekymringer. Var det en Straf, da Stovets Fader bød os i vort Ansigts Sved at æde vort Brød, da var det en faderlig Straf; thi intet krydrer dette Brød saa godt, som netop at nyde det saaledes.

Vel er Menneskets Arbeisomhed af forskiellige Slags; men ingen gavnlig Virksomhed savner sin Velsignelse. Bonden, som dyrker Jorden, Haandværksmanden, der ved sine Hænders Gierning erhverver sit Brød, ja selv Daglonneren, der fortiener det Nødvendige til hver Dag, nyder under sit Arbeide den Sindsro, som Legemets Anspænding altid medfører; og efter Arbeidstimerne deler Sjælen Legemets vel fortiente Hvile. En saadan Mands Arbeide

bevarer hans Sundhed, og frier ham fra mange Sinds- og Legems-Sygdomme, som Folk af høiere Stænder paadrage sig. Det Brød, han nyder, er hans eget, er erhvervet ved hans Arbeide; det forbittres ham ikke ved Tanken om, at have tilsneget sig det paa ulovlige Veie. — De, som arbeide med Siælen, finde vel ikke de samme legemlige Fordele deraf. I deres Fritimer maa de være betænkte paa, at opnette de skadelige Følger, Stillesidden kan have paa deres Helbred. Men deres Arbeide bringer derfor ikke mindre sin Velsignelse med sig. Meget er af det Slags, at Arbeidet selv medfører sin Løn, medens man har det under Hænder; saaledes ikke sielden den Lærdes og Konstnerens. Meget bringer overflødig Belønning med sig, naar det er fuldbragt; saaledes Embedsmandens, hvem en vigtigere Statssyssel er betroet. — Men endog uden dette fører ethvert Slags Arbeidsomhed sin Løn med sig. Det er saa trøsteligt, ved Dagens Ende at kunne overskue sit Dagværk, og sige sig selv: „See! dette har Du dog fuldbragt i Dag!“ Det gior saa godt, at have fortient det Brød, man spiser; ogsaa er Siælen, naar den hviler efter Arbeide, altid mere tilfreds; den har glemt sine Bekymringer, eller føler dem dog svagere, og under Forretningerne tie de aldeles.

(K. L. Rahbek).

108.

Koralklipperne i Sydhavet.

I den umaadelige Strækning af Verdenshavet, som man benævner Sydhavet eller det stille Ocean, findes, foruden det store, havomflydte Land, bekiendt under Navn

af Nyholland, og andre store Øer, en næsten talløs, over en Deel af dette Ocean adspredt Mængde af Smaaøer, hvoraf nogle hæve sig enkelte, som Punkter, over den uhyre Vandflade; men den største Deel samle sig i Grupper eller Foreninger af endeel, nær hinanden liggende større og mindre Øer. De fleste af dem bleve først fundne i den anden Halvdeel af det attende Aarhundrede, især af engelske Sofarende, der gik i den berømte Opdager og Verdensomseiler Capitain Cooks Spor. Tilligemed Landene opdagede man ogsaa paa det stille Havs adspredte Ø-Grupper en egen Slægt af Mennesker, der havde megen Mærkværdighed ved deres Egenskaber, Levemaade, Sæder og Charakteer. Efterat disse Øboere havde levet maaske meer end ect Aartusinde, i en lykkelig, eensom og forglos Naturtilstand, ubekiendte med Alt i den øvrige Verden udenfor deres frugtbare Øland, saae de pludselig deres hele Tilværelse forandret, og deres Liv, der var ligesom en ubevidst, indtil Graven vedvarende Barndom, omskiftet med den Kundskab om Godt og Ondt, som Europæerne bragte dem — men efterlod dem mindst af det første for Alt hvad de berøvede dem.

Ligesom Indbyggerne paa Sydhavets Øer fra mange Sider have beriget vor Kundskab til Mennesket, som det er og kan blive, overladt til sig selv og til Naturen, under en lykkelig Himmelegn, hvor Jorden næsten uden Omsorg og Dyrkning kan tilfredsstille Livets første Fornødenheder: saaledes have vi lært at kiende en Deel af Øerne selv som meget mærkværdige ved den Maade, hvorpaa de ere blevne til, eller hvorpaa de saa at sige ere opvoxede af Havets Dyb, og endnu paa mange Steder saaledes voxe og tiltage. Øerne i Sydhavet udgiøre to

forſkiellige Hovedclaſſer. Nogle, og dertil høre vel alle de ſtørre, hæve ſig betydeligt over Vandet, ere biergige, og have Spor af Vulcaner og diſſes Virkninger. Andre ere lave, lidet hævede over Havet, og ofte omgivne med en tallos Mængde af mindre Skiær og Banker i Havet, ſom for Sofarende kunne være høiſt farlige. Det var Cook, den ligeſaa tænkende ſom uforfærdede Verdensomſeiler, og den ham ledſagende Naturkyndige J. R. Forſter, der første Gang nærmere iagttog de ſidſtnævnte Øers Naturbeſkaffenhed; og det var ogſaa diſſe Mænd, der først yttrede: at der viſt nok findes virkelige Bierge paa Sydhavsøerne, men at dog den ſtørſte Deel af de lavere Klipper eller Skiær, ſom hæve ſig over det ſtille Oceans Vandflade, ja hele Øer, ſom i Tidsløb af Aarhundreder dannede ſig af, omkring og imellem ſaadanne Klipper, have en ganſke anden Oprindelſe end Bierge og Klipper i de øvrige Verdensdele. De ere nemlig for en ſtor Deel Frembringelſer af ſmaa Sø-Dyr, hvis Værk næſten maatte forekomme os utroligt, derſom man ikke ved nøiere Underſøgelſe kunde lære, hvorledes de udføre det. Den Mening herom og om diſſe Øers Oprindelſe, der ſiden Cooks og Forſters Tid længe har været gieldende, ville vi nu nærmere udvikle.

De Strækninger af Oceanet, hvor Sydhavets ſmaa Øer rage frem over den umaadelige Vandflade, høre til de ſtørſte Dybder i Verdenshavet, ſom man kiender. Paa Bunden af dette Havdyb, ſom intet Lod i Maaleſnoren kan naae, hvile ogſaa Grundvoldene til hine Klippeøer, dannede af en haard, kalkagtig Steenmaſſe, der paa mange Steder, lodret ſom en Muur, ſtiger op til Havets Overflade. Man kunde foreſtille ſig dem ſom uhyre opmurede Bygninger, hvis Tage, der danne Øernes

bebodde Overflade, nu allerede, naar man tænkte sig dem samlede, vilde udgjøre hele Landstrækninger; og disse Bygninger, som paa en Maade endnu bestandigen tiltage og voxe i Omfang, og hvis Fasthed og Styrke er saa stor, at den trodser Havets og Stormenes Magt, og alle Jordens Revolutioner, ere Værker af den stille, langsomme og umærkelige Livsvirksomhed, der udgaaer fra et lille, knap synligt Plantedyr, nemlig flere Slags Koral-Polyper. Disse Dyrs hele Virksomhed gaaer ud paa, ved at afsætte de fine Kalkdele, hvilke de indsuge og fremvirke af Havvandet, at bygge Opholdssteder for sig selv og for den talrige Affodning, de frembringe. En saadan Bolig danner sig som et Slags Træ af en kalkagtig Masse, med talløse Stammer og Grene, der med Tiden voxe sammen og ind i hverandre, og ere fulde af smaa Huller og tynde Rør eller Aabninger, hvori den slimede Polyp har sit Opholdssted. Træerne og deres Grene pleier man at kalde Koraller, og naar disse med Tiden tiltage og forene sig i store, steenhaarde Masser, kaldes de Koralklipper. Dyrene selv udgjøre en rig Mangfoldighed af forskiellige Arter og forskiellige Farver og Skikkelser. Nogle kunne være fire til fem Tommer lange, og ere næsten uden Bevægelse. Andre, hvis Farve for det meste er blaa eller guul, kunne blive nogle Fod lange, men ere ikke tykkere end et Halmstraa; ja nogle ere endog saa tynde som en Traad. Nogle have en vis Lighed med Snegle; Andre med Krebs. De fleste Arter have en stiernedannet Skikkelse, med sex Tommer lange Spidser eller Arme, som de hurtigt kunne udstrække og bevæge til alle Sider for at fange deres Næring, der bestaaer i endnu mindre, for det blotte Øie neppe synlige Havdyr.

Seer man en saadan Koralbygning tvr, for Ex. naar Havet ved Ebben falder og træder tilbage, og Polyperne trække sig ind i deres Rør og Huler, da har den et livløst Udseende som enhver anden Klippe eller Steen i Havet. Men neppe stiger Floden igien og overskyller Klipernes Overflade, før Polyperne atter komme frem af deres Boliger, og Klippen synes levende og bevægelig, i det dens Overflade igien befolkes med en vrimlende Mængde af disse Bløddyr, der blande deres prægtige Farveskiær under det klare Vand med Korallernes hvide, grønne, bruunladne eller purpurrøde Farver; og saaledes ligesom frembyde Billedet af en forunderlig Blomstervæxt under Vandet.

Maaden, hvorpaa der ved disse, med en lav, eller kun lidt konstig og sammensat Organisme begavede Dyrvæseners Naturdrift, der kun synes at være beregnet paa deres egen Vedligeholdelse og Formerelse, først opstaaer Klipper og Skiær i Havet og siden af disse danner sig Øer, bedækkede med en skion og rig Planteverdt: kiende vi ogsaa af nyere omhyggelige Jagttagelser. Den berømte engelske Søfarende, Capitain Fliuders, der havde det Uheld, med sit Skib at strande paa en saadan Koralklippe, som endnu ikke var synlig over Havet, og i flere Maaneder med sit Mandskab maatte leve paa Braget, før de fik Midler til at redde sig: fandt kun alt for god Leilighed til at beskrive sit sørgelige Opholdssted. Naar een Slægt af hine Polyper, i Havets Dyb, have opført og dannet deres Koralboliger, og derved opfyldt deres Bestemmelse, ophøre de at leve; deres enkelte Boliger, hvis Aabninger Bundfald af Havvandet og de døde Polypers Levninger tilstoppe, vore efterhaanden sammen til et Heelt; og Rummet imellem Koraltræerne og deres Grene fyldes med

Havsand, smaa Muslinger og sønderbrudte Koralstumper. Saaledes danner der sig en fast og jævn Klippebund, og paa den fortsætter den ene Slægt af Polyper efter den anden deres Bygningsværk. Man skulde kunne mene, at disse Dyr, blot ved at udvide deres Bygning til Siderne, kunde blive ved, allene at stiule Havets eller Havbankernes Bund med deres Koraldækker. Men Naturdriften byder dem at bygge, ikke allene til Siderne, men i Høiden, lige til de naae Havets Overflade, og derved ligesom at opfylde en anden høiere Bestemmelse, end at forplante deres Art. Det er ikke mindre mærkværdigt, at de ved den samme Drift altid opføre deres Koralklipper steile som en Muur mod een Side — den nemlig, hvorfra Vinden kommer, som i disse Verdensegne den største Deel af Aaret blæser stadigen fra een Kant. Det synes som Hensigten hermed er, at Polyperne paa den Maade, for sig selv og deres Yngel, kunne skaffe sig mere Ly mod Vinden og Havstrømmen paa den modsatte Side, hvor Koralklipperne dale i en jævnere Skraaning.

Nu maae vi her imidlertid ikke forbigaae den Bemærkning, at nogle nyere Naturgrandskere ere af en anden Mening, end tidligere Jagttagere, i Hensende til Høiden af Havpolypernes Koralbygninger. De holde for, man ei kan antage, at disse Dyr kunne leve baade i en saa umaadelig Havdybde, og nær Havets Overflade; de mene, at ingen af de ved Koralklipper dannede Øer ere opforte af Dyrene fra Havets Bund; men at Polyperne betiene sig af naturlige Klipper, Skiær og Banker, der forefindes i Oceanets Dyb, ligesaa vel som paa Jordens Overflade; at de paa saadanne Høider, der opstige fra Havbunden, begynde at anlægge deres Bygning, og paa den Maade, som her er fortalt, fortsætte den indtil de naae Havfladen.

Maaskee er denne Mening rimeligere; maaskee ere Oceanets dybere Kalkklipper tildeels lignende Frembringelser af ældre Slægter af Koraldyr, der have tilhørt en Periode, tidligere end Jordklodens og Verdenshavets nærværende Skikkelse. I ethvert Tilfælde er det lige vist, at Koralklipperne, som tilhøre de nuværende Slægter af Koraldyr, kunne naae flere Favne ned i Havet; og allerede dette er et næsten lige beundringsværdigt Værk af disse Havets skiulte og lidet agtede Beboere.

Polyperne kunne blot leve under Vandet, og derfor ikke bygge høiere, end Havets Overflade, naar den ved Ebben synker til det laveste Stade. Saaledes vilde den egentlige Koralbygning aldrig blive til mere, end et blindt Skiær, eller en Klippe under Vandfladen. Men ved Tilskylling af Koralgruus, Skaldyr, Træer og andre Legemer, som Bølgerne kaste op paa saadanne Klipper, forhøies de; endnu en Tid lang overskylles de af den stigende Havflod, der efterlader baade salt Vand og en Mængde Sliimdyr fra Havet i Koralklippernes Fordybninger. Herved ligesom sammenkittes det opskyllede kalkagtige Gruus, og efterhaanden udfyldes og hærdes den langsomt over Havet stigende Klippes Overflade, ligesom ved et Slags naturligt Muurværk.

Men et saadant nogent Skiær, som endnu i nogen Tid overskylles af Bølgerne, naar Stormen oprører Havet, kan endnu længe ikke blive beboeligt for Dyr eller Mennesker. Dertil udfordres, at Havet maa vedblive at opskylle forskiellige Materier paa de høieste Steder af Klippen, indtil Floden ikke mere kan naae dens Overflade. Da forbinder denne sig heller ikke længere til en haard, kalkagtig Steenmasse; en løsere Gruus- og Sandbund

danner ſig ovenpaa denne, hvor ſaadanne Vexter, der fremkomme og trives i en af Saltvand mættet Grund, fæſte Rod, og ſiden lidt efter lidt en mere frugtbar Jordbund danner ſig. Saaſnart Klippen reiſer ſig over Havet, giæſtes den af Søfugle; ſildigere af Landfugle, og begge — ſom man ikke uden Grund antager — medføre paa een eller anden Maade Frøkorn af forſkiellige Vexter fra andre Øer. Er først Frøet der, da fattes heller ikke ſaamegen Jord, at det kan ſpire og voxe; og jo mere Plantevexten udbreder ſig, desmere tiltager den gode Muldjord. Efterhaanden udfyldes ogſaa Riſter og Fordybninger i Klippen; ja flere nærliggende, under Vandet ſammenhængende Koralklipper forenes ved ſaadanne Udfyldninger, og ved Oceanets Tilſkylling; og antage ſaaledes Skikkelſe af en Ø. Omſider forer Tilfældet, Stormen eller Nysgierrighed, Mennesker fra en anden, ikke alt for langt fraliggende Ø til det nye og nu beboelige Koral-Land, ſom maaſkee har behovet flere Aarhundreder, inden det fra en Samling af overſkyllede Klipper dannedes til et Opholdsſted, der kunde have noget tillokkende for Menneſket, om endog kun i Vildhedens Stand.

Det er ingen blot Gisning, hvorefter man udmaler ſig Billedet af denne Koral-Øernes Dannelſe. Erfaring kan ſtadfæſte det ved Exempler, ſom viſe os denne Dannelſe paa forſkiellige Trin. Saaledes gives der endnu en Mængde ſaadanne Øer i Sydhavet, hvor allerede Vegetationen eller Plantevexten er meer eller mindre fremmelig; men ſom dog endnu ikke have naaet til at blive beboede. Man træffer i Torres-Strædet, eller det Sund der adſtiller Ny-Holland fra Ny-Guinea, Øer, ſom viſt nok i meer end hundrede Aar have været hævede over det høieſte

Vandſtade; men hvor man dog endnu, paa Koralklippen, der udgiøre Øens Grundvold, kan finde det øverſte Lag af Sand, Koralgruus, Muslinger, Bimſteen, Træſtumper og andre Legemer, ſom Havet *tilſidſt* har opſkyllet. Dette Lag er derfor ikke blevet forenet med Klippemaſſen, og har ligeledes endnu kun løſt blandet ſig med et tyndere Lag af Muldjord ovenpaa hiint. Her have dog allerede Planter, Buſkvæxter og enkelte Træer kunnet voxe, og i dem Duer, Pappegøier og andre Fugle finde Næring; men endnu ere disſe kun halvt udviklede Koral-Øer ubeboede baade af Mennesker og af fiirfoddede Dyr.

Saa uhyre Værker, hvorimod det Størſte hvad menneſkelig Kraft i Bygningskonſt har kunnet frembringe, taber ſig ſom Smaating, udfører og fuldender Naturen ved Midler, der ere ſaa ringe og ubetydelige, at de unddrage ſig Jagttagerens Øine, og dog overgaae Alt hvad menneſkelig Magt formaaer. Vi ſee ikke de millionviis vrimlende Arbeidere i Dybet, der ſelv kun have en Legemsbygning, ſom ſætter dem paa Overgangen fra organiſke til livløſe Naturvæſener; vi høre ikke Arbeidet, hvorved de uhyre Naturbygninger blive til. Vi blive dem egentlig først vaer, naar de ere færdige fra Bygmeſterens Haand, og naar andre ſkabende Kræfter allerede have begyndt at pryde dem med Planterigets Skionhed, og at indrette dem til Ophold for levende Væſener. Denne Beſtemmelſe have de alle; men det er ikke de uſynlige Bygmeſtere, ſom kunne bringe dette i Stand. Deres Arbeide er at opføre Koralklipperne fra det Dybe indtil Oceanets Overflade; det ophører ſaaſnart Klipperne ere færdige; og nu begynde andre, mere uorganiſke Kræfter at danne dem til jordbedækkede Øer. Ikke uden Beundring kunne vi betragte dette, ſom det nyeſte,

det endnu vedvarende Skabningsværk paa Jordkloden; og vor Beundring maa stige, baade naar vi tænke paa, hvor uhyre lang Tid dette Værk har vedvaret i hiint fierne, sydlige Verdenshav, og hvorledes det i visse Strækninger i dette Ocean endnu bestandigen fortsættes, uden at menneskelig Regning kan sige, hvorlænge det vil vedvare.

(Efter Flinders, Schubert og Ehrenberg).

109.

Elisabeth Kulmann.

I Petersburg, Hovedstaden i Rusland, levede i Begyndelsen af dette Aarhundrede en Mand af tydsk Slægt, ved Navn Bernhard Kulmann, der havde staaet i Krigstieneste, men siden taget sin Afsked, hvorpaa han, tilligemed en Titel, ogsaa havde faaet et Embede i Hovedstaden, men med knappe Indkomster. Hans yngste Barn, Datteren Elisabeth, blev født den 5te Julius 1808; faa Aar derefter døde Faderen, og hans Enke maatte i stor Trang og Armod opfede flere uforsørgede Børn. Blandt dem lagde man tidlig Mærke til den lille Elisabeth, som Gud havde skienket usædvanlige Naturanlæg og Aandsgaver. Alle, der saae og kiendte Pigebarnet, maatte forundres over hendes store Lærenemhed og Lærelyst. Det var ikke nok, at hun i sit siette Aar kunde skrive rigtigt, baade Tydsk, som var begge hendes Forældres Modersmaal, og Russisk, hendes Fødelands Sprog, og at hun i den Alder allerede kunde tale Fransk med Lethed; men man bemærkede ogsaa, at den lille Pige havde en meget livfuld Aand og Indbildningskraft, hvorved hun allerede i

sit femte Aar var i Stand til at digte smaa Fabler og Eventyr, som hun fortalte sin Moder og sine Søskende. En Landsmand og Ungdomsven af hendes Fader, som da var Lærer i et adeligt russisk Huus, tog sig af Elisabeth, og gav hende i adskillige Aar fri Undervisning i Sprog og nyttige Kundskaber. Jo ældre hun blev, desto mere Forundring opvakte hun i den lille Kreds, der kiendte hende, ved hendes overordentlige Evner og Fremskridt. Hun lærte Italiensk, og dette Sprog blev hende snart det kiæreste af Alle. Da hun var elleve Aar, kunde hun udenad fremsige lange Stykker af italienske Digtere, med en velklingende, sølvklar Stemme, saa at man troede at høre en indfødt Romerinde. — Men snart gik hun endnu langt videre i Dannelse og Lærdom. I hendes 12te Aar, da Moderen var saa heldig, at en russisk Geistlig, der havde fri Bolig i en offentlig Stiftelse, tilbød Fru Kulmann Deel i denne, kom Elisabeth i nær og venskabelig Omgang med en anseet og dannet tydsk Familie, Hr. Meders, som da var Directeur for det keiserlige Biergværks-Institut. Hans Døttre bleve Elisabeths Veninder, og med dem erholdt hun Undervisning i Musik, Dands, Tegning og flere Ting, som Moderen ikke havde Raad til at lade hende lære. Dog vare Bøger hende det kiæreste af Alt, og hendes Lyst til at gaae videre i Kundskab var ubegrændset. Hendes Ungdomslærer, der med uegennyttig Opoffring vedblev uden Betaling at undervise hende, saavidt hans Pligtarbeider tillod ham det, lærte Elisabeth efterhaanden baade Latin og Græsk. Efter 15 Maaneders Forløb, i hvilken Tid hendes Lærer dog blot om Søndagen havde Leilighed at give hende nogle Timer, kunde Elisabeth ikke allene læse Homers græske Digte, men

endogsaa Seiersſangene af Pindar, ſom er en af de vanſkeligſte af alle græſke Digtere. Hun fik nu ogsaa Lyſt til at lære ſig det nygræſke Sprog; og opnaaede i kort Tid en ſaadan Færdighed i at tale det, at en Græker fra Morea, ved forſte Gang at høre Eliſabeth, antog hende, efter hendes Tale og Udſeende, for en Grækerinde fra en af Øerne i Archipelagus. Thi hendes Skabning var ikke mindre udmærket, end hendes Aand. Hun havde en græſk Anſigtsdannelſe; et ſtærkt, mørkebruunt Haar omhølgede i rige Lokker hendes liliehvide, med en fiin Rodme ſkyggede Kinder; og hendes mørkeblaa Øine vare fulde af ſydlig Ild.

Det var ikke blot de lærde Sprog, hun dyrkede, men næſten alle levende europæiſke Tungemaal; ſaaledes at hun paa Tydſk overſatte engelſke, ſpanſke og portugiſiſke Digte. Det franſke Sprog yndede hun mindſt, ſkiondt hun ogſaa havde læſt de bedſte franſke Forfattere. Nogle af Eliſabeths Venner ſogte at ſkaffe hende de Mægtiges Beſkyttelſe, og fremlagde for den ruſſiſke Keiſerinde Maria en Samling af Digte, ſom den unge Pige havde overſat af det græſke Sprog, deels paa Tydſk, deels paa Ruſſiſk. Keiſerinden gav hende derfor en ſmuk Forære; og Eliſabeth blev ſaa begeiſtret af Taknemmelighed herover, at hun i ſit 15de Aar ſkrev baade paa Ruſſiſk og Tydſk et heelt Digt i flere Sange under Titel af „Berenices Minde," til Ære for hendes høie Velgiverinde. — I en anden Digtning, „Corinnas Sange" kaldet, ſkildrede hun Grækenlands ſydlige Natur, og de gamle Grækeres Liv med ſaamegen Sandhed og Skionhed, at Alle forbauſedes derover, ſom vidſte, at Eliſabeth Kalmann aldrig havde været udenfor Petersborg. For-

uden disse Værker, skrev og oversatte hun i sin korte Levetid saamange Poesier, at hendes russiske Digte udgiøre tre, og de tydske fire Dele.

Elisabeth vedblev ikke desmindre, skiøndt efterhaanden Flere kiendte og berømte hendes herlige Aandsgaver, hendes Dyd, Skiønhed, Ynde og Lærdom, at leve hos sin Familie i de trangeste Kaar. Hendes Moders Fattigdom var saa stor, at hun ikke engang havde Evne til at holde en Tienestepige, og Elisabeth maatte anvende meget af sin Tid paa at vaske, koge Mad, holde Huset reent, og andre Sysler, som unge Piger af hendes Stand men ikke af hendes Dannelse og Kundskaber, pleie at holde sig for gode til. Denne Skiebne bar hun med Lethed og Taalmodighed; og hun følte den langt mindre, end mange Andre, der stode dybt under hende i Aand og Fuldkommenhed. — Men dog var det Armod, som førte den sieldne og ædle Pige en tidlig Død i Møde. Hun var opvoxen i Trang og under Savn af Alt hvad der hører til Livets udvortes Behageligheder; men hun havde derimod endnu ikke kiendt til Sygdom. I Aaret 1824 var hun paa en kold og vaad Efteraarsdag, i Slutningen af October Maaned, gaaet ud for at være tilstede ved en ung Veninde Vielse, i en af Petersborgs Kirker. Hendes Fattigdom var endnu saa stor, at hun ikke havde Raad til at skaffe sig en varm Kaabe. Da hun nu kom ud af Kirken, maatte hun staae længe i Blæst og Regn, for at vente paa en Vogn. Derved paadrog hun sig en stærk Forkølelse; og faa Uger efter, den 19de November, steg ved en voldsom Storm Neva-Floden saa høit over sine Bredder, at en gruelig Oversvømmelse truede en Deel af Staden Petersborg, og deriblandt den Gade, hvori Elisabeth boede, med

Undergang. Den Livsfare, hvori Eliſabeth og hendes Familie ſvævede, og de rædſomme Optrin, hvortil hun var Vidne, virkede ſaa voldſomt paa hendes endnu lidende Helbred, at der udviklede ſig en Svindſot hos den unge Pige, ſom et Aar derefter lagde hende i Graven. Nu først, da det blev bekiendt, i hvilken Fare hendes Liv ſvævede, ſøgte endeel Folk ved Opmærkſomhed og Gaver at yde hende enhver Hielp; men det var for ſildigt. Den 1ſte December 1825 døde Eliſabeth Kulmann i ſit 18de Aar. I Armod, kun lidt bekiendt og hædret, havde hun levet; efter Døden vilde man bøde derpaa. Man reiſte et pragtfuldt Gravminde af italienſk Marmor over den fattige Pige, der et Aar før ſin Død ikke kunde kiøbe ſig en Vinterkaabe; og for et Par Aar ſiden har man bekoſtet hendes ruſſiſke og tydſke Digte udgivne i ſyv Bind. Det havde været bedre, om man havde ſørget for hende, medens hun blomſtrede i Ungdom og Skionhed.

110.

Morgenſtiernen.

Et perſiſk Eventyr.

Kort Tid efterat Araberne havde erobret det ſkiønne Land Iran, levede der en Yngling, ved Navn Nizam, ſom Lykken havde ſkienket Alt, hvad der kan giøre Livet kiært og behageligt; men hans Sieel lignede de Aander, om hvilke indianſke Fabler fortælle, at de beſtandigen ere udelukkede fra Paradiſet, fordi Alt omkring dem er dem ligegyldigt, og deres Blik ubevægelig henvendt til de Straaler, der lyſe fra Himlens gyldne Befæſtning. De

skionne Haver i hans Fædreland vare for ham uden Blomsterduft og Farvepragt; og forgieves vilde hans unge Landsmænd lokke ham til deres muntre Hvitider. Uafladelig vendte hans Tanker sig mod den forbigangne Tids Hæder, da Perserne beherskedes af deres egne Konger, og da kun den straalende Sol og den hellige Ild dyrkedes iblandt dem. Naar det virkelige Liv undertiden drog ham bort fra hans grublende Drommerier, og for en kort Tid twang ham til at tage Deel i jordiske Ting, da blev han urolig og mismodig, og ligesom for at flygte for sig selv, løb han ud i Ensomheden, hvor han uforstyrret kunde hengive sig til sine sorgmodige Tanker.

En gammel Eneboer i Nærheden af Bierget Ararat, som havde opdraget ham, uden at kunne dæmpe denne Uro i hans Siæl, saae engang Nizam, da han en skion Sommeraften, tankefuld og eensom, vandrede omkring. Den Gamle nærmede sig til ham, vækkede ham blidt af hans dybe Betragtninger, og sagde: „Hvad tænker Du paa, min kiære Nizam! og hvad søger Du? I det Fierne dvæler dit Blik, som om der slet ingen Herligheder fandtes ved din Fod.“ — „Fader, hvor kan Du spørge!“ svarede Yuglingen med et Suk, der ligesom udaandede alle de Tanker, der giemtes i hans Siels Indre: „I det rolige Land, som vi skue paa hiin Side af den store Ørken, der have maaskee de sidste Ildtilbedere fundet et Tilflugtssted mod Arabernes Halvmaane; der brænder maaskee endnu den sidste Lue af den hellige Ild, som Zoroaster tændte ved Solen!“ Ved disse Ord stirrede hans Blik atter derhen, men hans Barndoms Ven begyndte paa Ny med rolig Stemme: „Jeg roser den Iver, hvormed Du bevarer vore Fædres Tro; men jeg frygter, at Du derved

taber den sande Fromhed, denne Guds Datter, som vi skylde Alt, og som kan give Trost og Lægedom for alle Savn og Bekymringer." — „Ogsaa for Fædrelandets Nød og Undertrykkelse?" spurgte den stolte unge Perser. — „Vort sande Fædreland kunne Araberne ikke underkaste sig," tilføiede Oldingen, i det han vendte sit tillidsfulde Blik mod Himlen. Disse Ord bragte Ynglingens Sind paa en anden Tanke; han greb Oldingens Haand, hævede sine Øine mod den klare Himmel og dens talløse Stjernehær, og sagde: „Ja, min Fader! Seer Du Guds herlige Pragt, der med uforanderlig Glands lyser over vore Hoveder? Saaledes var engang Persien: stort og lykkeligt; og Du vil, at jeg skal sænke Blikket fra dette Lys, for at beundre det Persien, som er tilbage? Et Ocean af Sand, der til ingen Nytte vandes med Sved og Blod!"

Neppe havde Ynglingen udtalt disse Ord, før han ved en uimodstaaelig Magt følte sig hævet i Luften. Lig et flagrende Klædemon førtes han opad mod Stjernerne, tilligemed Eneboerens Person, der var forvandlet til en Lysets Aand, straalende af udødelig Ungdom. De svævede høit over Biergenes Tinder, men den stærke Bevægelse rovede Ynglingen al Sands; han saae intet af Himlens og Jordens Underværker; han var endnu ganske bedøvet, da han med en let Haand blev sat ned ved Roden af et Træ, og det varede længe, før han igien fik Bevidsthed om Livet. Hans første Bevægelse var at kaste sig for Aandens Fødder og takke ham, fordi han saaledes paa eengang havde ført ham fra det jordiske Fængsel til et bedre Opholdssted. Men han opdagede et Smiil, der havde noget af Medlidenhed, paa det himmelske Væsens Læber. Han reiste sig hurtigt og saae sig om, for

at erfare hvor han var. Da saae han Skove, Bierge, Floder, et andet Persien, en anden Orken. „Ak! Lysets gode Aand!“ raabte den bedrovede Nizam, „hvorfor har Du saaledes villet skuffe mig? Jeg vilde mindre have folt min Elendighed, dersom jeg ikke nu havde troet, at den var til Ende.“ Aanden smilte atter fuld af Blidhed, lagde den ene Haand paa Nizams Hoved, og viste med den anden mod Firmamentet, der endnu bestandigen var oplyst af Stierner. Da knælede Yngligen fuld af Ærbødighed ned, udstrakte Armene mod Himlen, og sagde: „O min Barndoms ædelmodige Beskytter! Ja, nu forstaaer jeg Dig! Dit stumme Raad skal bestandigen gienlyde i min Siæl. Hvordan Skiebnen end forer det, vi skulle uden Klage vende Blikket mod Aandens Fædreland; vi skulle tænke paa de Tidsalbere, som ikke forgaae.“ „I Sandhed, o min Søn!“ sagde Aanden, i det han trykkede ham til sit Bryst, „Dine Ord skulle finde deres Lon, naar den Dag oprinder, paa hvilken alle Menneskers Ord paa ny gienlyde i Guds Nærværelse; men nu skuffes Du af dine svage Sandser, og den vise Lærdom skal aabenbare sig tydeligere, for at Du kan forstaae den. Mindes Du ikke Morgen- og Aftenstiernen, den skionne, tindrende Ledsagerinde af hiint store Himmellys, af den prægtige Sol, som Gud har skabt, for at vise os en Skygge af sin evige Glands?“

Nizam hævede hurtigt sine Øine mod Himlen, men hele Hvælvingens Orden syntes ham forstyrret; han søgte forgieves den venlige Stierne, til hvis blinkende Straaler han saa tidt havde betroet sine veemodige Tanker. „O! raabte han forfærdet: „har Du alt endt dit Løb, Du Firmamentets Perle? Er din Lampes Skionhed udslukket,

lig de Jomfruer, der ere fødte af jordiske Mødre?" — Ved denne Tanke følte den persiske Yngling sig gjennemtrængt af den mest levende Smerte; men Aanden viste ham, uden at tale, en ny Stierne, der tindrede med de reneste Straaler, og Nizam vendte sig med et Glædesudbrud mod den bekiendte Glands; han hilste den med henrykt Stemme, som om den var kommen istedetfor den tabte Søster, for at begynde sit Liv i Verden. Men i dette Øieblik blev Aandens Aasyn meer alvorligt og høitideligt, hans Arme hævede sig, ligesom til Advarsel og Mødynk, og hans Ord lode saa stærke, at det forekom Nizam som de maatte gjennembæve hele den menneskelige Slægt: „Salig, salig er den, som troer uden at see! Salig er den, som har Tillid i det Fierne, og bevarer Haabet i sin Uvidenhed! Dette nøgne Bierg, hvorpaa din Fod træder, denne Sandorken, som dit Blik ikke værdiger at betragte, — det er Morgenstiernen, Solens Ledsager, som Du i Fraſtand beundrede; og denne store, ubekiendte Stierne, der er saa lys og glimrende, i hvis Guld dit Blik taber sig fuldt af Henrykkelse — det er Jorden, som Du saa dybt har foragtet. Nizam! Nizam! det er Tid at Du med mig nedkaster Dig i Støvet. Tider og Verdener omskiftes og forsvinde. Lader os tilbede Herren den Evige, hvis Villie skabte alle Tider og alle Menneskter!"

111.

Kongemordet i Roeskilde og Svend Grathes Død.

Efter Maaltidet, paa Kongsgaarden i Roeskilde, da Tusmørket faldt paa og Lys blev indbaaret, (efter Aarets Tid, d. 9de Aug., vel henimod Klokken ni) vedblev man under Samtalen at drikke, som Saxo siger, af mindre Bægere. Svend yttrede Lyst til Brætspil, hvori han, ligesom halv i Skiemt, forsikrede, at han var en Mester, da han havde havt saa god Leilighed til at lære det under sit Ophold i Tydskland; men da et saadant Spil ikke var at faae paa Stedet, begav man det. Derimod fortælles der, at Valdemar senere hen satte sig til Skakspil med en af Giæsterne, og at Knud sad ved hans Side og saae paa Spillet. Imidlertid havde Svends Fortrolige faaet en stor Deel af de to andre Kongers Folk til at forlade Huset, for enten at deeltage i, eller være Tilskuere ved adskillig Leg og Lystighed, som de andensteds havde anrettet. Medens nu Knud og Valdemar vare sysselsatte ved Spillet, traadte Ditlev Edelersøn ind i Salen, og gav Svend Tegn, som denne forstod; ubemærket, eller uden at man vel har tænkt sig, at han reent vilde begive sig bort, forlod han giennem en Sidedør Værelset og Kongsgaarden med sin Kiertesvend, der lyste for ham. Pludselig viste nu Ditlev sig med mange bevæbnede Mænd i Døren. En Anelse om den forestaaende Fare greb Knud, og paa en Maade, som maatte være Valdemar paafaldende, omfavnede han denne, ligesom til Afsked. Neppe kunde Valdemar med nogle Ord sporge om Aarsagen hertil, for det blev ham klart, at her gialdt det Livet. Med hurtig Fatning greb han det eneste Øieblik til at redde sig selv, i det han sprang op af Stolen, ubevæbnet svøbte sin Kappe

om den høire Arm, for at bøde for sig, og med saadan Magt ſtyrtede ſig mod Ditlev, inden denne ret kunde bruge Sværdet, at begge faldt over hinanden i Døren. Ved dette Fald fik Valdemar vel et Saar i Laaret, men reiſte ſig og ſlap ud af Salen, ſom det ſynes ved Hielp af Mørket i Stuen, der opkom ved at enten han ſelv eller Andre ſlukkede Lyſene. Da imidlertid ogſaa Ditlev var kommen paa Fode, ſtyrtede han mod Knud og klovede hans Hoved med et Hug; ligeſom een af Kongens Mænd, der vilde hævne hans Død paa Mørderen, blev nedhugget paa Stedet. Det ſynes overhovedet, at kun ganſke faa af de to Kongers Hofmænd vare tilſtede i Giæſteſalen, da Anfaldet ſkeete, og at nogle af diſſe ſtrax ſøgte at redde ſig ved Flugten; ligeſom Kongernes bevæbnede Styrke, der var forſamlet i Roeskilde, efter det paafølgende at domme, i det Hele maa have været ſærdeles ubetydelig. Svends talrige Krigsfolk havde derimod, under Ditlevs Anførſel, i Aftenmørket omringet Kongsgaarden, der laae ved Domkirken, og havde beſat alle eller de fleſte Udgange til Huſet.

Abſalon var ogſaa borte da Mordet gik for ſig; men kom meget kort efter ind i Salen fra en Sidedør, og fandt Knud, ſom han i Mørke tog for Valdemar, i ſit ſidſte Aandedræt, efterat Ditlev var ilet ud med Nogle af Mørderne, formodentlig for at forfølge Valdemar, medens Andre holdt Hovedindgangen beſat. Igiennem diſſe Vagter kom dog Abſalon lykkelig ud af Salen, da han havde mærket, at det var Knud, og ikke Valdemar, han holdt i ſine Arme. Mørket, hans Hurtighed og Taushed hialp ham paa denne Flugt; og da han udenfor Kongsgaarden paa Broen mødte Radulph, en af Kong Svends Krigshøvdinger, yttrede ſelv denne ſin Afſky for den blodige

Gierning, og lod Absalon uhindret slippe forbi. En anden Høvding, Peder Thenia, truede ham paa Skrømt, i det Absalon ilede ham forbi; og viste siden, at han var Valdemar mere hengiven end Svend. Lige heldig var Absalon endnu engang, da han ved den søndre Port til Domkirkens Omgang standsedes ved Nogle af Svends Krigsfolk, der holdt denne Udgang besat, og anfaldt ham med dragne Sværd. Ved at bøie sig til Siden undgik han at gjennembores af de Stød, der naaede ham til hans inderste Klædemon; og da der blandt Svends Drabanter fandtes en af hans egne Slægtninge, der med sit Sværd bødede for Absalon, undkom han herfra og ud af Staden til en Bonde i Omegnen, som nær var daanet af Skræk, da han hørte hvad der var foregaaet i Roskilde. Denne Mand laante ham en god Hest, og Absalon flygtede videre fra Bonden i Ramsø, først til sin Søster Ingefred, og fra hende til Moderen Inge i Fiennesløv. Lykken var ogsaa med Valdemar. Uagtet sine Saar, maatte han først, ledsaget af to af sine Mænd, flygte til Fods; endelig fik han en Hest, og kom saaledes (neppe, som Saxo mener, af en Hændelse) netop til den samme Bonde i Ramsø, hvor Absalon nylig havde været. Underrettet om hvad Vei denne havde taget, fulgte Valdemar efter ham, og samledes endnu samme Nat hos Fru Inge med sin Ven, der nu, tilligemed sin Broder Esbern og Andre af sine Frænder, anvendte ethvert Middel for at skaffe Valdemar over til Jylland. Det lykkedes dem ogsaa, skiøndt Svend, da han blev forvisset om at Valdemar var sluppen derfra med Livet, lod ham eftersøge rundt om i Landet, lod Færgestederne bevogte, og mange Skibe gjennembore for at hindre hans Flugt. Valdemar derimod, med ganske faa Følgesvende, søgte Skiul i Skove

og Moser, og vankede saaledes nogle Dage omkring, indtil endelig Absalons Broder Esbern skaffede ham et Skib, hvorpaa han (som det synes fra Hærvig eller Bugten ved Kallundborg) begav sig over til Jylland. Her drog han strax lige til Viborg, og stævnede Folket til Tinge, hvor han førte Klage over Kong Svends Forræderi, berettede om Knuds Mord, og fremviste til Bekræftelse det Saar, han selv havde faaet: et Middel, der endnu forstærkede Virkningen af den Valdemar egne Veltalenhed og Gave til at vinde Folket. Medynk med hans Skiebne forøgede Hadet til Svend hos Jyderne, og en stor Hær flokkede sig snart til Valdemars Banner.

Svend var heller ikke uvirksom; han samlede Skibe, lod byde Leding ud i Sjælland og Skaane, og kunde efter nogle Ugers Forløb, med sin Flaade og den Magt, han havde samlet paa Øerne, lægge ind i Diurs- Aa (Kolind Sund ved Grenaa). Valdemar, som i Krigens Tummel og Farens Tid ikke glemte sin unge Trolovede, (siden 1153) havde imidlertid i Viborg holdt Bryllup med Kong Knuds Søster Sophie, der berømmedes for hendes udmærkede Skionhed; han havde derved endnu nærmere bundet Knuds Tilhængere til sig. Svend derimod maatte erfare, hvor lidt han kunde stole paa sine Folk; han var efter Landgangen i Jylland med sin Hovedmagt og sit Rytteri draget mod Viborg, men havde ladet en Deel af sin Hær med Skibene tilbage i Diurs-Aa. Mod dem sendte Valdemar, der havde samlet sin Hær ved Randers, en Flaade fra Guden-Aa, for at angribe og fordrive den. Men endnu før Angrebet lode Sjællandsfarerne sig af Anføreren for Valdemars Flaade let overtale til at seile tilbage; hvorimod Fyenboerne ikke vilde svige Kong Svend, udholdt Angrebet af Valdemars

Magt, og led et betydeligt Nederlag inden de begave sig paa Flugt. Intet af alle de Uheld, der havde mødt Kong Svend, fortæller endog Saxo, gik ham saa nær til Hjertet, som dette. Fra Viborg, hvor Svend havde samlet sin Hær, rykkede han mod Randers, og da Valdemar, der sendte Esbern Snare ud for at speide Fiendens Hær, som laae ved Korning, endnu ikke holdt sig for stærk nok til at vove et Slag, trak han sig tilbage over Guden-Aa og lod Broen ved Randers afbryde; hvorved Svend hindredes fra at gaae over Aaen, og det blev ved Smaafegtninger imellem Bueskytterne paa begge Sider. Valdemars Magt forstærkedes imidlertid daglig, og han besluttede sig til at søge en Overgang over Aaen paa et andet Sted, for at angribe Fienden. Saaledes drog han med sin Hær længere Vester paa, indtil han naaede Hederne i Lysgaard-Herred, hvor han slog Leir om Natten i Torning Sogn, et Par Miil Sønden for Viborg, og lavede sig til et afgjørende Slag den næste Morgen. Endnu kort før han drog ud for at søge sin Modstander, kom en væbnet Flok med flyvende Banner imod ham, og blev først antaget for fiendtlig; men det var Folk, der vilde stride for Valdemar. Endskiøndt nu Svend ved udsendte Speidere forvissedes om, at have Overmagten mod sig, vilde han dog hellere følge det Raad, strax at angribe, som en af hans Høvdinger, Erkebiskop Eskilds Broder Aage, gav Kongen, end Andres Raad: hellere at undgaae et Hovedslag, og søge at udmatte og svække Fiendens Magt ved idelige Smaafegtninger. Da begge Hære mødtes, var en indhegnet Kornvang imellem dem, og Gjerdet med spidse Stavre hindrede Ryttériet paa begge Sider; men Valdemar lod sine Fodfolk bryde det ned, og begyndte Slaget,

Striden blev ſkarp, og Seieren var i nogen Tid uvis, da der fegtedes tappert paa begge Sider; men Svends Hær kunde tilſidſt ikke modſtaae Overmagten, der i Valdemars Hær iſær ſyntes at have beſtaaet af Fodfolk, og vendte ſig paa Flugt efter et ſtort Nederlag. Forgieves ſogte Ulf fra Ribe, een af Svends tapperſte og troeſte Høvdinger, der i Slaget bar hans Hovedbanner, at ſtandſe og ſamle de Flygtende til ny Kamp. Denne udholdt han tilſidſt ganſke alene ved Banneret, ſom han plantede i Jorden; han greb om det med ſin Arm, og overgav det ikke før han, overvældet og nedhuggen af Mængden, ſank om med Bannerſtangen i Armen. Kong Svend ſogte Redning i Flugten til Heſt, med nogle faa af ſine Mænd; men forvildedes i en Moſe, hvor Heſten blev ſiddende, ſaa at Kongen maatte ſtaae af og gaae til Fods, ja endogſaa lægge Harniſk og Ruſtning af, for at lette ſig. Men ſkiondt han underſtottedes af ſine Mænd, og omſider næſten maatte bæres af dem, var Gangen ſaa beſværlig, at han tilſidſt af Trœthed og Mathed ikke kunde mere, men ſatte ſig ved Roden af et Træ, og befalede ſine Folk at redde ſig ved Flugt og overlade ham til ſin Skiebne. En Skriver havde han i ſit Følge; denne byttede Klæder med Kongen, fik hans Heſt og Vaaben, og forlod ham ſaaledes tilligemed det ovrige Følge, paa en eneſte Mand nær, ſom ikke under noget Vilkaar vilde ſkilles fra Svend. Noget efter kom en Flok forfolgende Bonder og Krigsmænd forbi Stedet, og dræbte den troe Tiener, der formodentlig var bevæbnet, for Herrens Fødder; men ſkaanede ham ſelv, da han udgav ſig for Kong Svends Skriver. Imidlertid traadte Høvdingen Peder Thenia til, ſom før havde været af Svends Parti, og nu ſtrax kiendte Kongen og

tiltalte ham med spodske Ord. Bønderne, da de hørte hvem deres Fange var, viste ham dog endnu den Ærbødighed, at de satte ham op paa en Hest, og han bad dem da, at de vilde føre ham lige til Valdemar; men i det Øieblik, da han fremførte disse Ord, sprang en Mand frem af Flokken, som det synes en personlig Fiende af Kongen, og gav ham med sin Stridsøxe et Hug i Hovedet, hvorved han faldt død til Jorden. (1157, 23 Oct.)

Saaledes endte Svend Erikſen, som man i en ſildigere Tid gav Tilnavnet Grathe eller Grade, i en Alder af neppe 32 Aar, et uheldigt og mislommeligt Kongeliv, hvis lidet ærefulde Bane han tilsidst endnu plettede ved Forræderi og Blodsudgydelse. Han var en Konge, der ikke var Skiebnen og sin Modgang voxen, og som, da han hverken vilde eller kunde opgive sit Krav paa Danmark, søgte at forsvare sine Rettigheder ved Midler, som, i sig selv lastværdige, ved Udfaldet og den Glands, der omstraalede hans Modstander, bleve end mere vanhædrende for Ophavsmanden. Selv faldt han, tilligemed den Medbeiler, som han ved Svig og blodig Daad ryddede af Veien — et Offer for den hævnende Skiebne, der ikke vilde, at Kongesønners Splid og fortsatte Borgerkrige skulde sønderlemme Riget og Folkestammen. Ingen Søn levede efter Svend, som kunde arve nogen Paastand paa Faderens Krone, og hans spæde Datter kunde ikke græde ved hans eensomme Grav paa Heden. Bønderne jordede Kongens Liig paa Stedet, hvor han blev dræbt; men i senere Tid førte man Liget til Viborgs Domkirke, og begrov det i St. Kields Kapel; et lille Capel af Graasteen blev opført der, hvor han var ihielslaaet.

(C. Molbech.)

112.

Guds Priis ved Aarets Skifte.

Paa Aarenes Grændſe, hvor vi tydeligere beſkue Tidernes Gang ſom en rindende Strøms — ingen Bølge, ſom randt forbi, vender tilbage, og ingen, ſom kommer, kunne vi ſtandſe: der paatrænger Følelſen af de menneſkelige Tings Forgængelighed ſig ogſaa den Letſindigſte, den Tryggeſte; de ſynkende Timer tilraabe ham ligeſom fiernt fra: vi ere forſvundne, og du ſeer os aldrig mere. Hvor forandre alle Ting ſig paa Jorden! Tænke vi kun paa den Tid, vort Liv allerede har omfattet, og om den end ſynes os ſaa ſnart forſvunden, ſom havde vi nylig begyndt at leve, hvor bevægede dog Forandringerne ſig talløſe deri! Vi have ſeet ſaa mange ſtolte Forhaabninger fremblomſtre og igien henvisne; vi have ſeet Riger ſamles og igien opløſes; vi have levet med de Mægtige, ſom udſtrakte deres Indflydelſe fra Land til Land, hvis Navne dengang vare i Alles Munde; men ogſaa de vare underkaſtede den almindelige Skiebne, Andre vandt eller arvede deres Magt, og deres Ihukommelſe kaldes kun ſielden frem af dem, der juſt ville mindes, hvad der er forſvundet. Dybt i det bruſende bundløſe Svælg ſank Herlighed og Elendighed, Glæde og Sorg, Ondt og Godt; og altid rinder Strømmen fort, bærer Eet efter det Andet forbi det følgende Øie, indtil vi ogſaa rives hen, og efterlade Pladſen til Andre, ſom ſnart have forglemt os. — Med hvilke Følelſer ſkulle vi betragte alt dette? Skulle vi klage med troſtesløs Sorg, baade over det, der var, thi det vender ikke tilbage, og over det, der er, thi ſnart ſkal det ikke være mere? Eller ſkulle vi hærde Hiertet i vort Bryſt og vorde ligegyldige mod Alt, mod alle Skiebner, mod alle

Mennesker, fordi vi kalde det Hele en Drom, som dog snart svinder hen? — O nei! dette er ikke den Følelse, som Aarenes Gang bør vække; men i det vi see Alt omkring os at synke, vende vi os til dig, du Evige, du, som var og er og bliver! Thi jo mere vi betragte Tingenes Forgængelighed, desto mere overbeviises vi om, at de ikke have deres Begyndelse eller Tilværelse i dem selv. Naar de fremkomme og ældes og falde fra hinanden, da maa der jo være en Kraft, som kalder dem frem, som igien opløser dem, som hersker over dem; og hvis Kraft er denne? — Naar alt det, som lever paa Jorden, engang modtog sit Liv, da var det dog ikke af det Døde; men det Forgængeliges Tilværelse selv vidner om Ham, hvem det Navn tilhører: den Første og den Sidste, den, som er, som lever ved sig selv, thi han kan ikke have modtaget Livet af Nogen. Og hvis Priis skulde da høres i det Aarene skifte, uden hans, den evige, levende Guds, hvis Aar ikke have Tal, som ikke kiender Undergang eller Omskiftelse? Lad ogsaa hver Plet paa Jorden bære Mindesmærke om det, som var og ikke er mere; lad Ødelæggelsen have sat sit Spor allevegne; lad et Aar fortælle det andet, at Menneskets er som Markens Blomster, prangende som det i kort Skiønhed, og snart igien visnet som det: under alt dette skal dog Guds Priis høres, og vore Sicele vorde stærke ved den. Thi hvis og alt det, som lever paa Jorden, engang gives hen til Bytte for Døden, da er det kun de udvortes Skikkelser, der opløses; men det indre Liv, som er grundet i Guds evige Væsen, som binder sig til ham i Tro og Kiærlighed, kan ikke overvindes af Døden; og det Øie, som han aabnede til at see, det Hierte, som han beredte til at fatte hans Herlighed, skal han ikke igien lade indhylles i Mørke; han skal vedblive at aabenbare sin Guddom

i os og for os, fuldkommere og fuldkommere, som vi taale at fornemme den. Derfor lader han vel Tingene omkring os forsvinde, naar de have varet deres Tid, naar de skulle give Plads for det Bedre; men i os tændte han en Gnist af sit Liv, ophøiet over Tingenes Skiften, som han er ophøiet derover, udødelig, som han er evig.

Lader os tilbede ham, lader os nævne hans hellige Navne! Han kaldes den Almægtige; han er den, som udbredte Himlen, som grundfæstede Jorden, men han er ogsaa den, som styrer Alt, hvad der skeer i Himlen og paa Jorden. Han har ikke sat Verden hen til en Tumleplads for menneskelige Vilkaar, for daarlige Lyster, for hovmodige Bestræbelser. Vel gav han Menneskene Frihed; de kunne vælge det Onde saavelsom det Gode, de kunne derved drage Ondt over sig saavelsom Godt; men hvad de end virkelig kunne, og hvad de end mene at kunne, han er dog Herren; han sætter Skranke, hvor han vil, en fast, uoverstigelig Skranke, den falder ikke, naar den Mægtige byder, den brydes ikke ved Hærsmagt og Vaaben; og medens hans Kraft arbeider i det Forborgne, og forer det Uventede frem, ofte pludseligt og underfuldt, da gior han ogsaa, at det Ventede ikke skeer, at de Klogestes Beregninger findes falske, at de mest Erfarnes Formodninger feile. Derfor skal eet Aar fortælle det andet, hvo det er, der raader, fortælle det andet Guds Gierninger, og Menneskene skulle tilbede hans Vælde. — Han kaldes den Retfærdige. Saaledes aabenbarede han sig for de første Mennesker, og saaledes skal han kiendes af de sidste. Hvad enten vi forstaae hans retfærdige Styrelse, eller ikke: dybt vidner Hiertet i vort Bryst, dybt fra vort Inderste forener Samvittighedens hellige Stemme sig med

hans Ord for at vidne, at han gier Ret, og at det stedse i rette Tid skal kiendes klarligen. Han lader Trængsel og Angest komme over dem, der giøre det Onde, Hæder og Fred over dem, der giøre det Gode; han forer skiulte Misgierninger frem, og skiulte Dyder; han lader Giengieldelsen møde Mennesket paa Livets Vei, ofte kundbart for Alle, ofte kun lønligen bevidst for den Skyldige selv. Og see vi end ikke altid her den retfærdige Uddeling fuldbyrdet — o, det Forbigangne er vel sunket hen for os, men ikke for ham, som Intet forglemmer; for hans Domstol opstaae de svundne Timer igien som Vidner, som det Skyldiges eller Uskyldiges Vidner; der fores det for Lyset, som var skiult i Mørket, der aabenbares Hierternes Raad, og der skal Enhver finde sin Betaling. Retfærdige Gud! og dit Navn forglemmes, bespottes blandt de Ryggesløse, medens selv Den, der efter menneskelig Viis fortiente at kaldes dydig og retskaffen, skiælver for din Dom! — Dog nei, vi ville ikke skiælve, i denne Time i det mindste ikke, thi den er indviet til Haabet; jeg vil ikke kalde dig den *forfærdelige* Gud, skiøndt jeg vel veed, i hvilke Skikkelser dine Domme ofte drage frem; nu vil jeg kalde dig, som du saa ofte har kaldet dig selv, den *Barmhiertige*; jeg vil sige mig, sige alle dem, der ere din Trøst værd, at du ikke har bestemt os til Vrede, men til at arve Salighed. Dette har du kundgiort fra de ældste Tider, kundgiort for de Faldne, og dette kundgior du endnu Aar efter Aar. Ja, saalænge din Sol gaaer endnu frem med Lys og Varme, saalænge du endnu vander Landene herovenfra, og fylder dem med Frugter, og fremforer Brød af Jorden, saalænge endnu din Bue staaer i Skyen, og minder os om den gamle Pagt, du har sluttet med Menneskenes Børn, saalænge endnu Jesu Navn lyder paa Jorden, og Evangeliet om hvorledes du forligte Verden med dig: saalænge skal det ogsaa siges og troes, at du er naadig og barmhiertig, langmodig og af stor Miskundhed; saalænge skal det siges og troes, at du er Kiærlighed!

(J. P. Mynster.)

Ellen Rosendal

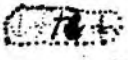

Vinding
pr Vyle

30.w

